แนวทางการจัด ส่งเสริม และสนับสนุน การเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับ

ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมการเรียนรู้ พ.ศ. 2566

กองมาตรฐานและส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิ
กรมส่งเสริมการเรียนรู้

คำนำ

เอกสาร **“แนวทางการจัด ส่งเสริม และสนับสนุนการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับ”** ฉบับนี้ จัดทำขึ้น เพื่อให้กรมส่งเสริมการเรียนรู้ หน่วยงาน สถานศึกษา และหน่วยจัดการเรียนรู้ได้นำไปศึกษา และนำข้อมูลไปใช้หรือประยุกต์ใช้ในการวางแผนและดำเนินการเพื่อจัด ส่งเสริม สนับสนุนการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับให้แก่กลุ่มเป้าหมายอย่างมีคุณภาพ และเป็นไปตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติส่งเสริมการเรียนรู้ พ.ศ. 2566 ซึ่งเอกสารฉบับนี้ ประกอบด้วย เนื้อหาจำนวน 4 บท ได้แก่ **บทที่ 1** บทนำ **บทที่ 2** หลักการ ทฤษฎี และกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับ **บทที่ 3** วิธีการดำเนินงานเพื่อจัด ส่งเสริม และสนับสนุนการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับ จำแนกตามระดับการศึกษา และ **บทที่ 4** แนวทางการดำเนินงานของหน่วยงานและสถานศึกษาในภาพรวมเพื่อจัด ส่งเสริม และสนับสนุนการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับ

กรมส่งเสริมการเรียนรู้หวังเป็นอย่างยิ่งว่า การจัดทำเอกสารฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงาน สถานศึกษา และหน่วยจัดการเรียนรู้สังกัดกรมส่งเสริมการเรียนรู้ ในการนำข้อมูลไปใช้ประกอบการพิจารณาเพื่อกำหนดวิธีการดำเนินงานเพื่อจัด ส่งเสริม และสนับสนุนการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับให้แก่กลุ่มเป้าหมาย เพื่อประโยชน์ในการจัดการเรียนรู้ให้แก่ผู้ซึ่งอยู่ในวัยเรียนแต่ไม่ได้รับการศึกษาในสถานศึกษา หรือผู้ซึ่งพ้นวัยที่จะศึกษาในสถานศึกษา หรืออยู่ในพื้นที่ที่ห่างไกลหรือทุรกันดาร หรือไม่มีหน่วยงานอื่นใดไปดำเนินการ เพื่อให้ได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตลอดจนส่งเสริม สนับสนุน เพื่อให้ได้รับการศึกษาสูงกว่าระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานตามศักยภาพของผู้เรียน ต่อไป

(นายธนากร ดอนเหนือ)
อธิบดีกรมส่งเสริมการเรียนรู้
มกราคม 2568

สารบัญ

หน้า

คำนำ ก
สารบัญ ข
สารบัญตาราง ฉ
บทที่ 1 บทนำ 1
ความเป็นมาของการจัดทำเอกสารแนวทางการจัด ส่งเสริม และสนับสนุนการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับ 1
วัตถุประสงค์ของการจัดทำเอกสาร 2
แนวคิด และขอบข่ายของเนื้อหา 2
นิยามศัพท์ที่เกี่ยวข้อง 3
บทที่ 2 หลักการ ทฤษฎี และกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับ 5
แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับจิตวิทยาพัฒนาการ 5
ทฤษฎีพัฒนาการของ Havighurst (Development Talks) 7
ทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของเพียเจท์ (Piaget's Theories of Intellectual Development) 7
แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ 10
ความหมายของการจัดการเรียนรู้ 10
ความสำคัญของการจัดการเรียนรู้ 11
ลักษณะของการจัดการเรียนรู้ 12
องค์ประกอบของการจัดการเรียนรู้ 13
รูปแบบหรือวิธีการจัดการเรียนรู้ 14
การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่เหมาะสมสำหรับเด็กปฐมวัย (เด็กอายุ 3 - 5 ปี) 26
แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตร 28
ความสัมพันธ์ระหว่างการศึกษากับหลักสูตร 28
ความหมายของหลักสูตร 29
ความสำคัญของหลักสูตร 31
องค์ประกอบที่สำคัญของหลักสูตร 32
กระบวนการพัฒนาหลักสูตร 33
ลักษณะของหลักสูตรที่ดี 38

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับสื่อการเรียนรู้ 40
ความหมายของสื่อการเรียนรู้ 40
ความสำคัญของสื่อการเรียนรู้ 41
ประเภทของสื่อการเรียนรู้ 41
หลักการเลือกสื่อการเรียนรู้ 45
แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการวัดและประเมินผล 46
ความหมายของการวัดผล 46
ความหมายของการประเมินผล 47
จุดมุ่งหมายสำคัญของการวัดและประเมินผล 48
ประเภทของการวัดและประเมินผล 48
วิธีการวัดและประเมินผล 50
เครื่องมือที่ใช้ในการวัดและประเมินผล 51
กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัด ส่งเสริม และสนับสนุนการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับ 55
สาระสำคัญของการจัด ส่งเสริม และสนับสนุนการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับ ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมการเรียนรู้ พ.ศ. 2566 55
สาระสำคัญตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม 56
สาระสำคัญตามกฎกระทรวง ว่าด้วยการแบ่งระดับและประเภทของการศึกษา ขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2546 57
สาระสำคัญตามกฎกระทรวงว่าด้วยการแบ่งระดับและการเทียบระดับการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย พ.ศ. 2546 57
สาระสำคัญตามกฎกระทรวง ว่าด้วยสิทธิในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยครอบครัว พ.ศ. 2547 58

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

บทที่ 3 วิธีการดำเนินงานเพื่อจัด ส่งเสริม และสนับสนุนการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับจำแนกตามระดับการศึกษา **59**

วิธีการดำเนินงานเพื่อจัด ส่งเสริม และสนับสนุนการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับในระดับการศึกษาก่อนระดับประถมศึกษาหรือระดับปฐมวัย 60

วิธีการดำเนินงานเพื่อจัด ส่งเสริม และสนับสนุนการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านสามัญศึกษา (ประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลาย) 79

วิธีการดำเนินงานเพื่อจัด ส่งเสริม และสนับสนุนการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านอาชีวศึกษา 114

วิธีการดำเนินงานเพื่อจัด ส่งเสริม และสนับสนุนการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับในระดับการศึกษาที่สูงกว่าระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน 136

บทที่ 4 แนวทางการดำเนินงานของหน่วยงานและสถานศึกษาในภาพรวมเพื่อจัด ส่งเสริม และสนับสนุนการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับ **160**

กรมส่งเสริมการเรียนรู้ 160

สถาบันส่งเสริมการเรียนรู้ภาค 161

สำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัด/กรุงเทพมหานคร 162

สถานศึกษาหรือหน่วยจัดการเรียนรู้ที่ทำหน้าที่จัดการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับ 163

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก บทสรุปการจัด ส่งเสริม และสนับสนุนการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับ ตามมาตรา 6(3) มาตรา 11 มาตรา 12 มาตรา15 และมาตรา 16 แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมการเรียนรู้ พ.ศ. 2566

ภาคผนวก ข กฎกระทรวง ว่าด้วยการแบ่งระดับและประเภทของการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2546

ภาคผนวก ค กฎกระทรวงว่าด้วยการแบ่งระดับและการเทียบระดับการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย พ.ศ. 2546

ภาคผนวก ง กฎกระทรวง ว่าด้วยสิทธิในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยครอบครัว พ.ศ. 2547

ภาคผนวก จ ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยเรื่องการจัดการศึกษาและประเมินผลการเรียนตามหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ พ.ศ. 2562

สารบัญ (ต่อ)

ภาคผนวก ฉ ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง กรอบคุณวุฒิอาชีวศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2567
ภาคผนวก ช ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง แนวทางการดำเนินงานธนาคารหน่วยกิตระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานและการอาชีวศึกษา พ.ศ. 2567
ภาคผนวก ซ ประกาศกรมส่งเสริมการเรียนรู้ เรื่อง หลักเกณฑ์ และแนวทางการดำเนินงานธนาคารหน่วยกิตระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน รูปแบบการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย พ.ศ. 2567
ภาคผนวก ฌ ประกาศกรมส่งเสริมการเรียนรู้ เรื่อง การเทียบระดับการศึกษาด้วยวิธีการสอบเทียบวัดความรู้การศึกษาขั้นพื้นฐาน
ภาคผนวก ญ ประกาศกรมส่งเสริมการเรียนรู้ เรื่อง แนวทางการจัด ส่งเสริม และสนับสนุนการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับ

สารบัญตาราง

หน้า

ตารางที่ 1.1 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างช่วงวัยกับพัฒนาการของมนุษย์ 8
ตารางที่ 3.1 สรุปวิธีการดำเนินงานเพื่อจัด ส่งเสริม และสนับสนุนการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับ เพื่อดำเนินการให้กลุ่มเป้าหมายได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านสามัญศึกษา หรืออาชีวศึกษา ตลอดจนส่งเสริม สนับสนุนเพื่อให้กลุ่มเป้าหมาย ได้รับการศึกษาสูงกว่าระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน 150
ตารางที่ 3.2 แสดงข้อมูลความเชื่อมโยงระหว่างช่วงอายุตามพัฒนาการทางร่างกายของมนุษย์ กับช่วงอายุที่กำหนดไว้ใน (ร่าง) พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ..... (ฉบับที่ สคก. ตรวจพิจารณา เรื่องเสร็จที่ 660/2564) เพื่อกำหนดช่วงอายุ สำหรับการจัดการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับของประชาชน ในแต่ละระดับการศึกษา 159

บทที่ 1
บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของการจัดทำเอกสารแนวทางการจัด ส่งเสริม และสนับสนุนการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับ

ตามที่ ราชกิจจานุเบกษาได้มีการเผยแพร่พระราชบัญญัติส่งเสริมการเรียนรู้ พ.ศ. 2566 ซึ่งมีผลบังคับใช้เมื่อพ้นกำหนดหกสิบวันนับแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป และให้ยกเลิกพระราชบัญญัติส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย พ.ศ. 2551 โดยยกระดับจากสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (สำนักงาน กศน.) เป็น กรมส่งเสริมการเรียนรู้ ซึ่งตามมาตรา 6 แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมการเรียนรู้ พ.ศ. 2566 ได้กำหนดให้กรมส่งเสริมการเรียนรู้ มีหน้าที่จัด ส่งเสริม และสนับสนุนการเรียนรู้ ได้แก่ (1) การเรียนรู้ตลอดชีวิต (2) การเรียนรู้เพื่อการพัฒนาตนเอง และ (3) การเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับ ทั้งนี้ ในการจัด ส่งเสริม และสนับสนุนการเรียนรู้ กรมอาจกำหนดให้มีการจัด ส่งเสริม และสนับสนุนการเรียนรู้ในรูปแบบอื่นก็ได้ เพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ประชาชน โดยต้องคำนึงถึงความหลากหลายและความต้องการของผู้เรียน และเปิดโอกาสให้ประชาชนทุกเพศทุกวัยมีโอกาสเรียนรู้และเข้าถึงแหล่งเรียนรู้ได้อย่างทั่วถึง เท่าเทียม และเป็นธรรมโดยไม่เลือกปฏิบัติ นั้น ซึ่งตามพระราชบัญญัติส่งเสริมการเรียนรู้ พ.ศ. 2566 มาตรา 11 บัญญัติไว้ว่า การเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับมีเป้าหมายเพื่อจัดการเรียนรู้ให้แก่ผู้ซึ่งอยู่ในวัยเรียนแต่ไม่ได้รับการศึกษาในสถานศึกษา หรือผู้ซึ่งพ้นวัยที่จะศึกษาในสถานศึกษา หรืออยู่ในพื้นที่ที่ห่างไกลหรือทุรกันดาร หรือไม่มีหน่วยงานอื่นใดไปดำเนินการ เพื่อให้ได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตลอดจนส่งเสริม สนับสนุน เพื่อให้ได้รับการศึกษาสูงกว่าระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานตามศักยภาพของผู้เรียน การจัดการเรียนรู้ตามวรรคหนึ่งต้องดำเนินการเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายตามที่กำหนดในกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติ ทั้งนี้ ให้สามารถปรับอายุและระยะเวลาตามที่กำหนดไว้ในกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติให้สอดคล้องกับสภาพความจำเป็นของผู้เรียนได้ และให้นำความในมาตรา 9 วรรคสอง มาใช้บังคับด้วยโดยอนุโลม และมาตรา 12 ยังได้บัญญัติไว้ว่า ในการจัด ส่งเสริม และสนับสนุนการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับ ให้กรมดำเนินการโดยคำนึงถึงแนวทาง ดังต่อไปนี้ (1) เป็นการจัดการเรียนรู้สำหรับกลุ่มเป้าหมายผู้ซึ่งมิได้ศึกษาอยู่ในสถานศึกษาไม่ว่าด้วยเหตุใด เพื่อให้ได้รับคุณวุฒิตามระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านสามัญศึกษาหรืออาชีวศึกษา (2) วิธีการจัดการเรียนรู้และการจัดทำหรือพัฒนาหลักสูตรต้องสอดคล้องกับพัฒนาการของโลกและสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ตามความถนัดหรือความสนใจของตน ทั้งนี้ วิธีการและหลักสูตรดังกล่าวให้เป็นไปตามที่กรมและสถาบันพัฒนาหลักสูตร และการเรียนรู้ร่วมกันกำหนด (3) การประเมินผลเพื่อให้ได้รับคุณวุฒิทางการศึกษา ให้ใช้วิธีการที่หลากหลายเพื่อใช้กับผู้เรียนซึ่งมีความแตกต่างกันได้อย่างเหมาะสม โดยต้องไม่ใช้วิธีการทดสอบความรู้ในทางวิชาการแต่เพียงด้านเดียว (4) ร่วมกับสถาบันอุดมศึกษาเพื่อจัด ส่งเสริม และสนับสนุนให้แก่ ผู้ซึ่งได้รับคุณวุฒิระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านสามัญศึกษาหรือด้านอาชีวศึกษาตาม (1) เพื่อให้ได้รับการศึกษาสูงกว่าระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในกรณีที่เด็กตามกฎหมายว่าด้วยการศึกษาภาคบังคับเข้ารับการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับกับหน่วยจัดการเรียนรู้ตามพระราชบัญญัตินี้ ให้ถือว่าผู้ปกครองตามกฎหมายดังกล่าวได้ปฏิบัติหน้าที่ถูกต้องตามกฎหมายว่าด้วยการศึกษาภาคบังคับแล้ว แต่ในการจัดการเรียนรู้สำหรับเด็กดังกล่าว

กรมต้องจัดกระบวนการเรียนรู้ หลักสูตร และระยะเวลาการเรียนให้สอดคล้องกับความจำเป็นและความต้องการของผู้เรียน โดยให้กรมและสถาบันพัฒนาหลักสูตรและการเรียนรู้ (ปัจจุบันสถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (สสวท.) ทำหน้าที่แทน) ร่วมกันออกแบบให้เหมาะสมและมีประสิทธิภาพ

ดังนั้น เพื่อให้การจัด ส่งเสริม สนับสนุนการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับให้แก่ผู้ซึ่งอยู่ในวัยเรียนแต่ไม่ได้รับการศึกษาในสถานศึกษาหรือผู้ซึ่งพ้นวัยที่จะศึกษาในสถานศึกษา หรืออยู่ในพื้นที่ที่ห่างไกลหรือทุรกันดารหรือไม่มีหน่วยงานอื่นใดไปดำเนินการ เพื่อให้ได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตลอดจนส่งเสริม สนับสนุน เพื่อให้ได้รับการศึกษาสูงกว่าระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานตามศักยภาพของผู้เรียน เป็นไปด้วยความเรียบร้อย มีแนวทางการดำเนินงานที่ชัดเจนสอดคล้องและบรรลุตามเจตนารมณ์ของกฎหมายดังกล่าวข้างต้น กรมส่งเสริมการเรียนรู้จึงมีการจัดทำเอกสาร ***"แนวทางการจัด ส่งเสริม และสนับสนุนการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับ"*** *ฉบับนี้ไว้* ***เพื่อให้ หน่วยงาน สถานศึกษา และหน่วยจัดการเรียนรู้ได้นำไปศึกษา และนำข้อมูลไปใช้หรือประยุกต์ใช้ในการวางแผนและดำเนินการเพื่อจัด ส่งเสริม สนับสนุนการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับให้แก่กลุ่มเป้าหมายอย่างมีคุณภาพ ต่อไป***

1.2 วัตถุประสงค์ของการจัดทำเอกสาร

เอกสาร **"แนวทางการจัด ส่งเสริม และสนับสนุนการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับ"** ฉบับนี้ จัดทำขึ้นเพื่อให้หน่วยงาน สถานศึกษา และหน่วยจัดการเรียนรู้ได้นำไปศึกษา และนำข้อมูลไปใช้หรือประยุกต์ใช้ในการวางแผนและดำเนินการเพื่อจัด ส่งเสริม สนับสนุนการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับให้แก่กลุ่มเป้าหมายอย่างมีคุณภาพ และเป็นไปตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติส่งเสริมการเรียนรู้ พ.ศ. 2566 ต่อไป

1.3 แนวคิด และขอบข่ายของเนื้อหา

เอกสาร **"แนวทางการจัด ส่งเสริม และสนับสนุนการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับ"** ฉบับนี้ จัดทำขึ้นเพื่อให้หน่วยงาน สถานศึกษา และหน่วยจัดการเรียนรู้ได้นำไปศึกษา และนำข้อมูลไปใช้หรือประยุกต์ใช้ในการวางแผนและดำเนินการเพื่อจัด ส่งเสริม สนับสนุนการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับให้แก่กลุ่มเป้าหมายอย่างมีคุณภาพ และเป็นไปตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติส่งเสริมการเรียนรู้ พ.ศ. 2566 ในที่นี้ จึงมีการกำหนดกรอบแนวคิดเพื่อกำหนดขอบข่ายของเนื้อหาภายในเล่มไว้ ดังนี้ คือ

1.3.1 นำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับที่มาและความสำคัญ และวัตถุประสงค์ของการจัดทำเอกสาร ฉบับนี้

1.3.2 นำเสนอข้อมูลเชิงหลักการ ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบของการจัด ส่งเสริม และสนับสนุนการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับ เช่น หลักการ และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้ การจัดทำหลักสูตรสื่อการเรียนรู้ วิธีการจัดการเรียนรู้ และการวัดและประเมินผล เป็นต้น เพื่อให้หน่วยงาน สถานศึกษา และหน่วยจัดการเรียนรู้สังกัดกรมส่งเสริมการเรียนรู้ นำข้อมูลไปใช้หรือประยุกต์ใช้ในการจัด ส่งเสริม สนับสนุนการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับ

1.3.3 นำเสนอสาระสำคัญของกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัด ส่งเสริม และสนับสนุนการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับ

1.3.4 นำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับวิธีการดำเนินงานเพื่อจัด ส่งเสริม และสนับสนุนการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับ จำแนกตามระดับการศึกษา

1.3.5 นำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับแนวทางการดำเนินงานของหน่วยงานและสถานศึกษา เพื่อจัด ส่งเสริม และสนับสนุนการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับ

ทั้งนี้ จากกรอบแนวคิดดังกล่าวข้างต้น ในการจัดทำเอกสารฉบับนี้ จึงมีการกำหนดขอบข่ายเนื้อหาหลักไว้จำนวน 4 บท ดังนี้

บทที่ 1 บทนำ

บทที่ 2 หลักการ ทฤษฎี และกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับ

บทที่ 3 กรอบวิธีการดำเนินงานเพื่อจัด ส่งเสริม และสนับสนุนการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับ จำแนกตามระดับการศึกษา

บทที่ 4 แนวทางการดำเนินงานของหน่วยงานและสถานศึกษาในภาพรวมเพื่อจัด ส่งเสริม และสนับสนุนการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับ

1.4 นิยามศัพท์ที่เกี่ยวข้อง

1.4.1 **การเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับ** หมายความว่า การจัดการเรียนรู้ให้แก่ผู้ซึ่งอยู่ในวัยเรียน แต่ไม่ได้รับการศึกษาในสถานศึกษาหรือผู้ซึ่งพ้นวัยที่จะศึกษาในสถานศึกษา หรืออยู่ในพื้นที่ที่ห่างไกลหรือทุรกันดาร หรือไม่มีหน่วยงานอื่นใดไปดำเนินการ เพื่อให้ได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตลอดจนส่งเสริม สนับสนุน เพื่อให้ได้รับการศึกษาสูงกว่าระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานตามศักยภาพของผู้เรียน

1.4.2 **การจัด ส่งเสริม และสนับสนุนการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับ** หมายถึง การดำเนินการตามกระบวนการหรือวิธีการใด ๆ ของกรมส่งเสริมการเรียนรู้ หน่วยงาน และสถานศึกษาสังกัดกรมส่งเสริมการเรียนรู้ที่กำหนดไว้เป็นหลักเกณฑ์ วิธีการ แนวปฏิบัติ คู่มือ หรือแนวทางการดำเนินงานที่กำหนดขึ้น เพื่อดำเนินการจัด ส่งเสริม และสนับสนุนให้ผู้ซึ่งอยู่ในวัยเรียนแต่ไม่ได้รับการศึกษาในสถานศึกษา หรือผู้ซึ่งพ้นวัยที่จะศึกษาในสถานศึกษา หรืออยู่ในพื้นที่ที่ห่างไกล หรือทุรกันดาร หรือไม่มีหน่วยงานอื่นใดไปดำเนินการ เพื่อให้ได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านสามัญหรืออาชีวศึกษา ตลอดจนส่งเสริม สนับสนุน เพื่อให้ได้รับการศึกษาสูงกว่าระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานตามศักยภาพของผู้เรียน

1.4.3 **มาตรฐานการศึกษาของชาติ** หมายถึง ข้อกำหนดเกี่ยวกับคุณลักษณะ คุณภาพ ที่พึงประสงค์ของคนไทย เพื่อให้สถานศึกษาทุกแห่ง ยึดเป็นกรอบในการกำหนดมาตรฐานการศึกษาในแต่ละระดับและประเภทการศึกษา ที่สอดคล้องกับแนวทางการปฏิรูปการศึกษาของประเทศ ตลอดจนเพื่อให้เกิดผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ของการศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาของชาติ ทำให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตนเองให้เป็นผู้เรียนรู้ ผู้ร่วมสร้างสรรค์นวัตกรรม และเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง มีคุณธรรม จริยธรรม โดยมีจุดหมายร่วมกัน คือ ธำรงความเป็นไทยและสามารถแข่งขันได้ในเวทีโลก และมีค่านิยมร่วมกัน ได้แก่ ความเพียรอันบริสุทธิ์ ความพอเพียง วิถีประชาธิปไตย ความเสมอภาคเท่าเทียม

ซึ่งในที่นี้ กำหนดให้

ความเพียรอันบริสุทธิ์ คือ การที่ผู้เรียนมีความอดทน มุ่งมั่น ทำสิ่งใด ๆ ให้เกิดผลสำเร็จอย่างไม่ย่อท้อต่อความลำบาก เพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ตนเอง ส่วนรวม ชุมชน สังคม ประเทศชาติ

ความพอเพียง คือ การที่ผู้เรียนมีความสมดุลรอบด้านทั้งความรู้ คุณธรรม และทักษะที่เกี่ยวข้อง โดยคำนึงถึงความสมดุลทั้งประโยชน์ต่อตนเอง ชุมชน และสังคม

วิถีประชาธิปไตย คือ การที่ผู้เรียนมีความยึดมั่นในการมีส่วนรวม การเคารพกติกา สิทธิหน้าที่ ความรับผิดชอบ การรับฟังความคิดเห็นที่แตกต่าง และสามารถอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรมได้อย่างมีความสุข

ความเสมอภาคเท่าเทียม คือ การที่ผู้เรียนเคารพความแตกต่าง และให้ความสำคัญแก่ผู้อื่น โดยปราศจากอคติ แม้จะมีสถานภาพที่แตกต่างกันทางเศรษฐกิจ สังคม เชื้อชาติ ถิ่นที่อยู่ วัฒนธรรม และความสามารถ

1.4.4 **ผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ของผู้เรียน** หมายถึง คุณลักษณะของผู้เรียนอันเป็นผลที่เกิดมาจากการจัดการศึกษาหรือการจัดการเรียนรู้ หรือคุณลักษณะที่ต้องการให้เกิดขึ้นกับผู้เรียนหลังการจัดการศึกษาหรือจัดการเรียนรู้

1.4.5 **ผลลัพธ์การเรียนรู้** หมายถึง ผลที่เกิดขึ้นจากการจัดการศึกษาหรือการจัดกระบวนการเรียนรู้ รวมถึงเกณฑ์บ่งชี้คุณลักษณะการเรียนรู้และผลของการเรียนรู้ทั้งที่เกิดขึ้นจากการจัดการศึกษาหรือการจัดกระบวนการเรียนรู้ในแต่ละหลักสูตร หรือในแต่ละวิธีการดำเนินงานที่กำหนดขึ้นเพื่อดำเนินงานให้กลุ่มเป้าหมายได้รับคุณวุฒิทางการศึกษาในแต่ละระดับการศึกษาและประเภทการศึกษา ซึ่งประกอบด้วย 3 มิติ ได้แก่

1) มิติความรู้ (Knowledge) หมายถึง ความรู้เกี่ยวกับข้อเท็จจริง หลักการ ทฤษฎี และแนวปฏิบัติต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาสาระ หรือสาขาวิชาที่ได้เรียนรู้

2) มิติทักษะ (Skills) หมายถึง ความสามารถในการปฏิบัติได้ ซึ่งบุคคลควรทำได้หรือปฏิบัติได้เมื่อได้รับมอบหมาย

3) มิติความสามารถในการประยุกต์ใช้และความรับผิดชอบ หมายถึง ความสามารถของบุคคลที่เกิดขึ้นจากกระบวนการเรียนรู้ การใช้ความรู้ทักษะทางสังคม ซึ่งอย่างน้อยประกอบไปด้วย ความสามารถในการสื่อสาร การมีภาวะความเป็นผู้นำ มีความสามารถในการตัดสินใจ และมีความรับผิดชอบทั้งต่อตนเองและผู้อื่น

บทที่ 2
หลักการ ทฤษฎี และกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับ

การจัดทำเอกสาร ฉบับนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อจัดทำแนวทางการจัด ส่งเสริม และสนับสนุนการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับ สำหรับนำไปใช้ในการดำเนินการจัด ส่งเสริม และสนับสนุนการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับของหน่วยงาน สถานศึกษา และหน่วยจัดการเรียนรู้สังกัดกรมส่งเสริมการเรียนรู้

ดังนั้น เพื่อให้มีข้อมูลหลักการ ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับ สำหรับนำไปใช้ประกอบในการกำหนดรายละเอียดแนวทางการจัด ส่งเสริม และสนับสนุนการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับให้มีความสอดคล้องเป็นไปตามแนวทางการดำเนินงานจัด ส่งเสริม และสนับสนุนการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับที่กำหนดไว้ในมาตรา 6(3) มาตรา 11 มาตรา 12 มาตรา15 และมาตรา 16 แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมการเรียนรู้ พ.ศ. 2566 ในที่นี้ จึงมีการศึกษาข้อมูลหลักการ ทฤษฎี และกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับไว้ในเบื้องต้น ดังนี้

2.1 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับจิตวิทยาพัฒนาการ
2.2 แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้
2.3 แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตร
2.4 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับสื่อการเรียนรู้
2.5 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการวัดและประเมินผล
2.6 กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัด ส่งเสริม และสนับสนุนการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับ
ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

2.1 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับจิตวิทยาพัฒนาการ

การจัดการเรียนรู้เป็นกระบวนการจัดประสบการณ์และเนื้อหาสาระให้กับบุคคล ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้จึงจำเป็นต้องมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับพฤติกรรมของมนุษย์ ซึ่งมีความแตกต่างไปตามช่วงวัย ตั้งแต่วัยแรกเกิดไปจนถึงผู้สูงอายุ ล้วนมีพฤติกรรม พฤตินิสัยที่แตกต่างกันออกไป หน่วยงาน และผู้ที่มีหน้าที่จัดการศึกษาจึงจำเป็นต้องคำนึงถึงพฤติกรรมและพัฒนาการของมนุษย์ทุกช่วงวัย ซึ่งหลักทั่วไปของพัฒนาการเป็นการเพิ่มหรือการเปลี่ยนแปลงทางด้านคุณภาพ เช่น พัฒนาการการเคลื่อนไหวของทารก ตั้งแต่คว่ำ จนสามารถคืบคลาน ยืน และสามารถเดินได้ เป็นพัฒนาการที่สัมพันธ์ต่อเนื่องกัน โดยอาศัยความพร้อมร่วมกันของระบบหลายอย่างทางร่างกาย เช่น ระบบกล้ามเนื้อ ระบบประสาท เป็นต้น พัฒนาการเป็นการเจริญเติบโตเพื่อไปสู่การมีวุฒิภาวะที่สมบูรณ์ ซึ่งโดยทั่วไปของพัฒนาการมีหลักการ ดังนี้

1) การพัฒนาการเป็นไปตามแบบแผน พัฒนาการของมนุษย์หรือสัตว์ จะมีแบบแผนของตัวเองเป็นระยะ ๆ มิได้เกิดขึ้นโดยบังเอิญ เช่น เด็กสามารถคว่ำได้ก่อนคลาน คลานได้ก่อนเดิน เป็นต้น หลักการพัฒนาของเด็กแบ่งออกเป็น 2 ทิศทาง คือ

1.1) การพัฒนาจากส่วนบนลงมาหาส่วนล่าง เช่น เด็กทารกจะสามารถใช้อวัยวะบริเวณศีรษะก่อน แล้วเลื่อนลงมาที่ลำตัวและลงมาส่วนขา เป็นต้น

1.2) การพัฒนาการที่เริ่มจากแกนกลางตัวออกไปข้างลำตัว เช่น เด็กก่อนที่จะใช้มือหยิบจับ จะใช้ท่อนแขนก่อน แล้วจึงค่อย ๆ พัฒนาการในการใช้มือและนิ้วมือตามลำดับ เป็นต้น

2) การพัฒนาการเริ่มจากส่วนใหญ่ไปหาส่วนย่อย หรือจากพฤติกรรมโดยทั่วไปไปสู่พฤติกรรมที่เฉพาะเจาะจง เช่น ในเด็กทารกมีการเคลื่อนไหวทั้งตัวก่อนการเคลื่อนไหวส่วนใดส่วนหนึ่งของร่างกาย หรือการออกเสียงจะออกเสียงอือ ออ ก่อนที่จะเป็นคำเฉพาะเจาะจงลงไป เป็นต้น

3) พัฒนาการจะต่อเนื่องกันโดยไม่มีการหยุดหรือขาดตอน การพัฒนาการของอวัยวะเกิดขึ้นตั้งแต่อยู่ในครรภ์มารดา และพัฒนามาเรื่อยไม่มีการหยุดยั้ง การมีฟันขึ้นมาไม่ใช่เพิ่งพัฒนาตอนที่เห็นฟันขึ้น แต่พัฒนามาตั้งแต่อยู่ในครรภ์ โดยฟันจะอยู่ในเหงือกซึ่งมองไม่เห็น การพัฒนาเป็นสายต่อเนื่อง จึงเป็นสิ่งที่ได้รับอิทธิพลจากสิ่งแวดล้อมที่มีผลต่อพัฒนาการ เช่น การขาดสารอาหารตั้งแต่ในครรภ์มารดา หรือขาดอาหารตอนเป็นทารกจะส่งผลต่อพัฒนาการทางสมองและสติปัญญาเมื่อเติบโตขึ้น เป็นต้น

4) อัตราการพัฒนาของเด็กแต่ละคนจะแตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบที่สำคัญ 2 ประการ คือ พันธุกรรมและสิ่งแวดล้อม ดังนั้น จะได้พบว่า เด็กบางคนมีการเจริญเติบโตเร็ว บางคนโตช้า เพราะมีพันธุกรรมต่างกันหรืออยู่ในสภาพแวดล้อมต่างกัน

5) อัตราการพัฒนาการของส่วนต่าง ๆ ของร่างกายแตกต่างกัน อวัยวะหรือส่วนต่าง ๆ ของร่างกายมีอัตราการเจริญเติบโตต่างกัน เช่น มือ เท้า จะเจริญเติบโตถึงขีดสุดในวัยรุ่น การคิดคำนึง การคิดสร้างสรรค์จะเจริญอย่างรวดเร็วระหว่างวัยเด็กและถึงขีดสุดเมื่อเข้าสู่วัยหนุ่มสาว เป็นต้น

6) พัฒนาการทุกด้านจะมีความสัมพันธ์กัน และสามารถทำนายพัฒนาการของเด็กได้ทุกด้าน ทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม สติปัญญา มักจะมีการเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันถ้าด้านหนึ่งด้านใดบกพร่อง ด้านอื่นก็จะบกพร่องไปด้วย เช่น ถ้ามีพัฒนาการทางร่างกายไม่ดี ก็ย่อมมีผลกระทบต่อการพัฒนาการทางอารมณ์ เช่น อารมณ์เสียบ่อย หงุดหงิดบ่อย มีผลกระทบต่อพัฒนาการทางสังคม เช่น ไม่กล้าติดต่อสัมพันธ์กับคนอื่น ขาดความมั่นใจในตนเองมีผลกระทบต่อพัฒนาการทางสติปัญญา เด็กจะไม่กล้าคิดวิเคราะห์ เป็นต้น ดังนั้น ความสัมพันธ์ของพัฒนาการ จึงสามารถทำนายพัฒนาการของเด็ก โดยอาศัยแนวโน้มพัฒนาการในปัจจุบัน

7) การพัฒนาการแต่ละวัยมีลักษณะเฉพาะตัว ในวัยเด็กจนถึงวัยผู้ใหญ่ พฤติกรรมแต่ละวัยแตกต่างกันไป เช่น ในวัยเด็กการกระโดดโลดเต้น การถามซ้ำ ๆ เป็นพฤติกรรมที่เป็นลักษณะเฉพาะวัย เมื่อโตขึ้นเป็นผู้ใหญ่ลักษณะเหล่านี้จะหายไป แต่จะมีลักษณะเฉพาะวัยอย่างอื่นเกิดขึ้นมาแทน เช่น มีลักษณะสุขุมรอบคอบ เป็นต้น

8) เด็กปกติทั่วไป จะผ่านการพัฒนาการทุกขั้นตอนอย่างสะดวก จนอายุประมาณ 21 ปี จึงจะเจริญเต็มที่ทุก ๆ ด้าน พัฒนาการขึ้นอยู่กับวุฒิภาวะและการเรียนรู้ วุฒิภาวะทำให้เกิดความพร้อมของร่างกายที่จะมีความสามารถในการกระทำได้ การเรียนรู้จะช่วยฝึกฝนทำให้เกิดความชำนาญ ทั้งวุฒิภาวะและการเรียนรู้ การเรียนรู้ต้องอาศัยวุฒิภาวะมาก

โดยสรุป หลักทั่วไปของพัฒนาการของมนุษย์ จะมีทิศทางในแนวดิ่งและแนวขวาง โดยศีรษะเป็นอวัยวะหลักที่ควบคุมการทำงานของอวัยวะส่วนอื่น ๆ ให้มีขนาดโตขึ้นอย่างค่อยเป็นค่อยไปตามวุฒิภาวะและการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง จนถึงขีดสุดในวัยผู้ใหญ่ และเสื่อมลงเมื่อวัยชรา ซึ่งในที่นี้ สามารถสรุปเป็นทฤษฎีพัฒนาการในด้านต่าง ๆ ของมนุษย์ ได้ดังนี้

2.1.1 ทฤษฎีพัฒนาการของ Havighurst (Development Talks)

Robert Havighurst มองเกี่ยวกับพัฒนาการว่า เป็นกระบวนการพัฒนาการแต่ละวัย ประกอบด้วยการเรียนรู้เกี่ยวกับงานชนิดต่าง ๆ เรียกว่า “งานพัฒนาการ” ฮาวิกเฮิร์ส ให้ความหมายว่า งานพัฒนาการ หมายถึง งานที่มนุษย์ทุกคนต้องทำในแต่ละวัยของชีวิต สัมฤทธิ์ผลของงานพัฒนาการแต่ละวัยมีความสำคัญมาก เพราะเป็นรากฐานของการเรียนรู้งานพัฒนาขั้นต่อไป และแบ่งพัฒนาการของมนุษย์เป็น 6 ช่วงอายุ คือ 1) วัยเด็กเล็ก – วัยเด็กตอนต้น (แรกเกิด – อายุ 6 ปี) 2) วัยเด็กตอนกลาง (อายุ 6 – 12 ปี) 3) วัยรุ่นตอนต้นและตอนปลาย (อายุ 12 – 18 ปี) 4) วัยผู้ใหญ่ตอนต้น (อายุ 18 – 35 ปี) 5) วัยกลางคน (อายุ 35 – 60 ปี) และ 6) วัยชรา (อายุ 60 ปีขึ้นไป)

2.1.2 ทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของเพียเจท์ (Piaget’s Theories of Intellectual Development)

เพียเจท์ (Jean Piaget) สนใจศึกษาด้านจิตวิทยา โดยเฉพาะด้านกระบวนการพัฒนาทางสติปัญญาของเด็ก ตั้งแต่วัยแรกเกิดจนถึงวัยรุ่น เป็นบุคคลแรกที่ได้รับการยอมรับว่า เป็นผู้ศึกษาพัฒนาการด้านความคิดมนุษย์อย่างเป็นระบบ เพียเจท์ เชื่อว่า ธรรมชาติมนุษย์ทุกคนมีความพร้อมที่จะมีปฏิสัมพันธ์และปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมตั้งแต่เกิด เพราะหลีกเลี่ยงไม่ได้ที่จะต้องมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม ต้องมีการปรับตัวอยู่ตลอดเวลา ทำให้มนุษย์เกิดพัฒนาการของเชาวน์ปัญญา เพียเจท์ จึงได้ศึกษาพัฒนาการด้านสติปัญญาของเด็กอย่างละเอียดด้วยการสร้างสถานการณ์ เพื่อสังเกตพฤติกรรมของบุตรสาว 3 คน ทำให้ได้ข้อสรุปว่า ธรรมชาติของมนุษย์มีพื้นฐานติดตัวตั้งแต่กำเนิด 2 ชนิด คือ

1) การจัดและรวบรวม (Organization) เป็นการจัดและรวบรวมกระบวนการต่าง ๆ ภายในให้เป็นระบบระเบียบอย่างต่อเนื่อง พร้อมกับมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา เพื่อให้เกิดภาวะสมดุลจากการมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม

2) การปรับตัว (Adaptation) เป็นการปรับตัวเพื่อให้อยู่ในภาวะสมดุลกับสิ่งแวดล้อม ซึ่งประกอบด้วยกระบวนการ 2 อย่าง คือ การดูดซึมประสบการณ์ (Assimilation) หมายถึง การที่มนุษย์มีการดูดซึมประสบการณ์ใหม่เข้าสู่โครงสร้างของสติปัญญา หลังจากมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม และการปรับโครงสร้างทางเชาวน์ปัญญา (Accommodation) หมายถึง การปรับเปลี่ยนโครงสร้างของเชาวน์ปัญญาที่มีอยู่แล้วให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมใหม่ที่ได้เรียนรู้เพิ่มขึ้น

เพียเจท์ กล่าวว่า การพัฒนาสติปัญญาและความคิดของมนุษย์ต้องอาศัยทั้งการจัดรวบรวมและการปรับตัว ลักษณะพัฒนาการที่เกิดขึ้น จะดำเนินอย่างค่อยเป็นค่อยไป ซึ่งจะแตกต่างกันในแต่ละบุคคล มีองค์ประกอบสำคัญที่เสริมพัฒนาการทางสติปัญญา ดังนี้

องค์ประกอบที่ 1 วุฒิภาวะ (Maturation) คือ การเจริญเติบโตทางด้านสรีรวิทยา มีส่วนสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาสติปัญญาและความคิด โดยเฉพาะเส้นประสาทและต่อมไร้ท่อ

องค์ประกอบที่ 2 ประสบการณ์ (Experience) เป็นปัจจัยที่สำคัญต่อการพัฒนาด้านสติปัญญา เพราะเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นทุกครั้งที่บุคคลมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทั้งประสบการณ์ที่เกิดจากการมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติและเกี่ยวกับการคิดหาเหตุผลและทางคณิตศาสตร์ ซึ่งสามารถนำมาใช้แก้ปัญหาในชีวิตประจำวัน

องค์ประกอบที่ 3 การถ่ายทอดความรู้ทางสังคม (Social transmission) คือ การที่บุคคลได้รับการถ่ายทอดความรู้ด้านต่าง ๆ จากบุคคลรอบข้าง เช่น พ่อแม่ ผู้ปกครอง เป็นต้น

องค์ประกอบที่ 4 กระบวนการพัฒนาสมดุล (Equilibration) คือ การควบคุมพฤติกรรมของตนเอง เพื่อปรับสมดุลของพัฒนาการทางสติปัญญาและความคิดไปสู่ขั้นสูงกว่า

จากแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับจิตวิทยาพัฒนาการของนักจิตวิทยา ที่กล่าวในข้างต้น กรมส่งเสริมการเรียนรู้ จึงได้ศึกษาข้อมูลความสัมพันธ์ของช่วงวัยกับพัฒนาการของมนุษย์ตามรายละเอียดที่กล่าวมา เพื่อนำไปใช้เป็นข้อมูลในการวางแผนการดำเนินงานเพื่อจัด ส่งเสริม และสนับสนุนการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับ ให้แก่กลุ่มเป้าหมาย ซึ่งสามารถนำเสนอข้อมูลได้ตามตารางแสดงความสัมพันธ์ระหว่างช่วงวัยกับพัฒนาการของมนุษย์ ดังนี้

ตารางที่ 1.1 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างช่วงวัยกับพัฒนาการของมนุษย์

ช่วงวัย	พัฒนาการด้านร่างกาย	พัฒนาการด้านสติปัญญา	พัฒนาการด้านอารมณ์และด้านสังคม
วัยก่อนคลอด (ตั้งแต่ปฏิสนธิ - คลอด)	1. การปฏิสนธิเกิดขึ้นโดยการมีเพศสัมพันธ์ในภาวะปกติหรือวิธีการผสมเทียม 2. พันธุกรรมและสิ่งแวดล้อมมีอิทธิพลต่อวัยนี้ 3. โครงสร้างทางด้านร่างกายจะเจริญเติบโตอย่างรวดเร็วมากกว่าช่วงวัยอื่น ๆ	มีความสามารถที่จะเรียนรู้ จดจำ และตอบสนองต่อความรู้สึกต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น	ทารกในครรภ์จะตอบสนองต่อเสียงของคุณแม่และจะพัฒนาเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ
วัยทารก (ตั้งแต่คลอด - 2 ปี)	1. ประสาทรับความรู้สึกและระบบอวัยวะต่าง ๆ ทำงานตั้งแต่แรกเกิด 2. การเจริญเติบโตของสมองและความไวต่อสิ่งกระตุ้นล้วนมาจากอิทธิพลของสิ่งแวดล้อม 3. การเจริญเติบโตทางด้านร่างกายและทักษะการเคลื่อนไหวต่าง ๆ พัฒนาไปอย่างรวดเร็ว	1. มีความสามารถในการเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ และการจดจำต่าง ๆ ได้ตั้งแต่ระยะอาทิตย์แรก ๆ 2. เริ่มเข้าใจและใช้รูปหรือสิ่งอื่น ๆ เป็นสัญลักษณ์และสามารถแก้ไขปัญหาง่าย ๆ ได้ ตั้งแต่อายุประมาณ 2 ปี 3. มีความเข้าใจและเริ่มใช้ภาษาได้อย่างรวดเร็ว	1. มีความรู้สึกผูกพันกับคุณพ่อคุณแม่หรือบุคคลที่ดูแลตนเอง 2. เริ่มมีการตระหนักรู้ในตนเองเมื่ออายุประมาณ 2 ปี 3. เริ่มที่จะทำอะไรได้ด้วยตนเอง 4. มีความสนใจในเด็กคนอื่นเพิ่มมากขึ้น
วัยเด็กตอนต้น (2 - 6 ปี)	การเจริญเติบโตเป็นไปอย่างต่อเนื่อง ทักษะในการใช้กล้ามเนื้อมือมีความแข็งแรงเพิ่มขึ้น	1. มีความคิดที่ยึดตนเป็นศูนย์กลาง แต่เริ่มเข้าใจมุมมองของบุคคลอื่น 2. การจดจำและการใช้ภาษามีพัฒนาการที่ดีขึ้น 3. พัฒนาการทางด้านความคิดยังไม่สมบูรณ์ ทำให้เข้าใจในโลกและความเป็นจริงบางส่วน 4. การเข้าโรงเรียนอนุบาลจะทำให้เกิดการเรียนรู้มากขึ้น	1. รับรู้ถึงความแตกต่างระหว่างเพศชายและเพศหญิง 2. รู้จักดูแลและควบคุมตนเองเพิ่มมากขึ้น 3. การเล่นเป็นการเพิ่มความคิดสร้างสรรค์ จินตนาการ และการเข้ากับกลุ่มเพื่อน 4. ครอบครัวยังมีความสำคัญต่อคุณภาพชีวิตของวัยนี้

ช่วงวัย	พัฒนาการด้านร่างกาย	พัฒนาการด้านสติปัญญา	พัฒนาการด้านอารมณ์และด้านสังคม
วัยเด็กตอนกลาง (6 - 12 ปี)	1. พัฒนาการทางด้านร่างกายจะช้าลง 2. กล้ามเนื้อมีความแข็งแรงเพิ่มขึ้น มีทักษะในการทำกิจกรรมและเล่นกีฬาต่าง ๆ ได้มากขึ้น	1. การยึดตนเองเป็นศูนย์กลางลดลง เริ่มที่จะคิดอย่างมีเหตุมีผล แต่ยังเป็นในเชิงรูปธรรม 2. ทักษะทางด้านภาษาและความจำเพิ่มมากขึ้น 3. พัฒนาการทางด้านสติปัญญาจะเพิ่มมากขึ้นจากการเข้าศึกษาในระดับประถมศึกษา 4. เด็กบางคนชอบแสดงความสามารถพิเศษทางด้านวิชาการและกิจกรรมกีฬาต่าง ๆ	1. กลุ่มเพื่อนจะมีความสำคัญ 2. มีพัฒนาการทางด้านอัตมโนทัศน์ ทำให้เกิดความรู้สึกมีความภูมิใจในตนเอง
วัยรุ่น (12 - 20 ปี)	1. การเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกายเป็นไปอย่างรวดเร็ว 2. เริ่มเข้าวัยเจริญพันธุ์ 3. ปัญหาสุขภาพที่อาจเกิดขึ้นอันเนื่องมาจากพฤติกรรม เช่น โรคที่เกี่ยวกับการทานและการใช้สารเสพติด เป็นต้น	1. มีความสามารถในการคิดเชิงนามธรรมและแบบวิทยาศาสตร์ 2. ยังยึดตนเองเป็นศูนย์กลางในบางแง่มุม 3. การเลือกวิชาเรียนต่าง ๆ จะมุ่งไปเพื่อเตรียมความพร้อมในการเข้าทำงาน	1. เป็นช่วงวัยที่กำลังแสวงหาอัตลักษณ์ของตนเอง 2. อาจเกิดช่องว่างระหว่างวัยกับคุณพ่อคุณแม่หรือผู้ใหญ่ 3. กลุ่มเพื่อนจะมีอิทธิพลทางความคิดและการแสดงพฤติกรรมของวัยนี้มาก
วัยผู้ใหญ่ (20 - 40 ปี)	1. พัฒนาการทางด้านร่างกายสมบูรณ์ถึงขีดสุด หลังจากนั้นจะค่อย ๆ ลดความแข็งแรงลงในช่วงท้ายของวัย 2. วิธีการดำเนินชีวิตจะมีอิทธิพลต่อสุขภาพ	1. ความคิดและการตัดสินใจต่าง ๆ จะมีเรื่องของศีลธรรมและจริยธรรมเข้ามาเกี่ยวข้อง 2. รู้จักคิดอย่างซับซ้อนมากขึ้น	1. ลักษณะอุปนิสัยและการดำเนินชีวิตของวัยนี้ค่อนข้างที่จะมั่นคงแต่อาจเปลี่ยนแปลงได้ตามสภาพแวดล้อมและสถานการณ์ที่เกิดขึ้น 2. เริ่มแสวงหาเพื่อนสนิทคู่ใจเพื่อที่จะมาใช้ชีวิตร่วมกัน 3. คนส่วนมากแต่งงาน มีบทบาทเป็นสามีภรรยาและคุณพ่อคุณแม่
วัยกลางคน (40 – 60 ปี)	1. ความสามารถทางประสาทสัมผัสต่าง ๆ และสมรรถภาพทางร่างกายเริ่มเสื่อมถอย 2. ในผู้หญิงจะเข้าสู่วัยหมดประจำเดือน	1. จากประสบการณ์ชีวิตที่ผ่านมาทำให้มีความคิดรอบคอบไตร่ตรองเพิ่มขึ้น มีศักยภาพในการแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้ดี 2. สำหรับบางคน ช่วงวัยนี้จะเป็นช่วงที่ประสบความสำเร็จในหน้าที่การงานสูงสุด แต่สำหรับบางคนอาจมีความรู้สึกว่าล้มเหลวในหน้าที่การงานอันจะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงงานได้	1. เริ่มแสวงหาสัจธรรมของชีวิต 2. มีความรับผิดชอบมากขึ้น ทั้งการดูแลลูก ซึ่งเป็นวัยรุ่นและคุณพ่อคุณแม่ที่อยู่ในวัยชรา 3. การที่ลูก ๆ ต้องออกไปดำเนินชีวิตนอกบ้านทำให้วัยนี้เกิดความรู้สึกอ้างว้าง

ช่วงวัย	พัฒนาการด้านร่างกาย	พัฒนาการด้านสติปัญญา	พัฒนาการด้านอารมณ์และด้านสังคม
วัยชรา (60 ปีขึ้นไป)	1. สมรรถภาพทางร่างกายเสื่อมถอยลงเรื่อย ๆ อย่างเห็นได้ชัด 2. การเคลื่อนไหวช้าลง	สติปัญญาและความจำเริ่มเสื่อมถอย แต่หากรู้จักพัฒนาสติปัญญาและความจำอยู่เป็นประจำ ก็จะทำให้ทั้งสองสิ่งนี้ยังคงดำรงอยู่ได้ต่อไป	1. รู้จักปรับตัวกับการเกษียณอายุ 2. รู้จักปรับตัวและยอมรับกับการสูญเสียบุคคลอันเป็นที่รักและการเผชิญกับความตาย

ที่มา : ปวีณา แจ้งประจักษ์ (2557)

2.2 แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้

2.2.1 ความหมายของการจัดการเรียนรู้

การจัดการเรียนรู้ เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับมนุษย์ทุกคน เนื่องจากโลกและสิ่งแวดล้อมมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา การดำรงชีวิตของคนจึงต้องอาศัยการเรียนรู้เพื่อให้สามารถปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมและสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป มนุษย์ต้องเรียนรู้ตั้งแต่เกิดจนถึงก่อนตาย ดังนั้น การจัดการเรียนรู้จึงถือเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการสร้างให้ผู้เรียนเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต เพื่อให้สามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุข มีความสมดุล เป็นการเรียนรู้เพื่อรู้ เพื่อลงมือกระทำ เรียนรู้ที่จะอาศัยอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข และเรียนรู้ที่จะเป็นตัวของตัวเองตามศักยภาพของแต่ละบุคคล ซึ่งมีนักวิชาการ และนักการศึกษาหลายท่านได้ให้ความหมายของการจัดการเรียนรู้ไว้อย่างหลายหลาย เช่น

สุมน อมรวิวัฒน์ (2533) อธิบายความหมายของการจัดการเรียนรู้ไว้ว่า การจัดการเรียนรู้ คือ สถานการณ์อย่างหนึ่งที่เกิดขึ้น เพื่อให้มีความสัมพันธ์และมีปฏิสัมพันธ์เกิดขึ้นระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน ผู้เรียนกับผู้เรียน ผู้เรียนกับสิ่งแวดล้อม และผู้สอนกับผู้เรียนกับสิ่งแวดล้อม ความสัมพันธ์และมีปฏิสัมพันธ์นั้นก่อให้เกิดการเรียนรู้และประสบการณ์ใหม่ และผู้เรียนสามารถนำประสบการณ์ใหม่นั้นไปใช้ได้

สำนักงานคณะกรรมการปฏิรูปการเรียนรู้ (2543) และ วิชัย ประสิทธิ์วุฒิเวชช์ (2542) กล่าวไว้อย่างสอดคล้องกันว่า การจัดการเรียนรู้ หมายถึง กระบวนการ วิธีการ การจัดกิจกรรมและประสบการณ์การเรียนรู้เป็นกระบวนการที่มีระบบ ระเบียบ ครอบคลุมการดำเนินงาน โดยมีการจัดบรรยากาศ เนื้อหาสาระ กระบวนการการประเมินผลการเรียนรู้ การมีส่วนร่วมของชุมชน แหล่งการเรียนรู้ที่มุ่งพัฒนาคนและชีวิตให้เกิดประสบการณ์การเรียนรู้เต็มตามความสามารถ สอดคล้องกับความถนัด ความสนใจ และความต้องการของผู้เรียน

เช่นเดียวกับ Hough & Duncan (1970) ได้อธิบายความหมายของการจัดการเรียนรู้ว่า หมายถึง กิจกรรมของบุคคลซึ่งมีหลักและเหตุผลเป็นกิจกรรมที่บุคคลได้ใช้ความรู้ของตนเองอย่างสร้างสรรค์ เพื่อสนับสนุนให้ผู้อื่นเกิดการเรียนรู้และความผาสุก ดังนั้น การจัดการเรียนรู้ จึงสามารถแบ่งเป็นกิจกรรมในแง่มุมต่าง ๆ จำนวน 4 ด้าน คือ

1) ด้านหลักสูตร (Curriculum) หมายถึง การศึกษาจุดมุ่งหมายของการศึกษาความเข้าใจในจุดประสงค์รายวิชาและการตั้งจุดประสงค์การจัดการเรียนรู้ที่ชัดเจน ตลอดจนการเลือกเนื้อหาได้เหมาะสมสอดคล้องกับท้องถิ่น

2) ด้านการจัดการเรียนรู้ (Instruction) หมายถึง การเลือกวิธีสอนและเทคนิคการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสม เพื่อช่วยให้ผู้เรียนบรรลุถึงจุดประสงค์การเรียนรู้ที่วางไว้

3) ด้านการวัดผล (Measuring) หมายถึง การเลือกวิธีการวัดผลที่เหมาะสมและสามารถวิเคราะห์ผลได้

4) ด้านการประเมินผลการจัดการเรียนรู้ (Evaluating) หมายถึง ความสามารถในการประเมินผลของการจัดการเรียนรู้ทั้งหมดได้

ขณะที่ Good (1975) อธิบายว่า การจัดการเรียนรู้ คือ การกระทำอันเป็นการอบรมสั่งสอนผู้เรียนในสถาบันการศึกษา สอดคล้องกับ Hills (1982) ที่กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้ คือ กระบวนการให้การศึกษาแก่ผู้เรียน ซึ่งต้องอาศัยปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน และ Moore (1992) กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้ไว้ว่า การจัดการเรียนรู้ คือ พฤติกรรมของบุคคลหนึ่งที่พยายามช่วยให้บุคคลอื่นได้เกิดการพัฒนาตนในทุกด้านอย่างเต็มศักยภาพ

จากที่กล่าวมาในข้างต้นจึงสามารถสรุปได้ว่า **การจัดการเรียนรู้** หมายถึง กระบวนการจัดกิจกรรมอย่างเป็นระบบ มีแบบแผน โดยมีการจัดบรรยากาศ เนื้อหาสาระ กระบวนการ การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ เพื่อให้บุคคลเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมอันเนื่องมาจากประสบการณ์ที่ได้จากการเรียนรู้ที่แต่ละบุคคลได้รับมา

เนื่องจากผู้เรียนมีความสามารถและศักยภาพการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน จึงจำเป็นต้องใช้กระบวนการเรียนรู้ที่หลากหลาย เช่น กระบวนการเรียนรู้แบบบูรณาการ กระบวนการสร้างความรู้ กระบวนการคิด กระบวนการทางสังคม กระบวนการเผชิญสถานการณ์และแก้ปัญหา กระบวนการเรียนรู้จากประสบการณ์จริง กระบวนการปฏิบัติ กระบวนการจัดการ กระบวนการวิจัย กระบวนการเรียนรู้ของตนเอง และกระบวนการพัฒนาลักษณะนิสัย เป็นต้น

2.2.2 ความสำคัญของการจัดการเรียนรู้

การจัดการเรียนรู้ (กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) เป็นกระบวนการสำคัญในการนำหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีมาตรฐานการเรียนรู้ สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน และมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์เป็นเป้าหมายสำคัญสำหรับพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ รวมทั้งปลูกฝังเสริมสร้างและพัฒนาทักษะต่าง ๆ อันเป็นสมรรถนะสำคัญที่ต้องการให้เกิดแก่ผู้เรียน ซึ่งมีนักวิชาการและนักการศึกษาหลายท่าน ได้อธิบายความสำคัญของการจัดการเรียนรู้ไว้ ซึ่งสามารถสรุปสาระสำคัญได้ดังนี้

กุลิสรา จิตรชญาวณิช (2562) กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้ เป็นกระบวนการที่สำคัญในการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพ ทำให้ผู้เรียนมีพัฒนาการที่เจริญงอกงามทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา โดยภาพรวมการจัดการเรียนรู้มีความสำคัญหลายประการ ดังนี้

1) การจัดการเรียนรู้ช่วยให้ผู้เรียนเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทางที่ดีงาม ในการจัดการเรียนรู้แต่ละครั้งโดยทั่วไป ผู้สอนจะกำหนดจุดประสงค์ในการเรียนรู้เอาไว้ เพื่อเป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีพัฒนาการในด้านต่าง ๆ ที่ดีขึ้น หรือต้องการให้ผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่พึงประสงค์ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา

2) การจัดการเรียนรู้ช่วยทำให้จุดมุ่งหมายการจัดการศึกษาบรรลุผลตามเป้าหมาย ทั้งนี้การกำหนดจุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษาไว้ในหลักสูตรแต่ละระดับการศึกษาของสังคมไทยอาจจะมีทั้งความเหมือนกันและต่างกัน แต่ไม่ว่าจุดมุ่งหมายของการศึกษาในแต่ละระดับจะกำหนดไว้เป็นอย่างไร สิ่งที่สำคัญที่จะทำให้จุดมุ่งหมายของการศึกษาบรรลุผลก็คือ การจัดการเรียนรู้ ซึ่งการจัดการเรียนรู้ที่ดีมีประสิทธิภาพจะส่งผลทำให้การศึกษามีคุณภาพ

3) การจัดการเรียนรู้ช่วยเสริมสร้างทักษะต่าง ๆ ให้ผู้เรียนสามารถที่จะนำไปใช้ในการดำรงชีวิตอย่างมีความสุข ซึ่งทักษะที่สำคัญและจำเป็นสำหรับผู้เรียนที่สถานศึกษาควรจัดให้กับผู้เรียนมีหลายทักษะด้วยกัน เช่น ทักษะกระบวนการคิด ทักษะการแก้ปัญหา ทักษะทางสังคม ทักษะการสื่อสาร ทักษะทางวิทยาศาสตร์ ทักษะการใช้เทคโนโลยี เป็นต้น

4) การจัดการเรียนรู้ช่วยพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีคุณธรรม จริยธรรม ทำให้ผู้เรียนเป็นคนที่สามารถแยกดีชั่ว ถูกผิด ออกอย่างมีเหตุผล มีหลักยึดปฏิบัติในการใช้ชีวิตอยู่บนพื้นฐานของความถูกต้องดีงาม และทำให้ผู้เรียนเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทางที่พึงประสงค์

5) การจัดการเรียนรู้ทำให้ผู้เรียนรู้จักเอาตัวรอด เนื่องจากการเรียนรู้เป็นปัจจัยที่สำคัญในการสร้างองค์ความรู้พัฒนาให้ผู้เรียนมีสติปัญญาที่ชาญฉลาด รวมทั้งพัฒนาทักษะต่าง ๆ ที่จำเป็นสำหรับผู้เรียน และยังสามารถช่วยเสริมสร้างประสบการณ์ต่าง ๆ ที่หลากหลายให้ผู้เรียนนำไปประยุกต์ใช้ได้จริงในการดำรงชีวิตให้มีความสุขในสังคม ดังนั้น เมื่อผู้เรียนได้รับทั้งความรู้ ประสบการณ์และทักษะต่าง ๆ

จิราภา เต็งไตรรัตน์ และคณะ (2544) ได้ให้ความหมายความสำคัญของการจัดการเรียนรู้ว่า หมายถึง การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมค่อนข้างถาวร ซึ่งเป็นผลเนื่องมาจากประสบการณ์การฝึกหัด พฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงที่ไม่ได้จัดว่าเกิดการเรียนรู้ เนื่องจากเป็นการเปลี่ยนแปลงเพียงชั่วคราวเท่านั้น

2.2.3 ลักษณะของการจัดการเรียนรู้

การจัดการเรียนรู้ เป็นกระบวนการจัดสภาพการณ์ให้ผู้เรียนได้มีประสบการณ์ ซึ่งต้องอาศัยปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนได้เกิดการพัฒนาตนในทุก ๆ ด้าน ซึ่งการจัดการเรียนรู้จะมีลักษณะที่เด่นชัดอยู่ 3 ประการ ดังที่ อาภรณ์ ใจเที่ยง (2553) ได้อธิบายและสามารถสรุปไว้ ดังนี้

1) การจัดการเรียนรู้ เป็นกระบวนการปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน หมายความว่า การจัดการเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้นั้น ทั้งผู้สอนและผู้เรียนต้องมีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน และเป็นปฏิสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องเป็นไปตามลำดับขั้นตอนเพื่อทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้หรือการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในการจัดการเรียนรู้ ถ้าฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งนั่งนิ่ง คือ ไม่เกิดการเคลื่อนไหวทั้งทางกาย วาจา และทางปัญญา เรียกได้ว่าไม่มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับผู้เรียนก็ไม่จัดเป็นการเรียนรู้ แต่จะจัดเป็นการเรียนรู้ ถ้าครูและผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรม มีการร่วมมือกันและแลกเปลี่ยนประสบการณ์กัน ดังนั้น การจัดการเรียนรู้ จึงเป็นกระบวนการปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียนที่ทำให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์

2) การจัดการเรียนรู้มีจุดประสงค์ให้ผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้ ซึ่งการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมนี้เป็นพฤติกรรม 3 ด้าน ได้แก่

2.1) ด้านความรู้ ความคิด หรือด้านพุทธิพิสัย กล่าวคือ ผู้เรียนเกิดความเจริญงอกงามทางสติปัญญา เกิดการพัฒนาขึ้นจากความไม่รู้ ไม่เข้าใจ มีความคิดและคิดเป็น เช่น จากการอ่านเขียนไม่ได้ มาเป็นอ่านออกเขียนได้ ตัดสินใจแก้ปัญหาได้ เป็นต้น

2.2) ด้านเจตคติหรือด้านจิตพิสัย เกี่ยวกับความรู้สึกเห็นคุณค่า ความดี ความงาม เช่น รู้สึกซาบซึ้งในบทกลอนที่ได้ฟัง ได้อ่าน เห็นคุณค่าของการใช้ภาษาไทยให้ถูกต้อง เป็นต้น

2.3) ด้านทักษะหรือด้านทักษะพิสัย หมายถึง ความสามารถกระทำได้ ปฏิบัติได้ถูกต้องตามวัย เช่น สามารถว่ายน้ำได้ วาดภาพได้ ร้อยมาลัยได้ เป็นต้น

3) การจัดการเรียนรู้จะบรรลุจุดประสงค์ได้ดีต้องอาศัยทั้งศาสตร์และศิลป์ของผู้สอน หมายถึง การจัดการเรียนรู้จะบรรลุผลตามจุดประสงค์ได้หรือไม่ขึ้นอยู่กับความรู้ความสามารถของผู้สอนทั้งด้านวิชาการ วิชาชีพ (ศาสตร์) รวมทั้งทักษะและเทคนิคการจัดการเรียนรู้ (ศิลป์)

2.2.4 องค์ประกอบของการจัดการเรียนรู้

มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ (2553) อธิบายถึง องค์ประกอบของการจัดการเรียนรู้ว่า ผู้สอนจำเป็นจะต้องศึกษาจากข้อมูลหลายประการเพื่อนำมาช่วยเสริมสร้างการจัดการเรียนรู้ของตนเองและการเรียนรู้ของผู้เรียน การจัดการเรียนรู้ไม่ว่าระดับใดก็ตามขึ้นอยู่กับองค์ประกอบ 3 ประการ คือ

1) ผู้เรียน ธรรมชาติของผู้เรียนเป็นสิ่งที่ผู้สอนจะต้องคำนึงถึงเป็นอันดับแรกเกี่ยวกับความสามารถทางสมอง ความถนัด ความสนใจ พัฒนาการทางร่างกาย อารมณ์และจิตใจ ความต้องการพื้นฐาน เป็นสิ่งที่ผู้สอนจะต้องคำนึงถึงและจะละเลยไม่ได้

2) บรรยากาศทางจิตวิทยาที่เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้ ผู้สอนเป็นส่วนที่สำคัญและเป็นส่วนหนึ่งที่จะกำหนดบรรยากาศในชั้นเรียนให้เป็นไปในรูปแบบที่ต้องการ ความเป็นประชาธิปไตย ความเคร่งเครียด ความชื่นบานของผู้เรียน สิ่งเหล่านี้จะเกิดขึ้นได้โดยผู้สอนเป็นผู้กำหนด แต่ถึงกระนั้นก็ตาม บรรยากาศในชั้นเรียนยังมีองค์ประกอบอื่น ๆ อีก นอกเหนือไปจากตัวผู้สอน คือ ผู้เรียนเข้าชั้นเรียนโดยไม่ได้รับประทานอาหารเช้าหรืออาหารกลางวัน ผู้เรียนเริ่มเรียนชั่วโมงแรกด้วยความรู้สึกหิวหรือบางครั้งผู้เรียนได้รับสิ่งกระทบกระเทือนใจติดตามมา เนื่องจากความไม่ปรองดองในครอบครัว เป็นต้น ส่วนทางด้านตัวผู้สอนนั้นอาจจะมีความกดดันจากฝ่ายบริหารหรือจากครอบครัว เศรษฐกิจ อาหารเช้าก่อนมาสถานศึกษาของผู้สอนมีเพียงน้ำแก้วเดียวเท่านั้น สิ่งที่เกิดขึ้นก่อนที่ผู้สอนและผู้เรียนจะมาพบกันซึ่งเป็นสิ่งที่จะบ่งได้ว่า บรรยากาศทางจิตวิทยาในชั้นเรียนที่เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้จะปรากฏออกมาในรูปแบบใด

3) ปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับบรรยากาศทางจิตวิทยาในชั้นเรียน ปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนและผู้เรียนจะเป็นเครื่องชี้บ่งถึงเงื่อนไขหรือสถานการณ์ว่าผู้เรียนจะประสบความสำเร็จหรือความล้มเหลวต่อการเรียนรู้ ผู้สอนควรจะคิดถึงผู้เรียนในฐานะเป็นบุคคลหนึ่ง ผู้เรียนมีสิทธิที่จะได้รับความต้องการพื้นฐาน และผู้สอนจะต้องหากลวิธีที่จะตอบสนองต่อความต้องการพื้นฐานของผู้เรียนให้มากที่สุดเท่าที่จะมากได้ และผู้สอนควรจะฝึกให้มีความรู้สึกไวต่อความรู้สึกนึกคิดของผู้เรียน เพื่อความสำเร็จแห่งการเรียนรู้ และการเจริญเติบโตเป็นบุคคลที่สมบูรณ์ต่อไป

ถ้าองค์ประกอบของการจัดการเรียนทั้ง 3 ประการดำเนินไปได้ด้วยดี จะทำให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จในการเรียนรู้ได้อย่างมาก

กุลิสรา จิตรชญาวณิช (2562) ได้อธิบายถึงองค์ประกอบของการจัดการเรียนรู้ไว้ คือ การจัดการเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้ ต้องอาศัยองค์ประกอบหลายอย่างด้วยกัน จึงจะสามารถทำให้การจัดการเรียนรู้ประสบผลสำเร็จหรือมีประสิทธิภาพ บรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ สำหรับองค์ประกอบของการจัดการเรียนรู้ที่สำคัญ ซึ่งสามารถสรุปได้ ดังนี้

1) หลักสูตร คือ มวลประสบการณ์ต่าง ๆ ที่จัดไว้อย่างเป็นระบบเพื่อนำไปใช้พัฒนาผู้เรียน ดังนั้น ในการจัดการเรียนรู้ผู้สอนจำเป็นจะต้องศึกษารายละเอียดทั้งหมดในหลักสูตรเพื่อทำความเข้าใจและสามารถนำสิ่งต่าง ๆ ที่บรรจุไว้ในหลักสูตรไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพและบรรลุจุดมุ่งหมายตามที่หลักสูตรกำหนด ที่สำคัญถ้าผู้สอนไม่ได้มีการศึกษาเรียนรู้รายละเอียดต่าง ๆ ในหลักสูตรมาก่อนก็ไม่สามารถที่จะรู้ได้ว่าจะสอนเนื้อหาอะไร เพื่ออะไร และจะวัดผลประเมินผลอย่างไร

2) จุดประสงค์ การจัดการเรียนรู้เริ่มต้นจะต้องมีการกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ทุกครั้ง เพราะจะทำให้เป็นการจัดการเรียนรู้ที่มีเป้าหมาย สามารถทราบว่า ผู้เรียนจะเกิดพฤติกรรมใดบ้าง รวมทั้งสามารถวางแผนเตรียมเนื้อหา วิธีการจัดการเรียนรู้ สื่อการเรียนรู้ การวัดและประเมินผลให้สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ ทำให้การจัดการเรียนรู้มีประสิทธิภาพ

3) การจัดการเรียนรู้ เป็นองค์ประกอบที่สำคัญเช่นเดียวกัน เพราะจะทำให้ผู้สอนทราบว่าจะจัดการเรียนรู้อย่างไร ใช้วิธีการใดบ้าง โดยการจัดการเรียนรู้จะต้องเลือกวิธีการที่น่าสนใจ มีความเหมาะสมกับเนื้อหา และสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้

4) สื่อการเรียนรู้ การนำสื่อการเรียนรู้มาใช้ในการจัดการเรียนรู้จะช่วยให้ผู้สอนทราบว่า จะจัดการเรียนรู้อย่างไร ใช้วิธีการใดบ้าง โดยการจัดการเรียนรู้จะต้องเลือกวิธีการที่น่าสนใจ มีความเหมาะสมกับเนื้อหา สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้

5) การวัดผลและประเมินผล จะทำให้ทราบว่าผู้เรียนเกิดการเรียนรู้บรรลุผลตามจุดประสงค์การเรียนรู้ที่กำหนดไว้หรือไม่ นอกจากนี้ ยังสามารถช่วยทำให้ผู้สอนนำข้อมูลที่ได้จากการวัดผลและประเมินผลไปใช้ในการปรับปรุงการจัดการเรียนรู้ในครั้งต่อไปให้ดียิ่งขึ้น รวมทั้งสามารถนำปัญหาที่ค้นพบมาใช้ในการทำวิจัยในชั้นเรียนเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพ

6) ผู้สอน หรือครู เป็นองค์ประกอบสำคัญที่จะทำให้การจัดการเรียนรู้เกิดขึ้นและเป็นผู้นำหลักสูตรไปสู่การปฏิบัติในการพัฒนาผู้เรียน ดังนั้น ผู้สอนจะต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถในการที่จะถ่ายทอดองค์ความรู้และประสบการณ์ต่าง ๆ ไปสู่ผู้เรียน

7) นักเรียน หรือผู้เรียน เป็นองค์ประกอบที่สำคัญเท่ากับผู้สอน เพราะถ้าไม่มีผู้เรียนหรือผู้รับความรู้ และประสบการณ์ การจัดการเรียนรู้ก็ไม่สามารถที่จะเกิดขึ้นได้เพราะไม่มีผู้รับ

2.2.5 รูปแบบหรือวิธีการจัดการเรียนรู้

การจัดการเรียนรู้เป็นวิธีการหรือกระบวนการจัดกิจกรรมอย่างเป็นระบบ มีแบบแผนการจัดประสบการณ์เรียนรู้ โดยมีการจัดบรรยากาศ เนื้อหาสาระ กระบวนการ การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ซึ่งมีนักวิชาการและนักการศึกษาได้คิดค้นและพัฒนารูปแบบหรือวิธีการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลาย เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการหรือความแตกต่างของผู้เรียนแต่ละกลุ่มหรือบุคคล ซึ่งปัจจุบันมีวิธีการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลาย ซึ่งผู้สอนสามารถเลือกนำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้หรือจักดกิจกรรมให้แก่ผู้เรียน โดยเป็นไปตามจุดประสงค์การเรียนรู้ของรายวิชา ซึ่งรูปแบบหรือวิธีการจัดการเรียนรู้ สามารถยกตัวอย่างได้ เช่น (ทิศนา แขมมณี, 2560; สมชาย รัตนทองคำ, 2556; มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์, 2553; สำนักเลขาธิการสภาการศึกษา, 2553; เยาวภา ทนันชัยบุตร, 2542)

2.2.5.1 การจัดการเรียนรู้โดยการเรียนรู้ด้วยตนเอง เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่ผู้เรียนรีเริ่มการเรียนรู้ด้วยตนเอง ตามความสนใจ ความต้องการ และความถนัด อย่างมีเป้าหมาย รู้จักแสวงหาแหล่งเรียนรู้ เลือกวิธีการเรียนและประเมินความก้าวหน้าการเรียนรู้ของตนเอง ซึ่งทำด้วยตนเอง หรือขอความช่วยเหลือผู้อื่นก็ได้ การเรียนรู้ด้วยตนเองมีหลายรูปแบบ เช่น การอ่าน การอภิปราย การเขียน การเสาะหาความรู้โดยการสัมภาษณ์ การท่องเที่ยว การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับผู้รู้ เรียนรู้ด้วยตนเองจากการใช้คอมพิวเตอร์ โปรแกรม สื่อต่าง ๆ เป็นต้น

2.2.5.2 การจัดการเรียนรู้แบบบรรยาย คือ กระบวนการเรียนรู้ที่ผู้สอนเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ให้แก่ผู้เรียนด้วยการพูดบอกเล่า อธิบายเนื้อหาเรื่องราวที่ผู้สอนได้เตรียมการศึกษาค้นคว้ามาเป็นอย่างดี ผู้เรียนเป็นฝ่ายรับฟัง อาจจะมีการจดบันทึกสาระสำคัญในขณะที่ฟังบรรยายหรืออาจมีโอกาส ซักถามแสดงความคิดเห็นได้บ้าง ถ้าผู้สอนเปิดโอกาส วิธีนี้เหมาะสำหรับผู้ฟังจำนวนมาก และผู้บรรยายซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญในเรื่องนั้น ๆ ต้องการนำเสนอเนื้อหาสาระจำนวนมากในลักษณะคม ชัด ลึก โดยใช้เวลาไม่มากนัก จึงเป็นการเรียนรู้ที่ประหยัดเวลาและค่าใช้จ่าย โดยมีขั้นตอนดังนี้

ขั้นนำ เป็นการเตรียมความพร้อมก่อนเรียน

1) ใช้ปัญหาเป็นสิ่งเร้าความสนใจ เช่น ข่าว เหตุการณ์สำคัญ กรณีตัวอย่าง การตั้งคำถามนำ เป็นต้น

2) ใช้การทดสอบความเข้าใจก่อนเรียน เพื่อวัดความรู้ความเข้าใจก่อนเรียน

ขั้นอธิบาย อธิบายเนื้อหาสาระตามลำดับ

1) ควรยกตัวอย่างประกอบการบรรยายสอดคล้องกับเนื้อหา

2) ควรใช้เทคนิคการแบ่งกลุ่ม การระดมสมอง การแสดงความคิดเห็นผ่านวิธีการต่าง ๆ การอภิปรายกลุ่มย่อย

3) ควรใช้คำถามระหว่างบรรยาย

ขั้นสรุป

1) สรุปสาระสำคัญของการบรรยาย

2) ซักถามหรืออภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็น

ขั้นประเมินการเรียนรู้

ทดสอบหลังเรียน ทำแบบฝึกหัดเพิ่มเติม เป็นต้น

2.2.5.3 การจัดการเรียนรู้จากการปฏิบัติ เป็นการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากปัญหาที่เกิดขึ้นจากประสบการณ์หรือการปฏิบัติของตนเอง จึงทำให้ผู้เรียนได้พัฒนาความรู้ ความสามารถ ทักษะ เจตคติของตนเอง และเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แก้ปัญหาของตนเอง และแสวงหาคำตอบผ่านกระบวนการคิดอย่างเป็นระบบด้วยตนเองโดยการลงมือปฏิบัติจริง หรือศึกษาจากสถานการณ์จริง จากประสบการณ์การเรียนรู้ของตนเองหรือกลุ่ม

2.2.5.4 การจัดการเรียนรู้แบบอภิปราย (Discussion Method) คือ กระบวนการที่ผู้สอนมุ่งให้ผู้เรียนมีโอกาสสนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นหรือระดมความคิดในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ซึ่งอาจจะเป็นเรื่องหรือปัญหาที่เกี่ยวข้องกับบทเรียนหรือกลุ่มที่มีความสนใจร่วมกัน โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อหาคำตอบแนวทางหรือแก้ปัญหาร่วมกัน การจัดการเรียนรู้แบบนี้มุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ คือ ร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมตัดสินใจ ร่วมปฏิบัติงานและชื่นชมผลงานร่วมกัน

2.2.5.5 การจัดการเรียนรู้โดยใช้การอภิปรายกลุ่มย่อย (Small group discussion) คือ กระบวนการเรียนรู้ที่ผู้สอนจัดกลุ่มผู้เรียนออกเป็นกลุ่มย่อยประมาณ 4-8 คน ให้ผู้เรียนในกลุ่มมีโอกาสสนทนา แลกเปลี่ยนข้อมูล ความคิดเห็น ประสบการณ์ในประเด็นหรือปัญหาที่กำหนด และสรุปการอภิปรายออกมาเป็นข้อสรุปกลุ่ม

2.2.5.6 การจัดการเรียนรู้แบบสาธิต (Demonstration Method) คือ กระบวนการที่ผู้สอนหรือบุคคลใดบุคคลหนึ่งใช้ในการช่วยให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ โดยการแสดงหรือการกระทำให้ดูเป็นตัวอย่างพร้อม ๆ กับการบอก อธิบายพร้อม ๆ กับการบอก อธิบายให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ ผู้เรียนจะเกิดการเรียนรู้จากการสังเกตกระบวนการขั้นตอนการสาธิตนั้น ๆ แล้วให้ผู้เรียนซักถาม อภิปราย และสรุปการเรียนรู้ที่ได้จากการสาธิต การจัดการเรียนรู้แบบนี้จึงเหมาะสมสำหรับการสอนที่ต้องการให้ผู้เรียนเห็นขั้นตอนของการปฏิบัติ เช่น วิชาพลศึกษา นาฏศิลป์ ศิลปศึกษา เป็นต้น

การประเมินผล ผู้สอนอาจใช้วิธีการต่าง ๆ เพื่อประเมินว่าผู้เรียนเข้าใจเนื้อเรื่อง ขั้นตอนการสาธิตมากน้อยเพียงใด เช่น ให้ตอบคำถาม ให้เขียนรายงาน ให้แสดงการสาธิตให้ดู เป็นต้น เครื่องมือในการวัดผล เช่น แบบบันทึกการสาธิตการทดลอง แบบฝึกทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ เป็นต้น

2.2.5.7 การจัดการเรียนรู้แบบใช้คำถาม (Questioning Method) เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่มุ่งพัฒนากระบวนการทางความคิดของผู้เรียน โดยผู้สอนจะป้อนคำถามในลักษณะต่าง ๆ ที่เป็นคำถามที่ดี สามารถพัฒนาความคิดผู้เรียน ถามเพื่อให้ผู้เรียนใช้ความคิดเชิงเหตุผล วิเคราะห์ วิจารณ์ สังเคราะห์ หรือ การประเมินค่าเพื่อจะตอบคำถามเหล่านั้น

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบใช้คำถามมีขั้นตอนสำคัญดังต่อไปนี้

1) ขั้นวางแผนการใช้คำถาม ผู้สอนควรจะมีการวางแผนไว้ล่วงหน้าว่าจะใช้คำถามเพื่อวัตถุประสงค์ใดรูปแบบหรือประการใดที่จะสอดคล้องกับเนื้อหาสาระและวัตถุประสงค์ของบทเรียน

2) ขั้นเตรียมคำถาม ผู้สอนควรจะเตรียมคำถามที่จะใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยการสร้างคำถามอย่างมีหลักเกณฑ์

3) ขั้นการใช้คำถาม ผู้สอนสามารถจะใช้คำถามในทุกขั้นตอนของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และอาจจะสร้างคำถามใหม่ที่นอกเหนือจากคำถามที่เตรียมไว้ก็ได้ ทั้งนี้ ต้องเหมาะสมกับเนื้อหาสาระและสถานการณ์นั้น ๆ

4) ขั้นสรุปและประเมินผล

4.1) การสรุปบทเรียน ผู้สอนอาจจะใช้คำถามเพื่อการสรุปบทเรียนก็ได้

4.2) การประเมินผล ผู้สอนและผู้เรียนร่วมกันประเมินผลการเรียนรู้ โดยใช้วิธีการประเมินผลตามสภาพจริง

2.2.5.8 การจัดการเรียนรู้แบบสถานการณ์จำลอง (Simulation) คือ กระบวนการเรียนรู้ที่ผู้สอนเข้าไปอยู่ในสถานการณ์ที่สร้างขึ้นมา ซึ่งสถานการณ์นั้นจะมีลักษณะคล้ายคลึงกับสภาพความเป็นจริงมากที่สุด ทั้งสภาพแวดล้อมและปฏิสัมพันธ์โดยมีการกำหนดบทบาท ข้อมูล และกติกาไว้เพื่อให้ผู้เรียนได้ฝึกการคิดแก้ปัญหาและตัดสินใจจากสภาพการณ์ที่เขากำลังเผชิญอยู่ ซึ่งผู้เรียนจะต้องใช้ข้อมูลทั้งหมดประกอบกับวิจารณญาณของตนเองให้ปฏิบัติหน้าที่ตามสถานการณ์นั้นให้ดีที่สุด ซึ่งการเรียนรู้แบบสถานการณ์จำลองนี้จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการถ่ายโยงการเรียนได้ดีและสามารถนำไปแก้ไขปัญหาในชีวิตจริงได้ ขั้นสรุปและประเมินผล ผู้เรียนสามารถสรุปสาระสำคัญและประเมินผลการเรียนรู้

2.2.5.9 การจัดการเรียนรู้โดยใช้เกม (Game) คือ กระบวนการเรียนรู้ที่ผู้สอนให้ผู้เรียนเล่มเกมที่มีกฎเกณฑ์ กติกา เงื่อนไข หรือข้อตกลงร่วมกันที่ไม่ยุ่งยากซับซ้อน ทำให้เกิดความสนุกสนาน ร่าเริง เป็นการออกกำลังกาย เพื่อพัฒนาความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีโอกาสแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์การเรียนรู้ร่วมกับผู้อื่น โดยมีการนำเนื้อหา ข้อมูลของเกม พฤติกรรมการเล่น วิธีการเล่น และผลของการเล่นเกมมาใช้เพื่อการอภิปรายเพื่อสรุปผลการเรียนรู้

ขั้นการอภิปรายหลังการเล่นและการสรุปผลมีการตั้งประเด็นคำถามเพื่อนำไปสู่การอภิปราย เกี่ยวกับเทคนิคหรือทักษะต่าง ๆ ที่ผู้เรียนได้รับ และประเด็นเกี่ยวกับเนื้อหาสาระต่าง ๆ ที่ได้รับ เช่น การทดสอบความรู้ การให้เขียนแผนผังความคิด เป็นต้น

2.2.5.10 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบเน้นกระบวนการคิด กระบวนการคิด เป็นกระบวนการทางสมองในการจัดกระทำข้อมูลหรือสิ่งเร้าที่รับเข้ามา เป็นกระบวนการทางสติปัญญา มีลักษณะเป็นกระบวนการหรือวิธีการ ในการพัฒนาให้เกิดกระบวนการคิด จึงต้องมีบุคคล มีเนื้อหาหรือข้อมูลที่ใช้ในการคิด คุณสมบัติที่เอื้ออำนวยต่อการคิดกระบวนการที่ใช้ในการคิด วิธีการพัฒนาการคิด และการวัดและประเมินการคิด

แนวทางการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วย

1) การจัดสภาพแวดล้อมและสร้างบรรยากาศที่เอื้ออำนวยต่อการคิด โดยส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้เรียนคิด ไม่ปิดกั้นความคิด ให้กำลังใจ เสริมแรงเมื่อผู้เรียนคิดได้ด้วยตนเอง

2) ใช้รูปแบบวิธีการสอนหรือเทคนิคการสอนต่าง ๆ กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการคิดเชื่อมโยงจากความคิดเดิมในลักษณะใดลักษณะหนึ่ง ได้แก่ การคิดคล่อง การคิดหลากหลาย การคิดละเอียด การคิดชัดเจน การคิดอย่างมีเหตุผล การคิดถูกทาง การคิดกว้าง การคิดลึกซึ้ง และการคิดไกล

3) จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะการคิด และกระบวนการคิดต่าง ๆ ตามความเหมาะสมกับพื้นฐานของผู้เรียน ซึ่งทักษะการคิด สามารถแบ่งได้ ดังนี้

3.1) ทักษะการคิดขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย 1) ทักษะการสื่อความหมาย หมายถึง ทักษะการรับสาร รับความคิดของผู้อื่นเข้ามา เพื่อรับรู้ ตีความ แล้วจดจำเมื่อต้องการที่จะระลึกถึง เพื่อนำมาเรียบเรียงและถ่ายทอดความคิดของตนให้แก่ผู้อื่น โดยแปลความคิดของตนให้แก่ผู้อื่น โดยแปลความคิดในรูปของภาษาต่าง ๆ ซึ่งได้แก่ ทักษะการฟัง ทักษะการพูด ทักษะการอ่าน และทักษะการเขียน 2) ทักษะการคิดที่เป็นแกนหรือทักษะการคิดทั่วไป หมายถึง ทักษะการคิดที่จำเป็นต้องใช้อยู่เสมอในการดำรงชีวิตประจำวัน เช่น ทักษะการสังเกต ทักษะการสำรวจ ทักษะการตั้งคำถาม ทักษะการเก็บรวบรวมข้อมูล ทักษะการจำแนก และทักษะการเปรียบเทียบ เป็นต้น

3.2) ทักษะการคิดขั้นสูง หมายถึง ทักษะการคิดที่มีขั้นตอนหลายขั้น และต้องอาศัยทักษะการสื่อความหมาย และทักษะการคิดทั่วไปหลาย ๆ ทักษะในแต่ละขั้น เช่น ทักษะการตั้งสมมติฐาน ทักษะการสรุปลงความเห็น ทักษะการวิเคราะห์ ทักษะการประเมิน ทักษะการสร้างองค์ความรู้ เป็นต้น

4) ให้เวลาแก่ผู้เรียนในการใช้ความคิด และแสดงความคิด อภิปรายแลกเปลี่ยนกระบวนการคิดที่เกิดขึ้นในกระบวนการเรียนรู้

5) ร่วมกันสรุปประเด็นที่ได้จากกระบวนการคิดที่เกิดขึ้นจากการเรียนรู้

6) การวัดและประเมินผลการเรียนทั้งทางด้านเนื้อหา สาระการเรียนรู้และทักษะกระบวนการคิด

2.2.5.11 การจัดการเรียนรู้โดยกระบวนการกลุ่ม (Group Process) เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนได้รับความรู้จากการลงมือปฏิบัติเป็นกลุ่ม กลุ่มจะมีอิทธิผลต่อการเรียนรู้ของสมาชิกแต่ละคน และสมาชิกแต่ละคนในกลุ่มมีอิทธิพลและปฏิสัมพันธ์ต่อกันและกัน การจัดการเรียนรู้โดยกระบวนการกลุ่มมีหลายวิธี เช่น เกม บทบาทสมมติ กรณีศึกษา การอภิปรายกลุ่ม เป็นต้น

การวัดและการประเมินผล

1) สังเกตจากการทำงาน กระบวนการทำงาน พฤติกรรมของสมาชิกในกลุ่ม บทบาทผู้นำผู้ตามความคิดริเริ่มสร้างสรรค์

2) ซักถามสมาชิกให้ทั่ว ให้ผู้เรียนได้มีโอกาสคิดค้นคำตอบและแก้ปัญหาร่วมกัน ผู้สอนฟังและสังเกตจากคำตอบของผู้เรียน

3) พิจารณาจากการเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ

4) ทดสอบข้อเขียน ควรมีบ้าง แต่ไม่ควรให้ความสำคัญมาก

5) ผลงานของผู้เรียน พิจารณาทั้งรายกลุ่มและรายบุคคล

6) ให้ผู้เรียนมีโอกาสหรือมีส่วนร่วมในการวัดและประเมินผลด้วย

7) มีการประเมินผลผู้เรียนทุกครั้ง

8) ผู้เรียนต้องรู้ผลการประเมินและวัดผลของตนเอง

9) ผู้เรียนมีโอกาสประเมินผู้สอนด้วย

2.2.5.12 การเรียนรู้แบบบูรณาการ (Integration Instruction) เป็นการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงศาสตร์หรือเนื้อหาสาขาวิชาต่างๆ ที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกันมาผสมผสานเข้าด้วยกัน เพื่อให้เกิดความรู้ที่มีความหมาย มีความหลากหลายและสามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้จริงในชีวิตประจำวัน

2.2.5.13 การจัดการเรียนรู้โดยใช้บทเรียนโปรแกรม (Programmed Instruction) เป็นกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่มีการสร้างบทเรียนโปรแกรมหรือบทเรียนสำเร็จรูปไว้ล่วงหน้าเพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเอง ซึ่งการเรียนรู้จะเรียนรู้ได้เร็วหรือช้าจะเป็นไปตามความสามารถของบุคคล โดยบทเรียนดังกล่าวจะเป็นบทเรียนที่นำเนื้อหาสาระที่จะให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ มาแบ่งเป็นหน่วยย่อย ๆ หลาย ๆ กรอบ (frames) เพื่อให้ง่ายต่อการเรียนรู้ ซึ่งในแต่ละกรอบจะมีเนื้อหาคำอธิบายและคำถามที่เรียบเรียงไว้ต่อเนื่องกัน โดยเริ่มจากง่ายไปหายาก เพื่อมุ่งให้เกิดการเรียนรู้ตามลำดับ บทเรียนโปรแกรมที่สมบูรณ์จะมีแบบทดสอบความก้าวหน้าของการเรียนโดยผู้เรียนสามารถทำการทดสอบก่อนและหลังเรียนเพื่อตรวจสอบการเรียนรู้ของตนเองได้ทันที

2.2.5.14 การจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุดการสอน (Instructional Package) เป็นกระบวนการเรียนรู้จากชุดการสอน เป็นสื่อการสอนชนิดหนึ่งที่มีลักษณะผสม (Multi-media) เป็นการใช้สื่อตั้งแต่สองชนิดขึ้นไปร่วมกันเพื่อให้ผู้เรียนได้รับความรู้ตามต้องการ โดยอาจจัดขึ้นสำหรับหน่วยการเรียนตามหัวข้อเนื้อหาและประสบการณ์ของแต่ละหน่วยที่ต้องการจะให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ อาจจัดเอาไว้เป็นชุด ๆ บรรจุในกล่อง ซองหรือกระเป๋า ชุดการสอนแต่ละชุดประกอบด้วยเนื้อหาสาระ บัตรคำสั่ง ใบงานในการทำกิจกรรม วัสดุอุปกรณ์ เอกสาร/ใบความรู้ เครื่องมือหรือสื่อที่จำเป็นสำหรับกิจกรรมต่าง ๆ รวมทั้งแบบวัดประเมินผลการเรียนรู้

การประเมินผลการเรียน อาจทำเป็นแบบทดสอบหลังเรียน เพื่อประเมินว่า ผู้เรียนบรรลุตามวัตถุประสงค์หรือไม่ เพื่อจะได้ปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องของผู้เรียน ในกรณีที่ไม่ผ่านจุดประสงค์ที่กำหนดในข้อใดข้อหนึ่ง

2.2.5.15 การจัดการเรียนรู้โดยใช้คอมพิวเตอร์ช่วยสอน (CAI) (Computer Assisted Instruction) เป็นกระบวนการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียนที่อาศัยคอมพิวเตอร์ซึ่งเป็นเทคโนโลยีระดับสูงมาประยุกต์ใช้เป็นสื่อหรือเครื่องมือสำหรับการเรียนรู้ โดยจัดเนื้อหาสาระหรือประสบการณ์สำหรับผู้เรียนได้เรียนรู้ อาจจัดเป็นลักษณะบทเรียนหน่วยการเรียนหรือโปรแกรมการเรียน

2.2.5.16 การจัดการเรียนรู้แบบโครงงาน (Project Method) เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้กับผู้เรียนได้ศึกษา ค้นคว้า และลงมือปฏิบัติกิจกรรมตามความสนใจ ความถนัดและความสามารถของตนเอง ซึ่งอาศัยกระบวนการทางวิทยาศาสตร์หรือกระบวนการอื่น ๆ ที่เป็นระบบ ไปใช้ในการศึกษาหาคำตอบในเรื่องนั้น ๆ ภายใต้คำแนะนำ ปรึกษา และความช่วยเหลือจากผู้สอนหรือผู้ที่เชี่ยวชาญ เริ่มตั้งแต่การเลือกเรื่องหรือหัวข้อที่จะศึกษา การวางแผน การดำเนินงานตามขั้นตอนที่กำหนดตลอดจนการนำเสนอผลงาน ซึ่งในการทำโครงงานนั้นสามารถทำได้ทุกระดับชั้น และอาจทำเป็นรายบุคคลหรือรายกลุ่ม และจะกระทำในเวลาเรียนหรือนอกเวลาเรียนก็ได้

2.2.5.17 การจัดการเรียนรู้โดยไปทัศนศึกษา (Field Trip) เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่นำผู้เรียนออกไปศึกษาเรียนรู้ ณ สถานที่ที่เป็นแหล่งเรียนรู้ในเรื่องนั้น ๆ (ซึ่งอยู่นอกสถานที่เรียนปกติ โดยมีการศึกษาเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ในสถานที่นั้นตามกระบวนการหรือวิธีการที่ได้ร่วมกันวางแผนไว้ และมีการอภิปรายสรุปผลการเรียนรู้จากข้อมูลที่ได้ศึกษาเรียนรู้)

การประเมินผล เป็นขั้นที่ผู้สอนและผู้เรียนร่วมกันประเมินผลเพื่อให้ทราบว่าการไปทัศนศึกษาในครั้งนี้มีผลเป็นอย่างไร เช่น บรรลุตามวัตถุประสงค์หรือไม่ ปัญหาหรืออุปสรรคมีอะไรบ้าง ตลอดจนข้อเสนอแนะอื่น ๆ ซึ่งอาจประเมินได้จากการสอบถาม การสังเกต หรือข้อเสนอแนะต่าง ๆ เป็นต้น

2.2.5.18 การจัดการเรียนรู้โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนและธรรมชาติ หมายถึง กระบวนการเรียนรู้ที่ใช้ทักษะกระบวนการต่าง ๆ ในการวางแผนเพื่อแสวงหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนและชุมชนร่วมกันระหว่างผู้สอนและผู้เรียนอย่างเป็นระบบ

การประเมินผล เป็นขั้นที่ผู้สอนและผู้เรียนร่วมกันประเมินผลเพื่อให้ทราบว่าการแสวงหาจากแหล่งเรียนรู้ครั้งนี้มีผลเป็นอย่างไร เช่น บรรลุตามวัตถุประสงค์หรือไม่ ปัญหาและอุปสรรคมีอะไรบ้าง ตลอดจนข้อเสนอแนะอื่น ๆ ซึ่งประเมินได้จากการสอบถาม การสังเกต หรือข้อเสนอแนะต่าง ๆ เป็นต้น

2.2.5.19 การจัดการเรียนรู้โดยใช้กรณีศึกษา (Case Study Method) คือ กระบวนการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนได้ศึกษาเรียนรู้จากกรณีหรือเรื่องราวต่าง ๆ ซึ่งอาจจะเป็นเรื่องจริงหรือเรื่องที่สมมติขึ้นจากความจริง โดยมีการเก็บรวบรวมข้อมูล นำมาวิเคราะห์ อภิปราย แลกเปลี่ยนข้อมูล ซึ่งการจัดการเรียนรู้แบบนี้เป็นการฝึกให้ผู้เรียนได้แสวงหาความรู้ด้วยวิธีการที่หลากหลาย สามารถเชื่อมโยงความรู้เดิมกับความรู้ใหม่ หรือเสริมสร้างความรู้ให้กว้างขวาง และนำไปใช้แก้ปัญหาในชีวิตประจำวันได้

2.2.5.20 การจัดการเรียนรู้โดยการระดมสมอง (Brainstorming Method) เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนทุกคน ได้แสดงความคิดเห็นหรือให้ข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหาให้มากที่สุด โดยสามารถเสนอข้อมูลได้อย่างเสรี ไม่มีการวิพากษ์วิจารณ์ความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะที่เสนอมา มีการบันทึกความคิดเห็น จัดเป็นหมวดหมู่หรือประเภท และตัดสินเลือกวิธีการที่สามารถนำไปใช้ในการแก้ปัญหาได้

2.2.5.21 การจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการสร้างนิสัย เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่มุ่งปลูกฝังคุณลักษณะและบุคลิกภาพของผู้เรียน โดยจัดกิจกรรมการเรียนรู้เป็นขั้นตอนที่สอดคล้องกับระดับขั้นพัฒนาของพฤติกรรมด้านคุณลักษณะ ซึ่งจะทำให้เกิดคุณลักษณะนิสัยที่ดีและถาวรขึ้นในตัวผู้เรียน

2.2.5.22 การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาจริยธรรม เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เข้าใจในบทบาทและหน้าที่ของตนที่พึงปฏิบัติต่อผู้อื่นและสังคมโดยรวมที่อยู่ในบรรทัดฐานของสังคม ซึ่งจะก่อให้เกิดความสันติสุขแก่สังคม

2.2.5.22 การจัดการเรียนรู้โดยใช้ศิลปะเป็นฐาน เป็นกระบวนทัศน์รูปแบบหรือกระบวนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ศิลปะเป็นฐานสามารถพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21 ของผู้เรียน โดยการสอนต้องเป็นการค้นหาอารมณ์ ค้นหาตนเอง มีความเป็นตัวเอง ผ่านงานศิลปะ ดนตรี งานเขียน พัฒนาให้ผู้เรียนมีจินตนาการนวัตกรรมและสิ่งประดิษฐ์ การจัดการเรียนรู้โดยใช้ศิลปะเป็นฐาน จึงเป็นการสอนวิธีการหนึ่งที่สามารถพัฒนาผู้เรียนโดยผ่านรูปแบบทางศิลปะได้ ซึ่งมักเน้นบทบาทผู้เรียนให้เป็นผู้ลงมือปฏิบัติกิจกรรม การใช้ศิลปะเป็นฐานจึงมิได้หมายถึง การทำให้ผู้เรียนกลายเป็นศิลปิน แต่เป็นการทำให้ผู้เรียนได้ฝึกคิดและสร้างสรรค์ในสิ่งที่เรียนโดยใช้ศิลปะเข้ามาช่วย เป็นการเปิดโลกทัศน์ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้กับแนววิธีการใหม่ ๆ สำหรับการตัดสินใจ และการแก้ปัญหาต่าง ๆ ทำให้ผู้เรียนมีแนวคิดที่หลากหลายไปในทางที่สร้างสรรค์ ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการเรียนรู้จากทักษะและกระบวนการต่าง ๆ ให้เกิดเป็นรูปธรรมด้วยการลงมือทำ คิดเอง สร้างเอง ออกมาเป็นชิ้นงานสร้างสรรค์ภายใต้สภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่หลากหลาย มีทางเลือก ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนมีแรงจูงใจในการคิดและสร้างสรรค์ชิ้นงาน ตามความถนัด ความสามารถ วัย และประสบการณ์

2.2.5.23 การจัดการเรียนรู้โดยใช้นิทาน เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่นำนิทานเข้ามาเป็นสื่อเพื่อการเรียนรู้ในวิชาต่าง ๆ เช่น ประวัติศาสตร์ วิทยาศาสตร์ เป็นต้น ตลอดจนการสอนคุณธรรม จริยธรรม การปรับตัว และส่งเสริมการอ่าน จินตนาการ ความคิดสร้างสรรค์ให้กับผู้เรียนได้เป็นอย่างดี

2.2.5.24 การจัดการเรียนรู้แบบบทบาทสมมติ (Role playing) คือ กระบวนการที่ผู้สอนกำหนดหัวข้อเรื่อง ปัญหา หรือสร้างสถานการณ์ขึ้นมาคล้ายกับสภาพความเป็นจริง แล้วให้ผู้เรียนสวมบทบาทนั้นตามความรู้สึกนึกคิดและประสบการณ์ของผู้เรียนที่คิดว่าควรจะเป็นภายหลังของการแสดงบทบาทสมมติจะต้องมีการอภิปรายเกี่ยวกับการแสดงออกทั้งด้านความรู้และพฤติกรรมของผู้แสดงเพื่อการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์

การประเมินผล ผู้สอนควรประเมินจากการสังเกต ผลจากการสรุปข้อคิดเห็นของผู้เรียน การสอบถาม เป็นต้น และการนำผลการประเมินไปใช้ในการปรับปรุงการแสดงในครั้งถัดไป หรือตอนต่อไป

2.2.5.25 การจัดการเรียนรู้โดยใช้การแสดงละคร (Dramatization) คือ กระบวนการเรียนรู้ที่ผู้สอนให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ โดยการให้ผู้เรียนแสดงละคร ซึ่งเป็นเรื่องราวที่ต้องการให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เนื้อหาและบทละครที่ได้กำหนดไว้ตั้งแต่ต้นจนจบ ซึ่งผู้เรียนจะต้องแสดงบทบาทหรือสมมติว่าตนเองเป็นหรือแสร้งทำเป็นตัวเขาเองหรือบุคคลอื่นหรือตัวละครตัวใดตัวหนึ่ง โดยจะต้องแสดงบทบาทการใช้ภาษา การแสดงสีหน้า ท่าทางกับการเคลื่อนไหวประกอบการสนทนาตามบทละครที่แต่งไว้เรียบร้อยแล้ว และผู้แสดงจะไม่นำเอาบุคลิกภาพและความรู้สึกนึกคิดของตนเองเข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้อง ซึ่งจะมีส่วนทำให้เกิดผลเสียหายต่อการแสดงบทบาทนั้น ๆ วิธีการนี้ จะทำให้ผู้เรียนมีประสบการณ์ในการที่จะเข้าใจในความรู้สึก เหตุผล และพฤติกรรมของผู้อื่นและจะสามารถจดจำเรื่องราวนั้นได้นาน การอภิปรายและสรุปหลังเรียน ผู้สอนและผู้เรียนอภิปรายร่วมกันโดยมุ่งถึงการอภิปรายเรื่องราวที่แสดงออกมา ความสามารถของผู้แสดง และประเด็นที่เป็นเนื้อหาสาระสำคัญของการเรียนรู้

2.2.5.26 การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Corporative Learning) คือ กระบวนการเรียนรู้ที่จัดให้ผู้เรียนได้ร่วมมือและช่วยเหลือกันในการเรียนรู้ โดยแบ่งกลุ่มผู้เรียนที่มีความสามารถต่างกันออกเป็นกลุ่มเล็ก ๆ ซึ่งเป็นลักษณะการรวมกลุ่มอย่างมีโครงสร้างที่ชัดเจนให้มีการทำงานร่วมกัน มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น มีการช่วยเหลือพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน มีความรับผิดชอบร่วมกันทั้งในส่วนตนและส่วนรวม เพื่อให้ตนเองและสมาชิกทุกคนในกลุ่มประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

การประเมินผล สามารถแบ่งเป็น 2 ด้าน ดังนี้

1) ประเมินจากการทำงานกลุ่มร่วมกันระหว่างผู้สอนและผู้เรียน โดยใช้แบบสังเกตพฤติกรรมการทำงานกลุ่ม

2) ประเมินจากผู้เรียนเป็นรายบุคคล โดยการสังเกตพฤติกรรมการปฏิบัติงาน

3) ประเมินจากการบันทึกการรายงานผลอภิปราย/ประเมินผลงานการนำเสนอของสมาชิกแต่ละคนให้สมาชิกของกลุ่มทราบ

4) ตรวจผลงาน

5) สังเกตการตอบคำถาม ความสนใจ การสื่อความหมายและมารยาทในการฟัง

6) ประเมินผลงานการนำเสนอของสมาชิกของแต่ละคนให้สมาชิกของกลุ่มทราบ

2.2.5.27 การจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิค TGT (Team Games Tournament) เป็นการเรียนรู้แบบร่วมมือกันอีกรูปแบบหนึ่ง คล้ายกับเทคนิค STAD ที่มีการแบ่งผู้เรียนที่มีความสามารถแตกต่างกันออกเป็นกลุ่มเพื่อทำงานร่วมกัน กลุ่มละประมาณ 4 - 5 คน โดยกำหนดให้สมาชิกของกลุ่มได้แข่งขันกันในเกมการเรียนที่ผู้สอนจัดเตรียมไว้แล้ว ทำการทดสอบความรู้ โดยการใช้เกมการแข่งขัน คะแนนที่ได้จากการแข่งขันของสมาชิกแต่ละคน ในลักษณะการแข่งขันตัวต่อตัวกับทีมอื่น นำเอามาบวกเป็นคะแนนรวมของทีม ผู้สอนจะต้องใช้เทคนิคการเสริมแรง เช่น ให้รางวัล คำชมเชย เป็นต้น ดังนั้น สมาชิกกลุ่มจะต้องมีเป้าหมายร่วมกันเพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และเพื่อความสำเร็จของกลุ่ม

2.2.5.28 การจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิค STAD (Student Teams Achievement Division) เป็นการเรียนรู้แบบร่วมมือกันอีกรูปแบบหนึ่งคล้ายกันกับเทคนิค TGT ที่แบ่งผู้เรียนที่มีความสามารถแตกต่างกันออกเป็นกลุ่ม เพื่อทำงานร่วมกันกลุ่มละประมาณ 4 - 5 คน โดยกำหนดให้สมาชิกของกลุ่มได้เรียนรู้ในเนื้อหาสาระที่ผู้สอนจัดเตรียมไว้แล้วทำการทดสอบความรู้ คะแนนที่ได้จากการทดสอบสมาชิกของแต่ละคนนำเอามาบวกเป็นคะแนนรวมของทีม ผู้สอนจะต้องใช้เทคนิคการเสริมแรง เช่น การให้รางวัล คำชมเชย เป็นต้น ดังนั้น สมาชิกกลุ่มจะกำหนดเป้าหมายร่วมกันช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เพื่อความสำเร็จของกลุ่ม

2.2.5.29 การจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคจิ๊กซอว์ (Jigsaw) เป็นกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่ใช้แนวคิดการต่อภาพ โดยแบ่งผู้เรียนเป็นกลุ่ม ซึ่งทุกกลุ่มจะได้รับมอบหมายให้ทำกิจกรรมเดียวกัน ผู้สอนจะแบ่งเนื้อหาของเรื่องที่จะให้เรียนรู้ออกเป็นหัวข้อย่อยเท่ากับจำนวนสมาชิกแต่ละกลุ่ม และมอบหมายให้ผู้เรียนแต่ละกลุ่มศึกษา ค้นคว้าคนละหัวข้อ ซึ่งผู้เรียนแต่ละคนจะเป็นผู้เชี่ยวชาญเฉพาะเรื่องที่ตนได้รับมอบหมายให้ศึกษาจากกลุ่ม สมาชิกต่างกลุ่มที่ได้รับมอบหมายในหัวข้อเดียวกันก็จะทำการศึกษาค้นคว้าร่วมกัน จากนั้นผู้เรียนแต่ละคนจะกลับเข้ากลุ่มเดิมของตน เพื่อทำหน้าที่เป็นผู้เชี่ยวชาญอธิบายความรู้ เนื้อหาสาระที่ตนศึกษาให้เพื่อนร่วมกลุ่มฟัง เพื่อให้เพื่อนสมาชิกทั้งกลุ่มได้รู้เนื้อหาสาระครบทุกหัวข้อย่อย และเกิดการเรียนรู้เนื้อหาสาระทั้งเรื่อง

2.2.5.30 การจัดการเรียนโดยใช้บทเรียนโมดูล (Induction Module) หรือหน่วยการเรียนเป็นกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่มีการสร้างบทเรียนเป็นหน่วยที่มีเนื้อหาและกลุ่มประสบการณ์จบในตัวเอง สร้างขึ้นเพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเอง โดยมีวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้แน่นอนและชัดเจน โมดูลหนึ่ง ๆ จะประกอบด้วย แนวคิด วัตถุประสงค์ กิจกรรมการเรียน สื่อและการประเมินผล ตามปกติมักนิยมจัดไว้ในลักษณะเป็นแฟ้มห่วงขนิดปกแข็งบรรจุเอกสารพิมพ์ด้วยกระดาษอย่างดีหรือรวบรวมเป็นชุดเอกสาร หรือเป็นหนังสือ เป็นต้น

2.2.5.31 การจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงการกระทำกับการคิดวิเคราะห์เข้าด้วยกัน โดยผู้สอนสร้างหรือนำสถานการณ์ด้านต่าง ๆ มาให้ ผู้เรียนได้เผชิญสถานการณ์ลักษณะต่าง ๆ ซึ่งอาจจะเป็นประสบการณ์ส่วนหนึ่งที่จะเกิดขึ้นในชีวิตจริงของผู้เรียน เป็นการฝึกให้ผู้เรียนมีความเชื่อมั่นในการนำความรู้ ข้อมูล ข่าว มาสรุปประเด็น เพื่อประเมินค่าว่าสิ่งใดที่ถูกต้องดีงาม เกิดประโยชน์ ควรหรือไม่ควรแก่การปฏิบัติ และสามารถนำความรู้ ประสบการณ์ไปใช้ปฏิบัติได้ เมื่อมีการเผชิญสถานการณ์และเจอปัญหา วิธีการจัดการเรียนรู้นี้เป็นการประยุกต์มาจากหลักพุทธธรรมและพุทธวิถี เพื่อนำไปใช้ให้เหมาะกับกาลเวลา ลักษณะเนื้อหาสาระ และวัยของผู้เรียน

2.2.5.32 การจัดการเรียนรู้แบบซักค้าน (Jurisprudential Inquiry Model) เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ใช้กระบวนการคิดอย่างมีเหตุผลในการแก้ไขปัญหาแล้วแสดงจุดยืนของตัวเองและทดสอบจุดยืนที่เลือกนั้นว่าเป็นจุดยืนที่แท้จริงของตนเอง โดยมีผู้สอนเป็นผู้คอยช่วยเหลือในการทดสอบจุดยืนโดยใช้คำถามซักค้าน ซึ่งคำถามที่ผู้สอนนำมาใช้เป็นคำถามที่ช่วยให้ผู้เรียนย้อนกลับไปพัฒนาจุดยืนของตนเองและช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้วิธีการให้เหตุผลที่ถูกต้องและเหมาะสมต่อไป

2.2.5.33 การจัดการเรียนรู้แบบอุปนัย (Inductive Method) คือ กระบวนการที่ผู้สอนสอนจากรายละเอียดปลีกย่อยหรือส่วนย่อยไปหาส่วนใหญ่หรือกฎเกณฑ์ หลักการ ข้อเท็จจริงหรือข้อสรุป โดยการนำเอาตัวอย่าง ข้อมูล เหตุการณ์ หรือปรากฏการณ์ ที่มีหลักการแฝงอยู่มาให้ผู้เรียนศึกษา สังเกต ทดลอง เปรียบเทียบหรือวิเคราะห์จนสามารถสรุปหลักการหรือกฎเกณฑ์ได้ด้วยตนเอง

2.2.5.34 การจัดการเรียนรู้แบบนิรนัย (Deductive Method) คือ กระบวนการที่ผู้สอนจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ กฎ หลักเกณฑ์ ข้อเท็จจริงหรือข้อสรุปตามวัตถุประสงค์ในบทเรียน จากนั้นจึงให้ตัวอย่างหลาย ๆ ตัวอย่าง หรืออาจให้ผู้เรียนฝึกนำทฤษฎี หลักการ หลักเกณฑ์ กฎหรือข้อสรุปไปใช้ในสถานการณ์ที่หลากหลาย หรืออาจเป็นลักษณะให้ผู้เรียนหาหลักฐานเหตุผลมาพิสูจน์ยืนยันทฤษฎี กฎหรือข้อสรุปเหล่านั้น การจัดการเรียนรู้แบบนี้จะช่วยให้ผู้เรียนเป็นคนมีเหตุผล ไม่เชื่ออะไรง่าย ๆ และมีความเข้าใจในกฎเกณฑ์ ทฤษฎี ข้อสรุปเหล่านี้อย่างลึกซึ้งการสอนแบบนี้อาจกล่าวได้ว่า เป็นการสอนจากทฤษฎีหรือกฎไปสู่ตัวอย่างที่เป็นรายละเอียด

2.2.5.35 การจัดการเรียนรู้แบบค้นพบ (Discovery method) เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นให้ผู้เรียนค้นหาคำตอบ หรือความรู้ด้วยตนเอง โดยผู้สอนจะเป็นผู้สร้างสถานการณ์ในลักษณะที่ผู้เรียนจะเผชิญปัญหา ซึ่งในการแก้ปัญหานั้นผู้เรียนจะใช้กระบวนการที่ตรงกับธรรมชาติของวิชาหรือปัญหานั้น เช่น ผู้เรียนที่จะศึกษาปัญหาทางชีววิทยาก็จะใช้วิธีเดียวกันกับนักชีววิทยา ผู้เรียนที่จะศึกษาปัญหาประวัติศาสตร์ก็จะใช้วิธีการเช่นเดียวกับนักประวัติศาสตร์ศึกษา ดังนั้น จึงเป็นวิธีจัดการเรียนรู้ที่เน้นกระบวนการ เหมาะสำหรับวิชาวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ แต่ก็สามารถใช้กับวิชาอื่น ๆ ได้ ในการแก้ปัญหานั้นผู้เรียนจะต้องนำข้อมูล มาทำการวิเคราะห์ สังเคราะห์ และสรุปเพื่อให้ได้ข้อค้นพบใหม่หรือเกิดความคิดรวบยอดในเรื่องนั้น

2.2.5.36 การจัดการเรียนรู้แบบวิทยาศาสตร์ (Scientific Method) คือ กระบวนการเรียนรู้ที่ได้นำเอาระเบียบวิธีการทางวิทยาศาสตร์ใช้แสวงหาความรู้ โดยผู้เรียนพยายามคิด ค้นหาวิธีการแก้ปัญหาต่าง ๆ โดยใช้ลำดับขั้นตอนทั้ง 5 ขั้นของวิทยาศาสตร์มาแก้ปัญหาด้วยตนเอง

2.2.5.37 การจัดการเรียนรู้แบบทดลอง (Experimental Method) คือ กระบวนการจัดการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนได้ลงมือศึกษา ค้นคว้า หาความรู้และทำการทดลองด้วยตนเอง เพื่อทำการพิสูจน์หลักการทฤษฎีหรือข้อเท็จจริงต่าง ๆ โดยกำหนดปัญหา ตั้งสมมติฐานในการทดลอง ลงมือปฏิบัติตามขั้นตอนที่กำหนด โดยใช้วัสดุอุปกรณ์จำเป็น เก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล สรุปอภิปรายผลการทดลอง และสรุปผลการเรียนรู้ที่ได้จากการทดลองภายใต้การแนะนำ ดูแล ให้คำปรึกษา และช่วยเหลืออย่างใกล้ชิดจากผู้สอน

2.2.5.38 การจัดการเรียนรู้แบบแก้ปัญหา (Problem Solving Method) คือ กระบวนการที่ผู้สอนเน้นให้ผู้เรียนคิดแก้ปัญหาอย่างเป็นกระบวนการ มีขั้นตอน มีเหตุผลด้วยตนเอง โดยเริ่มตั้งแต่มีการกำหนดปัญหา วางแผน แก้ปัญหา ตั้งสมมติฐาน เก็บรวบรวมข้อมูล พิสูจน์ข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลและสรุปผล

2.2.5.39 การจัดการเรียนรู้แบบแก้ปัญหาโดยใช้สารสนเทศ (Information Problem-solving approach: big 6 skills) เป็นวิธีการจัดการเรียนรู้ที่เน้นให้ผู้เรียนแก้ปัญหาโดยใช้สารสนเทศ ซึ่งเน้นการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเป็นเครื่องมือในการค้นหา รวบรวม และการสังเคราะห์ นำเสนอและประเมินผลสารสนเทศต่างจากรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบอื่น ๆ ที่ไม่ได้เน้นการใช้เทคโนโลยีเป็นเครื่องมือช่วยในการจัดการสารสนเทศ

2.2.5.40 การจัดการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์ (Creative Teaching) เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่ผู้สอนเน้นให้ผู้เรียนฝึกกระบวนการคิด และสร้างผลงานแปลก ๆ ใหม่ ๆ ที่ต่างจากความคิดของคนอื่นหรือเป็นผลงานที่ยังไม่มีผู้ใดสร้างมาก่อน

2.2.5.41 การจัดการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์ความรู้ (Constructivism) เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่ผู้สอนจัดสถานการณ์ให้ผู้เรียนสร้างองค์ความรู้ใหม่ของตนเอง โดยให้ผู้เรียนได้ศึกษา คิด ค้นคว้า ทดลอง ระดมสมอง ศึกษาจากใบความรู้ สื่อหรือแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ ซึ่งจะมีการเชื่อมโยงความรู้ใหม่ที่เกิดขึ้นกับความรู้เดิมที่ผู้เรียนมีอยู่แล้ว โดยผู้สอนจะเป็นผู้ช่วยเหลือ มีการตรวจสอบความรู้ใหม่ ซึ่งสามารถกระทำได้ทั้งการตรวจสอบกันเอง ระหว่างกลุ่ม หรือผู้สอนช่วยเหลือในการตรวจสอบความรู้ใหม่

2.2.5.42 การจัดการเรียนรู้แบบสืบสวนสอบสวน (Inquiry Method) คือ กระบวนการเรียนรู้ที่เน้นการพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาด้วยวิธีการฝึกให้ผู้เรียนรู้จักศึกษาค้นคว้าหาความรู้ โดยผู้สอนตั้งคำถามกระตุ้นในผู้เรียนใช้กระบวนการทางความคิด หาเหตุผลจนค้นพบความรู้หรือแนวทางในการแก้ไขปัญหาที่ถูกต้องด้วยตนเอง สรุปเป็นหลักการ กฎเกณฑ์หรือวิธีการในการแก้ไขปัญหา และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ประโยชน์ในการควบคุม ปรับปรุง เปลี่ยนแปลงหรือสร้างสรรค์สิ่งแวดล้อมในสภาพการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างกว้างขวาง

2.2.5.43 การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะแสวงหาความรู้เป็นกลุ่ม (Group Investigation Method) คือ กระบวนการที่เน้นให้ผู้เรียนมีอิสระในการศึกษาหาความรู้ตามหลักประชาธิปไตย รู้จักการทำงานร่วมกับผู้อื่น การทำงานระบบกลุ่ม การศึกษาหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ ส่งผลทำให้ผู้เรียนเกิดนิสัยรักการศึกษา ค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเองด้วยความมั่นใจ

2.2.5.44 การจัดการเรียนรู้แบบ 4MAT เป็นการจัดการเรียนรู้ที่คำนึงถึงรูปแบบการเรียนรู้ของกลุ่มผู้เรียนใน 4 คุณลักษณะกับพัฒนาการสมองซีกซ้ายและซีกขวาอย่างสมดุล เพื่อให้ผู้เรียนเรียนรู้ตามแบบและความต้องการของตนเองอย่างเหมาะสม และสามารถพัฒนาตนเองอย่างเต็มศักยภาพ ซึ่งได้แก่

ผู้เรียนแบบที่ 1 (Why) ผู้เรียนที่มีจินตนาการเป็นหลัก
ผู้เรียนแบบที่ 2 (What) ผู้เรียนที่เรียนรู้ด้วยการวิเคราะห์ และการเก็บรายละเอียดเป็นหลัก
ผู้เรียนแบบที่ 3 (How) ผู้เรียนที่เรียนรู้ด้วยสามัญสำนึกหรือประสาทสัมผัส
ผู้เรียนแบบที่ 4 (If) ผู้เรียนที่เรียนรู้ด้วยการรับรู้จากประสบการณ์รูปธรรมไปสู่การลงมือปฏิบัติ

2.2.5.45 การจัดการเรียนรู้แบบกรอบมโนทัศน์ (Concept Mapping Teaching) เป็นกระบวนการที่ให้ผู้เรียนนำมโนทัศน์ในเนื้อหาสาระที่ได้เรียนรู้มาจัดระบบ จัดลำดับ และเชื่อมโยงความสัมพันธ์แต่ละมโนทัศน์ที่มีความเกี่ยวข้องกันเข้าด้วยกัน ทำให้เกิดเป็นกรอบมโนทัศน์ขึ้น

2.2.5.46 การจัดการเรียนรู้แบบศูนย์การเรียน (Learning center) เป็นกระบวนการที่ผู้สอนจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้ผู้เรียน โดยให้ผู้เรียนศึกษาหาความรู้ด้วยตนเองตามความต้องการ ความสนใจ และความสามารถจากศูนย์การเรียนที่ผู้สอนได้จัดเตรียมเนื้อหาสาระ กิจกรรมและสื่อการสอนแบบประสม โดยปกติศูนย์การเรียนจะมีหลายศูนย์ แต่ละศูนย์จะมีเนื้อหาสาระและกิจกรรมเบ็ดเสร็จในตนเอง ผู้เรียนจะหมุนเวียนกันเข้าศึกษาหาความรู้จากศูนย์ต่าง ๆ ที่จัดเตรียมไว้อย่างหลากหลายจนครบทุกศูนย์ ผู้เรียนจะต้องประกอบกิจกรรมต่าง ๆ ตามที่โปรแกรมได้กำหนดเอาไว้ภายใต้การดูแลของผู้สอน ซึ่งผู้สอนจะทำหน้าที่เป็นผู้จัดเตรียมศูนย์การเรียน ให้คำแนะนำ อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ พร้อมทั้งประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนด้วย

2.2.5.47 การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เป็นกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่เริ่มต้นจากปัญหาที่เกิดขึ้นโดยสร้างความรู้จากกระบวนการทำงานกลุ่ม ตัวปัญหาจะเป็นจุดตั้งต้นของกระบวนการเรียนรู้ และเป็นตัวกระตุ้นการพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาด้วยเหตุผล และการสืบค้นหาข้อมูลเพื่อเข้าใจกลไกของตัวปัญหา รวมทั้งวิธีการแก้ปัญหา จะช่วยมุ่งเน้นพัฒนาผู้เรียนในด้านทักษะและกระบวนการเรียนรู้ และพัฒนาผู้เรียนให้สามารถเรียนรู้โดยการชี้นำตนเอง ซึ่งผู้เรียนจะได้ฝึกฝนการสร้างองค์ความรู้โดยผ่านกระบวนการคิดด้วยการแก้ปัญหาอย่างมีความหมายต่อผู้เรียนได้

2.2.5.48 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามโมเดลซิปปา การจัดการเรียนการสอนโดยใช้โมเดลซิปปา เป็นแนวคิดของทิศนา แขมมณี ที่กล่าวว่า ซิปปา (CIPPA) เป็นหลักการซึ่งสามารถนำไปเป็นหลักในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ต่าง ๆ ให้แก่ผู้เรียน การจัดกระบวนการเรียนการสอนตามหลัก “CIPPA” สามารถใช้วิธีการและกระบวนการที่หลากหลาย อาจจัดเป็นแบบแผนได้หลายรูปแบบ CIPPA MODEL เป็นวิธีหนึ่งในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เป็นรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนศึกษาค้นคว้า รวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง การมีส่วนร่วมในการสร้างความรู้ การมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น และการแลกเปลี่ยนความรู้ การได้เคลื่อนไหวทางกาย การเรียนรู้กระบวนการต่าง ๆ และการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้

2.2.5.49 วิธีสอนโดยใช้กระบวนการสืบเสาะหาความรู้ เป็นกระบวนการที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้สืบค้น สืบเสาะ สำรวจ ตรวจสอบ และค้นคว้าด้วยวิธีการต่าง ๆ จนเกิดความเข้าใจและรับรู้ความรู้นั้นอย่างมีความหมาย กระบวนการสืบเสาะหาความรู้ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ทั้งเนื้อหาหลัก หลักการ และทฤษฎี ตลอดจนการลงมือปฏิบัติเพื่อให้ได้ความรู้

2.2.5.50 วิธีสอนแบบร่วมมือ Co-op-Co-op เป็นการเรียนแบบร่วมมือประกอบด้วยขั้นตอนต่าง ๆ ดังนี้ คือ ผู้เรียนช่วยกันอภิปรายหัวข้อที่จะศึกษา โดยแบ่งหัวข้อใหญ่เป็นหัวข้อย่อย แล้วจัดผู้เรียนเข้ากลุ่มตามความสามารถที่แตกต่างกัน กลุ่มเลือกหัวข้อที่จะศึกษาตามความสนใจของกลุ่ม กลุ่มแบ่งหัวข้อย่อยออกเป็นหัวข้อเล็ก ๆ เพื่อให้ผู้เรียนแต่ละคนในกลุ่มเลือกไปศึกษา และมีการกำหนดบทบาทและหน้าที่ของแต่ละคนภายในกลุ่ม แล้วผู้เรียนเลือกศึกษาเรื่องที่ตนเลือกและนำเสนอต่อกลุ่ม กลุ่มรวบรวมหัวข้อต่าง ๆ จากผู้เรียนทุกคนภายในกลุ่ม แล้วรายงานผลงานต่อกลุ่มใหญ่ และมีการประเมินผลงานของกลุ่ม

สรุป จากการศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับวิธีการจัดการเรียนรู้ ซึ่งในปัจจุบันมีวิธีการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลายตามแนวคิดของนักวิชาการและนักการศึกษา ซึ่งการนำวิธีการจัดการเรียนรู้ไปใช้ให้เกิดประสิทธิผลสูงสุดต่อผู้เรียนนั้น จำเป็นต้องคำนึงถึงบริบทความแตกต่างของผู้เรียนที่เป็นกลุ่มเป้าหมายเป็นสำคัญ เช่น ช่วงวัย สภาพแวดล้อม เศรษฐกิจ สังคมและชุมชนท้องถิ่น รวมทั้งปัจจัยต่าง ๆ ที่จะส่งผลต่อการจัดการเรียนรู้ที่มีคุณภาพและเป้าหมายของการจัดการเรียนรู้ เป็นต้น ทั้งนี้ เพื่อให้เกิดผลลัพธ์ทางการเรียนรู้แก่ผู้เรียนที่เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษาของชาติ หลักสูตรแกนกลางหรือหลักสูตรกลางที่กำหนดไว้เพื่อจัดการศึกษา รวมทั้งหลักสูตรของสถานศึกษาที่มีจุดมุ่งหมายในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน หน่วยงานทางการศึกษา หรือสถานศึกษาที่มีหน้าที่จัดส่งเสริม สนับสนุนการจัดการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับ ซึ่งจำเป็นต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักการพัฒนาหลักสูตร เพื่อให้การจัด การเรียนรู้เป็นไปตามหลักวิชาการและมีคุณภาพ ซึ่งจะกล่าวในหัวข้อถัดไป

2.2.6 การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่เหมาะสมสำหรับเด็กปฐมวัย (เด็กอายุ 3 - 5 ปี)

การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่เหมาะสมสำหรับเด็กปฐมวัย เป็นการจัดกิจกรรมที่พัฒนาผู้เรียนได้ครอบคลุม ทำให้เด็กได้เกิดการเรียนรู้ เกิดการพัฒนากล้ามเนื้อใหญ่ พัฒนากล้ามเนื้อเล็ก พัฒนาอารมณ์ จิตใจ และยังปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม พัฒนาสังคมนิสัย พัฒนาการคิด พัฒนาภาษา และส่งเสริมจินตนาการให้เด็กมีความคิดสร้างสรรค์เป็นการจัดประสบการณ์แบบบูรณาการที่สอดคล้องกับวิธีการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยและหลักการทำงานของสมองอย่างชัดเจน แม้ว่าจะเป็นแนวทางการจัดประสบการณ์ที่มีมานานมากแล้วก็ตาม หากครูจัดได้ถูกต้องและครบถ้วนอย่างสม่ำเสมอ ย่อมนำไปสู่การเรียนรู้และเกิดการพัฒนาอย่างเต็มที่ เป็นพื้นฐานที่ทำให้เด็กกระตือรือร้นใฝ่รู้ใฝ่เรียน และเกิดแรงจูงใจในการเรียนในระดับต่อไป ในระดับปฐมวัย หากเด็กได้รับการพัฒนาทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญาครบทุกด้าน จะช่วยให้เกิดการพัฒนาแบบองค์รวม ทั้งสาระการเรียนรู้ ทักษะ และประสบการณ์สำคัญช่วยเพิ่มพูนความสามารถในการจำ การคิด การแก้ปัญหา และช่วยให้เด็กมีเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้ รวมทั้งเสริมสร้างคุณธรรม และจริยธรรมควบคู่กันไป เด็กจะสามารถสร้างความรู้ด้วยตนเองโดยความรู้นั้นเป็นความรู้ที่คงทน

ทั้งนี้ การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่เหมาะสมสำหรับเด็กปฐมวัยที่เน้นเด็กเป็นศูนย์กลาง ได้แก่

2.2.6.1 กิจกรรมเสรี เป็นกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้เด็กเล่นกับสื่อและเครื่องเล่นอย่างอิสระตามมุมเล่น หรือมุมประสบการณ์ หรือศูนย์การเรียนที่จัดไว้ โดยให้เด็กมีโอกาสเลือกเล่นได้อย่างเสรีตามความสนใจและความต้องการของเด็กทั้งเป็นรายบุคคลและเป็นกลุ่ม ลักษณะของการเล่นของเด็กมีหลายลักษณะ เช่น การเล่นบทบาทสมมติและเล่นเลียนแบบในมุมบ้าน มุมหมอ มุมร้านค้า มุมวัด มุมเสริมสวย ฯลฯ การอ่านหรือดูภาพในมุมหนังสือ การสังเกตและทดลองในมุมวิทยาศาสตร์หรือมุมธรรมชาติ การเล่นฝึกทักษะต่างๆ ในมุมเครื่องเล่นสัมผัสหรือมุมของเล่น หรือมุมเกมการศึกษา เป็นต้น

การจัดกิจกรรมเสรี หากครูจัดมุมเล่นโดยจัดวางวัสดุอุปกรณ์ที่ไม่เหมาะสมกับวัย ไม่ท้าทาย หรือไม่เคยเปลี่ยนแปลงอะไรเลยย่อมทำให้เด็กเสียโอกาสในการเรียนรู้ เพราะสมองจะเรียนรู้ได้ดีเมื่อมีสิ่งจูงใจที่ชักนำให้สมองสนใจผลิตความรู้ สมองจะมีกระบวนการเลือกคัดกรองเฉพาะสิ่งที่น่าสนใจเท่านั้นเข้าสู่การรับรู้ของสมอง ทั้งนี้ การจัดมุมเล่นที่ดีที่สามารถส่งเสริมจึงควรจัดสื่อที่ตรงกับความสนใจของเด็ก เหมาะสมกับระดับพัฒนาการ จัดอุปกรณ์ให้เพียงพอกับเด็ก และจัดวางให้เด็กหยิบใช้และเก็บเองได้ จัดให้น่าสนใจ และดึงดูดให้เด็กเข้าไปเล่น โดยมีการเปลี่ยนแปลงสื่อที่จัดไว้อย่างสม่ำเสมอตามหัวข้อที่เด็กสนใจและกำลังเรียนรู้ตามหลักสูตรเพื่อกระตุ้นให้เด็กต้องการเรียนรู้ ทั้งนี้ ครูอาจให้เด็กมีส่วนร่วมในการจัดมุมเล่นด้วยก็ได้ สิ่งสำคัญ คือ ต้องจัดเวลาให้เด็กมีโอกาสได้เล่น หรือจัดกระทำกับสื่อต่างๆ อย่างเพียงพอ

2.2.6.2 กิจกรรมสร้างสรรค์ เป็นกิจกรรมที่ช่วยให้เด็กได้แสดงออกทางอารมณ์ ความรู้สึก ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และจินตนาการโดยใช้ศิลปะ เช่น การเขียนภาพ การปั้น การฉีกปะ ตัดปะ การพิมพ์ภาพ การร้อย การประดิษฐ์ หรือวิธีการอื่น ๆ เป็นต้น ที่จะทำเด็กได้คิดสร้างสรรค์ ได้รับรู้เกี่ยวกับความงาม และได้แสดงออกทางความรู้สึก และความสามารถของตนเอง การจัดกิจกรรมสร้างสรรค์ ควรจัดให้เด็กทำทุกวัน โดยอาจจัดวันละ 3 - 5 กิจกรรม ให้เด็กเลือกทำอย่างน้อย 1 - 2 กิจกรรมตามความสนใจ การจะพัฒนาด้านศิลปะและการสร้างสรรค์ให้เด็กต้องเข้าใจว่า ศิลปะ คือ กระบวนการที่สมองถอดความคิด ออกมาเป็นภาพและชิ้นงานต่าง ๆ กระบวนการพัฒนาศิลปะและการสร้างสรรค์ของเด็กจึงเน้นให้เด็กคิดและลงมือทำออกมา เมื่อเด็กทำงานศิลปะเด็กจะเกิดการเชื่อมโยงในสมองคิดจินตนาการ และผลโดยตรงที่เด็กได้รับ คือ ความรู้สึกพอใจ มีความสุข และได้สัมผัส

สุนทรียะของโลกตั้งแต่วัยเยาว์ การแสดงออกทางศิลปะจึงเปรียบเสมือนการสร้างจินตนาการเป็นรูปร่างภายนอก แล้วป้อนกลับเข้าสู่สมอง เป็นการทำให้สมองได้จัดการกับจินตนาการต่าง ๆ ให้ชัดเจนยิ่งขึ้น ยิ่งทำ ยิ่งจัดระบบความคิดได้ดีขึ้นในการใช้กิจกรรมสร้างสรรค์เพื่อพัฒนาสมอง ครูจึงควรให้เด็กมีเวลาเต็มที่ในการทำงานศิลปะ ให้เด็กมีประสบการณ์ทางประสาทสัมผัส มีโอกาสทดลองใช้วัสดุ และเครื่องมือที่หลากหลาย พูดคุยเกี่ยวกับงานของตนเองหรือให้เด็กได้จัดแสดงและนำเสนอผลงาน ศิลปะของเด็กไม่ควรเน้นการลอกเลียนแบบหรือการทำให้เหมือนของจริง เนื่องจากสายตาและจินตนาการของเด็กวัยนี้ยังไม่ได้มุ่งไปสู่ความถูกต้องของสัดส่วน แสง หรือเงา

2.2.6.3 กิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะ เป็นกิจกรรมที่จัดให้เด็กได้เคลื่อนไหวส่วนต่าง ๆ ของร่างกายอย่างอิสระตามจังหวะ โดยใช้เสียงเพลง คำคล้องจอง เครื่องเคาะจังหวะหรืออุปกรณ์อื่น ๆ มาประกอบการเคลื่อนไหวเพื่อส่งเสริมให้เด็กเกิดจินตนาการ ความคิดสร้างสรรค์ เด็กวัยนี้ร่างกายกำลังอยู่ในระหว่างพัฒนาการใช้ส่วนต่าง ๆ ของร่างกายยังไม่ผสมผสานหรือประสานสัมพันธ์กัน การทำกิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะจะช่วยให้เด็กเรียนรู้จังหวะและควบคุมการเคลื่อนไหวของตนเองสมองส่วนที่รับผิดชอบหลักเกี่ยวกับการจัดสมดุลของร่างกาย คือ สมองเล็กหรือซีรีเบลลั่ม (cerebellum) การกระตุ้นสมรรถนะของสมองส่วนนี้จะส่งผลต่อการพัฒนาความสามารถในด้านการรับข้อมูลจากสิ่งแวดล้อมไปด้วยพร้อม ๆ กัน ช่วงปฐมวัยเป็นช่วงเวลาที่ดีที่สุดในการพัฒนาทักษะเกี่ยวกับการเคลื่อนไหวส่วนต่าง ๆ ซึ่งจะช่วยพัฒนาระบบความสัมพันธ์ของประสาทสัมผัส เด็กต้องพัฒนาความสามารถในการใช้ตา มือ เท้า และประสาทรับความรู้สึกต่าง ๆ ให้สัมพันธ์กันกับการเคลื่อนไหวร่างกายของเด็กเป็นการเตรียมสมรรถนะของร่างกายทุกส่วนเพื่อใช้ประโยชน์ในการมีชีวิตอยู่ และพร้อมกันนั้นการเคลื่อนไหวร่างกายก็พัฒนาความสามารถของสมองอันเป็นเครื่องมือของการเรียนรู้ไปด้วย

2.2.6.4 กิจกรรมเสริมประสบการณ์ เป็นกิจกรรมที่มุ่งเน้นให้เด็กได้พัฒนาทักษะการเรียนรู้ ฝึกการทำงานและอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่ม ทั้งกลุ่มย่อยและกลุ่มใหญ่ กิจกรรมที่จัดมุ่งฝึกให้เด็กได้มีโอกาสฟัง พูด สังเกต คิดแก้ปัญหา และฝึกปฏิบัติ เพื่อให้เกิดความคิดรวบยอดเกี่ยวกับเรื่องที่เรียน โดยจัดกิจกรรมด้วยวิธีต่าง ๆ เช่น สนทนา อภิปราย เล่านิทาน สาธิต ทดลอง ศึกษานอกสถานที่ เล่นบทบาทสมมติ ร้องเพลง เล่นเกม ท่องคำคล้องจอง ประกอบอาหาร เป็นต้น กระบวนการให้สมองเรียนรู้ที่จะให้ความหมายสิ่งที่เห็น สิ่งที่เผชิญ ตีความ และสร้างความเชื่อมโยงระหว่างสิ่งต่าง ๆ ที่รับรู้มา เป็นการพัฒนากระบวนการคิดของเด็ก ซึ่งต้องอาศัยข้อมูลจากการรับรู้ของสมองจำนวนมาก ถ้าไม่มีข้อมูลในความทรงจำก็ไม่สามารถคิดอะไรออกมาได้ ดังนั้น กระบวนการพัฒนาการคิดของเด็กจึงต้องมุ่งเน้นให้เด็กได้มีประสบการณ์ที่ต้องใช้ประสาทสัมผัส ทั้ง 5 สิ่งที่ก่อรูปในการคิดของเด็กเริ่มต้นที่การจับต้อง สัมผัส และมีประสบการณ์โดยตรง สมองรับรู้ผ่านประสาทสัมผัสทั้งห้า แล้วก่อรูปเป็นวงจรแห่งการคิดขึ้นมาในสมอง ประสบการณ์ของเด็กจึงเป็นพื้นฐานของการสร้างความหมายให้แก่สิ่งต่าง ๆ ครูจึงควรออกแบบกิจกรรมเสริมประสบการณ์ให้เด็กเรียนรู้แบบลงมือกระทำ ซึ่งจะทำให้เด็กมีโอกาสใช้ประสาทสัมผัสทั้ง 5 รวมทั้งจัดให้เด็กมีประสบการณ์ในสถานการณ์จำลองทุกอย่างที่เป็นไปได้เพื่อกระตุ้นให้เด็กคิดสิ่งที่ซับซ้อนขึ้นตามลำดับ เด็กจะเคยชินกับการใช้ความคิด และสามารถคิดเป็นในที่สุด

2.2.6.5 กิจกรรมกลางแจ้ง เป็นกิจกรรมที่จัดให้เด็กได้มีโอกาสออกไปนอกห้องเรียนเพื่อออกกำลังเคลื่อนไหวร่างกายและแสดงออกอย่างอิสระ โดยยึดความสนใจและความสามารถของเด็กแต่ละคนเป็นหลัก กิจกรรมกลางแจ้งที่ควรจัดให้เด็กได้เล่น เช่น การเล่นเครื่องเล่นสนามที่เด็กได้ปีนป่าย โยกหรือไกว หมุน โหน เดินทรงตัว หรือเล่นเครื่องเล่นล้อเลื่อน การเล่นทราย การเล่นน้ำ การเล่นสมมติในบ้านจำลอง การเล่นในมุมช่างไม้ การเล่นกับอุปกรณ์กีฬา การเล่นเกม การละเล่น เป็นต้น การพัฒนาด้านการเคลื่อนไหวของร่างกายเป็นการพัฒนา

โครงสร้างทั้งระบบของร่างกายที่ใช้ในการควบคุม สั่งการตัวเอง และการรับข้อมูลจากสิ่งแวดล้อมกระบวนการพัฒนาร่างกายและการเคลื่อนไหวของเด็กจำเป็นต้องได้รับการกระตุ้นอย่างเต็มที่ เพื่อให้ร่างกายทุกส่วน ทั้งกล้ามเนื้อมัดใหญ่ และกล้ามเนื้อมัดเล็กให้ทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ

2.2.6.6 กิจกรรมเกมการศึกษา เป็นเกมการเล่นที่ช่วยพัฒนาสติปัญญา มีกฎเกณฑ์กติกาง่าย ๆ เด็กสามารถเล่นคนเดียวหรือเล่นเป็นกลุ่มก็ได้ ช่วยให้เด็กรู้จักสังเกต คิดหาเหตุผล และเกิดความคิดรวบยอดเกี่ยวกับสี รูปร่าง จำนวน ประเภท และความสัมพันธ์เกี่ยวกับพื้นที่หรือระยะ เกมการศึกษาที่เหมาะสมสำหรับเด็กปฐมวัย เช่น เกมจับคู่ เกมแยกประเภท จัดหมวดหมู่ เรียงลำดับ โดมิโน เป็นต้น การให้เด็กเล่นเกมการศึกษาเป็นกิจกรรมที่ช่วยพัฒนาสมองด้านการคิด เมื่อเซลล์สมองถูกกระตุ้นด้วยสัญญาณต่าง ๆ เกิดเป็นข้อมูลจำนวนมาก การคิดจะสร้างความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลเหล่านั้น ซึ่งจะกลายเป็นข้อมูลใหม่อีกชิ้นหนึ่งซึ่งซับซ้อนขึ้น การที่เด็กเล่นเกมการศึกษาจึงเป็นการกระตุ้นให้สมองได้จัดความสัมพันธ์ของข้อมูลที่มีอยู่เดิม ทำให้เกิดความสัมพันธ์ของข้อมูลแบบใหม่ เมื่อเกิดซ้ำ ๆ กันก็จะเกิดความคงตัวในวงจรร่างแหของเซลล์สมองนั่นเอง

2.3 แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตร

2.3.1 ความสัมพันธ์ระหว่างการศึกษากับหลักสูตร

หลักสูตร ถือเป็นหัวใจของการจัดการศึกษา เพราะเป็นเครื่องมือสำคัญในการกำหนดแนวทางการจัดการศึกษา เพื่อที่จะพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้และทักษะพื้นฐานในการดำรงชีวิตอยู่ในสังคม การจัดการศึกษาที่ดีจึงควรมีความเหมาะสม สอดคล้องกับสภาพชีวิตและสังคมของผู้เรียน หลักสูตรจึงจำเป็นต้องมีการปรับปรุงหรือพัฒนาให้มีความทันสมัยและสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมในปัจจุบันและอนาคตอยู่เสมอ กระบวนการพัฒนาหลักสูตรจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการจัดการศึกษา และเพื่อให้การพัฒนาคุณภาพการศึกษาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ จำเป็นจะต้องมีหลักสูตรที่มีคุณภาพซึ่งเป็นปัจจัยการดำเนินการที่สำคัญประการหนึ่งเช่นกัน สำหรับความสัมพันธ์ระหว่างการศึกษากับหลักสูตร นั้น มีนักวิชาการและนักการศึกษาได้ให้ทรรศนะไว้อย่างน่าสนใจ ไว้ดังนี้

สุนีย์ ภู่พันธ์ (2546) ได้สรุปถึงความสัมพันธ์ของหลักสูตรและการจัดการศึกษาว่า การจัดการศึกษาประเภทใดก็ดีจะขาดหลักสูตรมิได้ เพราะหลักสูตรจะเป็นโครงร่างที่กำหนดไว้ว่าจะให้เด็กได้รับประสบการณ์ใดบ้างที่จะเป็นประโยชน์ต่อเด็กและสังคม หลักสูตรเป็นแนวทางที่จะสร้างความเจริญให้แก่ผู้เรียน นอกจากนี้ หลักสูตรยังเป็นเครื่องชี้ให้เห็นโฉมหน้าของสังคมในอนาคตว่าจะเป็นอย่างไรอีกด้วย

วิโรฒฐ์ วัฒนานิมิตกูล (2559) ได้ชี้ให้เห็นถึงบทบาทที่สำคัญของหลักสูตรต่อการศึกษา โดยมีสาระสำคัญ ดังนี้

1) หลักสูตรเป็นแผนปฏิบัติงานหรือเครื่องชี้แนวทางปฏิบัติงานของผู้สอน เพราะหลักสูตรได้กำหนดจุดมุ่งหมาย เนื้อหาสาระ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และการประเมินผลไว้เป็นแนวทาง

2) หลักสูตรเป็นข้อกำหนดแผนการเรียนการสอนในลักษณะของประเทศ เพื่อนำไปสู่ความมุ่งหมายตามแผนการศึกษาชาติ

3) หลักสูตรเป็นเอกสารของทางราชการ เพื่อให้บุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการจัดทำการศึกษาเป็นแนวทางปฏิบัติตาม

4) หลักสูตรเป็นเกณฑ์มาตรฐานการศึกษาเพื่อควบคุมการเรียนการสอนในสถานศึกษาระดับต่าง ๆ

5) หลักสูตรเป็นแผนการดำเนินงานของผู้บริหารการศึกษาที่จะอำนวยความสะดวกและควบคุมดูแล ติดตามผล ให้เป็นไปตามนโยบายการจัดการศึกษาของรัฐ

6) หลักสูตรจะกำหนดแนวทางในการส่งเสริมความเจริญงอกงาม และพัฒนาการของเด็กตามจุดมุ่งหมายของการศึกษา

7) หลักสูตรจะกำหนดลักษณะและรูปร่างของสังคมในอนาคตว่าจะเป็นไปในรูปใด

8) หลักสูตรจะเป็นสิ่งบ่งชี้ถึงความเจริญของประเทศ เพราะการศึกษาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาคน ดังนั้น หากประเทศใดมีหลักสูตรที่เหมาะสม ย่อมสามารถจัดการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพและประสิทธิภาพ อันจะนำมาซึ่งความเจริญรุ่งเรืองของประเทศ

2.3.2 ความหมายของหลักสูตร

หลักสูตร (Curriculum) เป็นคำที่มีความหมายอย่างหลากหลายตามมุมมองของนักวิชาการด้านหลักสูตรและบริบทของการใช้ แหล่งที่มาของคำว่า หลักสูตร Bobbitt ศาสตราจารย์ทางการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยชิคาโก ได้เขียนหนังสือชื่อ “The Curriculum” ในปี ค.ศ. 1981 หรือประมาณปี พ.ศ. 2461 Bobbitt มีมุมมองทางการศึกษาอย่างน่าสนใจว่า การศึกษาเป็นไปเพื่อความสามารถในการดำรงชีวิต (Bobbitt. 1918) และได้ระบุว่า คำว่า “Curriculum” มีที่มาจากภาษาลาตินว่า race-course หรือ “the race” หมายถึง ชุดกิจกรรมที่กำหนดไว้ให้ผู้เรียนปฏิบัติเพื่อให้เกิดประสบการณ์การเรียนรู้ (Bobbitt, 1918 อ้างอิงใน มารุต พัฒผล, 2567)

ราชบัณฑิตยสถาน (2546) กล่าวว่า หลักสูตร หมายถึงประมวลวิชาและกิจกรรมต่าง ๆ ที่กำหนดไว้ในสถานศึกษาเพื่อวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่ง

Taba (1962) ได้กล่าวว่า หลักสูตร คือ แผนการเรียนรู้ที่ประกอบด้วย จุดประสงค์และจุดหมายเฉพาะ การเลือกและการจัดเนื้อหา วิธีการจัดการเรียนการสอน และการประเมินผล เพื่อการจัดการเรียนรู้ ซึ่งเป็นวิธีการเตรียมความพร้อมเยาวชน เพื่อให้มีส่วนร่วมในฐานะสมาชิกที่สามารถสร้างผลผลิตให้แก่สังคมได้

Good (1973) ได้ให้ความหมายของหลักสูตรไว้ 3 ประการ ดังนี้

1) หลักสูตร หมายถึง เนื้อหาวิชาที่จัดไว้เป็นระบบให้ผู้เรียนได้ศึกษา เพื่อให้สามารถประสบความสำเร็จ หรือรับประกาศนียบัตรในสาขาวิชาหนึ่ง

2) หลักสูตร หมายถึง โครงสร้างทั่วไปของเนื้อหาหรือสิ่งเฉพาะที่จะต้องสอน ซึ่งโรงเรียนจัดให้แก่ผู้เรียนเพื่อให้สำเร็จการศึกษาและสามารถเข้าศึกษาต่อในสายอาชีพต่อไป

3) หลักสูตร หมายถึง กลุ่มวิชาและการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่กำหนดไว้เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนภายใต้การแนะนำของโรงเรียนหรือสถานศึกษา

Ornstein (2013) กล่าวถึง คำจำกัดความของคำว่า หลักสูตร ไว้ว่า หมายถึง ลักษณะของแบบแผนที่จะนำมาใช้เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของการเรียนการสอน เป็นประสบการณ์ของผู้เรียน ซึ่งหมายรวมถึงสิ่งที่อยู่ภายในและภายนอกโรงเรียน สามารถเป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรได้ทั้งหมด รวมทั้งระบบที่เกี่ยวข้องกับบุคคลในโรงเรียน นอกจากนี้ หลักสูตรยังเป็นวิชาที่แบ่งตามเนื้อหาสาระหรือองค์ความรู้หลักของวิชานั้น ๆ ด้วย

Glen Hass (1980) อ้างถึงใน ธำรง บัวศรี, 2542 กล่าวว่า หลักสูตร หมายถึง มวลประสบการณ์ที่ผู้เรียนได้รับจากโปรแกรมการศึกษา ซึ่งจัดขึ้นเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ โดยอาศัยกรอบของทฤษฎีและการวิจัยในอดีตและปัจจุบันเป็นพื้นฐาน

ธำรง บัวศรี (2542) ให้ความหมายว่า หลักสูตร คือ แผนซึ่งได้ออกแบบจัดทำขึ้นเพื่อแสดงถึงจุดหมายการจัดเนื้อหา กิจกรรมและมวลประสบการณ์ในแต่ละโปรแกรมการศึกษา เพื่อให้ผู้เรียนมีพัฒนาการในด้านต่าง ๆ ตามจุดหมายที่ได้กำหนดไว้

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2543) ได้กล่าวถึงความหมายของหลักสูตรไว้ 3 ประการ คือ

1) หลักสูตรเป็นศาสตร์ที่มีทฤษฎี หลักการ และการนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนที่มุ่งหมายไว้

2) หลักสูตรเป็นระบบในการจัดการศึกษาโดยมีปัจจัยนำเข้า (Input) ได้แก่ ครูผู้เรียน วัสดุอุปกรณ์ อาคารสถานที่ กระบวนการ (Process) ผลผลิต (Output) ได้แก่ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ความสำเร็จทางการศึกษา เป็นต้น

3) หลักสูตรเป็นแผนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ที่มุ่งประสงค์จะอบรมฝึกฝนผู้เรียนให้เป็นไปตามเป้าหมายที่ต้องการ

ธีระ รุญเจริญ (2550) ได้ให้จำกัดความของคำว่า หลักสูตร หมายถึง ประสบการณ์ทั้งหมดที่จัดให้ผู้เรียนโดยการควบคุมแนะนำของสถานศึกษา อันเป็นเครื่องมือที่จะช่วยให้บรรลุวัตถุประสงค์หรือความคาดหวังทางการศึกษาที่ตั้งไว้ และเป็นสื่อกลางในการสอนที่โรงเรียนเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ในการเรียนรู้เพื่อบรรลุเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

ชุมศักดิ์ อินทร์รักษ์ (2551) ได้กล่าวสรุปว่า หลักสูตรเป็นเนื้อหาสาระสำคัญและกิจกรรมต่าง ๆ ที่สนองวัตถุประสงค์ เพื่อให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้และเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปตามที่พึงประสงค์

จากที่กล่าวมาข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า หลักสูตร หมายถึง มวลประสบการณ์ที่จัดทำไว้อย่างเป็นระบบ เพื่อนำไปใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาและมีประสบการณ์ในการเรียนรู้เพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

จากนิยามหรือความหมายของหลักสูตรที่กล่าวไว้ข้างต้น สามารถสรุปความหมายของหลักสูตรได้ดังนี้

1) หลักสูตร หมายถึง รายวิชาหรือเนื้อหาสาระที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอน ซึ่งผู้เรียนจะต้องได้รับประสบการณ์นั้น เพื่อการพัฒนาความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะที่พึงประสงค์เพื่อการดำรงชีวิตได้อย่างมีคุณภาพ

2) หลักสูตร หมายถึง มวลประสบการณ์ที่โรงเรียนจัดให้แก่ผู้เรียน เป็นประสบการณ์ทุกชนิดของผู้เรียนที่โรงเรียนรับผิดชอบดำเนินการจัดให้ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน รวมทั้งรายวิชาที่เปิดสอน เอกสารหลักสูตร กระบวนการเรียนการสอน รวมทั้งปฏิสัมพันธ์อันก่อให้เกิดประสบการณ์เรียนรู้ของผู้เรียนแต่ละคน

3) หลักสูตร หมายถึง กิจกรรมการเรียนการสอน ซึ่งเป็นกิจกรรมการเรียนการสอนต่าง ๆ ที่ได้เตรียมการไว้ และจัดให้แก่ผู้เรียนโดยโรงเรียนหรือระบบโรงเรียน ซึ่งเป็นกิจกรรมที่สอดคล้องกับความสามารถและความสนใจของผู้เรียน

4) หลักสูตร หมายถึง สิ่งที่สังคมคาดหมายหรือมุ่งหวังจะให้เด็กได้รับ เป็นชุดของการเรียนและประสบการณ์สำหรับผู้เรียนที่วางแผนไว้ล่วงหน้าโดยโรงเรียน เพื่อให้ผู้เรียนบรรลุจุดมุ่งหมายของการศึกษา

5) หลักสูตร หมายถึง สื่อกลางหรือวิถีทางที่จะนำผู้เรียนไปสู่จุดหมายปลายทาง เป็นแนวทางวิธีการเตรียมผู้เรียนให้มีส่วนร่วมในฐานะที่เป็นสมาชิกที่สามารถสร้างผลผลิตให้แก่สังคม

6) หลักสูตร หมายถึง กระบวนการปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับครูและสิ่งแวดล้อมทางการเรียน หรือเป็นกระบวนการปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับครูและเนื้อหาสาระในส่วนที่เป็นงานทางการศึกษา ซึ่งประกอบด้วย ความรู้ ทักษะ และค่านิยมหรือคุณลักษณะที่พึงประสงค์ เพื่อพัฒนาผู้เรียนไปสู่จุดมุ่งหมายปลายทางของการจัดการศึกษาที่ได้กำหนดไว้

2.3.3 ความสำคัญของหลักสูตร

จากการประมวลเอกสารนักวิชาการและนักการศึกษาเกี่ยวกับความสำคัญของหลักสูตรได้อธิบายไว้สามารถสรุปสาระสำคัญได้ดังนี้

ธำรง บัวศรี (2542) ได้กล่าวถึงความสำคัญของหลักสูตรไว้ ซึ่งสามารถสรุปสาระสำคัญได้ 2 ส่วน ดังนี้ **ส่วนที่** 1 ความสำคัญของหลักสูตรต่อส่วนรวม เนื่องจากหลักสูตรเป็นแนวทางในการจัดการศึกษาให้แก่ประชากรของประเทศ หลักสูตรจะเป็นตัวชี้ชัดว่ามีการสอนอะไร เน้นอะไร เน้นด้านใด ซึ่งหากเน้นด้านใดย่อมแสดงถึงความรู้และศักยภาพของประชากรในด้านนั้น ๆ ดังนั้น หากไม่มีหลักสูตร การที่จะให้การศึกษาแก่คนในประเทศย่อมเป็นไปไม่ได้ ทั้งนี้ เนื่องจากหลักสูตรเป็นเครื่องมือสำคัญที่จะช่วยถ่ายทอดเจตนารมณ์หรือเป้าประสงค์ของการศึกษาของชาติลงไปสู่การปฏิบัติ และ**ส่วนที่** 2 ความสำคัญของหลักสูตรต่อการเรียนการสอน หลักสูตรจะเป็นสิ่งที่ช่วยชี้ให้เห็นแนวทางในการจัดมวลประสบการณ์แก่ผู้เรียน หลักสูตรจึงเปรียบเสมือนแผนที่เดินเรื่อง ซึ่งจะบอกให้ผู้สอนรู้ว่าจุดหมายปลายทางของการเรียนการสอนคืออะไร ระหว่างจัดกิจกรรมจะต้องทำอย่างไร ต้องใช้สื่อหรืออุปกรณ์อะไร และจะต้องตรวจสอบ ประเมินผลอย่างไรหรือต้องปรับปรุงวิธีการจัดการเรียนรู้หรือไม่ อย่างไร ดังนั้น หลักสูตรจึงมีความสำคัญทั้งต่อผู้สอนและผู้เรียน ในการช่วยกำหนดแนวทางในการเรียนการสอน เพื่อให้แต่ละฝ่ายปฏิบัติหน้าที่ได้สอดคล้องและสนับสนุนซึ่งกันและกันจนบรรลุสู่จุดหมายปลายทางตามที่หลักสูตรกำหนดไว้

บุญเลี้ยง ทุมทอง (2557) ได้กล่าวไว้ว่า หลักสูตรมีความสำคัญเป็นเสมือนเบ้าหลอมพลเมืองให้มีคุณภาพ เป็นมาตรฐานของการจัดการศึกษา และเป็นโครงการและแนวทางในการให้การศึกษา ซึ่งในระดับโรงเรียนหลักสูตรจะให้แนวทางปฏิบัติแก่ครู เป็นเครื่องมือกำหนดแนวทางในการจัดประสบการณ์ว่าผู้เรียนและสังคมควรจะได้รับสิ่งใดบ้างที่จะเป็นประโยชน์แก่เด็กโดยตรง ซึ่งจะสามารถทำนายลักษณะของสังคมในอนาคตว่าจะเป็นอย่างไร

มารุต พัฒผล (2567) อธิบายไว้ว่า หลักสูตรมีความสำคัญหลายประการทั้งต่อสังคมและประเทศชาติบุคลากรทางการศึกษา ผู้สอน ผู้ปกครอง ชุมชน และผู้เรียน ดังต่อไปนี้

1) หลักสูตรมีความสำคัญต่อความมั่นคงของสังคมและประเทศชาติ ในฐานะที่เป็นเครื่องมือพัฒนาคุณภาพของประชากรในอนาคตว่าควรมีความรู้ ความสามารถ และคุณลักษณะที่พึงประสงค์อย่างไร

2) หลักสูตรมีความสำคัญต่อการจัดการศึกษาในฐานะที่เป็นหลักหรือหัวใจของการจัดการศึกษาและการจัดการเรียนการสอน เพราะหลักสูตรได้กำหนดเป้าหมายของการศึกษา เนื้อหาสาระ แนวการจัดการเรียนการสอน และการประเมินผล การบริหารจัดการ การประกันคุณภาพ ที่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายใช้เป็นแนวทางการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่เพื่อให้หลักสูตรบรรลุเป้าประสงค์ของหลักสูตร

3) หลักสูตรมีความสำคัญต่อผู้บริหารการศึกษาในฐานะที่เป็นกรอบกำหนดนโยบายทางการศึกษาให้สอดคล้องกับเป้าประสงค์ของหลักสูตรตลอดจนการบริหารจัดการให้เอื้อต่อการใช้หลักสูตรได้อย่างมีประสิทธิภาพ การใช้ทรัพยากรทางการศึกษาให้เกิดประโยชน์สูงสุด และการส่งเสริมและควบคุมคุณภาพการศึกษา

4. หลักสูตรมีความสำคัญต่อผู้สอนในฐานะที่เป็นเครื่องมือชี้แนะแนวทางการปฏิบัติงานด้านการจัดการเรียนการสอน เพราะหลักสูตรจะทำให้ผู้สอนทราบเกี่ยวกับจุดมุ่งหมาย เนื้อหาสาระแนวทางการจัดการเรียนการสอน รวมทั้งการวัดและประเมินผล ที่จะสามารถพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามที่หลักสูตรกำหนดไว้

2.3.4 องค์ประกอบที่สำคัญของหลักสูตร

หลักสูตรที่สมบูรณ์ต้องมีองค์ประกอบที่จำเป็นอย่างครบถ้วน เพื่อให้ผู้สอนสามารถนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งในเรื่ององค์ประกอบของหลักสูตรนี้ ได้มีนักการศึกษาให้ข้อเสนอแนะที่เป็นสาระสำคัญ ไว้ดังนี้

Tyler (1974) ได้ตั้งคำถามซึ่งนำไปสู่ข้อสรุปเพื่อเป็นองค์ประกอบสำคัญของหลักสูตรไว้ 4 ประการ คือ

1) จุดมุ่งหมายทางการศึกษา ที่โรงเรียนต้องการให้ผู้เรียนบรรลุผลคืออะไร

2) ประสบการณ์ทางการศึกษา ที่โรงเรียนจะจัดประสบการณ์ให้กับผู้เรียนมีอะไรบ้าง ที่จะทำให้ผู้เรียนบรรลุผลตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้

3) วิธีการจัดประสบการณ์ โรงเรียนจะจัดประสบการณ์ให้มีประสิทธิภาพได้อย่างไร

4) วิธีการประเมิน เพื่อตรวจสอบการดำเนินการตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ และจะทราบได้อย่างไรว่าผู้เรียนบรรลุจุดมุ่งหมายนั้น ๆ แล้ว

Taba (1962) ได้นำเสนอองค์ประกอบของหลักสูตรที่สำคัญไว้ 4 ประการ ได้แก่ จุดประสงค์ เนื้อหา วิธีสอน และการดำเนินการ และการประเมินผล ซึ่งแต่ละองค์ประกอบสามารถสรุปเป็นสาระสำคัญได้ ดังนี้

1) จุดประสงค์ เป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญมาก เนื่องจากจุดประสงค์จะเป็นแนวทางของการเรียนการสอน ทำให้ผู้สอนรู้ว่ามีจุดประสงค์อะไรบ้างในการสอน ต้องสอนเนื้อหาอะไร สอนใคร สอนทำไม และจะมีวิธีการสอน และประเมินผลอย่างไร

2) เนื้อหา หมายถึง สาระของความรู้และประสบการณ์ในการแสวงหาความรู้ตามศาสตร์สาขาวิชานั้น ๆ เนื้อหาวิชาจะเป็นรายละเอียดของสาระความรู้และประสบการณ์ดังกล่าวที่นำมาถ่ายทอดให้กับผู้เรียนให้มีคุณลักษณะตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้ในหลักสูตร

3) วิธีสอนและการดำเนินการ เป็นการแปลงจุดประสงค์และเนื้อหาของหลักสูตรไปสู่การสอนตามที่หลักสูตรกำหนดไว้ โดยใช้วิธีสอนแบบต่าง ๆ ที่หลากหลาย เพื่อให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและคุณลักษณะตามจุดประสงค์ของหลักสูตร

4) การประเมินผลหลักสูตร เป็นการประเมินเพื่อปรับปรุงการเรียนการสอน โดยประเมินว่าผู้เรียนมีความรู้ ทักษะ เจตคติ หรือคุณลักษณะตามจุดประสงค์ของหลักสูตรหรือไม่ โดยใช้จุดประสงค์เป็นแนวทางหรือเป็นเกณฑ์ในการประเมิน

Beauchamp (1968) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของหลักสูตรในเชิงระบบไว้ว่า ประกอบด้วย ส่วนที่ป้อนเข้า (Input) กระบวนการ (Process) และผลลัพธ์ที่ได้ (Output) โดยมีรายละเอียดดังนี้

1) ปัจจัยป้อนเข้า (Input) ประกอบด้วย เนื้อหารายวิชาที่ครูใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ให้แก่ผู้เรียนซึ่งมีความแตกต่างกัน การอยู่ในชุมชนหรือสังคมแวดล้อมที่ต่างกัน และการมีพื้นฐานการศึกษาที่แตกต่างกันของผู้เรียน

2) กระบวนการ (Process) ประกอบด้วย ลักษณะและวิธีการจัดการเรียนการสอน การใช้สื่ออุปกรณ์ในการจัดการเรียนการสอน ระยะเวลา และการวัดและประเมินผล

3) ผลลัพธ์ที่ได้ (Output) ผู้เรียนมีความรู้ ทักษะ และเจตคติ พฤติกรรมการแสดงออกอย่างมั่นใจตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรนั้น ๆ

ธำรง บัวศรี (2542) ได้สรุปองค์ประกอบสำคัญของหลักสูตร ได้แก่

1) เป้าประสงค์และนโยบายการศึกษา หมายถึง สิ่งที่รัฐต้องการตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติในเรื่องที่เกี่ยวกับการศึกษา

2) จุดหมายของหลักสูตร หมายถึง ผลส่วนรวมที่ต้องการให้เกิดแก่ผู้เรียนหลังจากเรียนจบหลักสูตรแล้ว

3) รูปแบบและโครงสร้างหลักสูตร หมายถึง ลักษณะและแผนผังที่แสดงการแจกแจงวิชาหรือกลุ่มวิชา หรือกลุ่มประสบการณ์

4) จุดประสงค์ของวิชา หมายถึง ผลที่ต้องการให้เกิดแก่ผู้เรียนหลังจากที่ได้เรียนวิชานั้นแล้ว

5) เนื้อหา หมายถึง สิ่งที่ต้องการให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ ทักษะและความสามารถที่ต้องการให้มีรวมทั้งประสบการณ์ที่ต้องการให้ผู้เรียนได้รับ

6) จุดประสงค์ของการเรียนรู้ หมายถึง สิ่งที่ต้องการให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ ได้มีทักษะและความสามารถหลังจากที่ได้เรียนรู้เนื้อหาที่กำหนดไว้

7) ยุทธศาสตร์การเรียนการสอน หมายถึง วิธีการจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสมและมีหลักเกณฑ์เพื่อให้บรรลุผลตามจุดประสงค์ของการเรียนรู้

8) การประเมินผล หมายถึง การประเมินผลการเรียนรู้เพื่อใช้ในการปรับปรุงการเรียนการสอนและหลักสูตร

9) วัสดุหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอน หมายถึง เอกสารสิ่งพิมพ์ วีดิทัศน์ ภาพ คอมพิวเตอร์ช่วยสอน เป็นต้น ที่จะช่วยส่งเสริมคุณภาพและประสิทธิภาพการเรียนการสอน

2.3.5 กระบวนการพัฒนาหลักสูตร

หลักการพัฒนาหลักสูตรของไทเลอร์ (Tyler, 1971 และ มารุต พัฒผล, 2567) สามารถสรุปสาระสำคัญได้ดังนี้ ไทเลอร์ได้เสนอแนวคิดพื้นฐานในการพัฒนาหลักสูตรว่าจะต้องตอบคำถามได้ทั้ง 4 ข้อ ประกอบด้วย

1) ความมุ่งหมายทางการศึกษามีอะไรบ้างที่ควรจะแสวงหา

2) ประสบการณ์ทางการศึกษามีอะไรบ้างที่โรงเรียนควรจัดขึ้น เพื่อให้บรรลุจุดประสงค์ที่กำหนดไว้

3) จัดประสบการณ์ทางการศึกษาอย่างไร จึงจะทำให้การสอนมีประสิทธิภาพ

4) ประเมินประสิทธิภาพของประสบการณ์การเรียนอย่างไร จึงจะตัดสินใจได้ว่าบรรลุถึงจุดประสงค์ที่กำหนดไว้

จากคำถามพื้นฐานทั้ง 4 ข้อนั้น แสดงให้เห็นว่าการพัฒนาหลักสูตรในแต่ละขั้นตอนต้องคำนึงถึงการกำหนดจุดมุ่งหมาย ประสบการณ์ทางการศึกษา และการประเมินสัมฤทธิผลของหลักสูตรด้วย ซึ่งรูปแบบของการพัฒนาหลักสูตรของไทเลอร์ มีรายละเอียดในแต่ละประเด็น ดังนี้

1) การกำหนดจุดมุ่งหมาย ก่อนจะกำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตร จะต้องอาศัยข้อมูลพื้นฐานจากแหล่งต่าง ๆ จำนวน 3 แหล่ง ประกอบด้วย แหล่งข้อมูลด้านเนื้อหาวิชา แหล่งข้อมูลทางด้านสังคม เช่น ค่านิยม ความเชื่อ และการดำรงชีวิตในสังคม เป็นต้น และแหล่งข้อมูลด้านผู้เรียน ซึ่งเกี่ยวข้องกับความต้องการ ความสนใจ ความสามารถ และคุณลักษณะผู้เรียนที่ประเทศชาติต้องการ แล้วนำข้อมูลนั้นมาประมวลเข้าด้วยกัน จนเป็นจุดมุ่งหมายชั่วคราวของหลักสูตร จากนั้นกลั่นกรองจากข้อมูลด้วยปรัชญาการศึกษาและจิตวิทยาการเรียนรู้ ซึ่งตัดทอนจุดมุ่งหมายที่ไม่จำเป็นออก จุดมุ่งหมายที่ได้นี้จะเป็นจุดมุ่งหมายที่แท้จริงในการพัฒนาหลักสูตร แล้วจึงเลือกและจัดประสบการณ์เรียนรู้สำหรับผู้เรียนเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้

2) การเลือกและจัดประสบการณ์การเรียนรู้ในการเลือกและจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่คาดหวังให้ผู้เรียนมีประสบการณ์อย่างไร เพื่อให้ตอบสนองจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ โดยไทเลอร์ได้เสนอเกณฑ์ในการพิจารณาเลือกประสบการณ์เรียนรู้ไว้ ดังนี้

2.1) ผู้เรียนควรมีโอกาสฝึกพฤติกรรมและเรียนรู้เนื้อหาตามที่ระบุไว้ในจุดมุ่งหมาย

2.2) กิจกรรมและประสบการณ์นั้น ควรจะทำให้ผู้เรียนพึงพอใจที่จะปฏิบัติตามพฤติกรรมที่ได้ระบุไว้ในจุดมุ่งหมาย

2.3) กิจกรรมและประสบการณ์นั้นควรจะอยู่ในขอบข่ายความพอใจที่พึงปฏิบัติได้

2.4) กิจกรรมและประสบการณ์หลายด้านของการเรียนรู้อาจนำไปสู่จุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้เพียงข้อเดียว

2.5) กิจกรรมและประสบการณ์การเรียนรู้เพียงหนึ่งอย่างอาจตอบสนองจุดมุ่งหมายหลายข้อได้

3) การวัดและประเมินผลเพื่อที่จะตรวจสอบว่าการจัดการเรียนการสอนได้บรรลุจุดประสงค์ตามที่กำหนดไว้หรือไม่ สมควรจะมีการปรับแก้ไขในส่วนใดบ้าง ควรพิจารณาจากสิ่งต่อไปนี้

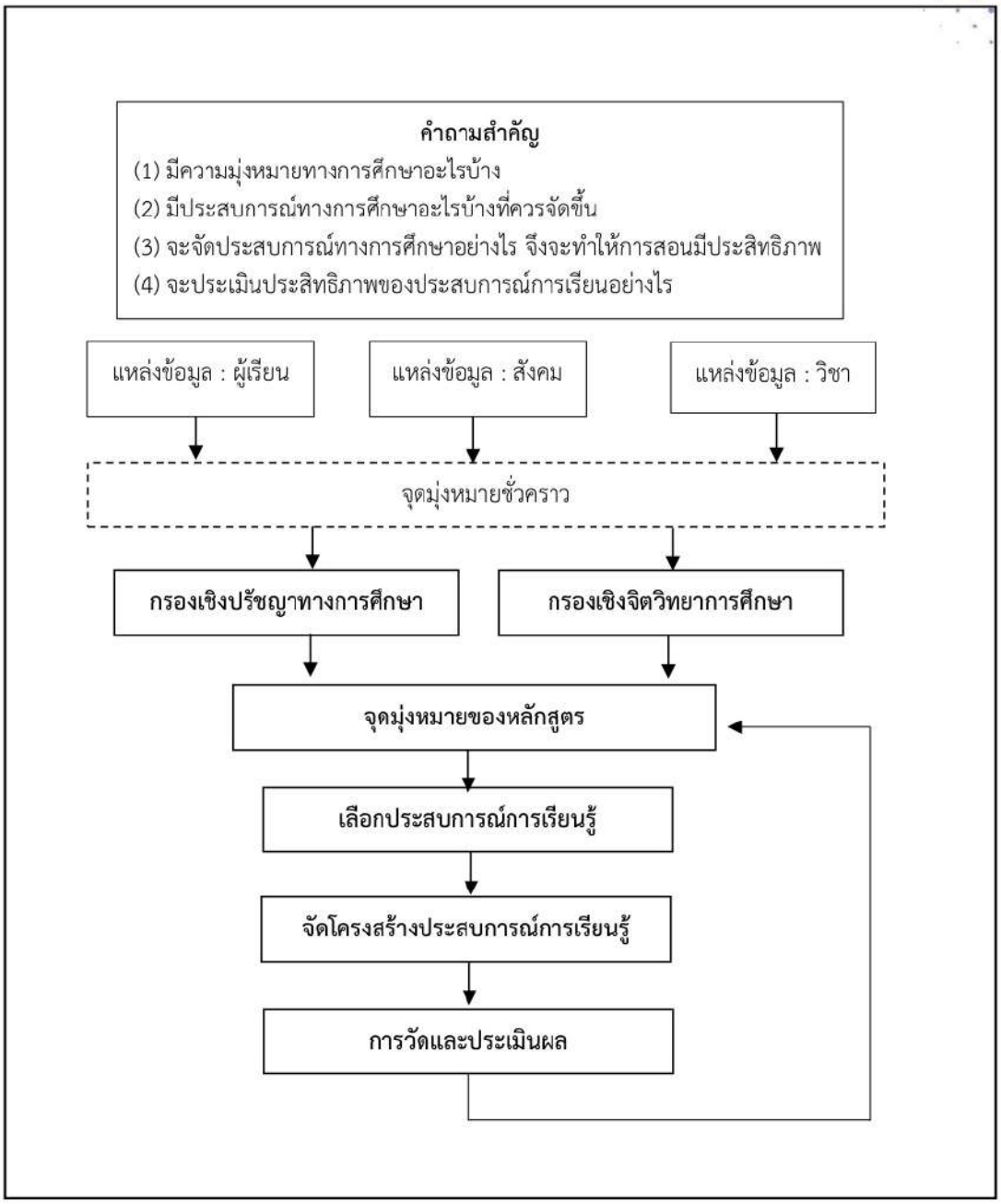
3.1) กำหนดจุดประสงค์ที่จะวัดและพฤติกรรมที่คาดไว้

3.2) วัดและวิเคราะห์สถานการณ์ที่จะทำให้เกิดพฤติกรรมเหล่านั้น

3.3) สำรวจข้อมูลเพื่อสร้างเครื่องมือที่จะวัดพฤติกรรมเหล่านั้นได้อย่างเหมาะสม

3.4) ตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือโดยใช้เกณฑ์การพิจารณาจากความเป็นปรนัย ความเชื่อมั่นและความเที่ยงตรง

3.5) การพิจารณาการประเมินในการให้ประโยชน์ เพื่ออธิบายผลการเรียนรู้เป็นรายบุคคลหรือเป็นกลุ่ม การอธิบายถึงส่วนดีของหลักสูตรหรือสิ่งที่ต้องปรับแก้เป็นแนวทางหรือการปรับปรุงหลักสูตรให้มีคุณภาพยิ่งขึ้น

ภาพที่ 1 กระบวนการพัฒนาหลักสูตรตามแนวคิดของไทเลอร์ (Tyler)

2.3.6 ระดับของหลักสูตร

หลักสูตรเป็นแนวทางสำคัญในการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้บรรลุเป้าหมายตามที่กำหนดในแผนการศึกษา หลักสูตรสามารถจำแนกได้หลายระดับ สรุปได้ดังนี้

Tyler (1949) นักพัฒนาหลักสูตร ได้แบ่งระดับของหลักสูตรออกเป็น 4 ระดับ คือ

1) หลักสูตรระดับสังคม เป็นหลักสูตรที่อยู่ไกลตัวผู้เรียน และถูกสร้างโดยรัฐ นักการเมือง กลุ่มผลประโยชน์ ผู้บริหารระดับต่าง ๆ และผู้เชี่ยวชาญในแต่ละสาขาวิชา

2) หลักสูตรระดับสถาบัน เป็นหลักสูตรที่ใช้ในสถานศึกษาและได้รับแนวทางหรือโครงสร้างหลักสูตรมาจากหลักสูตรระดับสังคม ซึ่งมีการปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมโดยนักการศึกษา และคณะทำงานในระดับท้องถิ่น

3) หลักสูตรระดับการเรียนการสอน เป็นหลักสูตรที่วางแผนโดยครูและถูกกำหนดขึ้นเพื่อใช้ในการจัดการเรียนการสอน

4) หลักสูตรระดับประสบการณ์ เป็นหลักสูตรที่ยอมรับและถูกจัดขึ้นโดยตัวผู้เรียนเอง ทั้งนี้เพราะว่าผู้เรียนแต่ละคนมีความแตกต่างระหว่างบุคคล ดังนั้น หลักสูตรจึงต้องสอดคล้องกับผู้เรียนแต่ละคน

สภาพัฒนาหลักสูตรของฮ่องกง (Curriculum Development Council, 2000 อ้างถึงใน บุญเลี้ยง ทุมทอง,2553) ได้กล่าวไว้ในรายงาน Learning to Learn: The Way Forward in Curriculum Development" ถึงหลักสูตรว่า ควรมีการพัฒนาจาก 2 ระดับ คือ การพัฒนาจากส่วนกลางและการพัฒนาโดยโรงเรียน เนื่องจากหลักสูตรที่พัฒนาจากส่วนกลางไม่สามารถนำไปใช้อย่างเหมาะสมกับผู้เรียนทุกคนได้ ซึ่งโรงเรียนจำเป็นต้องพัฒนาหลักสูตรเองภายใต้กรอบทิศทางกว้าง ๆ ที่เกี่ยวกับเป้าหมายการศึกษา รัฐบาลมีหน้าที่รับผิดชอบในการให้การสนับสนุนโรงเรียนสู่ความเป็นมืออาชีพ สิ่งที่มีคุณค่าต่อการพัฒนาของแต่ละโรงเรียนนำไปสู่การกำหนดนโยบายและขยายไปสู่โรงเรียนอื่น ๆ ความสัมพันธ์ระหว่างนโยบายส่วนกลางและการพัฒนาที่ดำเนินการโดยโรงเรียน มีลักษณะเป็นหุ้นส่วนกันมากกว่าเป็นความสัมพันธ์ที่แยกจากกันในลักษณะการสั่งการจากเบื้องบนสู่ระดับล่าง และจากระดับล่างสู่เบื้องบน สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ในมาตรา 27 ที่กำหนดระดับของการพัฒนาหลักสูตรไว้อย่างชัดเจนว่ามีอยู่ 2 ระดับ ในหลักสูตรของการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้แก่

1) ระดับชาติ เป็นหลักสูตรแม่บท/แกนกลางที่กำหนดให้คณะกรรมการการศึกษาจากส่วนกลางเป็นผู้ออกแบบ พัฒนาหลักสูตร เพื่อให้สถานศึกษาทั่วประเทศได้ใช้เพื่อเป็นมาตรฐานเดียวกัน

2) ระดับโรงเรียนหรือสถานศึกษา เป็นหลักสูตรที่กำหนดให้สถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีหน้าที่จัดทำสาระของหลักสูตรที่สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางในส่วนที่เกี่ยวกับสภาพปัญหาในชุมชนและสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ

วารีรัตน์ แก้วอุไร (2549) ได้สรุปว่า โดยทั่วไปแล้วหลักสูตรสามารถแบ่งได้เป็น 3 ระดับ ตามแหล่งการสร้างหลักสูตร คือ

1) หลักสูตรระดับชาติหรือหลักสูตรแม่บท เป็นหลักสูตรที่จัดทำขึ้นเพื่อใช้ในสถานศึกษาต่าง ๆ ทั่วประเทศ เพื่อใช้ในการพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ความสามารถที่เหมาะสมกับวัย ระดับการศึกษา เป็นหลักสูตรที่มุ่งสร้างความมั่นคงและความเป็นปึกแผ่นร่วมกันของคนชาติโดยรวม ผู้มีบทบาทในการจัดทำหลักสูตรระดับนี้ คือ หน่วยงานระดับชาติ เช่น กระทรวงศึกษาธิการได้จัดทำหลักสูตรหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานขึ้นเพื่อใช้กับโรงเรียนทั่วประเทศ

2) หลักสูตรระดับท้องถิ่น เป็นหลักสูตรที่ปรับปรุงมาจากหลักสูตรแม่บทให้มีความสอดคล้องและเหมาะสมกับสภาพ ความจำเป็น และความต้องการของท้องถิ่นนั้น ๆ หน่วยงานที่มีบทบาทในการพัฒนาหลักสูตรระดับนี้ คือ เขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาต่าง ๆ เช่น หลักสูตรเยาวชนรักท้องถิ่น หลักสูตรมัคคุเทศก์น้อย เป็นต้น

3) หลักสูตรระดับโรงเรียน เป็นหลักสูตรที่นำหลักสูตรแม่บทและหลักสูตรระดับท้องถิ่นมาพิจารณาเลือกสรรและปรับให้สอดคล้อง เหมาะสมกับสภาพของโรงเรียน ผู้มีบทบาทในการจัดทำหลักสูตรระดับนี้ คือ ผู้บริหารโรงเรียน ครู หรือผู้เกี่ยวข้องในท้องถิ่น โดยจัดทำขึ้นในรูปของหลักสูตรสถานศึกษา และหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ

สิทธิพล อาจอินทร์ (2563) ได้กล่าวไว้ว่า การจำแนกระดับของหลักสูตร หากพิจารณาในแง่ของการนำไปปฏิบัติ สามารถจำแนกระดับของสูตรออกเป็น 4 ระดับ ดังนี้

1) หลักสูตรระดับชาติ เป็นหลักสูตรแกนที่เขียนไว้กว้าง ๆ และบรรจุเนื้อหาสาระที่จำเป็นสำหรับทุกคนในประเทศต้องเรียนรู้เหมือนกัน เช่น หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 เป็นต้น

2) หลักสูตรระดับท้องถิ่น เป็นหลักสูตรที่จัดทำขึ้นเพื่อให้สอดคล้องกับสภาพชีวิตความเป็นอยู่ของคนในชุมชนนั้น ๆ โดยสาระการเรียนรู้จะสอดคล้องและสัมพันธ์กับสภาพท้องถิ่น เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตจริงได้ เช่น หลักสูตรการปลูกมันสำปะหลัง หลักสูตรการเพาะเห็ดในถุงพลาสติก หลักสูตรการปลูกยางพารา หลักสูตรการเลี้ยงโคนม หลักสูตรการเพาะพันธุ์สัตว์น้ำ เป็นต้น

3) หลักสูตรระดับสถานศึกษา เป็นหลักสูตรที่สถานศึกษาจัดทำขึ้นเพื่อนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอน โดยยึดตามหลักสูตรระดับชาติและเพิ่มเติมในส่วนที่เป็นสภาพปัญหาและความต้องการของชุมชน สังคม และภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น หลักสูตรโรงเรียนกัลป์ยาณวัตร พุทธศักราช 2552 หลักสูตรโรงเรียนอนุบาลขอนแก่น พุทธศักราช 2553 เป็นต้น

4) หลักสูตรระดับชั้นเรียน เป็นหลักสูตรที่สำคัญที่สุดเพราะเป็นหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นโดยครูผู้สอนในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้หรือรายวิชา เพื่อนำไปใช้ในการเรียนการสอนจริงในห้องเรียน โดยนำหลักสูตรระดับชาติ ระดับท้องถิ่น และระดับสถานศึกษามาพิจารณาปรับใช้ให้เหมาะสมกับผู้เรียนเพื่อให้บรรลุตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรที่กำหนดไว้ เช่น หลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ หลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ เป็นต้น

จากการจำแนกระดับหลักสูตรดังกล่าว จะเห็นได้ว่า การจำแนกระดับหลักสูตรขึ้นอยู่กับโครงสร้างทางการบริหารการศึกษาของแต่ละท้องถิ่น ซึ่งในบริบทของการจัดการศึกษาของไทย สามารถจำแนกเป็น 4 ระดับ ได้แก่

1) หลักสูตรระดับชาติหรือหลักสูตรแม่บท เป็นหลักสูตรที่บรรจุโครงสร้างของเนื้อหาสาระที่จำเป็นต้องเรียนรู้เหมือนกัน จัดทำขึ้นเพื่อใช้ในสถานศึกษาต่าง ๆ ทั่วประเทศ เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ความสามารถที่เหมาะสมกับพัฒนาการเรียนรู้ในแต่ละช่วงวัยในแต่ละระดับการศึกษา

2) หลักสูตรระดับท้องถิ่น เป็นหลักสูตรที่ปรับปรุงมาจากหลักสูตรระดับชาติหรือหลักสูตรแม่บทเพื่อให้เกิดความเหมาะสม โดยสาระการเรียนรู้จะสอดคล้องและสัมพันธ์กับสภาพท้องถิ่น เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตจริงตามสภาพชีวิตความเป็นอยู่ของสังคมหรือท้องถิ่นนั้น ๆ

3) หลักสูตรระดับสถานศึกษา เป็นหลักสูตรที่สถานศึกษาจัดทำขึ้นโดยนำหลักสูตรระดับชาติหรือหลักสูตรแม่บทและหลักสูตรระดับท้องถิ่นมาพิจารณาประยุกต์ใช้ให้สอดคล้อง เหมาะสมกับสภาพสังคมและท้องถิ่นของสถานศึกษา โดยเพิ่มเติมในส่วนที่เป็นสภาพปัญหาและความต้องการของชุมชน สังคม และภูมิปัญญาท้องถิ่น

4) หลักสูตรระดับชั้นเรียนหรือระดับวิชา เป็นหลักสูตรที่มีความสำคัญ เพราะจะบรรจุเนื้อหาสาระที่เป็นมวลประสบการณ์ที่ครูจะนำไปใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้กับผู้เรียน เป็นหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นโดยผู้สอนในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้หรือรายวิชา

2.3.7 ลักษณะของหลักสูตรที่ดี

นักวิชาการศึกษาต่างประเทศและในประเทศไทย ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับการพิจารณาหลักสูตรที่ดีมีคุณภาพ ควรมีหลักเกณฑ์ในการพิจารณาสามารถสรุปสาระสำคัญได้ดังนี้

Saylor and Alexander (1974) ได้สรุปลักษณะของหลักสูตรที่ดี โดยพิจารณาจากสิ่งต่อไปนี้

1) เป็นหลักสูตรที่มีเนื้อหาสาระสำคัญครอบคลุมข้อมูลที่ได้มาจากผู้เรียน สังคม กระบวนการเรียนและความรู้ที่ควรจะได้รับในระหว่างการศึกษา

2) เป็นหลักสูตรที่มีจุดมุ่งหมายชัดเจน เข้าใจง่าย และมีช่องว่างที่จะขยาย ตัดต่อ เพิ่มเติมได้

3) เป็นหลักสูตรที่มีกระบวนการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนได้มีโอกาสก้าวหน้าและมีอิสระที่จะพัฒนาตามความสามารถ ความสนใจ และแนวทางของตนเอง

4) เป็นหลักสูตรที่ผู้เรียนและครูมีความเข้าใจตรงกันเกี่ยวกับแผนการเรียนต่าง ๆ ในหลักสูตรและผู้เรียนมีส่วนร่วมในการทำแผนการเรียนนั้น ๆ

5) เป็นหลักสูตรที่มีแผนงานสอดคล้องสัมพันธ์กับการเรียนการสอนและการวัดผล

6) เป็นหลักสูตรที่ได้มีการอธิบายและชี้แจงแก่ผู้เรียน ผู้ปกครอง และบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้องจนเข้าใจชัดเจน

7) เป็นหลักสูตรที่เปิดโอกาสให้ครู ผู้เรียน ผู้ปกครอง ชุมชน และผู้เกี่ยวข้องได้แสดงความคิดเห็นและให้ผลย้อนกลับเพื่อการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงหลักสูตร

8) เป็นหลักสูตรที่ใช้วัสดุอุปกรณ์ของโรงเรียน ชุมชน อย่างกว้างขวางทั่วถึง

ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์ (2560) ได้สรุปประเด็นที่ควรพิจารณาว่าเป็นลักษณะหลักสูตรที่ดีไว้หลายประการดังนี้

1) เป็นหลักสูตรที่มาจากการวางแผนงานที่รัดกุม มีขั้นตอนในการดำเนินงาน และตั้งอยู่บนรากฐานที่เชื่อถือได้

2) เป็นหลักสูตรที่มีวิธีการกำหนดจุดมุ่งหมาย การเลือกเนื้อหา และการจัดเนื้อหา การจัดกระบวนการเรียนการสอน และการวัดประเมินผล ถูกต้องตามหลักการ ทฤษฎี การสร้างหลักสูตร

3) เป็นหลักสูตรที่ตรงตามความมุ่งหมายของการศึกษาของชาติ เป็นเครื่องมือที่ช่วยให้เป้าหมายทางการศึกษาบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

4) เป็นหลักสูตรที่ได้มาจากแนวคิดของบุคคลหลายฝ่ายที่เข้ามามีส่วนร่วมในการสร้างและพัฒนาหลักสูตรทั้งผู้ปกครอง ประชาชน และผู้เรียน

5) เป็นหลักสูตรที่สอดคล้องกับพื้นฐานที่สำคัญ ได้แก่ ปรัชญา จิตวิทยา สังคม เศรษฐกิจ และการปกครอง ตลอดจนวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี และเอกลักษณ์ของชาติ

6) เป็นหลักสูตรที่จัดลำดับเนื้อหาและประสบการณ์ไว้อย่างต่อเนื่อง ไม่ข้ามขั้น ไม่วกวน หรือขาดตอน จนผู้เรียนได้รับประสบการณ์ที่ไม่ต่อเนื่อง

7) เป็นหลักสูตรที่ต้องคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียน โดยให้ผู้เรียนได้มีโอกาสเลือกเรียนได้ตามความถนัดและความสนใจ

8) เป็นหลักสูตรที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ มีเนื้อหา กิจกรรม ที่เหมาะสมกับพื้นฐานธรรมชาติความต้องการของผู้เรียน

9) เป็นหลักสูตรที่ส่งเสริมความเจริญงอกงามในตัวผู้เรียนทุกด้าน รวมทั้งความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และช่วยให้ผู้เรียนแก้ปัญหาได้เอง

10) เป็นหลักสูตรที่บอกแนวทางการสอน สื่อการเรียนการสอน แนวทางการวัดประเมินผลไว้อย่างเหมาะสม

11) เป็นหลักสูตรที่มีความยืดหยุ่น ปรับปรุง เปลี่ยนแปลงให้เข้ากับสภาวการณ์ต่าง ๆ ได้ง่าย สามารถนำไปดัดแปลงให้เหมาะสมกับสภาพการดำเนินชีวิตของผู้เรียน

12) เป็นหลักสูตรที่ครูเข้าใจง่าย และนำไปปฏิบัติได้จริงและสะดวก

13) เป็นหลักสูตรที่มีเนื้อหาสาระบริบูรณ์เพียงพอที่จะให้ผู้เรียนได้ความรู้ ทักษะ คิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น

14) เป็นหลักสูตรที่บรรจุเนื้อหา ประสบการณ์ และกิจกรรมการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับช่วงเวลาที่ให้การศึกษา

15) เป็นหลักสูตรที่กำหนดเนื้อหาสอดคล้องกับสภาพการดำเนินชีวิตของตัวผู้เรียน สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

16) เป็นหลักสูตรที่กำหนดเนื้อหาสอดคล้องกับสภาพการดำเนินชีวิตของผู้เรียน สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

ดังนั้น หลักสูตรที่ดีจึงเป็นแนวทางสำคัญที่จะนำไปสู่การเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ และเกิดสัมฤทธิ์ผลทางการศึกษา หลักสูตรที่ดีควรมีลักษณะ ดังนี้

1) เป็นหลักสูตรที่มีจุดมุ่งหมายชัดเจน เข้าใจง่าย และมีความยืดหยุ่นที่จะสามารถปรับเพิ่มเติมได้

2) เป็นหลักสูตรที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ มีเนื้อหา กิจกรรม ที่เหมาะสมกับพื้นฐานธรรมชาติความต้องการของผู้เรียน

3) เป็นหลักสูตรที่คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียน โดยให้ผู้เรียนได้มีโอกาสเลือกเรียนได้ตามความถนัดและความสนใจ

4) เป็นหลักสูตรที่ส่งเสริมความเจริญงอกงามในตัวผู้เรียนทุกด้าน รวมทั้งความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และช่วยให้ผู้เรียนแก้ปัญหาได้เอง

5) เป็นหลักสูตรที่มีความยืดหยุ่น ปรับปรุง เปลี่ยนแปลงให้เข้ากับสภาวการณ์ต่าง ๆ ได้ง่าย และสามารถนำไปดัดแปลงให้เหมาะสมกับสภาพการดำเนินชีวิตของผู้เรียน

6) เป็นหลักสูตรที่บรรจุเนื้อหา ประสบการณ์ และกิจกรรมการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับช่วงเวลาที่ให้การศึกษา

7) เป็นหลักสูตรที่เปิดโอกาสให้ครู ผู้เรียน ผู้ปกครอง ชุมชน และผู้เกี่ยวข้องได้มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น เพื่อการปรับปรุงหลักสูตร

8) เป็นหลักสูตรที่มีการติดตามและประเมินผลเป็นระยะ ๆ เพื่อนำผลมาปรับปรุงพัฒนาหลักสูตรให้ดีขึ้น

2.4 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับสื่อการเรียนรู้

2.4.1 ความหมายของสื่อการเรียนรู้

ชัยยงค์ พรหมวงศ์ (2539) สรุปได้ว่า สื่อการสอน หมายถึง วัสดุอุปกรณ์และวิธีการที่ใช้เป็นสื่อกลางให้ผู้สอนสามารถส่งหรือถ่ายทอดความรู้ เจตคติ และทักษะไปยังผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

กิดานันท์ มลิทอง (2549) ได้กล่าวว่า คำว่า สื่อ (media) เป็นคำมาจากภาษาลาติน ว่า “ระหว่าง” (between) หมายถึง สิ่งใดก็ตามที่บรรจุข้อมูลสารสนเทศหรือเป็นตัวกลางข้อมูลส่งผ่านจากผู้ส่งหรือแหล่งส่งไปยังผู้รับเพื่อให้ผู้ส่งและผู้รับสามารถสื่อสารกันได้ตรงตามวัตถุประสงค์

Hass and PacKer, 1964 กล่าวว่า สื่อการสอน หมายถึง เครื่องมือที่ช่วยในการถ่ายทอดสิ่งต่าง ๆ ที่เป็นจริง ได้แก่ ทักษะ ทัศนคติ ความรู้ ความเข้าใจ และความซาบซึ้งไปยังผู้เรียน หรือเป็นเครื่องมือประกอบการสอนที่สามารถได้ยินและมองเห็นได้เท่า ๆ กัน

Gerlach and Ely, 1982 กล่าวว่า คำว่า สื่อการเรียนการสอนมีความหมายมากมายไม่ว่าจะเป็นบุคคล วัสดุ อุปกรณ์ วิธีการ หรือเหตุการณ์ที่สร้างเงื่อนไข ซึ่งสามารถทำให้ผู้เรียนเกิดความรู้ทักษะและทัศนคติต่าง ๆ ตามความหมายนี้ อาจารย์ ตำราและสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนเป็นสื่อทั้งสิ้น

Heinich, Molenda and Russel, 1985 ให้ทัศนะเกี่ยวกับสื่อการสอนไว้ว่า สื่อการสอน หมายถึง สื่อชนิดใดก็ตามไม่ว่าจะเป็นสไลด์ โทรทัศน์ วิทยุ เทปบันทึกเสียง ภาพถ่าย วัสดุฉาย และวัตถุสิ่งตีพิมพ์ ซึ่งเป็นพาหนะในการนำข้อมูลจากแหล่งข้อมูลไปยังผู้รับ เมื่อนำมาใช้กับการเรียนการสอนหรือส่งเนื้อหาความรู้ไปยังผู้เรียนในกระบวนการเรียนการสอน เรียกว่า สื่อการสอน

Brown, Lewis, Harcleroad, 1977 ได้กล่าวว่า สื่อการเรียนการสอน คือ อุปกรณ์ทั้งหลายที่สามารถช่วยเสนอความรู้ให้แก่ผู้เรียนจนเกิดผลการเรียนที่ดี ทั้งที่มีความหมายรวมถึงกิจกรรมต่าง ๆ ที่ไม่เฉพาะแต่สิ่งที่เป็นวัตถุหรือเครื่องมือเท่านั้น

จากที่กล่าวมาข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า สื่อการเรียนรู้ หมายถึง เครื่องมือช่วยในการถ่ายทอดสิ่งต่าง ๆ ที่เป็นจริง เพื่อเป็นตัวกลางข้อมูลเพื่อส่งผ่านจากผู้ส่งสารไปยังผู้รับสาร เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ตรงกันและตรงตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

2.4.2 ความสำคัญของสื่อการเรียนรู้

เอ็ดการ์ เดล (Edgar Dale, 1969) ได้กล่าวสรุปถึงความสำคัญของสื่อการสอนไว้ ดังนี้

1) สื่อการสอน ช่วยสร้างรากฐานที่เป็นรูปธรรมขึ้นในความคิดของผู้เรียน การฟังเพียงอย่างเดียว นั้นผู้เรียนจะต้องใช้จินตนาการเข้าช่วย เพื่อให้สิ่งที่เป็นนามธรรมเกิดเป็นรูปธรรมขึ้น แต่สำหรับสิ่งที่ยุ่งยากซับซ้อนผู้เรียนย่อมไม่สามารถจะทำได้ การใช้อุปกรณ์เข้าช่วยจะทำให้ผู้เรียนมีความเข้าใจ และสร้างรูปธรรมขึ้นในใจได้

2) สื่อการสอน ช่วยเร้าความสนใจของผู้เรียน เพราะผู้เรียนสามารถใช้ประสาทสัมผัสได้ด้วยตา หู และการเคลื่อนไหว จับต้องได้แทนการฟังหรือดูเพียงอย่างเดียว

3) เป็นรากฐานในการพัฒนาการเรียนรู้และช่วยความทรงจำอย่างถาวร ผู้เรียนจะสามารถนำประสบการณ์เดิมไปสัมพันธ์กับประสบการณ์ใหม่ ๆ ได้ เมื่อมีพื้นฐานประสบการณ์เดิมที่ดีอยู่แล้ว

4) ช่วยให้ผู้เรียนได้มีพัฒนาการทางความคิด ซึ่งต่อเนื่องเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ทำให้เห็นความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับสิ่งต่าง ๆ เช่น เวลา สถานที่ วัฏจักรของสิ่งมีชีวิต เป็นต้น

5) ช่วยเพิ่มทักษะในการอ่านและเสริมสร้างความเข้าใจในความหมายของคำใหม่ ๆ ให้มากขึ้นผู้เรียนที่อ่านหนังสือช้าจะสามารถอ่านได้ทันพวกที่อ่านเร็วได้ เพราะได้ยินเสียงและได้เห็นภาพประกอบกัน

สมคิด พรมจุ้ย (2547) กล่าวถึงความสำคัญของสื่อการสอนไว้ ดังนี้

1) เป็นเครื่องมือหรืออุปกรณ์ที่จะเอื้อให้ครู สามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้บรรลุเป้าหมายตามที่หลักสูตรต้องการได้ง่ายยิ่งขึ้น

2) การเรียนรู้ด้วยสื่อการเรียนรู้จะทำให้เกิดการเรียนรู้ที่มีความหมายและมีความยั่งยืน

3) ผู้เรียนสามารถสัมผัสแตะต้องจากของจริ งซึ่งหมายถึงการลงมือปฏิบัติกิจกรรมโดยมีสื่ออุปกรณ์เป็นเครื่องมือช่วย

4) สื่อการเรียนการสอนเร้าความสนใจ อยากรู้ อยากเรียน อยากดู อยากเห็นของผู้เรียน

5) ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์

6) สื่อสามารถเปลี่ยนนามธรรมเป็นรูปธรรมง่ายแก่การเข้าใจ

7) ช่วยทำสิ่งยากเป็นสิ่งง่าย

2.4.3 ประเภทของสื่อการเรียนรู้

กรมการศึกษานอกโรงเรียน (2546) ได้จำแนกประเภทของสื่อการเรียนรู้ ไว้ดังนี้

1) สื่อสิ่งพิมพ์ หมายถึง สื่อการเรียนรู้ที่จัดทำขึ้นเพื่อสนองการเรียนรู้ตามหลักสูตร ประกอบด้วยสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อผู้เรียน เช่น หนังสือเรียน คู่มือครู ชุดวิชา หนังสืออ้างอิง หนังสืออ่านเพิ่มเติม แผนการสอน ใบงาน แบบฝึกกิจกรรม ฯลฯ และสื่อสิ่งพิมพ์ทั่วไป เช่น หนังสือพิมพ์ จุลสาร วารสาร แผ่นพับ โปสเตอร์ แผ่นภาพ เป็นต้น

2) สื่อบุคคล หมายถึง บุคคลที่มีความรู้ความสามารถในการถ่ายทอดความรู้และทักษะต่าง ๆ ให้แก่ผู้เรียน เช่น ครูในระบบโรงเรียน ครู ศรช. บุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญในสาขาวิชาต่าง ๆ เช่น แพทย์ พยาบาล นักกฎหมาย ฯลฯ ปราชญ์ชาวบ้านที่มีความรู้ ความสามารถ ผู้มีประสบการณ์และประสบในการประกอบอาชีพ เป็นต้น

3) สื่ออิเล็กทรอนิกส์ หมายถึง สื่อที่ผลิตขึ้นเพื่อใช้ควบคู่กับเครื่องมือโสตทัศนวัสดุหรือเครื่องมือที่เป็นเทคโนโลยีใหม่ ๆ เช่น ภาพยนตร์ โทรทัศน์ วิทยุ แถบบันทึกเสียง สไลด์ สื่อคอมพิวเตอร์ช่วยสอน การใช้อินเทอร์เน็ตในการเรียนการสอน การศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม เป็นต้น

4) สื่อกิจกรรม หมายถึง สื่อประเภทวิธีการที่ใช้ในการฝึกทักษะ ฝึกปฏิบัติ ซึ่งต้องใช้กระบวนการคิด การปฏิบัติ และการประยุกต์ความรู้ของผู้เรียน เช่น สถานการณ์จำลอง บทบาทสมมติ ทัศนศึกษา เกม การทำโครงงาน การจัดนิทรรศการและการสาธิต เป็นต้น

นอกจากนี้ สื่อต่าง ๆ ที่อยู่รอบตัวผู้เรียนซึ่งเกิดขึ้นเองตามธรรมชาติในรูปปรากฏการณ์หรือเหตุการณ์รอบตัวผู้เรียน ก็สามารถนำมาใช้เป็นสื่อการเรียนรู้ได้ เช่น มลภาวะทางอากาศ แผ่นดินไหว การจัดงานประเพณีเนื่องในโอกาสต่าง ๆ อาคารสถานที่ แหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ เช่น ห้องสมุดประชาชน ศูนย์สื่อ ศูนย์วิทยาศาสตร์เพื่อการศึกษา สถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ พิพิธภัณฑ์สถาน อุทยานประวัติศาสตร์ เป็นต้น

สื่อการเรียนรู้แต่ละประเภทมีคุณสมบัติแตกต่างกัน สื่อการเรียนรู้ประเภทหนึ่ง ๆ อาจเหมาะสมกับสาระเนื้อหาเฉพาะเรื่อง ผู้สอนจะต้องมีความรู้ความเข้าใจคุณสมบัติของสื่อแต่ละประเภทว่าสามารถสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ได้อย่างไร เช่น

- สื่อสิ่งพิมพ์ เหมาะที่จะใช้เพื่อให้ความรู้พื้นฐานและทบทวนความรู้ ความเข้าใจ หรือใช้เพื่อการอ้างอิง
- สื่อโสตทัศนูปกรณ์และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ เหมาะที่จะต้องการให้ผู้เรียนได้เห็นสิ่งที่ไกลตัว การเคลื่อนไหว ขั้นตอน สามารถนำเสนอสิ่งที่ซับซ้อนให้เห็นชัดเจนและเข้าใจขึ้น ได้ฟังเสียงพูดของเจ้าของภาษาในภาษาต่างประเทศ การอ่านทำนองเสนาะในวิชาภาษาไทย เป็นต้น
- สื่อกิจกรรม เหมาะที่จะใช้ฝึกปฏิบัติจริง ตรวจสอบ ทบทวนสิ่งที่ได้เรียนรู้มาสร้างเสริมประสบการณ์ให้กับผู้เรียน

ปราวีณยา สุวรรณณัฐโชติ (2552) จำแนกสื่อการเรียนรู้ ออกเป็นตามลักษณะได้ 3 ประเภท คือ

1) สื่อสิ่งพิมพ์ หมายถึง หนังสือและเอกสารสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ ที่แสดงหรือเรียบเรียงสาระความรู้ต่าง ๆ โดยใช้ตัวหนังสือที่เป็นตัวเขียนหรือตัวพิมพ์เป็นสื่อในการแสดงความหมาย สื่อสิ่งพิมพ์มีหลายชนิด ได้แก่ เอกสาร หนังสือเรียน หนังสือพิมพ์ นิตยสาร วารสาร บันทึกรายงาน ฯลฯ

2) สื่อเทคโนโลยี หมายถึง สื่อการเรียนรู้ที่ผลิตขึ้นควบคู่กับเครื่องมือโสตทัศนวัสดุหรือเครื่องมือที่เป็นเทคโนโลยีใหม่ ๆ เช่น แถบบันทึกภาพพร้อมเสียง (วีดิทัศน์) แถบบันทึกเสียง ภาพนิ่ง สื่อคอมพิวเตอร์ช่วยสอน นอกจากนี้ สื่อเทคโนโลยี ยังหมายรวมถึงกระบวนการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ในกระบวนการเรียนรู้ เช่น การใช้อินเทอร์เน็ตเพื่อการเรียนรู้ การศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม เป็นต้น

3) สื่ออื่น ๆ นอกเหนือจากสื่อ 2 ประเภท ที่กล่าวไปแล้ว ยังมีสื่ออื่น ๆ ที่ส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนซึ่งมีความสำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าสื่อสิ่งพิมพ์และสื่อเทคโนโลยี ได้แก่

3.1) บุคคล (people) เช่น ครูหรือผู้บริหารการศึกษา ที่ได้รับการฝึกอบรมมาเป็นอย่างดี สามารถเป็นสื่อสำคัญในการขยายหรือสร้างเสริมประสบการณ์การเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน นอกจากนี้ บุคคลที่มีความรู้และทักษะในอาชีพตนเองก็สามารถที่จะเป็นผู้เชี่ยวชาญที่จะถ่ายทอดความรู้และทักษะเฉพาะให้กับผู้เรียนได้เช่นเดียวกัน ตัวอย่างเช่น วิศวกร ปราชญ์ชาวบ้าน พนักงานธุรกิจ ผู้นำทางศาสนา เป็นต้น ถึงแม้ว่าบุคคลเหล่านี้จะ

ไม่ได้รับการอบรมโดยตรงให้เป็นนักการศึกษา แต่ด้วยความรู้และทักษะอันเป็นความเชี่ยวชาญเฉพาะก็สามารถที่จะช่วยสนับสนุนการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียนได้

3.2) วัสดุ (material) วัสดุทางการศึกษาที่บรรจุเนื้อหาการเรียนการสอน ได้แก่ วีดิทัศน์ เทปเสียง ซึ่งปัจจุบันสามารถเก็บไว้ในรูปแบบของแผ่นซีดีรอมหรือแผ่นดีวีดี รวมถึงเกมคอมพิวเตอร์ ภาพยนตร์ สารคดีต่าง ๆ ได้

3.3) สถานที่ (setting) สถานที่ในที่นี้ หมายถึง สภาพแวดล้อมที่มีส่วนสร้างเสริมประสบการณ์การเรียนรู้ของผู้เรียน เช่น ห้องสมุด สนามเด็กเล่น หอประชุม เป็นต้น ส่วนสถานที่และสภาพแวดล้อมอื่น ๆ ในชุมชน ได้แก่ อาคารสถานที่ที่เป็นประวัติศาสตร์ของท้องถิ่น โรงงาน วัด ถนน พิพิธภัณฑ์ชุมชน สวนสาธารณะ อุทยานและแหล่งทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่น

3.4) เครื่องมือและอุปกรณ์ (tools and equipment) เป็นทรัพยากรการเรียนรู้ที่ช่วยในการผลิตหรือเป็นเครื่องช่วยนำเสนอร่วมกับทรัพยากรอื่น ๆ ซึ่งส่วนใหญ่มักเป็นเครื่องมือทางด้านโสตทัศนูปกรณ์ เช่น เครื่องคอมพิวเตอร์ ส่วนอุปกรณ์เครื่องมือ เช่น กระดาษ ไขควง กาว กรรไกร เป็นต้น

3.5) กิจกรรม (activities) เป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นเพื่อให้มีการดำเนินงานร่วมกันแหล่งทรัพยากรอื่น ๆ การสอนแบบโปรแกรม สถานการณ์จำลองและเกม ทัศนศึกษา กระบวนการกลุ่ม

จินตวีร์ คล้ายสังข์ (2560) แบ่งสื่อออกเป็นประเภทใหญ่ ๆ ตามคุณสมบัติที่ต่างกัน ดังนี้

1) สื่อสิ่งพิมพ์ ประกอบด้วย ข้อความ ภาพ สื่อเสียง สื่อวิดีโอ/โทรทัศน์ ตลอดจนสื่อในรูปแบบของสิ่งของทั้งของจริงและของเลียนแบบ

2) สื่อดิจิทัล ได้แก่ สื่อข้อความดิจิทัล ภาพดิจิทัล เสียงดิจิทัล ดิจิทัลวิดีโอ สื่อประสม ตลอดจนบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน โดยอุปกรณ์สำหรับการผลิตและเผยแพร่สื่อดิจิทัล ได้แก่ คอมพิวเตอร์ กล้องดิจิทัล เครื่องเล่นวีซีดี ชุดเครื่องเสียง และโทรทัศน์ดิจิทัล ซึ่งมีวัตถุประสงค์หลัก คือ เพื่อเสริมสร้างการเรียนรู้และเพื่อให้ผู้สอนและผู้เรียนสามารถเข้าถึงเนื้อหาได้สะดวกและรวดเร็ว ตลอดจนช่วยลดระยะทางระหว่างผู้สอนและผู้เรียน

ภาวิดา ธาราศรีสุทธิ (2561) จำแนกประเภทของสื่อการสอน ไว้ 3 ประเภท คือ

1) สื่อประเภทวัสดุ (Software) บางครั้งเรียกว่า Small Media เป็นสื่อที่ทำหน้าที่เก็บความรู้ในลักษณะของภาพ เสียง และตัวอักษรในรูปแบบต่าง ๆ ที่ผู้เรียนสามารถใช้เป็นแหล่งศึกษาความรู้ วัสดุที่ใช้ประกอบการเรียนการสอน จำแนกเป็น 2 ประเภท คือ

1.1) วัสดุที่เสนอเรื่องราวหรือความรู้ได้ด้วยตัวเอง โดยไม่ต้องอาศัยเครื่องมือหรืออุปกรณ์ใด ๆ ในการนำเสนอเรื่องราวได้ กระดาน ชอล์กกระดาน ผ้าสำลี โปสเตอร์ ภาพเขียน ภาพถ่าย แผนภาพ แผนภูมิ กราฟ การ์ตูน ของจริง ของจำลอง บัตรคำ หนังสือเรียน เป็นต้น

1.2) วัสดุที่ต้องอาศัยเครื่องมือกลไก (Software) เป็นตัวนำเสนอเรื่องราวหรือความรู้ ได้แก่ แผ่นเสียง เทปบันทึกเสียง ฟิล์มสตริป เทปบันทึกภาพ สิ่งสำคัญอย่างยิ่งสำหรับสื่อประเภทวัสดุ คือ เป็นตัวอุ้มหรือตัวที่เก็บความรู้ในลักษณะของกายภาพ เสียง หรืออักษรไว้ในรูปแบบต่าง ๆ เป็นสื่อที่ให้ความรู้แก่ผู้เรียนอย่างสำคัญยิ่ง เป็นแหล่งความรู้ที่ผู้เรียนสามารถหาประสบการณ์หรือศึกษาได้อย่างกว้างขวาง

2) สื่อประเภทเครื่องมือหรือโสตทัศนูปกรณ์ (Hardware) บางครั้งเรียกว่า Big Media ซึ่งเป็นตัวกลางหรือทางผ่านของความรู้ที่จะถ่ายทอดไปยังครูและผู้เรียนต้องอาศัยวัสดุมาใส่ในตัวของมัน สื่อประเภทนี้ได้แก่ เครื่องฉายภาพยนตร์ เครื่องบันทึกเสียง เครื่องฉายข้ามศีรษะ เครื่องรับวิทยุ เครื่องรับโทรทัศน์ โทรทัศน์วงจรปิด เครื่องเล่นแผ่นเสียง เครื่องฉายสไลด์ เครื่องฉายฟิล์มสตริป เครื่องรับวิทยุ และเครื่องคอมพิวเตอร์ เป็นต้น

สื่อประเภทนี้ส่วนใหญ่จะเป็นตัวกลาง ซึ่งเป็นที่อาศัยหรือทางผ่านของความรู้ที่จะถ่ายทอดไปยังผู้เรียน โดยตัวของมันเองแทบจะไม่มีประโยชน์ต่อการเรียนรู้เลย ถ้าไม่มีความรู้ในแบบต่าง ๆ มาป้อนผ่านสื่อเหล่านี้ไปยังผู้เรียน เช่น เครื่องฉายภาพยนตร์ ต้องมีฟิล์มภาพยนตร์ เครื่องรับวิทยุ และโทรทัศน์ เครื่องช่วยสอนที่ต้องใช้บทเรียนสำเร็จรูป เป็นต้น แต่อย่างไรก็ตาม ถือว่าสื่อประเภทเครื่องมือนี้มีความสำคัญมากเช่นกัน

3) สื่อประเภทเทคนิคหรือวิธีการ (Technique or Method) หมายถึง กิจกรรมทุกอย่างที่ครูหรือผู้เรียนจัดขึ้นทั้งในและนอกห้องเรียน ในบางครั้งการเรียนการสอนต้องอาศัยเทคนิคบางประการเข้าช่วยเพื่อให้การเรียนรู้เป็นไปอย่างมีคุณภาพหรือได้ผลดีมากขึ้น ซึ่งจะใช้เพียงวัสดุหรือเครื่องมืออย่างใดอย่างหนึ่งอาจไม่เพียงพอ จึงต้องอาศัยสื่อเพิ่มเติม ต่อไปนี้

3.1) การเล่นละครและหุ่น

3.2) การแสดงบทบาทสมมติ

3.3) การสาธิต

3.4) การศึกษานอกสถานที่

3.5) การแสดงนิทรรศการ

3.6) การทดลอง

3.7) นิทรรศการ

3.8) รายการโทรทัศน์

3.9) รายการวิทยุ ฯลฯ เป็นต้น

ไขยยศ เรืองสุวรรณ (2533) ได้แบ่งสื่อการเรียนการสอนไส้ตามลักษณะรูปร่างของสื่อเป็น 4 ประเภท ดังนี้

1) สื่อประเภทเครื่องมือ เป็นสื่อที่ได้มาจากความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์แขนงวิศวกรรมไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ (Electronics) เช่น เครื่องใช้ต่าง ๆ เครื่องเสียง โทรทัศน์ เป็นต้น

2) สื่อประเภทวัสดุ หมายถึง สื่อที่เป็นผลผลิตมาจากวิทยาศาสตร์ ซึ่งเป็นวัสดุที่มีการผุพังสิ้นเปลืองได้ง่าย เช่น แผนที่ แผนภูมิ ฟิล์ม แผ่นโปร่งใส เป็นต้น

3) สื่อประเภทวิธีการ หมายถึง สื่อประเภทเทคนิค ระบบ กระบวนการต่าง ๆ เช่น การสาธิต การศึกษานอกสถานที่ การทดลอง นิทรรศการ เป็นต้น

4) สื่อประสม หมายถึง การนำสื่อประเภทต่าง ๆ ทั้งที่เป็นเครื่องมือ วัสดุ และวิธีการมาใช้ร่วมกันอย่างมีความสัมพันธ์ในลักษณะที่สื่อแต่ละอย่างส่งเสริม สนับสนุน ซึ่งกันและกัน เช่น บทเรียนแบบโปรแกรม ชุดการสอน

2.4.4 หลักการเลือกสื่อการเรียนรู้

แนวคิดการเลือกสื่อการเรียนรู้ตามเกณฑ์การเลือกสื่อการเรียนรู้ ควรมีลักษณะดังนี้ (Brown, Lewis, Harcleroad, 1977)

1) เกณฑ์การเลือกสื่อ มีดังนี้

1.1) ความเหมาะสม (Appropriateness) ในการเลือกใช้สื่อการเรียนรู้นั้น ผู้สอนต้องคำนึงว่าสื่อการเรียนรู้จะสนับสนุนจุดมุ่งหมายทั่วไปและจุดมุ่งหมายเฉพาะ รวมทั้งเหมาะสมกับระดับชั้นเรียนหรือไม่เพียงไร

1.2) ความเชื่อถือได้ (Authenticity) ต้องคำนึงว่า สื่อการเรียนรู้นั้น มีเนื้อหาถูกต้อง เที่ยงตรงทันต่อเหตุการณ์หรือไม่ ผู้ผลิตมีคุณภาพหรือไม่

1.3) ความน่าสนใจ (Interest) ต้องคำนึงว่า สื่อการเรียนรู้นั้น ดึงดูดความสนใจของผู้ใช้หรือไม่ สร้างแรงกระตุ้นและแรงจูงใจ รวมทั้งส่งเสริมผู้เรียนให้เกิดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์หรือไม่ อย่างไร

1.4) การรวบรวมและความสมดุล (Organization and Balance) ผู้สอนต้องพิจารณาว่าสื่อการเรียนรู้นั้น มีจุดมุ่งหมายที่ชัดเจนหรือไม่ ง่ายต่อการสร้างความรู้ความเข้าใจหรือไม่

1.5) คุณภาพด้านเทคนิค (Technical Quality) คำนึงถึงคุณภาพของสื่อการเรียนรู้ทั้งในด้านเทคนิคว่าน่าพอใจหรือไม่ ภาพที่ประกอบชัดเจนหรือไม่ สีที่ใช้เหมาะสมหรือไม่ เสียงประกอบชัดเจนหรือไม่

1.6) ราคา (Cost) สื่อการเรียนรู้ต้องราคาไม่แพงจนเกินไป เป็นสื่อที่มีราคาคุ้มค่าต่อประโยชน์ที่จะได้รับ รวมทั้งเวลาที่ใช้ในการผลิต

2) คุณลักษณะของสื่อที่ควรเลือก มีดังนี้

แนวคิดการเลือกสื่อตามคุณลักษณะของสื่อการเรียนรู้ Kemp and Smellie (1993) เสนอว่านอกจากเนื้อหาการเรียนรู้หรือสถานการณ์การเรียนรู้ ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญที่กำหนดถึงสื่อที่จะเลือกใช้แล้ว สิ่งสำคัญประการต่อมาในการพิจารณาเลือกใช้สื่อการเรียนรู้ คือ คุณลักษณะของสื่อ ซึ่งผู้สอนควรศึกษาคุณลักษณะของสื่อแต่ละชนิด ประกอบกับการเลือกสื่อการเรียนรู้ในแต่ละครั้งด้วย นอกจากนี้ Kemp และ Smellie ยังให้ข้อเสนอแนะว่า ในการเลือกสื่อการเรียนรู้ผู้สอนอาจเริ่มต้นจากการตอบคำถาม 3 ข้อดังต่อไปนี้

2.1) วิธีการสอนแบบใดจึงจะเหมาะสมที่สุดกับวัตถุประสงค์การเรียนรู้และลักษณะของผู้เรียน เช่น ควรใช้การนำเสนอการเรียนรู้ด้วยตนเองตามจังหวะการเรียนรู้ของผู้เรียนแต่ละคนหรือการเรียนแบบกลุ่มย่อย เป็นต้น

2.2) ประสบการณ์การเรียนรู้แบบใดเหมาะสมที่สุดกับวัตถุประสงค์การเรียนรู้ เช่น เรียนรู้จากประสบการณ์ตรง จากการฟังคำบรรยาย จากการอ่านเอกสารหรือตำรา เป็นต้น

2.3) ถ้ามีการเลือกให้ผู้เรียนมีประสบการณ์การเรียนรู้โดยผ่านการรับรู้หรือการรับสัมผัส ต้องใช้สื่อที่มีคุณลักษณะอย่างไรจึงจะเหมาะสมกับการรับรู้หรือการรับสัมผัสนั้น ๆ มากที่สุด

3) วัตถุประสงค์ในการเรียนรู้ แนวคิดการเลือกสื่อการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ในการเรียนรู้นั้นชี้ให้เห็นว่า การเลือกใช้สื่อการเรียนรู้เป็นความสำคัญพื้นฐานที่จะนำไปสู่ความสำเร็จในกระบวนการจัดการเรียนรู้อย่างหนึ่ง ถ้าหากผู้สอนสามารถเลือกใช้สื่อการเรียนรู้ได้ตรงจุดมุ่งหมายหรือตรงตามวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้ก็จะทำให้ประสบความสำเร็จในการสอน

4) เงื่อนไข สภาพการณ์ และกิจกรรมทางการเรียนรู้ นอกจากการเลือกสื่อการเรียนรู้โดยคำนึงถึงเกณฑ์การเลือกสื่อให้ตรงกับวัตถุประสงค์ทางการเรียนรู้แล้ว ยังมีอีกองค์ประกอบหนึ่งที่มีความสำคัญ และส่งผลต่อประสิทธิภาพในการใช้สื่อประกอบการจัดการเรียนรู้ของผู้สอน คือ การเลือกใช้สื่อการเรียนรู้ของผู้สอนให้เกิดประสิทธิภาพ จะต้องคำนึงถึงสภาพการณ์ และกิจกรรมทางการเรียนซึ่งจะต้องอยู่ภายใต้เงื่อนไขอย่างใดอย่างหนึ่ง ทั้งนี้ เนื่องจากสื่อการเรียนรู้แต่ละประเภทนั้นจะมีคุณสมบัติและมีศักยภาพต่อการใช้ที่แตกต่างกันออกไปตามสภาพการณ์ หรือกิจกรรมในการเรียนรู้แต่ละครั้ง ซึ่งการเลือกใช้สื่อการเรียนรู้ต้องให้สอดคล้องกับเงื่อนไขที่เกี่ยวข้องกับสภาพการณ์และกิจกรรมทางการเรียนรู้ นั้น

2.5 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับการวัดและประเมินผล

2.5.1 ความหมายของการวัดผล

จากการประมวลเกี่ยวกับความหมายของการวัดผล ได้มีนักวิชาการและนักการศึกษาให้นิยามความหมายของการวัดผลไว้อย่างสอดคล้องกัน สามารถสรุปสาระสำคัญได้ดังนี้

Kerlinger (1986) กล่าวว่า การวัดผลเป็นการกำหนดจำนวนให้กับวัตถุหรือเหตุการณ์ตามกฎเกณฑ์ที่วางไว้โดยคำว่าจำนวน (Numerals) นี้ หมายถึงสัญลักษณ์ ที่เป็นตัวเลข เช่น 1, 2, 3, 4 เป็นต้น ซึ่งแท้ที่จริงตัวเลขเหล่านี้ไม่ได้มีความหมายเชิงปริมาณหรือคุณภาพในตัวมันเองแต่อย่างใด แต่จะมีความหมายก็ต่อเมื่อได้กำหนดกฎเกณฑ์ (Rule) ขึ้น เช่น เพศชายให้เป็นเลข 1 เพศหญิงให้เป็นเลข 2 หรือกำหนดปริมาณมากที่สุดเป็น 5 มากให้เป็น 4 ปานกลางให้เป็น 3 น้อยให้เป็น 2 น้อยที่สุดให้เป็น 1 เป็นต้น

Sax (1989 อ้างถึงใน พิชิต ฤทธิ์จรูญ, 2559) กล่าวว่า การวัดผล เป็นกระบวนการกำหนดตัวเลขให้กับคุณสมบัติหรือคุณลักษณะของบุคคล วัตถุ หรือเหตุการณ์ ตามแบบแผนหรือกฎที่กำหนดขึ้น

Wiersma and Jurs (1990) กล่าวว่า การวัดผล คือ การกำหนดจำนวนให้กับวัตถุหรือเหตุการณ์ตามกฎที่ทำให้ตัวเลขมีความหมายเชิงปริมาณ

อุทุมพร จามรมาน (2530) และบุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์ (2535) ได้กล่าวไว้อย่างสอดคล้องกันว่า การวัด คือ กระบวนการเชิงปริมาณในการกำหนดค่าเป็นตัวเลขหรือสัญลักษณ์ที่มีความหมายแทนคุณลักษณะของสิ่งที่วัดให้เข้ากับบุคคล สิ่งของหรือวัตถุโดยอาศัยกฎเกณฑ์อย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งสอดคล้องกับ พิชิต ฤทธิ์จรูญ (2559) ที่กล่าวว่า การวัดผล หมายถึง กระบวนการกำหนดตัวเลขหรือสัญลักษณ์ให้กับบุคคล สิ่งของหรือเหตุการณ์อย่างมีกฎเกณฑ์ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่แทนปริมาณหรือคุณภาพของคุณลักษณะที่จะวัด เช่นเดียวกับ สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา (2557) อธิบายว่า การวัดผล หมายถึง การกำหนดตัวเลขให้กับวัตถุ สิ่งของ เหตุการณ์ ปรากฏการณ์หรือพฤติกรรมต่าง ๆ ของผู้เรียน ซึ่งการได้มาซึ่งตัวเลขนั้น ซึ่งอาจต้องใช้เครื่องมือวัด เพื่อให้ได้ตัวเลขที่สามารถแทนคุณลักษณะต่าง ๆ ที่ต้องการวัดได้ เช่น ไม้บรรทัดวัดความกว้างของหนังสือได้ 3.5 นิ้ว ใช้เครื่องชั่งวัดน้ำหนักของเนื้อหมูได้ 0.5 กิโลกรัม ใช้แบบทดสอบวัดความรอบรู้ในวิชาภาษาไทยของเด็กชายแดงได้ 42 คะแนน เป็นต้น และอนุวัติ คูณแก้ว (2559) ได้ให้ความหมายของ การวัดผล ไว้ว่า เป็นผลที่เกิดจากการนำเครื่องมือไปทดสอบกับผู้สอบแล้วกำหนดตัวเลข หรือสัญลักษณ์แทนคุณลักษณะของสิ่งที่วัด

รวมทั้ง สมนึก ภัททิยธนี (2562) ได้ให้ความหมาย การวัดผล (Measurement) ไว้ว่า หมายถึง กระบวนการหาปริมาณหรือจำนวนของสิ่งต่าง ๆ โดยใช้เครื่องมืออย่างใดอย่างหนึ่งมาวัด ผลจากการวัดมักจะออกมาเป็นตัวเลข หรือสัญลักษณ์ หรือข้อมูล เช่น นายแดง สูง 180 เซนติเมตร นายดำสอบได้ 25 คะแนน

จากความหมายดังกล่าวข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า การวัดผล หมายถึง กระบวนการกำหนดตัวเลขหรือสัญลักษณ์ให้กับบุคคล สิ่งของ หรือเหตุการณ์โดยใช้เครื่องมืออย่างใดอย่างหนึ่งในการวัดเพื่อให้ได้ค่าเป็นตัวเลขออกมา โดยอาศัยกฎเกณฑ์อย่างใดอย่างหนึ่ง

2.5.2 ความหมายของการประเมินผล

จากการประมวลเอกสารเกี่ยวกับความหมายของการวัดผล ได้มีนักวิชาการและนักการศึกษาที่ให้นิยามความหมายของการวัดผลไว้อย่างสอดคล้องกัน ดังนี้

Weirsma and Jurs (1990) กล่าวว่า การประเมินผล เป็นการตัดสินคุณค่า และในทางการศึกษาจะเป็นการตัดสินบนพื้นฐานข้อมูลที่เป็นวัตถุประสงค์ โดยการตีความหมายคะแนนเพื่อตัดสินว่า ยอดเยี่ยม ดี ปานกลาง หรือต่ำ

อุทุมพร จามรมาน (2530) และ บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์ (2535) กล่าวไว้อย่างสอดคล้องกันว่า การประเมินผลเป็นการตัดสินคุณค่าของสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่วัดตามเกณฑ์ภายในและภายนอก เพื่อสรุปว่าสิ่งนั้นดีหรือไม่ดี อย่างไร

รัตนะ บัวสนธ์ (2550) ได้ให้ความหมายของการประเมินผล (Assessment) ว่าหมายถึง กระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูลสารสนเทศ ซึ่งอาจจะต้องใช้เครื่องมือและวิธีการต่าง ๆ เพื่อเก็บรวบรวม เช่น แบบสำรวจ แบบทดสอบ การสังเกตการปฏิบัติ การสังเกตหลักฐาน ร่องรอย และการสัมภาษณ์ เป็นต้น ซึ่งเกี่ยวกับบุคคล (โดยเฉพาะผู้เรียน) หรือบางสิ่งบางอย่างเพื่อใช้สำหรับการตัดสินใจในคุณค่าหรือคุณภาพของบุคคลหรือสิ่งนั้น

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา (2557) ได้ให้ความหมาย การประเมิน (Assessment) กับการประเมินผล (Evaluation) ว่า การประเมิน (Assessment) หมายถึง กระบวนการเก็บข้อมูล ตีความ บันทึก และใช้ข้อมูลเกี่ยวกับคำตอบของผู้เรียนที่ทำในภาระงานหรือชิ้นงาน ว่า ผู้เรียนรู้อะไร สามารถทำอะไรได้ และจะทำต่อไปอย่างไร ด้วยวิธีการและเครื่องมือที่หลากหลาย การประเมินค่าหรือการตัดสิน (Evaluation) หมายถึง การนำเอาข้อมูลต่าง ๆ ที่ได้จากการวัดหลาย ๆ อย่างมาเป็นข้อมูลในการตัดสินผลการเรียน โดยการเปรียบเทียบกับเกณฑ์ (Criteria) ที่สถานศึกษากำหนดเพื่อประเมินการเรียนรู้ของผู้เรียนว่า ผู้เรียนมีความเก่งหรืออ่อนเพียงใด บรรลุเป้าหมายที่ต้องการมากน้อยเพียงใด ซึ่งก็คือ การสรุปผลการเรียน นั่นเอง

อนุวัติ คูณแก้ว (2559) ให้ความหมายการประเมินผล ว่าหมายถึง การตัดสิน การลงข้อสรุปผลข้อมูลจากการวัดผลที่เป็นทั้งปริมาณหรือคุณภาพว่า สิ่งนั้นดีมากน้อยเพียงใด มีคุณค่าอยู่ในระดับใดเมื่อเทียบกับเกณฑ์มาตรฐานหรือเกณฑ์ที่ตั้งไว้

ศิริชัย กาญจนวาสี (2562) ให้ความหมายของการประเมิน (Evaluation) ว่า หมายถึง กระบวนการตัดสินคุณค่าโดยนำผลที่ได้จากการวัดด้วยเครื่องมือที่น่าเชื่อถือตามตัวบ่งชี้หรือตัวชี้วัด (Indicators) มาเปรียบเทียบกับเกณฑ์ (Criteria) หรือมาตรฐาน (Standards) สำหรับตัดสินคุณค่าของสิ่งที่มุ่งประเมิน (Evaluand) เพื่อช่วยให้ผู้บริหารหรือผู้มีอำนาจตัดสินใจ พัฒนาสิ่งที่มุ่งประเมินให้เจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้น เช่น การประเมินองค์กร การประเมินนโยบาย การประเมินแผนงานหรือโครงการ การประเมินเพื่อประกันคุณภาพ การประเมินการเรียนรู้ของผู้เรียน ฯลฯ

จากความหมายดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่า การประเมินผล หมายถึง การตัดสินคุณค่าหรือคุณภาพของผลที่ได้จากการวัดโดยเปรียบเทียบผลการวัดอื่น ๆ หรือเกณฑ์ที่ตั้งไว้

จากการประมวลเอกสารเกี่ยวกับความหมายของการวัดผลที่กล่าวไปข้างต้นนั้น แสดงให้เห็นว่า การวัดและประเมินผล มีความสอดคล้องและสัมพันธ์กันต้องใช้ร่วมกันเสมอ เมื่อมีการวัดผลในเชิงปริมาณที่กำหนดออกมาในลักษณะตัวเลขแล้ว จะมีการกำหนดการประเมินผลในเชิงคุณภาพเพื่อตัดสินคุณค่าของผลการวัดนั้น

2.5.3 จุดมุ่งหมายสำคัญของการวัดและประเมินผล

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา (2553) และ จารุนันท์ ขวัญแน่น (2564) ได้อธิบายเกี่ยวกับความสำคัญของการวัดและประเมินผลไว้อย่างสอดคล้องกัน ซึ่งสามารถสรุปสาระสำคัญได้ดังนี้ การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนต้องอยู่บนหลักการพื้นฐานสองประการ ประการแรก คือ เป็นการวัดและประเมินเพื่อพัฒนาผู้เรียน โดยเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการเรียนรู้ของผู้เรียนในระหว่างการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่อง บันทึก วิเคราะห์ แปลความหมายข้อมูล แล้วนำมาใช้ในการส่งเสริมหรือปรับปรุงแก้ไขการเรียนรู้ของผู้เรียนและการสอนของครู การวัดและประเมินผลกับการสอนจึงเป็นเรื่องที่สัมพันธ์กัน หากขาดสิ่งหนึ่งสิ่งใดการเรียนการสอนก็ขาดประสิทธิภาพ การประเมินระหว่างการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาการเรียนรู้เช่นนี้ เป็นการวัดและประเมินผลเพื่อพัฒนา (Formative assessment) ที่เกิดขึ้นในห้องเรียนทุกวัน เป็นการประเมินเพื่อให้รู้จุดเด่น จุดที่ต้องปรับปรุง จึงเป็นข้อมูลเพื่อใช้ในการพัฒนาในการเก็บรวบรวมข้อมูลสิ่งที่สำคัญที่สุดในการประเมินเพื่อพัฒนา คือ การให้ข้อมูลย้อนกลับแก่ผู้เรียนในลักษณะคำแนะนำที่เชื่อมโยงความรู้เดิมกับความรู้ใหม่ ทำให้การเรียนรู้พอกพูน แก้ไขความคิด ความเข้าใจเดิมที่ไม่ถูกต้อง ตลอดจนการให้ผู้เรียนสามารถตั้งเป้าหมายและพัฒนาตนเองได้ สำหรับจุดมุ่งหมายที่สอง คือ การวัดและประเมินผลเพื่อตัดสินผลการเรียนรู้ เป็นการประเมินสรุปผลการเรียนรู้ (Summative assessment) เมื่อเรียนจบหน่วยการเรียนหรือจบรายวิชา เพื่อตัดสินให้คะแนนหรือให้ระดับผลการเรียน หรือให้การรับรองความรู้ความสามารถของผู้เรียน ว่าผ่านรายวิชาหรือไม่ ควรได้รับการเลื่อนชั้นหรือไม่ หรือสามารถจบหลักสูตรหรือไม่ โดยสถานศึกษามีหน้าที่ในการอนุมัติและรายงานผลการเรียนในการประเมินเพื่อตัดสินผลการเรียนที่ดีต้องให้โอกาสผู้เรียนแสดงความรู้ความสามารถด้วยวิธีการที่หลากหลายและพิจารณาตัดสินบนพื้นฐานของเกณฑ์ผลการปฏิบัติมากกว่าการใช้การเปรียบเทียบระหว่างผู้เรียน

2.5.4 ประเภทของการวัดและประเมินผล

หลังจากที่ได้ทราบความหมาย หลักการ ปรัชญา จุดมุ่งหมายของการวัดและประเมินผลการศึกษาแล้ว ก็มีความจำเป็นที่จะต้องทราบถึงประเภทของการวัดและประเมินผล ซึ่งมีความหลากหลาย โดยสามารถจำแนกออกได้หลายประเภท สามารถสรุปสาระสำคัญได้ดังนี้ (โชติกา ภาษีผล, 2559, สมจิต จันทร์ฉาย, 2557, พิชิต ฤทธิ์จรูญ, 2559, นรรัชต์ ฝันเชียร, 2567, ออนไลน์)

2.5.4.1 จำแนกตามขั้นตอนกระบวนการเรียนการสอน แบ่งเป็น 4 ประเภท ดังนี้

1) การวัดและประเมินผลก่อนเรียน (Pre-Evaluation) เป็นการวัดและประเมินผลก่อนที่จะมีการเรียนการสอนเกิดขึ้น โดยมีสองแนวทาง แนวทางแรก เป็นการตรวจสอบความรู้พื้นฐาน และทักษะของผู้เรียนว่ามีความรู้พื้นฐานเพียงพอที่จะเรียนในรายวิชาใหม่หรือไม่ เป็นการตรวจสอบเพื่อตระหนักถึงความพร้อมของผู้เรียน (Readiness Concern) แนวทางที่สอง เป็นการตรวจสอบเพื่อจัดตำแหน่งของผู้เรียนว่ามีความรู้ในวิชาที่จะเรียนมากน้อยเพียงใด ถ้ามีความรู้ผ่านเกณฑ์ที่ตั้งไว้แล้ว ก็อาจไม่จำเป็นต้องเรียนในวิชาที่กำหนด สามารถข้ามไปเรียนวิชาต่อไปได้ ซึ่งอาจเป็นการตรวจสอบเพื่อจัดตำแหน่ง (Placement Concern) การสอบก่อนเรียน จึงไม่ใช่

การสอบวัดผลสัมฤทธิ์แต่เป็นการสอบเพื่อให้ผู้สอนทราบพื้นฐานความรู้ของผู้เรียน เพื่อช่วยให้ผู้สอนวางแผนการเรียนการสอนได้และมอบหมายภาระงานการเรียนรู้ได้เหมาะกับสภาพของผู้เรียน ตัวอย่างของเครื่องมือวัดประเภทนี้ เช่น แบบสอบ แบบสังเกต แบบสัมภาษณ์ เป็นต้น

2) การวัดและประเมินผลระหว่างเรียน (Formative Evaluation) เป็นการวัดและประเมินผลระหว่างที่จะมีการประเมินการสอน เพื่อตรวจสอบความก้าวหน้าของผู้เรียนว่าบรรลุวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้หรือไม่ หากพบว่ามีข้อบกพร่องในเรื่องใดหรือจุดประสงค์ใด ผู้สอนต้องหาแนวทางในการจัดการเรียนการสอนเพื่อปรับปรุงข้อบกพร่องนั้น ๆ โดยสามารถพิจารณาแนวทางการจัดการเรียนการสอนเสริมเป็นรายบุคคลหรือรายกลุ่ม เพื่อพัฒนาความก้าวหน้าของผู้เรียนและถึงแม้ผู้เรียนบรรลุผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ที่คาดหวัง ซึ่งต้องให้ข้อมูลย้อนกลับเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ ตัวอย่างของเครื่องมือวัดประเภท นี้ เช่น แบบสอบ แบบสังเกต แบบสัมภาษณ์ แบบสอบปากเปล่า เป็นต้น

3) การวัดและประเมินผลหลังเรียน (Summative Evaluation) เป็นการวัดและประเมินผลหลังจากสิ้นสุดการเรียนการสอน เพื่อตัดสินผลการเรียนทั้งหมดของผู้เรียน ว่ารอบรู้ในเนื้อหามากน้อยเพียงใด มีความสามารถในระดับใด ควรตัดสินว่า ได้ - ตก ผ่าน - ไม่ผ่าน หรือได้เกรดอะไร เพื่อการเลื่อนชั้นหรือผ่านไปเรียนในระดับที่สูงขึ้น ต่อไป ถ้าไม่ผ่านต้องจัดประสบการณ์เรียนรู้เพิ่มเติม นอกจากนี้ การวัดและประเมินผลหลังเรียนยังสามารถประเมินประสิทธิผลการจัดการเรียนการสอนได้อีกด้วย ตัวอย่างเครื่องมือประเภทนี้ คือ แบบสอบถาม แบบมาตรประมาณค่า เป็นต้น

4) การประเมินผลตามสภาพจริง (Authentic Assessment) หมายถึง กระบวนการสังเกต บันทึก และการรวบรวมข้อมูลจากผลงาน วิธีการหรือสิ่งที่ผู้เรียนปฏิบัติ เพื่อเป็นพื้นฐานของการตัดสินใจต่อตัวผู้เรียน การประเมินผลตามสภาพจริงจะไม่เน้นการประเมินเฉพาะทักษะพื้นฐาน แต่จะเน้นประเมินทักษะการคิดที่ซับซ้อนในการทำงาน ความสามารถในการแก้ปัญหา และการแสดงออกที่เกิดจากการปฏิบัติในสภาพจริงในการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญด้วย ซึ่งการวัดและประเมินตามสภาพจริง มีกระบวนการวัดผลการเรียนรู้ตามแนวทาง จำนวน 3 ประการ ดังนี้

4.1) วัดครบถ้วนตามจุดประสงค์การเรียนรู้ได้จริง วัดความสามารถทางความรู้ความคิดได้จริง (Cognitive Ability) วัดความสามารถในการปฏิบัติได้จริง (Performance/Practice Ability) และวัดคุณลักษณะทางจิตใจได้จริง (Affective Characteristics)

4.2) วัดได้ตรงความเป็นจริง คือ สิ่งที่วัดได้นั้นเป็นข้อมูล เป็นการแสดงพฤติกรรมที่สะท้อนความสามารถที่แท้จริงของผู้เรียน ทั้งความสามารถทางความรู้ ความคิด ความสามารถในการปฏิบัติและคุณลักษณะทางจิตใจ มีความคลาดเคลื่อนผิดพลาดน้อยที่สุด ไม่เปิดโอกาสให้ผู้ด้อยความสามารถได้คะแนนสูง ตัดความผิดพลาดที่ผู้มีความสามารถสูงกลับได้คะแนนน้อย

4.3) เลือกสรรคิดค้นเครื่องมือและเทคนิคการวัดผลที่เป็นการวัดพฤติกรรมที่แท้จริงที่แสดงออกซึ่งความสามารถของผู้เรียน (Ability to do) ซึ่งอาจได้จากการสังเกตพฤติกรรมผู้เรียน สังเกตจากการปฏิบัติภาระงานที่จัดให้ปฏิบัติในสถานการณ์ที่ผู้สอนกำหนดขึ้น สังเกตจากร่องรอยหลักฐานจากผลการปฏิบัติภาระงานของผู้เรียน เป็นต้น

2.5.4.2 จำแนกตามเป้าหมายของการประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21

การประเมินผลการเรียนของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 มุ่งเน้นไปที่ผู้เรียนเป็นสำคัญมากกว่าครูผู้สอนใช้การวัดผลเป็นการขับเคลื่อนในกระบวนการจัดการเรียนรู้ ซึ่งสามารถแบ่งประเภทการประเมินตามเป้าหมายของการประเมิน ได้ 3 ประเภท ดังต่อไปนี้

1) การประเมินเพื่อเรียนรู้ (Assessment for Learning) หมายถึง กระบวนการรวบรวมหลักฐานข้อมูลเชิงประจักษ์ต่าง ๆ ตามสภาพจริงเกี่ยวกับการเรียนรู้ของผู้เรียน เพื่อระบุและวินิจฉัยปัญหาการเรียนรู้ และให้ข้อติชมที่มีคุณภาพแก่ผู้เรียนเพื่อปรับปรุงการเรียนรู้ให้ดีขึ้น โดยใช้วิธีการประเมินที่หลากหลาย และเพื่อให้เข้าใจการเรียนรู้ของผู้เรียนในแง่มุมต่าง ๆ อย่างรอบด้าน อันจะนำไปสู่การปรับการเรียนและเปลี่ยนการสอน

2) การประเมินขณะเรียนรู้ (Assessment as Learning) หมายถึง กระบวนการรวบรวมหลักฐานข้อมูลเชิงประจักษ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ของผู้เรียนขณะเรียน เพื่อช่วยให้ผู้เรียนตระหนักในการเรียนรู้ของตน สามารถวางแผนการเรียนรู้ กำกับการเรียนรู้ วินิจฉัย ประเมิน และปรับปรุงการเรียนรู้ของตน การให้ผู้เรียนออกแบบแผนการเรียนรู้ ฝึกให้ผู้เรียนคิดทบทวนเกี่ยวกับการเรียนรู้และกลยุทธ์ในการเรียนรู้ ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนมีพัฒนาการการเรียนรู้ของตนตลอดเวลา

3) การประเมินผลการเรียนรู้ (Assessment of Learning) หมายถึง กระบวนการรวบรวมหลักฐานข้อมูลเชิงประจักษ์ต่าง ๆ เมื่อสิ้นสุดกระบวนการเรียนรู้ เพื่อตัดสินคุณค่าในการบรรลุวัตถุประสงค์หรือผลลัพธ์การเรียนรู้ เป็นการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ซึ่งแสดงถึงมาตรฐานทางวิชาการในเชิงสมรรถนะและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ สารสนเทศดังกล่าวนำไปใช้ ในการกำหนดระดับคะแนนให้ผู้เรียน รวมทั้งใช้ในการปรับปรุงหลักสูตรและการเรียนการสอน

2.5.5 วิธีการวัดและประเมินผล

วิธีการวัดผลหรือวัดพฤติกรรมการเรียนรู้ด้านพุทธิพิสัย จิตพิสัย และทักษะพิสัย มีเทคนิควิธีการได้หลายวิธี ดังนี้ (พิชิต ฤทธิ์จรูญ, 2564)

2.5.5.1 วิธีการวัดพฤติกรรมด้านพุทธิพิสัย เป็นวิธีการมุ่งวัดความรู้หรือความสามารถทางสมองตามระดับพฤติกรรมของบลูม (Bloom) คือ ความรู้ความจำ ความเข้าใจ การนำไปใช้ การวิเคราะห์ การประเมินค่าหรือการคิดสร้างสรรค์ (หรือการสังเคราะห์แบบเดิม) มักใช้วิธีการทดสอบ (testing) การตรวจสอบผลงาน แฟ้มสะสมงาน ฯลฯ โดยมีการกำหนดเกณฑ์การให้คะแนน (scoring rubrics) เพื่อเป็นแนวทางในการให้คะแนนด้วย

2.5.5.2 วิธีการวัดพฤติกรรมด้านจิตพิสัย เป็นการวัดพฤติกรรมด้านคุณธรรมจริยธรรมหรือคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เช่น ความมีวินัย ความซื่อสัตย์ การใฝ่รู้ใฝ่เรียน เป็นต้น วิธีการวัดโดย การรายงานตนเอง ซึ่งอาจใช้มาตรวัดต่าง ๆ เช่น มาตรประมาณค่าแบบลิเคิร์ด และมาตรจำแนกความหมายของออสกูด เป็นต้น การสังเกตพฤติกรรม โดยใช้แบบตรวจสอบรายการ (checklist) มาตรประมาณค่า (rating scale) การสังเกตร่องรอยของพฤติกรรม (obtrusive) โดยการตรวจสอบพฤติกรรมย้อนหลังของผู้เรียนจากร่องรอยหลักฐานที่กระทำไว้ เช่น การตรวจสอบร่องรอยของการใช้หนังสือจากห้องสมุด การใช้บริการห้องพยาบาล การรับบริการขอคำปรึกษาจากฝ่ายแนะแนว เป็นต้น การสัมภาษณ์ โดยใช้แบบสัมภาษณ์ ซึ่งมีแนวคำถามหรือประเด็นคำถามสำหรับใช้ในการสัมภาษณ์ การตรวจสอบประวัติ แฟ้มสะสมงาน ฯลฯ โดยควรมีการกำหนดเกณฑ์การให้คะแนน เพื่อเป็นแนวทางที่ชัดเจนในการให้คะแนน

2.5.5.3 วิธีการวัดพฤติกรรมด้านทักษะพิสัย เป็นการวัดพฤติกรรมด้านทักษะการเคลื่อนไหว ทักษะการปฏิบัติงาน หรือกระบวนการทำงาน โดยใช้วิธีการทดสอบภาคปฏิบัติ การสังเกต การสัมภาษณ์ แฟ้มสะสมงาน ฯลฯ โดยมีการกำหนดเกณฑ์การให้คะแนน เพื่อเป็นแนวทางในการให้คะแนนด้วย

โดยภาพรวมของวิธีการวัดผลการเรียนรู้ตามพฤติกรรมทั้ง 3 ด้านดังกล่าว อาจใช้วิธีการใดวิธีการหนึ่งหรือใช้หลายวิธีรวมกัน ทั้งนี้ เพื่อให้ได้ผลการวัดที่มีความครอบคลุม สมบูรณ์ น่าเชื่อถือมากขึ้น ได้แก่ การทดสอบ การสังเกต การสอบถาม การสัมภาษณ์ ซึ่งมีสาระสำคัญ ดังนี้

1) การทดสอบ การทดสอบเป็นเทคนิควิธีการวัดผลการเรียนรู้ที่ครูส่วนใหญ่นิยมใช้กันมาก เพราะโดยลักษณะธรรมชาติของการเรียนการสอนมุ่งหวังให้เกิดผลการเรียนรู้ ซึ่งสะท้อนถึงความรู้ ความเข้าใจ การคิดวิเคราะห์ และทักษะด้านต่าง ๆ ซึ่งมักจะใช้วิธีการทดสอบโดยใช้แบบทดสอบเป็นเครื่องมือวัดสำคัญ การทดสอบเหมาะสำหรับการวัดพฤติกรรมด้านพุทธิพิสัย

2) การสังเกต เป็นเทคนิควิธีการวัดพฤติกรรมการแสดงออกของผู้เรียน อาจเป็นการทำงานกลุ่ม การปฏิบัติงาน การเล่นกีฬา การแสดงละคร การสังเกตเป็นวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้ประสาทสัมผัสทั้ง 5 ในลักษณะของการเฝ้าดู ศึกษาเหตุการณ์ ปรากฏการณ์เกี่ยวกับการเรียนรู้ การแสดงออกเกี่ยวกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ หรือพฤติกรรมต่าง ๆ ของผู้เรียน บุคลิกภาพ การใช้คำพูด ภาษาท่าทาง กิจกรรม ทักษะและความสามารถ และสภาพแวดล้อม ทั้งนี้ ข้อมูลผลการวัดที่ได้จะถูกต้องเพียงใดขึ้นอยู่กับสิ่งที่สังเกต ผู้สังเกต และผู้เรียนที่ถูกสังเกต โดยใช้แบบสังเกตเป็นเครื่องมือวัดหรือเก็บรวบรวมข้อมูล

3) การสัมภาษณ์ เป็นเทคนิควิธีวัดพฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียนด้วยการสนทนาซักถาม พูดคุยอย่างมีจุดมุ่งหมายที่แน่นอนระหว่างผู้สัมภาษณ์ และผู้ให้สัมภาษณ์ อาจใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเผชิญหน้า สัมภาษณ์ทางโทรศัพท์ หรือการใช้สื่ออื่น ๆ

4) การสอบถาม เป็นเทคนิควิธีการวัดพฤติกรรมการเรียนรู้จากผู้เรียนโดยตรง โดยส่วนใหญ่เป็นการสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับข้อเท็จจริง ความรู้สึก ความคิดเห็น ความเชื่อ เจตคติ ความพึงพอใจ ความต้องการ และความสนใจของผู้เรียน โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือ ในปัจจุบันนี้ สามารถใช้วิธีการสอบถามได้หลายช่องทาง เช่น การสอบถามแบบเผชิญหน้า การสอบถามทางโทรศัพท์ การใช้แบบสอบถามออนไลน์ เป็นต้น

2.5.6 เครื่องมือที่ใช้ในการวัดและประเมินผล

2.5.6.1 เครื่องมือวัดพฤติกรรมด้านพุทธิพิสัย

การวัดพฤติกรรมด้านพุทธิพิสัย เป็นการวัดความสามารถด้านสติปัญญา ได้แก่ ความสามารถด้านความรู้ความจำ ความเข้าใจ การนำไปใช้ การวิเคราะห์ การสังเคราะห์ และการประเมินค่า ซึ่งเครื่องมือที่ใช้ส่วนใหญ่ คือ แบบทดสอบ ซึ่งเป็นชุดของข้อคำถามหรือกลุ่มงานใด ๆ ที่สร้างขึ้น เพื่อจะชักนำให้ผู้ถูกสอบแสดงพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งออกมาให้ผู้สอบสังเกตได้และวัดได้ สามารถแบ่งออกได้หลายประเภทขึ้นอยู่กับเกณฑ์ที่ใช้ ดังนี้ (พิชิต ฤทธิ์จรูญ, 2564)

1) แบ่งตามสมรรถภาพที่จะวัด ได้แก่

1.1) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ แบ่งเป็น 2 ประเภท คือ แบบทดสอบที่ครูสร้างขึ้นเอง และแบบทดสอบมาตรฐาน

1.2) แบบทดสอบวัดความถนัด แบ่งเป็น 2 ประเภท คือ แบบทดสอบวัดความถนัดทางการเรียน และ แบบทดสอบวัดความถนัดเฉพาะอย่างหรือความถนัดพิเศษ

1.3) แบบทดสอบบุคคล - สังคม เป็นแบบทดสอบที่มุ่งวัดบุคลิกภาพ และการปรับตัวของบุคคล เช่น แบบทดสอบวัดเจตคติ แบบทดสอบวัดความสนใจ เป็นต้น

2) แบ่งตามจุดมุ่งหมายในการสร้าง ได้แก่

2.1) แบบทดสอบอัตนัยหรือแบบความเรียง เป็นแบบทดสอบที่ให้อิสระในการตอบมากที่สุด โดยให้เขียนบรรยายตอบยาว ๆ ภายในเวลาที่กำหนด ข้อสอบมักวัดความสามารถหรือคุณลักษณะได้หลายด้าน เช่น ความรู้ การใช้ภาษา ความคิดเห็น การวิเคราะห์ เป็นต้น

2.2) แบบทดสอบปรนัยหรือแบบให้ตอบสั้น ๆ เป็นแบบทดสอบที่กำหนดให้ตอบสั้น ๆ หรือมีคำตอบให้เลือก ได้แก่ แบบถูก - ผิด แบบเติมคำหรือเติมความ แบบจับคู่ และแบบเลือกตอบ เป็นต้น

3) แบ่งตามจุดมุ่งหมายของการใช้ประโยชน์ ได้แก่

3.1) แบบทดสอบเพื่อวินิจฉัย เป็นแบบทดสอบที่มุ่งหาข้อบกพร่องในการเรียน เพื่อนำผลมาปรับปรุงการเรียนรู้ของผู้เรียนและการจัดการเรียนรู้ของครู

3.2) แบบทดสอบเพื่อทำนายหรือพยากรณ์ เป็นแบบทดสอบที่มุ่งทำนายว่า ใครสามารถจะเรียนอะไรได้บ้าง และสามารถจะเรียนได้มากน้อยเพียงใด เหมาะสำหรับใช้ในการสอบคัดเลือก วัดความถนัดและการแนะแนว

4) แบ่งตามเวลาที่กำหนดให้ ได้แก่

4.1) แบบทดสอบวัดความเร็ว เป็นแบบทดสอบที่มุ่งวัดทักษะและความแม่นยำในเรื่องใดเรื่องหนึ่งเป็นข้อสอบง่าย ๆ และให้เวลาตอบน้อย

4.2) แบบทดสอบวัดความสามารถสูงสุด เป็นแบบทดสอบที่มุ่งวัดความสามารถในเรื่องใดเรื่องหนึ่งของผู้เรียน โดยให้เวลาตอบมาก ๆ ให้ผู้สอบได้แสดงความสามารถเต็มศักยภาพที่มีอยู่

5) แบ่งตามลักษณะการตอบ ได้แก่

5.1) แบบทดสอบภาคปฏิบัติ เป็นแบบทดสอบที่ใช้วัดทักษะการปฏิบัติงาน โดยให้ผู้สอบแสดงออกด้วยการปฏิบัติจริง

5.2) แบบทดสอบเขียนตอบ เป็นแบบทดสอบที่กำหนดให้ตอบโดยการเขียน

5.3) แบบทดสอบปากเปล่า เป็นการสอบโดยการถาม - ตอบปากเปล่า มีการโต้ตอบกันทางคำพูด

6) แบ่งตามลักษณะและโอกาสในการใช้ ได้แก่

6.1) แบบทดสอบย่อย เป็นแบบทดสอบที่มีจำนวนข้อคำถามไม่มากนัก ใช้สำหรับประเมินผลระหว่างการเรียนการสอน หรือเมื่อเสร็จในแต่ละหน่วยย่อยเพื่อวินิจฉัยการเรียนรู้

6.2) แบบทดสอบรวม เป็นแบบทดสอบที่มีจำนวนข้อคำถามมาก ใช้สำหรับสอบปลายภาคหรือปลายปีการศึกษาเมื่อจบเนื้อหาของแต่ละรายวิชา เพื่อวัดว่าใครมีความรู้ความเข้าใจมากน้อยเพียงใดและนำไปตัดสินผลการเรียน

7) แบ่งตามเกณฑ์การนำผลการสอบไปประเมิน ได้แก่

7.1) แบบทดสอบอิงเกณฑ์ เป็นแบบทดสอบที่ต้องการวัดระดับความรู้ของผู้เรียน โดยนำไปเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนดไว้ล่วงหน้า

7.2) แบบทดสอบแบบอิงกลุ่ม เป็นแบบทดสอบที่มุ่งนำผลการสอบไปเปรียบเทียบกับบุคคลอื่นที่ใช้ข้อสอบเดียวกันเพื่อตัดสินว่าใครเก่งกว่ากัน

8) แบ่งตามสิ่งเร้า ได้แก่

8.1) แบบทดสอบทางภาษา เป็นแบบทดสอบที่ใช้คำพูดหรือตัวหนังสือไปเร้าให้ผู้สอบตอบโดยพูดหรือเขียนออกมา

8.2) แบบทดสอบที่ไม่ใช้ภาษา เป็นการใช้รูปภาพ กริยา ท่าทาง หรืออุปกรณ์ต่าง ๆ ไปเร้าให้ผู้สอบสนอง เช่น ให้สอบต่อภาพ หรือดูรูปภาพแล้วเลือกระบายสี แบบทดสอบนี้มักใช้กับผู้เรียนระดับต่าง ๆ ที่ยังไม่มีความเข้าใจเรื่องภาษาดีพอ เช่น ในระดับอนุบาลหรือชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 เป็นต้น

2.5.6.2 เครื่องมือวัดพฤติกรรมด้านจิตพิสัย

เครื่องมือวัดพฤติกรรมด้านจิตพิสัย มีหลายประเภท ได้แก่ แบบตรวจสอบรายการ มาตรประมาณค่า แบบวัดเชิงสถานการณ์ แบบสังเกต แบบสัมภาษณ์ ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

1) แบบตรวจสอบรายการ

แบบตรวจสอบรายการเป็นการสร้างรายการของข้อความที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมหรือการปฏิบัติ หรือคุณลักษณะที่ต้องการประเมินว่า มีหรือไม่มี นิยมใช้ในการประเมินความสนใจของผู้เรียน เจตคติ คุณลักษณะส่วนตัว

2) มาตรประมาณค่า

เป็นรูปแบบของมาตรวัดที่นิยมใช้วัดคุณลักษณะด้านจิตพิสัยอย่างมาก จะเสนอข้อความจำนวนมากให้ผู้ตอบตอบว่าเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยกับข้อความแต่ละข้อความมากน้อยเพียงใด 5 ระดับ ตั้งแต่ เห็นด้วยมากที่สุด เห็นด้วยมาก ตัดสินใจไม่ได้/เห็นด้วยปานกลาง ไม่เห็นด้วยมาก และไม่เห็นด้วยมากที่สุด โดยมีรูปแบบของมาตรประมาณค่า ดังนี้

2.1) มาตรประมาณค่าแบบบรรยาย เป็นการใช้ข้อความบอกระดับที่ผู้ตอบจะพิจารณาเลือกตอบ

2.2) มาตรประมาณค่าแบบตัวเลข เป็นการใช้ตัวเลขบอกระดับที่ผู้ตอบจะพิจารณาเลือกตอบ

2.3) มาตรประมาณค่าแบบเส้นหรือกราฟ เป็นการใช้เส้นตรงแบ่งเขตช่องบอกระดับการเลือกตอบ

2.4) มาตรประมาณค่าแบบใช้สัญลักษณ์ เป็นการใช้สัญลักษณ์บอกระดับที่ผู้ตอบจะพิจารณาเลือกตอบ สัญลักษณ์ที่ใช้อาจเป็นตัวอักษรหรือเป็นรูปภาพก็ได้

2.5) การจัดอันดับ เป็นการใช้ตัวเลขแสดงการเรียงลำดับความสำคัญหรือให้จัดเรียงใหม่

3) แบบวัดเชิงสถานการณ์

แบบวัดเชิงสถานการณ์ เป็นการจำลองหรือสร้างเหตุการณ์เรื่องราวต่าง ๆ ขึ้น แล้วให้บุคคลแสดงความรู้สึกว่าตนเองจะกระทำหรือมีความเห็นอย่างไรต่อสถานการณ์ที่กำหนดขึ้น

4) แบบสังเกต

แบบสังเกตหรือแบบบันทึกการสังเกตเป็นเครื่องมือวัดหรือเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้ประสาทสัมผัสทั้ง 5 ในลักษณะของการเฝ้าดูพฤติกรรม เหตุการณ์ ปรากฏการณ์ที่เกี่ยวข้องกับผู้เรียน เพื่อให้เข้าใจธรรมชาติของสิ่งที่สังเกต หรือพฤติกรรมที่มุ่งสังเกต

5) แบบสัมภาษณ์

แบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือสำหรับเก็บรวบรวมข้อมูลวิธีการสัมภาษณ์ที่ต้องการข้อมูลในเชิงลึกหรือมีรายละเอียดมากขึ้น ประกอบด้วยชุดของแนวคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์ผู้ใช้ข้อมูล แบบสัมภาษณ์จะให้ได้ข้อมูลความรู้ ความจริงเกี่ยวกับพฤติกรรม คุณลักษณะ เจตคติ บุคลิกภาพ ท่วงที วาจา อุปนิสัย ปฏิภาณไหวพริบ

2.5.6.3 เครื่องมือวัดพฤติกรรมด้านทักษะพิสัย

เครื่องมือวัดพฤติกรรมด้านทักษะพิสัยมีหลายประเภท ได้แก่ แบบทดสอบภาคปฏิบัติ แบบสังเกต แบบตรวจสอบรายการ มาตรประมาณค่า แฟ้มสะสมงาน และการประเมินตามสภาพจริง ซึ่งแต่ละประเภทต่างมีความเหมาะสมกับงานแตกต่างกัน การจะเลือกใช้เครื่องมือประเภทใดนั้นขึ้นอยู่กับลักษณะของงานและจุดประสงค์การเรียนรู้ที่มุ่งวัดประเมินในครั้งนั้น ๆ สำหรับแต่ละจุดประสงค์การเรียนรู้อาจใช้เครื่องมือวัดหลาย ๆ ชนิดก็ได้ เครื่องมือวัดพฤติกรรมด้านทักษะพิสัย ดังนี้

1) แบบทดสอบภาคปฏิบัติ

แบบทดสอบภาคปฏิบัติ เป็นแบบทดสอบที่ใช้สำหรับทดสอบภาคปฏิบัติ ซึ่งเป็นกระบวนการที่วัดทักษะปฏิบัติ โดยสิ่งที่วัดหรือทักษะที่วัดอาจเป็นความสามารถด้านใดก็ได้ รวมทั้งความสามารถด้านภาษา

2) การประเมินตามสภาพจริง

การประเมินตามสภาพจริง เป็นการประเมินผลโดยเน้นการปฏิบัติจริงที่มุ่งประเมินการกระทำในหลาย ๆ ด้านของผู้เรียนตามสภาพที่เป็นจริง ทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียนหรือสถานที่อื่นนอกโรงเรียน เป็นการประเมินแบบไม่เป็นทางการ

3) การประเมินโดยใช้แฟ้มสะสมงาน

เป็นวิธีการประเมินผลการเรียนการสอน โดยผู้เรียนมีส่วนร่วมในกระบวนการประเมินอย่างเต็มที่ โดยต้องใช้กระบวนการ 2 ขั้นตอน คือ 1) ผู้เรียนแต่ละคนเก็บรวบรวมผลงาน บันทึกข้อมูล และผลการประเมินต่าง ๆ ไว้ในแฟ้มรวมผลงาน 2) ผู้เรียนแต่ละคนจัดและคัดเลือกผลงานจากแฟ้มรวมผลงานเพื่อจัดทำแฟ้มสะสมงานต่อไป ซึ่งการประเมินโดยแฟ้มสะสมงาน จึงเป็นกระบวนการประเมินผลการเรียนของผู้เรียนที่ผู้เรียนมีบทบาทในการวางแผนการทำงาน เก็บสะสมผลงาน ภายใต้การแนะนำ สนับสนุนของครูผู้สอน โดยผู้เรียนและครูผู้สอนมีการตรวจสอบประเมินผลงานที่ทำและปรับปรุงงานอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ได้งานที่มีความสมบูรณ์ พร้อมที่จะคัดเลือก และนำเสนอต่อครูผู้สอนหรือผู้เกี่ยวข้องเพื่อประเมินตัดสินผลการเรียนจากผลงานเหล่านั้น

2.6 กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัด ส่งเสริม และสนับสนุนการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับ

จากการประมวลเอกสารกฎหมายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับ สามารถสรุปสาระสำคัญ ได้ดังนี้

2.6.1 สาระสำคัญของการจัด ส่งเสริม และสนับสนุนการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับตามพระราชบัญญัติส่งเสริมการเรียนรู้ พ.ศ. 2566

ด้วย ราชกิจจานุเบกษาได้มีการเผยแพร่พระราชบัญญัติส่งเสริมการเรียนรู้ พ.ศ. 2566 ซึ่งมีผลบังคับใช้เมื่อพ้นกำหนดหกสิบวันนับแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป และให้ยกเลิกพระราชบัญญัติส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย พ.ศ. 2551 โดยยกระดับจากสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (สำนักงาน กศน.) เป็น กรมส่งเสริมการเรียนรู้ ซึ่งตามมาตรา 6 แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมการเรียนรู้ พ.ศ. 2566 ได้กำหนดให้กรมส่งเสริมการเรียนรู้ มีหน้าที่จัด ส่งเสริม และสนับสนุนการเรียนรู้ ได้แก่ (1) การเรียนรู้ตลอดชีวิต (2) การเรียนรู้เพื่อการพัฒนาตนเอง และ (3) การเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับ ทั้งนี้ ในการจัด ส่งเสริม และสนับสนุนการเรียนรู้ กรมอาจกำหนดให้มีการจัด ส่งเสริม และสนับสนุนการเรียนรู้ในรูปแบบอื่นก็ได้ เพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ประชาชน โดยต้องคำนึงถึงความหลากหลายและความต้องการของผู้เรียน และเปิดโอกาสให้ประชาชนทุกเพศทุกวัยมีโอกาสเรียนรู้และเข้าถึงแหล่งเรียนรู้ได้อย่างทั่วถึง เท่าเทียม และเป็นธรรมโดยไม่เลือกปฏิบัติ นั้น ซึ่งตามพระราชบัญญัติส่งเสริมการเรียนรู้ พ.ศ. 2566 มาตรา 11 บัญญัติไว้ว่า การเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับมีเป้าหมายเพื่อจัดการเรียนรู้ให้แก่ผู้ซึ่งอยู่ในวัยเรียนแต่ไม่ได้รับการศึกษาในสถานศึกษา หรือผู้ซึ่งพ้นวัยที่จะศึกษาในสถานศึกษา หรืออยู่ในพื้นที่ที่ห่างไกลหรือทุรกันดาร หรือไม่มีหน่วยงานอื่นใดไปดำเนินการ เพื่อให้ได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตลอดจนส่งเสริม สนับสนุน เพื่อให้ได้รับการศึกษาสูงกว่าระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานตามศักยภาพของผู้เรียน การจัดการเรียนรู้ตามวรรคหนึ่งต้องดำเนินการเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายตามที่กำหนดในกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติ ทั้งนี้ ให้สามารถปรับอายุและระยะเวลาตามที่กำหนดไว้ในกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติให้สอดคล้องกับสภาพความจำเป็นของผู้เรียนได้ และให้นำความในมาตรา 9 วรรคสอง มาใช้บังคับด้วยโดยอนุโลม และมาตรา 12 ยังได้บัญญัติไว้ว่า ในการจัดส่งเสริม และสนับสนุนการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับ ให้กรมดำเนินการโดยคำนึงถึงแนวทาง ดังต่อไปนี้ (1) เป็นการจัดการเรียนรู้สำหรับกลุ่มเป้าหมายผู้ซึ่งมิได้ศึกษาอยู่ในสถานศึกษาไม่ว่าด้วยเหตุใด เพื่อให้ได้รับคุณวุฒิตามระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านสามัญศึกษาหรืออาชีวศึกษา (2) วิธีการจัดการเรียนรู้และการจัดทำหรือพัฒนาหลักสูตรต้องสอดคล้องกับพัฒนาการของโลกและสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ตามความถนัดหรือความสนใจของตน ทั้งนี้ วิธีการและหลักสูตรดังกล่าวให้เป็นไปตามที่กรมและสถาบันพัฒนาหลักสูตร และการเรียนรู้ร่วมกันกำหนด (3) การประเมินผลเพื่อให้ได้รับคุณวุฒิทางการศึกษา ให้ใช้วิธีการที่หลากหลายเพื่อใช้กับผู้เรียนซึ่งมีความแตกต่างกันได้อย่างเหมาะสม โดยต้องไม่ใช้วิธีการทดสอบความรู้ในทางวิชาการแต่เพียงด้านเดียว (4) ร่วมกับสถาบันอุดมศึกษาเพื่อจัด ส่งเสริม และสนับสนุนให้แก่ผู้ซึ่งได้รับคุณวุฒิระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านสามัญศึกษาหรือด้านอาชีวศึกษาตาม (1) เพื่อให้ได้รับการศึกษาสูงกว่าระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในกรณีที่เด็กตามกฎหมายว่าด้วยการศึกษาภาคบังคับเข้ารับการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับกับหน่วยจัดการเรียนรู้ตามพระราชบัญญัตินี้ ให้ถือว่าผู้ปกครองตามกฎหมายดังกล่าวได้ปฏิบัติหน้าที่ถูกต้องตามกฎหมายว่าด้วยการศึกษาภาคบังคับแล้ว แต่ในการจัดการเรียนรู้สำหรับเด็กดังกล่าว กรมต้องจัดกระบวนการเรียนรู้ หลักสูตรและระยะเวลาการเรียนให้สอดคล้องกับความจำเป็นและความต้องการของผู้เรียน โดยให้กรมและสถาบันพัฒนา

หลักสูตรและการเรียนรู้ (ปัจจุบันสถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (สสวท.) ทำหน้าที่แทน) ร่วมกันออกแบบให้เหมาะสมและมีประสิทธิภาพ

ทั้งนี้ การส่งเสริมการเรียนรู้ตามพระราชบัญญัติ นี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาบุคคลให้มีความสมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคมและสติปัญญา เป็นคนดี มีวินัย รู้จักสิทธิควบคู่กับหน้าที่และความรับผิดชอบ ภูมิใจและตระหนักในความสำคัญของชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข รู้จักรักษาประโยชน์ส่วนรวมและของประเทศชาติ รู้จักความพอเพียง มีเหตุผล มีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี ใฝ่เรียนรู้ มีความรอบรู้ รอบคอบระมัดระวัง มีคุณธรรม และมีความซื่อสัตย์สุจริต รวมทั้งมีสำนึกในความรับผิดชอบทั้งต่อตนเองครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ มีความเป็นพลเมืองที่สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมไทยและสังคมโลกได้อย่างผาสุก กับเพื่อให้บุคคลมีทักษะการเรียนรู้ ทักษะอาชีพ และทักษะชีวิตที่สอดคล้องและเท่าทันพัฒนาการของโลก และมีโอกาสพัฒนาหรือเพิ่มพูนทักษะของตนให้สูงขึ้นหรือปรับเปลี่ยนทักษะของตนตามความถนัดหรือความจำเป็น

2.6.2 สาระสำคัญตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ตามความในมาตรา 4 กำหนดไว้ว่า การศึกษา หมายความว่า กระบวนการเรียนรู้เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคมโดยการถ่ายทอดความรู้ การฝึก การอบรม การสืบสานทางวัฒนธรรม การสร้างสรรค์จรรโลงความก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้อันเกิดจากการจัดสภาพแวดล้อม สังคม การเรียนรู้ และปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคลเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต โดยการจัดการศึกษาให้ยึดว่าเป็นการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับประชาชน รวมทั้งให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา และการพัฒนาสาระและกระบวน การเรียนรู้ให้เป็นไปอย่างต่อเนื่อง กอปรกับมาตรา 6 กำหนดไว้ว่า การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจสติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข และตามมาตรา 15 กำหนดไว้ว่า การจัดการศึกษามี 3 รูปแบบ คือ การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย (1) การศึกษาในระบบ เป็นการศึกษาที่กำหนดจุดมุ่งหมาย วิธีการศึกษา หลักสูตร ระยะเวลาของการศึกษา การวัดและประเมินผล ซึ่งเป็นเงื่อนไขของการสำเร็จการศึกษาที่แน่นอน (2) การศึกษานอกระบบ เป็นการศึกษาที่มีความยืดหยุ่นในการกำหนดจุดมุ่งหมาย รูปแบบวิธีการจัดการศึกษา ระยะเวลาของการศึกษา การวัดและประเมินผล ซึ่งเป็นเงื่อนไขสำคัญของการสำเร็จการศึกษา โดยเนื้อหาและหลักสูตรจะต้องมีความเหมาะสมสอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของบุคคลแต่ละกลุ่ม (3) การศึกษาตามอัธยาศัย เป็นการศึกษาที่ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเองตามความสนใจศักยภาพ ความพร้อมและโอกาส โดยศึกษาจากบุคคล ประสบการณ์ สังคม สภาพแวดล้อม สื่อ หรือแหล่งความรู้อื่น ๆ

ซึ่งสถานศึกษาอาจจัดการศึกษาในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งหรือทั้งสามรูปแบบก็ได้ และให้มีการเทียบโอนผลการเรียนที่ผู้เรียนสะสมไว้ในระหว่างรูปแบบเดียวกันหรือต่างรูปแบบได้ไม่ว่าจะเป็นผลการเรียนจากสถานศึกษาเดียวกันหรือไม่ก็ตาม รวมทั้งจากการเรียนรู้นอกระบบตามอัธยาศัยการฝึกอาชีพ หรือจากประสบการณ์การทำงาน

2.6.3 สาระสำคัญตามกฎกระทรวง ว่าด้วยการแบ่งระดับและประเภทของการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2546

กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดระดับและประเภทการศึกษาในระบบเป็นการศึกษาขั้นพื้นฐานให้แบ่งออกเป็นสามระดับ คือ (กฎกระทรวงว่าด้วยการแบ่งระดับและประเภทของการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2546, 1 พฤษภาคม 2546)

2.6.3.1 การศึกษาก่อนระดับประถมศึกษา โดยปกติจัดการศึกษาให้แก่เด็กที่มีอายุ 3 ปี - 6 ปี เพื่อเป็นการวางรากฐานชีวิตและการเตรียมความพร้อมของเด็กทั้งร่างกายและจิตใจ สติปัญญา อารมณ์ บุคลิกภาพ และการอยู่ร่วมในสังคม

2.6.3.2 การศึกษาระดับประถมศึกษา เป็นการศึกษาที่มุ่งวางรากฐานเพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ทั้งในด้านคุณธรรม จริยธรรม ความรู้และความสามารถขั้นพื้นฐาน

2.6.3.3 การศึกษาระดับมัธยมศึกษา แบ่งออกเป็น 2 ระดับ คือ

1) การศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เป็นการศึกษาที่มุ่งให้ผู้เรียนได้พัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ในด้านต่าง ๆ ต่อจากระดับประถมศึกษา เพื่อให้รู้ความต้องการ ความสนใจและความถนัดของตนเองทั้งในด้านวิชาการและวิชาชีพ ตลอดจนความสามารถในการประกอบการทำงานและอาชีพตามควรแก่วัย

2) การศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย เป็นการศึกษาที่มุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ศึกษาตามความถนัดและความสนใจ เพื่อเป็นพื้นฐานสำหรับการศึกษาต่อหรือการประกอบอาชีพ รวมทั้งการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมและทักษะทางสังคมที่จำเป็น โดยแบ่งเป็น 2 ประเภท ดังนี้

2.1) ประเภทสามัญศึกษา เป็นการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาผู้เรียนตามความถนัด ความสนใจ ศักยภาพ และความสามารถพิเศษเฉพาะด้าน เพื่อเป็นพื้นฐานสำหรับการศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา

2.2) ประเภทอาชีวศึกษา เป็นการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพให้เป็นกำลังแรงงานที่มีฝีมือ หรือศึกษาต่อในระดับอาชีพชั้นสูงต่อไป

2.6.4 สาระสำคัญตามกฎกระทรวงว่าด้วยการแบ่งระดับและการเทียบระดับการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย พ.ศ. 2546

กระทรวงศึกษาธิการยังได้กำหนดให้แบ่งการศึกษานอกระบบ ออกเป็นสองระดับ ดังนี้ (กฎกระทรวงว่าด้วย การแบ่งระดับและการเทียบระดับการศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย พ.ศ. 2546, 1 พฤษภาคม 2546)

2.6.4.1 การศึกษาขั้นพื้นฐานแบ่งออกเป็นสามระดับ คือ

1) การศึกษาก่อนระดับประถมศึกษา

2) การศึกษาระดับประถมศึกษา

3) การศึกษาระดับมัธยมศึกษา แบ่งออกเป็นสองระดับ คือ การศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยแบ่งออกเป็นประเภทสามัญศึกษา และประเภทอาชีวศึกษา

2.6.4.2 การศึกษาระดับอุดมศึกษา แบ่งออกเป็นสองระดับ คือ

1) การศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาตรี

2) การศึกษาระดับปริญญา

การศึกษานอกระบบที่จัดเป็นหลักสูตรเฉพาะหรือหลักสูตรฝึกอบรมตามความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย และการศึกษาตามอัธยาศัย ผู้เรียนอาจนำผลการเรียน ความรู้และประสบการณ์มาเทียบระดับการศึกษากับการศึกษาในระบบหรือการศึกษานอกระบบได้

2.6.4 สาระสำคัญตามกฎกระทรวง ว่าด้วยสิทธิในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยครอบครัว พ.ศ. 2547

ตามกฎกระทรวงว่าด้วยสิทธิในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยครอบครัว พ.ศ. 2547 ข้อ 3 กำหนดให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เสนอคำขออนุญาตจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยครอบครัว ให้คณะกรรมการศึกษาธิการจังหวัดพิจารณาโดยเร็ว ซึ่งปัจจุบันการพิจารณาอนุญาตเป็นอำนาจของคณะกรรมการศึกษาธิการจังหวัด ตามคำสั่งหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติที่ 19/2560 ลงวันที่ 3 เมษายน 2560 เรื่องปฏิรูปการศึกษาในภูมิภาคของกระทรวงศึกษาธิการ

จากข้อมูลกฎหมายที่เกี่ยวข้องจะเห็นได้ว่า การจัดการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับ นั้น กรมส่งเสริมการเรียนรู้ สามารถกำหนดแนวทางการดำเนินงานเพื่อจัด ส่งเสริม และสนับสนุนได้หลายวิธี เพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ประชาชนกลุ่มเป้าหมาย โดยต้องคำนึงถึงความหลากหลายและความต้องการของผู้เรียน เพื่อให้กลุ่มเป้าหมายได้รับคุณวุฒิระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านสามัญศึกษาหรืออาชีวศึกษา และเพื่อให้ผู้ซึ่งได้รับคุณวุฒิระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านสามัญศึกษาหรืออาชีวศึกษา แล้ว ได้รับการศึกษาสูงกว่าระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานตามศักยภาพของผู้เรียน

บทที่ 3
วิธีการดำเนินงานเพื่อจัด ส่งเสริม และสนับสนุนการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับ จำแนกตามระดับการศึกษา

ตาม พระราชบัญญัติส่งเสริมการเรียนรู้ พ.ศ. 2566 บัญญัติไว้ว่า การเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับ มีเป้าหมายเพื่อจัดการเรียนรู้ให้แก่ผู้ซึ่งอยู่ในวัยเรียนแต่ไม่ได้รับการศึกษาในสถานศึกษา หรือผู้ซึ่งพ้นวัยที่จะศึกษาในสถานศึกษา หรืออยู่ในพื้นที่ที่ห่างไกลหรือทุรกันดาร หรือไม่มีหน่วยงานอื่นใดไปดำเนินการ เพื่อให้ได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านสามัญศึกษาหรืออาชีวศึกษา ตลอดจนส่งเสริม สนับสนุน เพื่อให้ได้รับการศึกษาสูงกว่าระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานตามศักยภาพของผู้เรียน ทั้งนี้ ตามกฎกระทรวง ว่าด้วยการแบ่งระดับและประเภทของการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2546 กระทรวงศึกษาธิการได้มีการกำหนดระดับและประเภทการศึกษาขั้นพื้นฐานไว้ โดยแบ่งเป็น 3 ระดับ ได้แก่ 1) การศึกษาก่อนระดับประถมศึกษา 2) การศึกษาระดับประถมศึกษา และ 3) การศึกษาระดับมัธยมศึกษา ซึ่งการศึกษาในระดับมัธยมศึกษา มีการแบ่งออกเป็น 2 ระดับ คือ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย นอกจากนี้ ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ยังมีการแบ่งออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ ประเภทสามัญศึกษา และประเภทอาชีวศึกษา และตามกฎกระทรวง ว่าด้วยการแบ่งระดับและการเทียบระดับการศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย พ.ศ. 2546 ได้กำหนดไว้ว่า การศึกษานอกระบบให้แบ่งออกเป็น 2 ระดับ ดังนี้ (1) การศึกษาขั้นพื้นฐาน แบ่งออกเป็น 3 ระดับ คือ การศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา การศึกษาระดับประถมศึกษา และการศึกษาระดับมัธยมศึกษา ซึ่งแบ่งออกเป็นสองระดับ คือ การศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยแบ่งเป็นประเภทสามัญศึกษาและประเภทอาชีวศึกษา (2) การศึกษาระดับอุดมศึกษา แบ่งออกเป็นสองระดับ คือ การศึกษาต่ำกว่าปริญญาและการศึกษาระดับปริญญา

ในการนี้ เพื่อให้การจัด ส่งเสริม และสนับสนุนการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับ บรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติส่งเสริมการเรียนรู้ พ.ศ. 2566 กรมส่งเสริมการเรียนรู้ จึงได้มีการกำหนดวิธีการดำเนินงานเพื่อจัด ส่งเสริม และสนับสนุนการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับ เพื่อดำเนินการให้กลุ่มเป้าหมายได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านสามัญศึกษาหรืออาชีวศึกษา ตลอดจนส่งเสริม สนับสนุนเพื่อให้กลุ่มเป้าหมายได้รับการศึกษาสูงกว่าระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานตามศักยภาพของผู้เรียน ไว้ในบทที่ 3 นี้ โดยปัจจุบัน กรมส่งเสริมการเรียนรู้ ได้มีการดำเนินงานตามวิธีการดำเนินงานที่กำหนดไว้แล้วบางวิธีการ และคาดว่าจะมีการดำเนินงานตามวิธีการอื่นเพิ่มเติมภายหลังการศึกษาข้อมูล ศักยภาพความพร้อม ตลอดจนกฎหมายที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ เพื่อให้การดำเนินงานบรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติส่งเสริมการเรียนรู้ พ.ศ. 2566 ซึ่งกรมส่งเสริมการเรียนรู้จะมีการแจ้งไปยังหน่วยงาน สถานศึกษา และหน่วยจัดการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้อง ต่อไป

ทั้งนี้ สำหรับวิธีการดำเนินงานเพื่อจัด ส่งเสริม และสนับสนุนการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับเพื่อดำเนินการให้กลุ่มเป้าหมายได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านสามัญศึกษาหรืออาชีวศึกษา ตลอดจนส่งเสริม สนับสนุนเพื่อให้กลุ่มเป้าหมายได้รับการศึกษาสูงกว่าระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานตามศักยภาพของผู้เรียนที่กำหนดไว้ สามารถจำแนกไว้ตามระดับการศึกษา ดังนี้

3.1 วิธีการดำเนินงานเพื่อจัด ส่งเสริม และสนับสนุนการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับในระดับการศึกษาก่อนระดับประถมศึกษาหรือระดับปฐมวัย

สำหรับวิธีการดำเนินงานเพื่อจัด ส่งเสริม และสนับสนุนการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับ ในระดับการศึกษาก่อนระดับประถมศึกษาหรือระดับปฐมวัย นั้น ได้มีการกำหนดกรอบวิธีการดำเนินงานไว้ 2 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 กรอบวิธีการดำเนินงานเพื่อจัด ส่งเสริม และสนับสนุนการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับในระดับการศึกษาก่อนระดับประถมศึกษาหรือระดับปฐมวัย

ส่วนที่ 2 กรอบแนวทางการดำเนินงานของแต่ละวิธีการดำเนินงานเพื่อจัด ส่งเสริม และสนับสนุนการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับ ในระดับการศึกษาก่อนระดับประถมศึกษาหรือระดับปฐมวัย

โดยมีรายละเอียด ดังนี้

ส่วนที่ 1 กรอบวิธีการดำเนินงานเพื่อจัด ส่งเสริม และสนับสนุนการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับในระดับการศึกษาก่อนระดับประถมศึกษาหรือระดับปฐมวัย

ประเด็นการดำเนินงาน	กรอบวิธีการดำเนินงานเพื่อจัด ส่งเสริม และสนับสนุนการเรียนรู้ (เชิงหลักการ)
กลุ่มเป้าหมาย	คือ เด็กแรกเกิดถึง 6 ปี หรือก่อนเข้าเรียนประถมศึกษาปีที่ 1 ซึ่งไม่ได้รับการศึกษาในสถานศึกษา หรืออยู่ในพื้นที่ที่ห่างไกลหรือทุรกันดาร หรือไม่มีหน่วยงานอื่นใดไปดำเนินการ
วิธีการดำเนินงานเพื่อจัดให้กลุ่มเป้าหมายได้รับคุณวุฒิทางการศึกษา ในระดับการศึกษาก่อนระดับประถมศึกษาหรือระดับปฐมวัย	สำหรับวิธีการดำเนินงานเพื่อจัดให้กลุ่มเป้าหมายได้รับคุณวุฒิทางการศึกษา **ในระดับการศึกษาก่อนระดับประถมศึกษาหรือระดับปฐมวัย** กรมส่งเสริมการเรียนรู้และสถานศึกษาในสังกัด อาจกำหนดให้มีวิธีการดำเนินงานดังต่อไปนี้ **1. การใช้หลักสูตรเพื่อจัดการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับในระดับการศึกษาก่อนระดับประถมศึกษาหรือระดับปฐมวัย ภายในสถานศึกษาสังกัดกรมส่งเสริมการเรียนรู้** โดยกรมส่งเสริมการเรียนรู้จัดให้มีหลักสูตรที่สอดคล้องกับพัฒนาการของโลกและสอดคล้องกับความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย สำหรับเด็กปฐมวัย สำหรับนำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับ ในระดับการศึกษาก่อนระดับประถมศึกษาหรือระดับปฐมวัย ภายในสถานศึกษาสังกัดกรมส่งเสริมการเรียนรู้ ทั้งนี้ การดำเนินงานต้องไม่ขัดต่อกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติ ซึ่งหลักสูตรที่จะจัดทำขึ้นสำหรับนำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับ ในระดับการศึกษาก่อนระดับประถมศึกษาหรือระดับปฐมวัย นั้น อาจมีการกำหนดไว้ ดังนี้ 1.1 หลักสูตรเพื่อจัดการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับในระดับการศึกษาก่อนระดับประถมศึกษาหรือระดับปฐมวัย สำหรับกลุ่มเป้าหมายที่มีอายุต่ำกว่า 3 ปี

ประเด็นการดำเนินงาน	กรอบวิธีการดำเนินงานเพื่อจัด ส่งเสริม และสนับสนุนการเรียนรู้ (เชิงหลักการ)
	1.2 หลักสูตรเพื่อจัดการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับในระดับการศึกษาก่อนระดับประถมศึกษาหรือระดับปฐมวัย สำหรับกลุ่มเป้าหมายที่มีอายุ 3 – 6 ปี **2. การใช้หลักสูตรเพื่อจัดการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับในระดับการศึกษาก่อนระดับประถมศึกษาหรือระดับปฐมวัย โดยภาคีเครือข่ายของกรมส่งเสริมการเรียนรู้หรือของสถานศึกษาสังกัดกรมส่งเสริมการเรียนรู้** ซึ่งเป็นการจัดการเรียนรู้โดยบุคคล กลุ่มบุคคล องค์กร หน่วยงาน หรือสถาบันในชุมชนที่เป็นภาคีเครือข่ายของกรมส่งเสริมการเรียนรู้หรือภาคีเครือข่ายของสถานศึกษาสังกัดกรมส่งเสริมการเรียนรู้ ทั้งนี้ การดำเนินงานต้องไม่ขัดต่อกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติ **3. การจัดการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับในระดับการศึกษาก่อนระดับประถมศึกษาหรือระดับปฐมวัย โดยครอบครัว (Home School)** ซึ่งเป็นการจัดการเรียนรู้โดยผู้ปกครองหรือครอบครัวของผู้เรียนเป็นหลัก โดยมีการจัดทำแผนการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับหลักสูตรที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับ ในระดับการศึกษาก่อนระดับประถมศึกษาหรือระดับปฐมวัย ซึ่งผู้ปกครองหรือครอบครัวของผู้เรียนอาจมีการจัดทำแผนการเรียนรู้ร่วมกับสถานศึกษาเพื่อนำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน และต้องจัดให้มีการประเมินผลที่เป็นไปตามหลักสูตรที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับ ในระดับการศึกษาก่อนระดับประถมศึกษาหรือระดับปฐมวัย ด้วย โดยต้องเป็นไปตามแนวทางที่หน่วยงานต้นสังกัดกำหนด ซึ่งต้องไม่ขัดต่อกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติ ทั้งนี้ ในการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตร โดยครอบครัว นั้น ผู้ปกครองหรือครอบครัวของผู้เรียนจะต้องได้รับการอนุมัติจากหน่วยงานที่มีอำนาจก่อนการดำเนินงาน และต้องดำเนินงานโดยไม่ขัดต่อกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติ **4. กรมส่งเสริมการเรียนรู้และสถาบันพัฒนาหลักสูตรและการเรียนรู้ อาจกำหนดให้มีวิธีการดำเนินการอื่น** เพื่อจัดการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับ ในระดับการศึกษาก่อนระดับประถมศึกษาหรือระดับปฐมวัย เพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ประชาชน กลุ่มเป้าหมาย โดยต้องไม่ขัดต่อกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติ

ประเด็นการดำเนินงาน	กรอบวิธีการดำเนินงานเพื่อจัด ส่งเสริม และสนับสนุนการเรียนรู้ (เชิงหลักการ)
คุณสมบัติเฉพาะของกลุ่มเป้าหมายที่จะเข้ามาเป็นผู้เรียนในแต่ละวิธีการดำเนินงานเพื่อจัดการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับ ในระดับการศึกษาก่อนระดับประถมศึกษาหรือระดับปฐมวัย	สำหรับการดำเนินงานเพื่อให้กลุ่มเป้าหมายได้รับคุณวุฒิทางการศึกษาในระดับการศึกษาก่อนระดับประถมศึกษาหรือระดับปฐมวัย ในแต่ละวิธีการดำเนินงานนั้น กรมส่งเสริมการเรียนรู้และสถานศึกษาในสังกัดกรมส่งเสริมการเรียนรู้ ควรมีการกำหนดคุณสมบัติเฉพาะของกลุ่มเป้าหมายที่จะเข้ามาเป็นผู้เรียนของแต่ละวิธีการดำเนินงานไว้อย่างชัดเจน โดยคำนึงถึงสิทธิและโอกาสในการได้รับการศึกษาของกลุ่มเป้าหมาย และต้องไม่ขัดต่อกฎหมายที่เกี่ยวข้อง โดยเบื้องต้นควรมีการกำหนดคุณสมบัติเฉพาะของกลุ่มเป้าหมายที่จะเข้ามาเป็นผู้เรียน **ในระดับการศึกษาก่อนระดับประถมศึกษาหรือระดับปฐมวัย** ไว้ดังนี้ 1.เป็นเด็กแรกเกิดถึง 6 ปี หรือก่อนเข้าเรียนประถมศึกษาปีที่ 1 2.เป็นผู้ที่ไม่ได้รับการศึกษาในสถานศึกษา หรืออยู่ในพื้นที่ที่ห่างไกลหรือทุรกันดาร หรือไม่มีหน่วยงานอื่นใดไปดำเนินการ **อย่างไรก็ตาม สำหรับการดำเนินงานเพื่อให้กลุ่มเป้าหมายได้รับการศึกษาในระดับการศึกษาก่อนระดับประถมศึกษาหรือระดับปฐมวัย ด้วยวิธีการต่าง ๆ ที่กรมส่งเสริมการเรียนรู้กำหนดขึ้น นั้น กรมส่งเสริมการเรียนรู้และสถานศึกษาในสังกัด อาจมีการกำหนดคุณสมบัติอื่น ๆ เพิ่มเติมได้ โดยจัดให้มีการศึกษาหรือทบทวน ข้อมูล หลักการ ทฤษฎี ความต้องการ ความจำเป็นของกลุ่มเป้าหมาย และกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานอย่างครอบคลุมก่อน เพื่อให้การกำหนดรายละเอียดคุณสมบัติของกลุ่มเป้าหมายเป็นไปอย่างเหมาะสม และไม่ขัดต่อกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติ**
ผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ของผู้เรียนหรือผลลัพธ์การเรียนรู้ ในระดับการศึกษาก่อนระดับประถมศึกษาหรือระดับปฐมวัย	การกำหนดผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ของการจัดการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับให้แก่ผู้เรียน ในระดับการศึกษาก่อนระดับประถมศึกษาหรือระดับปฐมวัย นั้นอย่างน้อยต้องกำหนดให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาการด้านร่างกาย อารมณ์จิตใจ สังคม และสติปัญญาที่เหมาะสมกับวัย ซึ่งเป็นการเตรียมความพร้อมที่จะเรียนรู้และสร้างรากฐานชีวิตที่นำไปสู่ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เป็นคนดีมีวินัย ภูมิใจในชาติและมีความรับผิดชอบต่อตนเอง ครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ ที่สำคัญต้องกำหนดให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะที่สอดคล้องเป็นไปตามที่มาตรฐานการศึกษาของชาติที่กำหนดไว้ ในระดับการศึกษาก่อนระดับประถมศึกษาหรือระดับปฐมวัย ซึ่งปัจจุบัน มาตรฐานการศึกษาของชาติที่ยังมีผลบังคับใช้อยู่ คือ มาตรฐานการศึกษาของชาติ พ.ศ. 2561 (คณะรัฐมนตรี มีมติให้ความเห็นชอบไว้ เมื่อวันที่ 2 ตุลาคม 2561) ทั้งนี้ ตามมาตรฐานการศึกษาของชาติ

ประเด็นการดำเนินงาน	กรอบวิธีการดำเนินงานเพื่อจัด ส่งเสริม และสนับสนุนการเรียนรู้ (เชิงหลักการ)
	ดังกล่าว ได้กำหนดคุณลักษณะของผู้เรียนในระดับการศึกษาก่อนระดับประถมศึกษาหรือระดับปฐมวัย ไว้ โดยกำหนดไว้ว่า “ผู้เรียนในระดับการศึกษาก่อนระดับประถมศึกษาหรือระดับปฐมวัยต้องมีคุณลักษณะ คือ มีพัฒนาการรอบด้านและสมดุล สนใจเรียนรู้และกำกับตัวเองให้ทำสิ่งต่าง ๆ ที่เหมาะสม ตามช่วงวัยได้สำเร็จ” นอกจากนี้ มาตรฐานการศึกษาของชาติยังกำหนดให้ **ผู้เรียนในทุกระดับการศึกษา** ต้องเป็นผู้ที่มีคุณธรรม ยึดค่านิยมร่วมของสังคมเป็นฐานในการพัฒนาตนเอง โดยต้องเป็นผู้ที่มีค่านิยมร่วมของสังคม 4 ประการ และคุณธรรม ความรู้ และทักษะที่จำเป็น อีกด้วย **ค่านิยมร่วมของสังคม 4 ประการ** ได้แก่ **1. ความเพียรอันบริสุทธิ์** คือ การที่ผู้เรียนมีความอดทน มุ่งมั่น ทำสิ่งใด ๆ ให้เกิดผลสำเร็จอย่างไม่ย่อท้อต่อความลำบาก เพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ตนเอง ส่วนรวม ชุมชน สังคม ประเทศชาติ **2. ความพอเพียง** คือ การที่ผู้เรียนมีความสมดุลรอบด้านทั้งความรู้ คุณธรรม และทักษะที่เกี่ยวข้อง โดยคำนึงถึงความสมดุลทั้งประโยชน์ต่อตนเอง ชุมชน และสังคม **3. วิถีประชาธิปไตย** คือ การที่ผู้เรียนมีความยึดมั่นในการมีส่วนรวม การเคารพกติกา สิทธิหน้าที่ ความรับผิดชอบ การรับฟังความคิดเห็นที่แตกต่าง และสามารถอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรมได้อย่างมีความสุข **4. ความเสมอภาคเท่าเทียม** คือ การที่ผู้เรียนเคารพความแตกต่าง และให้ความสำคัญแก่ผู้อื่น โดยปราศจากอคติ แม้จะมีสถานภาพที่แตกต่างกันทางเศรษฐกิจ สังคม เชื้อชาติ ถิ่นที่อยู่ วัฒนธรรม และความสามารถ **คุณธรรม ความรู้ และทักษะที่จำเป็น** ได้แก่ **1. คุณธรรม** คือ ลักษณะนิสัยที่ดี และคุณลักษณะที่ดีด้านคุณธรรมพื้นฐาน การรู้ถูกผิด ความดีงาม จริยธรรม จรรยาบรรณ ในการเป็นสมาชิกของสังคม เช่น ความมีวินัย ความรับผิดชอบ ความขยันหมั่นเพียร ความซื่อสัตย์ เป็นต้น **2. ทักษะการเรียนรู้และชีวิต คือ** ทักษะที่จำเป็นสำหรับการเรียนรู้เพื่อโลกดิจิทัลและโลกในอนาคต เช่น การรู้วิธีเรียน ทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิต ทักษะชีวิตและทักษะการจัดการ ความสามารถในการปรับตัวยืดหยุ่น พร้อมเผชิญความเปลี่ยนแปลง

ประเด็นการดำเนินงาน	กรอบวิธีการดำเนินงานเพื่อจัด ส่งเสริม และสนับสนุนการเรียนรู้ (เชิงหลักการ)
	3. ความรู้และความรอบรู้ คือ ชุดความรู้ที่จำเป็นสำหรับการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องเพื่อให้ตนเองรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง ได้แก่ 1) ความรู้พื้นฐาน (ภาษา การคำนวณ การใช้เหตุผล) และความรู้ตามหลักสูตร 2) การรู้จักตนเอง 3) ความรู้เรื่องภูมิปัญญาไทย ท้องถิ่น ชุมชน สภาพภูมิสังคม ภูมิอากาศ ประเทศชาติ ประชาคมโลก 4) ความรอบรู้ด้านต่าง ๆ ได้แก่ ความรอบรู้ด้านสุขภาพ การเงิน สารสนเทศ และ 5) ความรู้เรื่องการงานอาชีพ **4. ทักษะทางปัญญา** คือ ทักษะที่จำเป็นในการสร้างนวัตกรรมทางเทคโนโลยีหรือทางสังคม เช่น ภูมิปัญญาไทยและศาสตร์พระราชา ทักษะศตวรรษที่ 21 ทักษะการคิดสร้างสรรค์ ทักษะพหุปัญญา ทักษะข้ามวัฒนธรรม ความสามารถในการบูรณาการข้ามศาสตร์ สร้างสรรค์นวัตกรรม และมีคุณลักษณะของความเป็นผู้ประกอบการที่เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของสังคมและโลกยุคดิจิทัล เป็นต้น อย่างไรก็ตาม นอกเหนือจากการจัดการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับที่มุ่งให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะที่สอดคล้องเป็นไปตามมาตรฐานการศึกษาของชาติที่กำหนดไว้ในระดับการศึกษาก่อนระดับประถมศึกษาหรือระดับปฐมวัย แล้ว หน่วยงานต้นสังกัดและสถานศึกษาที่จะจัดการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับในระดับการศึกษาก่อนระดับประถมศึกษาหรือระดับปฐมวัย ต้องคำนึงถึงการพัฒนาผู้เรียนให้เป็นผู้ที่มีความรู้ ความสามารถ ทักษะ สมรรถนะ และคุณลักษณะอื่น ๆ ที่เป็นไปตามการเปลี่ยนแปลงทางสังคม บริบท และความแตกต่างกันของผู้เรียน รวมถึงความต้องการของผู้เรียนและสังคมด้วย เพื่อให้กลุ่มเป้าหมายมีผลลัพธ์ที่พึงประสงค์เหมาะสมกับระดับการศึกษา โดยได้รับคุณวุฒิในระดับการศึกษาก่อนระดับประถมศึกษาหรือระดับปฐมวัย ต่อไป
วิธีการดำเนินงานเพื่อส่งเสริมสนับสนุนให้กลุ่มเป้าหมายได้รับหลักฐานทางการศึกษาเพื่อประโยชน์ในการได้รับคุณวุฒิทางการศึกษาตามระดับ ในระดับการศึกษาก่อนระดับประถมศึกษาหรือระดับปฐมวัยในอนาคต	วิธีการดำเนินงานเพื่อส่งเสริม สนับสนุนให้กลุ่มเป้าหมายได้รับหลักฐานทางการศึกษาเพื่อประโยชน์ในการได้รับคุณวุฒิทางการศึกษาตามระดับ ในระดับการศึกษาก่อนระดับประถมศึกษาหรือระดับปฐมวัย ในอนาคต กรมส่งเสริมการเรียนรู้และสถานศึกษาในสังกัดกรมส่งเสริมการเรียนรู้ ควรกำหนดวิธีการดำเนินงานเพื่อส่งเสริมสนับสนุนให้กลุ่มเป้าหมายได้รับหลักฐานทางการศึกษาเพื่อประโยชน์ในการได้รับคุณวุฒิทางการศึกษา ในระดับการศึกษาก่อนระดับประถมศึกษาหรือระดับปฐมวัย ในอนาคต ซึ่งในเบื้องต้นอาจกำหนดให้มีวิธีการดำเนินงาน โดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ให้แก่กลุ่มเป้าหมายในลักษณะโครงการหรือกิจกรรมการเรียนรู้ และจัดให้มีการออกหลักฐานทางการศึกษาที่เป็นผลมาจาก

ประเด็นการดำเนินงาน	กรอบวิธีการดำเนินงานเพื่อจัด ส่งเสริม และสนับสนุนการเรียนรู้ (เชิงหลักการ)
	การจัดการเรียนรู้**เมื่อกลุ่มเป้าหมายมีการเข้าร่วมและเป็นผู้ผ่านการประเมินจากการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ในแต่ละโครงการหรือกิจกรรมการเรียนรู้หรือเรื่องที่เรียนรู้ตามที่สถานศึกษาจัดขึ้น เพื่อเสริมสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ให้แก่กลุ่มเป้าหมาย** ยกตัวอย่างเช่น 1) การจัดโครงการส่งเสริมการอ่านและการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัย 2) การจัดโครงการพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดาร การจัดโครงการส่งเสริมสุขภาพอนามัยสำหรับเด็กปฐมวัย 3) การจัดโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิต เป็นต้น
วิธีการจัดการเรียนรู้ที่สมควรนำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับ ในระดับการศึกษาก่อนระดับประถมศึกษาหรือระดับปฐมวัย	การจัดการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัย เป็นการจัดประสบการณ์การเรียนรู้เพื่อพัฒนาเด็กตั้งแต่แรกเกิดถึง 6 ปีบริบูรณ์ โดยเน้นการจัดการเรียนรู้แบบองค์รวมบนพื้นฐานการอบรมการเลี้ยงดู และส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับธรรมชาติและพัฒนาการตามวัยของเด็กแต่ละคน ประกอบด้วย 1. ช่วงอายุแรกเกิดถึง 2 ปี เป็นแนวปฏิบัติการอบรมเลี้ยงดูตามวิถีชีวิตประจำวัน โดยพ่อแม่และผู้เลี้ยงดู 2. ช่วงอายุ 2 - 3 ปี เป็นแนวปฏิบัติการอบรมเลี้ยงดูและส่งเสริมพัฒนาการรวมถึงการเรียนรู้โดยพ่อแม่และผู้เลี้ยงดู และ 3. สำหรับเด็กอายุ 3 - 6 ปี เป็นการจัดการเรียนรู้ในลักษณะการอบรมเลี้ยงดูและให้การศึกษาเด็กจะได้รับการพัฒนาทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญาตามวัย และศักยภาพของแต่ละบุคคล ต้องให้สอดคล้องกับจิตวิทยาพัฒนาการและการทำงานของสมองเหมาะกับอายุ วุฒิภาวะและระดับพัฒนาการ เพื่อให้เด็กปฐมวัยทุกคนได้พัฒนาเต็มตามศักยภาพสอดคล้องกับพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย และส่งเสริมสนับสนุนให้พ่อแม่และครอบครัวมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมและประสบการณ์การเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย ซึ่งอาจมีการแบ่งการจัดการเรียนรู้จำนวน 5 ด้าน ดังนี้ **ด้านที่ 1 การดูแลและการพัฒนาเด็กปฐมวัยอย่างรอบด้าน** 1.1 จัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับหลักสูตร 1.2 จัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมพัฒนาการทุกด้านอย่างสมดุลเต็มศักยภาพ ตามธรรมชาติของเด็กปฐมวัย

ประเด็นการดำเนินงาน	กรอบวิธีการดำเนินงานเพื่อจัด ส่งเสริม และสนับสนุนการเรียนรู้ (เชิงหลักการ)
	1.3 จัดบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ มีเครื่องเล่น แหล่งเรียนรู้ที่เพียงพอ เหมาะสม ปลอดภัยสอดคล้องกับบริบทสังคมและวัฒนธรรมที่แวดล้อมเด็กปฐมวัย รวมถึงเลือกใช้สื่อเทคโนโลยีที่เหมาะสมกับวัย **ด้านที่ 2 การส่งเสริมด้านพัฒนาการทางด้านร่างกายและดูแลสุขภาพ** 2.1 จัดกิจกรรมส่งเสริมโภชนาการและพฤติกรรมการกินที่เหมาะสมสำหรับเด็กปฐมวัย 2.2 จัดกิจกรรมให้เด็กปฐมวัยได้ลงมือปฏิบัติอย่างถูกต้องเหมาะสมในเรื่องการดูแลสุขภาพอนามัย **ด้านที่ 3 การส่งเสริมพัฒนาการด้านสติปัญญา ภาษาและการสื่อสาร** 3.1 จัดการเรียนรู้ให้เด็กปฐมวัยได้วางแผน สังเกต ตั้งคำถาม คิดริเริ่ม คิดสร้างสรรค์ ตัดสินใจ ลงมือปฏิบัติ แสวงหาความรู้ และนำเสนอ 3.2 จัดการเรียนรู้ทางภาษา เพื่อการสื่อสารอย่างหลากหลาย เช่น การฟัง พูด ถาม ตอบ เล่า และสนทนาตามลำดับขั้นตอนการพัฒนาการ เป็นต้น 3.3 จัดการเรียนรู้และปลูกฝังให้เด็กปฐมวัยมีนิสัยรักการอ่าน ฝึกทักษะการดูภาพ ฟังเรื่องราว ดู เล่า อ่าน วาด/เขียนเบื้องต้น ตามลำดับขั้นตอนการพัฒนาการ 3.4 จัดการเรียนรู้ให้เด็กมีประสบการณ์เรียนรู้เกี่ยวกับตัวเด็กปฐมวัย บุคคล สิ่งของ สถานที่ และธรรมชาติรอบตัวที่เหมาะสมกับวัยและพัฒนาการ 3.5 จัดการเรียนรู้ด้านคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์เบื้องต้นตามวัย โดยให้เด็กปฐมวัยได้เรียนรู้ผ่านประสาทสัมผัสและลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง **ด้านที่ 4 การส่งเสริมการด้านอารมณ์ จิตใจ - สังคม ปลูกฝังคุณธรรมและความเป็นพลเมืองที่ดี** 4.1 จัดกิจกรรมเพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ดีและมั่นคงระหว่างผู้ใหญ่กับเด็ก และระหว่างเด็กกับเด็ก 4.2 จัดกิจกรรมส่งเสริมให้เด็กปฐมวัยมีความสุข แจ่มใส ร่าเริง ได้แสดงออกทางด้านอารมณ์ และความรู้สึกที่ดีต่อตนเอง 4.3 จัดการเรียนรู้ผ่านการเคลื่อนไหวร่างกาย ศิลปะ ดนตรี ตามความสนใจ และตามความถนัด

ประเด็นการดำเนินงาน	กรอบวิธีการดำเนินงานเพื่อจัด ส่งเสริม และสนับสนุนการเรียนรู้ (เชิงหลักการ)
	4.4 จัดการเรียนรู้ปลูกฝังคุณธรรมพื้นฐาน มีความเป็นประชาธิปไตย มีความเพียร ความพอเพียง ด้วยวิธีการที่เหมาะสมกับวัยและพัฒนาการ **ด้านที่ 5 การส่งเสริมเด็กปฐมวัยในระยะเปลี่ยนผ่านให้ปรับตัวเข้าสู่การเชื่อมต่อในชั้นถัดไป** 5.1 จัดกิจกรรม ส่งเสริม สนับสนุน และร่วมกับผู้ปกครองเตรียมความพร้อมเด็กก่อนเข้าสู่การพัฒนาเด็กปฐมวัย 5.2 จัดกิจกรรม ส่งเสริม สนับสนุน และร่วมกับผู้ปกครองให้เด็กปฐมวัยมีพัฒนาการตามวัย 5.3 จัดกิจกรรมส่งเสริม สนับสนุน และร่วมกับผู้ปกครองให้เด็กปฐมวัย ปรับตัวก่อนเข้าสู่การศึกษาในระดับที่สูงขึ้น ทั้งนี้ สำหรับวิธีการจัดการเรียนรู้ที่สมควรนำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับ ในระดับการศึกษาก่อนระดับประถมศึกษาหรือระดับปฐมวัย ในแต่ละวิธีการดำเนินงาน นั้น กรมส่งเสริมการเรียนรู้และสถานศึกษาในสังกัดกรมส่งเสริมการเรียนรู้ ควรมีการกำหนดวิธีการจัดการเรียนรู้ให้เหมาะสม สอดคล้องกับความแตกต่าง หลากหลายของกลุ่มเป้าหมาย และเพื่อให้สอดคล้องกับวิธีการดำเนินงานต่าง ๆ ที่กำหนดขึ้นเพื่อดำเนินงานให้กลุ่มเป้าหมายได้รับคุณวุฒิทางการศึกษาในระดับการศึกษาก่อนระดับประถมศึกษาหรือระดับปฐมวัย รวมถึงเพื่อให้มีความเหมาะสมสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม บริบท และความแตกต่างกันของผู้เรียน โดยเบื้องต้นในภาพรวมของการจัดการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับในระดับการศึกษาก่อนระดับประถมศึกษาหรือระดับปฐมวัย อาจกำหนดให้มีวิธีการจัดการเรียนรู้เบื้องต้น ดังนี้ 1. การจัดการเรียนรู้แบบใช้เกม 2. การจัดการเรียนรู้แบบสาธิต 3. การจัดการเรียนรู้ประกอบเพลง 4. การจัดการเรียนรู้โดยกระบวนการสร้างนิสัย 5. การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาจริยธรรม 6. การจัดการเรียนรู้โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนและธรรมชาติ 7. การจัดการเรียนรู้โดยใช้ศิลปะเป็นฐาน เป็นต้น

ประเด็นการดำเนินงาน	กรอบวิธีการดำเนินงานเพื่อจัด ส่งเสริม และสนับสนุนการเรียนรู้ (เชิงหลักการ)
รูปแบบสื่อการเรียนรู้ที่สมควรนำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับ ในระดับการศึกษาก่อนระดับประถมศึกษาหรือระดับปฐมวัย	สำหรับรูปแบบสื่อการเรียนรู้ที่สมควรนำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับ ในระดับการศึกษาก่อนระดับประถมศึกษาหรือระดับปฐมวัย ในแต่ละวิธีการดำเนินงาน นั้น กรมส่งเสริมการเรียนรู้และสถานศึกษาที่มีหน้าที่ ควรมีการกำหนดรูปแบบสื่อการเรียนรู้ โดยเน้นการส่งเสริมพัฒนาการของเด็กปฐมวัยที่เหมาะสม สอดคล้องกับความแตกต่าง หลากหลายของกลุ่มเป้าหมาย และเพื่อให้สอดคล้องกับวิธีการดำเนินงานต่าง ๆ ที่กำหนดขึ้นเพื่อดำเนินงานให้กลุ่มเป้าหมายได้รับคุณวุฒิทางการศึกษาในระดับการศึกษาก่อนระดับประถมศึกษาหรือระดับปฐมวัย ซึ่งเบื้องต้นในภาพรวมของการจัดการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับ ในระดับการศึกษาก่อนระดับประถมศึกษาหรือระดับปฐมวัย อาจกำหนดให้มีการจัดบรรยากาศการเรียนรู้และใช้รูปแบบสื่อการเรียนรู้ ดังนี้ 1. การจัดพื้นที่/มุม/บรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ 2. การใช้สื่ออุปกรณ์ เช่น เครื่องชั่งน้ำหนัก อุปกรณ์วัดส่วนสูง เป็นต้น 3. การใช้สื่อเสริมพัฒนาการ เช่น เกมการศึกษา สี พู่กัน ดินน้ำมัน ของเล่นสำหรับเด็ก เป็นต้น 4. การใช้สื่อของจริง เช่น เครื่องใช้ในชีวิตประจำวัน อุปกรณ์เครื่องครัว เป็นต้น 5. การใช้สื่อรูปแบบต่าง ๆ โดยทั่วไป เช่น สื่อสิ่งพิมพ์ อาทิ หนังสือนิทาน หนังสือภาพ ใบงาน แบบฝึก สื่อเทคโนโลยี เช่น วีดิทัศน์ วิดีโอ เป็นต้น 6. สื่อการเรียนรู้ในรูปแบบอื่น ๆ ที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายและวิธีการดำเนินงานต่าง ๆ ที่กำหนดขึ้นเพื่อจัดการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับ ในระดับการศึกษาก่อนระดับประถมศึกษาหรือระดับปฐมวัย รวมถึงเพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายของการจัดการเรียนรู้หรือผลลัพธ์การเรียนรู้ที่ต้องการให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน
การประเมินผลการจัดการเรียนรู้ที่ควรนำมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ ในระดับการศึกษาก่อนระดับประถมศึกษาหรือระดับปฐมวัย	สำหรับการประเมินผลการจัดการเรียนรู้ที่ควรนำมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ในระดับการศึกษาก่อนระดับประถมศึกษาหรือระดับปฐมวัย กรมส่งเสริมการเรียนรู้และสถานศึกษาที่มีหน้าที่ ควรมีการกำหนดแนวทางการประเมินผลและวิธีการประเมินผลการจัดการเรียนรู้ให้เหมาะสม สอดคล้องกับความแตกต่าง หลากหลายของกลุ่มเป้าหมาย และสอดคล้องกับวิธีการดำเนินงานต่าง ๆ ที่กำหนดขึ้น เพื่อดำเนินงานให้กลุ่มเป้าหมายได้รับคุณวุฒิทางการศึกษา ในระดับการศึกษาก่อนระดับประถมศึกษาหรือระดับปฐมวัย

ประเด็นการดำเนินงาน	กรอบวิธีการดำเนินงานเพื่อจัด ส่งเสริม และสนับสนุนการเรียนรู้ (เชิงหลักการ)
	ทั้งนี้ ควรมีการกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการประเมินผลไว้ในหลักสูตรอย่างชัดเจน โดยต้องเป็นวิธีการประเมินผลการจัดการเรียนรู้ที่สามารถสะท้อนให้เห็นถึงการมีพัฒนาการที่เหมาะสมกับช่วงวัย โดยมีพัฒนาการรอบด้านและสมดุล สนใจเรียนรู้ และกำกับตัวเองให้ทำสิ่งต่าง ๆ ที่เหมาะสม ตามช่วงวัยได้สำเร็จ โดยเน้นการใช้การประเมินพัฒนาการ โดยประเมินตามสภาพจริง และนำผลการประเมินไปปรับปรุงการจัดการเรียนรู้ และพัฒนาเด็กปฐมวัย จำนวน 4 ด้าน ดังนี้ 1. พัฒนาการด้านร่างกาย 2. พัฒนาการด้านอารมณ์ จิตใจ 3. พัฒนาการด้านสังคม 4. พัฒนาการด้านสติปัญญา อย่างไรก็ตาม เพื่อให้เป็นประโยชน์ต่อการออกแบบและวางแผนการจัดการเรียนรู้ให้แก่กลุ่มเป้าหมาย ในการจัดการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับ ในระดับการศึกษาก่อนระดับประถมศึกษาหรือระดับปฐมวัย ควรจัดให้มีการประเมินผล 3 ระยะ ดังนี้ **ระยะที่ 1 ประเมินก่อนเรียน** เป็นการประเมินความพร้อม ความถนัด และศักยภาพเบื้องต้นของกลุ่มเป้าหมาย เพื่อให้ได้ข้อมูลสำหรับนำไปใช้ในการวางแผนการจัดการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายเป็นรายบุคคลหรือรายกลุ่ม **ระยะที่ 2 ประเมินระหว่างเรียน** เป็นการประเมินให้ทราบพัฒนาการของผู้เรียนปฐมวัย และเพื่อนำผลการประเมินที่ได้นั้นมาปรับปรุงการจัดการเรียนรู้และเพื่อการพัฒนาผู้เรียนปฐมวัย **ระยะที่ 3 ประเมินหลังเรียน** เป็นการประเมินคุณลักษณะในภาพรวมของพัฒนาการ 4 ด้าน ได้แก่ ด้านร่างกาย ด้านอารมณ์ จิตใจ ด้านสังคม และด้านสติปัญญา เพื่อนำผลการประเมินที่ได้นั้น ไปใช้ในการสรุปรายงานผลการประเมินพัฒนาการเด็กปฐมวัย เพื่อสำเร็จการศึกษาในระดับการศึกษาก่อนระดับประถมศึกษาหรือระดับปฐมวัย

ส่วนที่ 2 กรอบแนวทางการดำเนินงานของแต่ละวิธีการดำเนินงานเพื่อจัด ส่งเสริม และสนับสนุนการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับ ในระดับการศึกษาก่อนระดับประถมศึกษาหรือระดับปฐมวัย

วิธีการดำเนินงาน	แนวทางการดำเนินงานของแต่ละวิธีการดำเนินงาน
วิธีการดำเนินงานเพื่อจัดให้กลุ่มเป้าหมายได้รับคุณวุฒิทางการศึกษา ในระดับการศึกษาก่อนระดับประถมศึกษาหรือระดับปฐมวัย	
1. การใช้หลักสูตรเพื่อจัดการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับ ในระดับการศึกษาก่อนระดับประถมศึกษาหรือระดับปฐมวัย ภายในสถานศึกษาสังกัดกรมส่งเสริมการเรียนรู้	1.1 กรมส่งเสริมการเรียนรู้จัดให้มีการศึกษาหรือทบทวนข้อมูลและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำไปใช้เป็นข้อมูลในการวางแผนการดำเนินงาน เพื่อจัดให้มีหลักสูตรกลางสำหรับนำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับ ในระดับการศึกษาก่อนระดับประถมศึกษาหรือระดับปฐมวัย ภายในสถานศึกษาสังกัดกรมส่งเสริมการเรียนรู้
	1.2 กรมส่งเสริมการเรียนรู้จัดให้มีหลักสูตรกลางสำหรับนำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับ ในระดับการศึกษาก่อนระดับประถมศึกษาหรือระดับปฐมวัย ภายในสถานศึกษาสังกัดกรมส่งเสริมการเรียนรู้ โดยสถานศึกษามีการจัดทำเป็นหลักสูตรสถานศึกษา ทั้งนี้ ในการจัดให้มีหลักสูตรกลาง สำหรับนำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับ ในระดับการศึกษาก่อนระดับประถมศึกษาหรือระดับปฐมวัย นั้น กรมส่งเสริมการเรียนรู้ต้องดำเนินการร่วมกับสถาบันพัฒนาหลักสูตรและการเรียนรู้ (ปัจจุบันสถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (สสวท.) ทำหน้าที่แทน) ซึ่งหลักสูตรที่จัดให้มีขึ้นนั้น ต้องคำนึงถึงความสอดคล้องกับพัฒนาการของโลก และสอดคล้องกับพัฒนาการทางร่างกายของกลุ่มเป้าหมาย ด้วย
	1.3 กรมส่งเสริมการเรียนรู้ มีการกำหนดหลักเกณฑ์ แนวปฏิบัติ และ/หรือแนวทางการดำเนินงาน และจัดให้มีเอกสาร คู่มือหรือแนวทางการดำเนินงานไว้อย่างถูกต้อง ชัดเจน สอดคล้องกับกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงาน สำหรับนำไปใช้เป็นเครื่องมือในการดำเนินงานให้แก่สถานศึกษาสังกัดกรมส่งเสริมการเรียนรู้ให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน

วิธีการดำเนินงาน	แนวทางการดำเนินงานของแต่ละวิธีการดำเนินงาน
	ทั้งนี้ ส่วนหนึ่งของการกำหนดหลักเกณฑ์ แนวปฏิบัติและ/หรือแนวทางการดำเนินงาน นั้น กรมส่งเสริมการเรียนรู้ควรมีการประกาศรายชื่อสถานศึกษาสังกัดกรมส่งเสริมการเรียนรู้ เพื่อทำหน้าที่ในการจัดการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับ ในระดับการศึกษาก่อนระดับประถมศึกษาหรือระดับปฐมวัย โดยพิจารณากำหนดจากสถานศึกษาที่มีศักยภาพ ความพร้อม และมีกลุ่มเป้าหมายที่ชัดเจน เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีคุณภาพ
	1.4 กรมส่งเสริมการเรียนรู้ และสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัด/กรุงเทพมหานคร จัดให้มีการชี้แจงหรือพัฒนาศักยภาพบุคลากรในแต่ละภาคส่วนที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้ให้มีความรู้ ความเข้าใจ และมีศักยภาพในการจัดการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับ ในระดับการศึกษาก่อนระดับประถมศึกษาหรือระดับปฐมวัย อย่างมีคุณภาพ
	1.5 สถานศึกษาสังกัดกรมส่งเสริมการเรียนรู้ ดำเนินการจัดการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับ ในระดับการศึกษาก่อนระดับประถมศึกษาหรือระดับปฐมวัย ตามแนวทางการดำเนินงานที่กรมส่งเสริมการเรียนรู้กำหนด
	1.6 กรมส่งเสริมการเรียนรู้ และสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัด/กรุงเทพมหานคร ให้การส่งเสริม สนับสนุนการดำเนินงานของสถานศึกษา เพื่อจัดการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับ ในระดับการศึกษาก่อนระดับประถมศึกษาหรือระดับปฐมวัย
	1.7 กรมส่งเสริมการเรียนรู้ และสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัด/กรุงเทพมหานคร ควรจัดให้มีระบบการให้คำแนะนำ ปรึกษา ช่วยเหลือสถานศึกษาที่ทำหน้าที่ เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปด้วยความเรียบร้อย และมีประสิทธิภาพ
	1.8 กรมส่งเสริมการเรียนรู้ และสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัด/กรุงเทพมหานคร หรือหน่วยงานอื่นที่กรมมอบหมาย จัดให้มีการนิเทศ ติดตาม และประเมินผลการดำเนินงานของสถานศึกษา

วิธีการดำเนินงาน	แนวทางการดำเนินงานของแต่ละวิธีการดำเนินงาน
	1.9 กรมส่งเสริมการเรียนรู้ สำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัด/กรุงเทพมหานคร และสถานศึกษาที่ทำหน้าที่ มีการนำผลการนิเทศ ติดตาม และประเมินผลการดำเนินงานของสถานศึกษา ไปใช้ในการพัฒนาการดำเนินงานในส่วนที่เกี่ยวข้อง **อย่างไรก็ตาม ระหว่างการดำเนินงาน โดยนับตั้งแต่เริ่มต้นไปจนตลอดกระบวนการ กรมส่งเสริมการเรียนรู้อาจจัดให้มีการออกกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานขึ้นได้ตามความจำเป็น เช่น การออกเป็นประกาศ ระเบียบ คำสั่ง ข้อบังคับ หลักเกณฑ์การดำเนินงานที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปด้วยความเรียบร้อย ซึ่งต้องไม่ขัดต่อกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติ**
2. การใช้หลักสูตรเพื่อจัดการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับ ในระดับการศึกษาก่อนระดับประถมศึกษาหรือระดับปฐมวัย โดยภาคีเครือข่ายของกรมส่งเสริมการเรียนรู้หรือของสถานศึกษาสังกัดกรมส่งเสริมการเรียนรู้	2.1 กรมส่งเสริมการเรียนรู้จัดให้มีการศึกษาหรือทบทวนข้อมูลและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำไปใช้เป็นข้อมูลในการวางแผนการดำเนินงาน เพื่อจัดให้มีหลักสูตรกลางสำหรับนำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับ ในระดับการศึกษาก่อนระดับประถมศึกษาหรือระดับปฐมวัย โดยภาคีเครือข่ายของกรมส่งเสริมการเรียนรู้หรือของสถานศึกษาสังกัดกรมส่งเสริมการเรียนรู้
	2.2 กรมส่งเสริมการเรียนรู้จัดให้มีหลักสูตรกลางสำหรับนำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับ ในระดับการศึกษาก่อนระดับประถมศึกษาหรือระดับปฐมวัย โดยภาคีเครือข่ายของกรมส่งเสริมการเรียนรู้หรือของสถานศึกษาสังกัดกรมส่งเสริมการเรียนรู้ ทั้งนี้ ในการจัดให้มีหลักสูตรกลาง สำหรับนำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับ ในระดับการศึกษาก่อนระดับประถมศึกษาหรือระดับปฐมวัย นั้น กรมส่งเสริมการเรียนรู้ต้องดำเนินการร่วมกับสถาบันพัฒนาหลักสูตรและการเรียนรู้ (ปัจจุบันสถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (สสวท.) ทำหน้าที่แทน) ซึ่งหลักสูตรที่จัดให้มีขึ้นนั้น ต้องคำนึงถึงความสอดคล้องกับพัฒนาการของโลก และสอดคล้องกับพัฒนาการทางร่างกายของกลุ่มเป้าหมาย ด้วย

วิธีการดำเนินงาน	แนวทางการดำเนินงานของแต่ละวิธีการดำเนินงาน
	2.3 กรมส่งเสริมการเรียนรู้หรือสถานศึกษาที่กรมมอบหมายแสวงหาภาคีเครือข่าย เพื่อเข้ามาจัดการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับ ในระดับการศึกษาก่อนระดับประถมศึกษาหรือระดับปฐมวัย โดยใช้หลักสูตรกลางตามที่กรมส่งเสริมการเรียนรู้จัดให้มีขึ้น
	2.4 กรมส่งเสริมการเรียนรู้หรือสถานศึกษาที่กรมมอบหมาย และภาคีเครือข่าย ร่วมกันกำหนดแนวทางการดำเนินงานเพื่อการจัดการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับ ในระดับการศึกษาก่อนระดับประถมศึกษาหรือระดับปฐมวัย โดยภาคีเครือข่าย
	2.5 กรมส่งเสริมการเรียนรู้ มีการกำหนดหลักเกณฑ์ แนวปฏิบัติและ/หรือแนวทางการดำเนินงาน และจัดให้มีเอกสาร คู่มือหรือแนวทางการดำเนินงานไว้อย่างถูกต้อง ชัดเจน สอดคล้องกับกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงาน สำหรับนำไปใช้เป็นเครื่องมือในการดำเนินงานให้แก่ภาคีเครือข่ายที่ทำหน้าที่จัดการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับ ในระดับการศึกษาก่อนระดับประถมศึกษาหรือระดับปฐมวัย ทั้งนี้ ส่วนหนึ่งของการกำหนดหลักเกณฑ์ แนวปฏิบัติและ/หรือแนวทางการดำเนินงาน นั้น ควรมีการประกาศรายชื่อภาคีเครือข่ายที่จะทำหน้าที่ในการจัดการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับในระดับการศึกษาก่อนระดับประถมศึกษาหรือระดับปฐมวัย เพื่อสร้างการรับรู้และสร้างความเชื่อมั่นให้แก่กลุ่มเป้าหมาย
	2.6 กรมส่งเสริมการเรียนรู้ และสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัด/กรุงเทพมหานคร จัดให้มีการชี้แจงหรือพัฒนาศักยภาพบุคลากรในแต่ละภาคส่วนที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้ โดยเฉพาะภาคีเครือข่ายที่จะทำหน้าที่จัดการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับ ให้มีความรู้ ความเข้าใจ และมีศักยภาพในการจัดการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับ ในระดับการศึกษาก่อนระดับประถมศึกษาหรือระดับปฐมวัย อย่างมีคุณภาพ
	2.7 ภาคีเครือข่าย ดำเนินการจัดการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับในระดับการศึกษาก่อนระดับประถมศึกษาหรือระดับปฐมวัย ตามแนวทางการดำเนินงานที่กรมส่งเสริมการเรียนรู้กำหนด

วิธีการดำเนินงาน	แนวทางการดำเนินงานของแต่ละวิธีการดำเนินงาน
	2.8 กรมส่งเสริมการเรียนรู้ และสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัด/กรุงเทพมหานคร ให้การส่งเสริม สนับสนุนการดำเนินงานภาคีเครือข่าย เพื่อให้การจัดการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับ ในระดับการศึกษาก่อนระดับประถมศึกษาหรือระดับปฐมวัย เป็นไปอย่างมีคุณภาพ
	2.9 กรมส่งเสริมการเรียนรู้ และสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัด/กรุงเทพมหานคร ควรจัดให้มีระบบการให้คำแนะนำ ปรึกษา ช่วยเหลือภาคีเครือข่ายที่ทำหน้าที่จัดการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับ ในระดับการศึกษาก่อนระดับประถมศึกษาหรือระดับปฐมวัย เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปด้วยความเรียบร้อย และมีประสิทธิภาพ
	2.10 กรมส่งเสริมการเรียนรู้ และสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัด/กรุงเทพมหานคร หรือหน่วยงานอื่นที่กรมมอบหมาย จัดให้มีการนิเทศ ติดตาม และประเมินผลการดำเนินงานของภาคีเครือข่ายที่ทำหน้าที่จัดการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับ ในระดับการศึกษาก่อนระดับประถมศึกษาหรือระดับปฐมวัย
	2.11 กรมส่งเสริมการเรียนรู้ สำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัด/กรุงเทพมหานคร และภาคีเครือข่ายที่ทำหน้าที่ มีการนำผลการนิเทศ ติดตาม และประเมินผลการดำเนินงานของภาคีเครือข่ายไปใช้ในการพัฒนาการดำเนินงานในส่วนที่เกี่ยวข้อง **อย่างไรก็ตาม ในระหว่างดำเนินงาน โดยนับตั้งแต่เริ่มต้นไปจนตลอดกระบวนการ กรมส่งเสริมการเรียนรู้อาจจัดให้มีการออกกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานขึ้นได้ตามความจำเป็น เช่น การออกเป็นประกาศ ระเบียบ คำสั่ง ข้อบังคับ หลักเกณฑ์การดำเนินงานที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปด้วยความเรียบร้อย ซึ่งต้องไม่ขัดต่อกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติ**

วิธีการดำเนินงาน	แนวทางการดำเนินงานของแต่ละวิธีการดำเนินงาน
3. การจัดการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับในระดับการศึกษาก่อนระดับประถมศึกษาหรือระดับปฐมวัย โดยครอบครัว (Home School)	3.1 กรมส่งเสริมการเรียนรู้จัดให้มีการศึกษาหรือทบทวนข้อมูลและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำไปใช้เป็นข้อมูลในการวางแผนการดำเนินงาน เพื่อจัดการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับในระดับการศึกษาก่อนระดับประถมศึกษาหรือระดับปฐมวัย โดยครอบครัว (Home School)
	3.2 กรมส่งเสริมการเรียนรู้กำหนดหลักเกณฑ์ แนวปฏิบัติและ/หรือแนวทางการดำเนินงาน และจัดให้มีเอกสาร คู่มือหรือแนวทางการดำเนินงานไว้อย่างถูกต้อง ชัดเจน สอดคล้องกับกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงาน สำหรับนำไปใช้เป็นเครื่องมือในการดำเนินงานจัดการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับ ในระดับการศึกษาก่อนระดับประถมศึกษาหรือระดับปฐมวัย โดยครอบครัว (Home School)
	3.3 กรมส่งเสริมการเรียนรู้ และสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัด/กรุงเทพมหานคร จัดให้มีการชี้แจงหรือพัฒนาศักยภาพบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับ ในระดับการศึกษาก่อนระดับประถมศึกษาหรือระดับปฐมวัย โดยครอบครัว (Home School) ให้มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักเกณฑ์ แนวปฏิบัติและ/หรือแนวทางการดำเนินงานตามที่กรมส่งเสริมการเรียนรู้กำหนด
	3.4 ผู้ปกครองหรือครอบครัวที่ได้รับการอนุมัติให้จัดการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับ ในระดับการศึกษาก่อนระดับประถมศึกษาหรือระดับปฐมวัย โดยครอบครัว (Home School) ดำเนินการจัดการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับ ในระดับการศึกษาก่อนระดับประถมศึกษาหรือระดับปฐมวัย ตามแนวทางการดำเนินงานที่กรมส่งเสริมการเรียนรู้กำหนด
	3.5 กรมส่งเสริมการเรียนรู้ และสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัด/กรุงเทพมหานคร ให้การส่งเสริม สนับสนุนการดำเนินงานแก่ผู้ปกครองหรือครอบครัวที่ได้รับการอนุมัติให้จัดการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับ ในระดับการศึกษาก่อนระดับประถมศึกษาหรือระดับปฐมวัย โดยครอบครัว (Home School)

วิธีการดำเนินงาน	แนวทางการดำเนินงานของแต่ละวิธีการดำเนินงาน
	3.6 กรมส่งเสริมการเรียนรู้ และสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัด/กรุงเทพมหานคร หรือหน่วยงานอื่นที่กรมมอบหมาย จัดให้มีการนิเทศ ติดตาม และประเมินผลการดำเนินงานการจัดการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับ ในระดับการศึกษาก่อนระดับประถมศึกษาหรือระดับปฐมวัยโดยครอบครัว (Home School)
	3.7 กรมส่งเสริมการเรียนรู้ สำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัด/กรุงเทพมหานคร และผู้ปกครองหรือครอบครัวที่ได้รับการอนุมัติให้จัดการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับ **ในระดับการศึกษาก่อนระดับประถมศึกษาหรือระดับปฐมวัย** โดยครอบครัว (Home School) มีการนำคำแนะนำ และผลการนิเทศ ติดตาม และประเมินผลการดำเนินงานไปใช้ในการพัฒนาการดำเนินงานในส่วนที่เกี่ยวข้อง **อย่างไรก็ตาม ในระหว่างดำเนินงาน โดยนับตั้งแต่เริ่มต้นไปจนตลอดกระบวนการ กรมส่งเสริมการเรียนรู้อาจจัดให้มีการออกกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานขึ้นได้ตามความจำเป็น เช่น การออกเป็นประกาศ ระเบียบ คำสั่ง ข้อบังคับ หลักเกณฑ์การดำเนินงานที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปด้วยความเรียบร้อย ซึ่งต้องไม่ขัดต่อกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติ**

วิธีการดำเนินงาน	แนวทางการดำเนินงานของแต่ละวิธีการดำเนินงาน
วิธีการดำเนินงานเพื่อส่งเสริม สนับสนุนให้กลุ่มเป้าหมายได้รับหลักฐานทางการศึกษาเพื่อประโยชน์ในการได้รับคุณวุฒิทางการศึกษาตามระดับ ในระดับการศึกษาก่อนระดับประถมศึกษาหรือระดับปฐมวัยในอนาคต	
1. จัดให้มีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ให้แก่กลุ่มเป้าหมาย ในลักษณะโครงการหรือกิจกรรมการเรียนรู้ และจัดให้มีการออกหลักฐานทางการศึกษาที่เป็นผลมาจากการจัดการเรียนรู้	1.1 กรมส่งเสริมการเรียนรู้กำหนดนโยบาย หรือแนวทางการดำเนินงานเพื่อให้สถานศึกษามีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ให้แก่กลุ่มเป้าหมายในลักษณะโครงการหรือกิจกรรมการเรียนรู้ และจัดให้มีการออกหลักฐานทางการศึกษาที่เป็นผลมาจากการจัดการเรียนรู้
	1.2 กรมส่งเสริมการเรียนรู้แนวทางการดำเนินงาน และจัดให้มีเอกสาร คู่มือหรือแนวทางการดำเนินงานไว้อย่างถูกต้อง ชัดเจน สำหรับนำไปใช้เป็นเครื่องมือในการดำเนินงานแก่สถานศึกษาเพื่อจัดให้มีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ให้แก่กลุ่มเป้าหมาย ในลักษณะโครงการหรือกิจกรรมการเรียนรู้ และจัดให้มีการออกหลักฐานทางการศึกษาที่เป็นผลมาจากการจัดการเรียนรู้
	1.3 กรมส่งเสริมการเรียนรู้ และสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัด/กรุงเทพมหานคร จัดให้มีการชี้แจงหรือพัฒนาศักยภาพบุคลากรที่เกี่ยวข้อง ให้มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดให้มีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ให้แก่กลุ่มเป้าหมาย ในลักษณะโครงการหรือกิจกรรมการเรียนรู้ และจัดให้มีการออกหลักฐานทางการศึกษาที่เป็นผลมาจากการจัดการเรียนรู้
	1.4 กรมส่งเสริมการเรียนรู้ และสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัด/กรุงเทพมหานคร ให้การส่งเสริม สนับสนุนการดำเนินงานของสถานศึกษา เพื่อให้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ให้แก่กลุ่มเป้าหมาย และการออกหลักฐานทางการศึกษา เป็นไปอย่างมีคุณภาพ
	1.5 กรมส่งเสริมการเรียนรู้ และสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัด/กรุงเทพมหานคร หรือหน่วยงานอื่นที่กรมมอบหมาย จัดให้มีการนิเทศ ติดตาม และประเมินผลการดำเนินงานของสถานศึกษาในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ให้แก่กลุ่มเป้าหมาย

วิธีการดำเนินงาน	แนวทางการดำเนินงานของแต่ละวิธีการดำเนินงาน
	1.6 กรมส่งเสริมการเรียนรู้ สำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัด/กรุงเทพมหานคร และสถานศึกษา มีการนำผลการนิเทศติดตาม และประเมินผลการดำเนินงานไปใช้ในการพัฒนาการดำเนินงานในส่วนที่เกี่ยวข้อง **อย่างไรก็ตาม ในระหว่างดำเนินงาน โดยนับตั้งแต่เริ่มต้นไปจนตลอดกระบวนการ กรมส่งเสริมการเรียนรู้อาจจัดให้มีการออกกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานขึ้นได้ตามความจำเป็น เช่น การออกเป็นประกาศ ระเบียบ คำสั่ง ข้อบังคับ หลักเกณฑ์การดำเนินงานที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปด้วยความเรียบร้อย ซึ่งต้องไม่ขัดต่อกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติ**

3.2 วิธีการดำเนินงานเพื่อจัด ส่งเสริม และสนับสนุนการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับ ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านสามัญศึกษา (ประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลาย)

สำหรับวิธีการดำเนินงานเพื่อจัด ส่งเสริม และสนับสนุนการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับ ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านสามัญศึกษา (ประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลาย) นั้น ได้มีการกำหนดกรอบวิธีการดำเนินงานไว้ 2 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 กรอบวิธีการดำเนินงานเพื่อจัด ส่งเสริม และสนับสนุนการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับ ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านสามัญศึกษา (ประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลาย)

ส่วนที่ 2 กรอบแนวทางการดำเนินงานของแต่ละวิธีการดำเนินงานเพื่อจัด ส่งเสริม และสนับสนุนการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับ ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านสามัญศึกษา (ประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลาย)

โดยมีรายละเอียด ดังนี้

ส่วนที่ 1 กรอบวิธีการดำเนินงานเพื่อจัดการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับ ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านสามัญศึกษา (ประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลาย)

ประเด็นการดำเนินงาน	กรอบวิธีการดำเนินงานเพื่อจัด ส่งเสริม และสนับสนุนการเรียนรู้ (เชิงหลักการ)
กลุ่มเป้าหมาย	คือ ผู้ที่อยู่ในวัยเรียนแต่ไม่ได้รับการศึกษาในสถานศึกษา หรือผู้ซึ่งพ้นวัยที่จะศึกษาในสถานศึกษา หรืออยู่ในพื้นที่ที่ห่างไกลหรือทุรกันดาร หรือไม่มีหน่วยงานอื่นใดไปดำเนินการ (เป็นผู้ซึ่งมิได้ศึกษาอยู่ในสถานศึกษาไม่ว่าด้วยเหตุใดก็ตาม) ได้แก่ **1. กลุ่มผู้ด้อยโอกาส** เช่น 1.1 กลุ่มผู้พิการ 1.2 กลุ่มผู้ประกอบอาชีพ 1.3 แรงงานนอกระบบ 1.4 กลุ่มชาติพันธุ์ (ชนกลุ่มน้อย) 1.5 อื่น ๆ **2. กลุ่มผู้พลาดโอกาส** เช่น 2.1 กลุ่มเด็ก/เยาวชนที่ออกกลางคันจากระดับการศึกษาภาคบังคับ 2.2 กลุ่มผู้จบการศึกษาภาคบังคับแต่ไม่ได้เรียนต่อ 2.3 กลุ่มทหารกองประจำการที่ยังไม่จบการศึกษาภาคบังคับ 2.4 กลุ่มเด็ก/เยาวชนเร่ร่อน/ไร้บ้าน 2.5 กลุ่มเด็ก/เยาวชน/ลูกกรรมกรก่อสร้าง 2.6 กลุ่มเด็ก/เยาวชนที่มีความพร้อมแต่ไม่ต้องการรับการศึกษาในระบบปกติ

ประเด็นการดำเนินงาน	กรอบวิธีการดำเนินงานเพื่อจัด ส่งเสริม และสนับสนุนการเรียนรู้ (เชิงหลักการ)
	2.7 กลุ่มผู้สูงอายุ 2.8 อื่น ๆ **3. กลุ่มผู้ขาดโอกาส** เช่น 3.1 กลุ่มประชาชนในพื้นที่เสี่ยงภัยจากการก่อการร้าย การก่อความไม่สงบในบริเวณชายแดน 3.2 กลุ่มประชาชนในพื้นที่ชนบทห่างไกลหรือยากลำบากในการคมนาคมติดต่อสื่อสาร 3.3 กลุ่มคนไทยในต่างประเทศ/คนไทยที่กลับจากต่างประเทศ 3.4 กลุ่มผู้ต้องขัง 3.5 กลุ่มเด็ก/เยาวชนในสถานพินิจ 3.6 กลุ่มแรงงานต่างด้าว หรือแรงงานข้ามชาติ 3.7 กลุ่มบุคคลที่ไม่มีทะเบียนราษฎร 3.8 อื่น ๆ
วิธีการดำเนินงานเพื่อจัดให้กลุ่มเป้าหมายได้รับคุณวุฒิทางการศึกษา ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านสามัญศึกษา	สำหรับวิธีการดำเนินงานเพื่อจัดให้กลุ่มเป้าหมายได้รับคุณวุฒิทางการศึกษา **ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านสามัญศึกษา** กรมส่งเสริมการเรียนรู้ต้องมีการกำหนดวิธีการดำเนินงานเพื่อจัดให้กลุ่มเป้าหมายได้รับการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านสามัญศึกษา โดยเบื้องต้นอาจกำหนดให้มีวิธีการดำเนินงานด้วยวิธีการ ดังต่อไปนี้ **1. การใช้หลักสูตรเพื่อจัดการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านสามัญศึกษา ภายในสถานศึกษาสังกัดกรมส่งเสริมการเรียนรู้** โดยกรมส่งเสริมการเรียนรู้จัดให้มีหลักสูตรที่สอดคล้องกับพัฒนาการของโลกและสอดคล้องกับความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย สำหรับนำไปใช้จัดการเรียนรู้ภายในสถานศึกษาสังกัดกรมส่งเสริมการเรียนรู้ โดยสถานศึกษามีการจัดทำเป็นหลักสูตรสถานศึกษา **2. การใช้หลักสูตรเพื่อจัดการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านสามัญศึกษา โดยภาคีเครือข่าย** ซึ่งเป็นการจัดการเรียนรู้โดยบุคคล กลุ่มบุคคล องค์กร หน่วยงาน หรือสถาบันในชุมชนที่เป็นภาคีเครือข่ายของกรมส่งเสริมการเรียนรู้หรือภาคีเครือข่ายของสถานศึกษาสังกัดกรมส่งเสริมการเรียนรู้ ทั้งนี้ การดำเนินงานต้องไม่ขัดต่อกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติ **3. การจัดการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับ ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านสามัญศึกษา โดยครอบครัว (Home School)** ซึ่งเป็นการจัดการเรียนรู้โดยผู้ปกครองหรือครอบครัวของผู้เรียนเป็นหลัก โดยมีการ

ประเด็นการดำเนินงาน	กรอบวิธีการดำเนินงานเพื่อจัด ส่งเสริม และสนับสนุนการเรียนรู้ (เชิงหลักการ)
	จัดทำแผนการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับหลักสูตรที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับ ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านสามัญศึกษา ซึ่งผู้ปกครองหรือครอบครัวของผู้เรียนอาจมีการจัดทำแผนการเรียนรู้ร่วมกับสถานศึกษาเพื่อนำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน และต้องจัดให้มีการประเมินผลที่เป็นไปตามหลักสูตรที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับ ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านสามัญศึกษา ด้วย โดยต้องเป็นไปตามแนวทางที่หน่วยงานต้นสังกัดกำหนด ซึ่งต้องไม่ขัดต่อกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติ ทั้งนี้ ในการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตร โดยครอบครัว นั้น ผู้ปกครองหรือครอบครัวของผู้เรียนจะต้องได้รับการอนุมัติจากหน่วยงานที่มีอำนาจก่อนการดำเนินงาน และต้องดำเนินงานโดยไม่ขัดต่อกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติ **4. การใช้หลักสูตรเพื่อจัดการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านสามัญศึกษา ควบคู่กับการจัดการเรียนรู้ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านอาชีวศึกษา หรือในรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบทวิศึกษา** ทั้งนี้ ในการดำเนินงานเพื่อจัดการเรียนรู้ดังกล่าว อาจกำหนดให้สถานศึกษาสังกัดกรมส่งเสริมการเรียนรู้ทำหน้าที่ในการจัดการเรียนรู้แบบทวิศึกษาด้วยสถานศึกษานั้น ๆ เอง หรืออาจจัดร่วมกับสถานศึกษาอื่นในสังกัดเดียวกัน หรืออาจจัดร่วมกับสถานศึกษาต่างหน่วยงานที่เป็นความร่วมมือ โดยมีเป้าหมายในการสร้างโอกาสทางการศึกษาให้แก่กลุ่มเป้าหมายให้ได้รับคุณวุฒิทางการศึกษา ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ทั้งด้านสามัญศึกษาและด้านอาชีวศึกษา ได้ อย่างไรก็ตาม หากกรมส่งเสริมการเรียนรู้จะกำหนดให้มีการดำเนินงานด้วยวิธีการนี้ หน่วยงานต้นสังกัดของสถานศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ/กรมส่งเสริมการเรียนรู้) ควรมีการประกาศรายชื่อสถานศึกษา เพื่อทำหน้าที่ในการจัดการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับ ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านสามัญศึกษา ในรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบทวิศึกษา โดยพิจารณากำหนดจากสถานศึกษาที่มีศักยภาพ ความพร้อม และมีกลุ่มเป้าหมายที่ชัดเจน เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีคุณภาพ และต้องดำเนินการโดยไม่ขัดต่อกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติ

ประเด็นการดำเนินงาน	กรอบวิธีการดำเนินงานเพื่อจัด ส่งเสริม และสนับสนุนการเรียนรู้ (เชิงหลักการ)
	5. จัดให้มีการเทียบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านสามัญศึกษา ซึ่งอาจมีการดำเนินการด้วยวิธีการย่อย ดังนี้ (5.1) จัดให้มีการเทียบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้วยวิธีการประเมิน 2 มิติ คือ มิติประสบการณ์ และมิติความรู้ความคิด ซึ่งเป็นการดำเนินงานเพื่อเปิดโอกาสให้กลุ่มเป้าหมายได้นำความรู้ ทักษะ และประสบการณ์ที่มีอยู่ มาขอรับการประเมินตามหลักเกณฑ์ วิธีการ แนวปฏิบัติ และ/หรือแนวทางการดำเนินงานที่กำหนด เพื่อให้ได้รับคุณวุฒิระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านสามัญศึกษา ในระดับที่ขอเข้ารับการประเมินได้ (5.2) จัดให้มีการเทียบระดับการศึกษาด้วยวิธีการสอบเทียบวัดระดับความรู้การศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งเป็นการดำเนินงานเพื่อเปิดโอกาสให้กลุ่มเป้าหมายที่มีความรู้ ความสามารถพิเศษ หรือมีความเป็นเลิศ ได้นำศักยภาพที่มีอยู่ ไปเข้ารับการทดสอบตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนด เพื่อให้ได้รับคุณวุฒิระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านสามัญศึกษา ในระดับที่เข้ารับการทดสอบได้ ทั้งนี้ การดำเนินงานต้องไม่ขัดต่อกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติ **6. กรมส่งเสริมการเรียนรู้และสถาบันพัฒนาหลักสูตรและการเรียนรู้ อาจกำหนดให้มีวิธีการดำเนินการอื่น** เพื่อจัดการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับ ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านสามัญศึกษา ที่จะก่อให้เกิดประโยชน์แก่ประชาชน กลุ่มเป้าหมาย โดยต้องไม่ขัดต่อกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติ อย่างไรก็ตาม ในส่วนของวิธีการดำเนินงานใดก็ตามที่จะดำเนินการเพื่อให้กลุ่มเป้าหมายได้รับคุณวุฒิทางการศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านสามัญศึกษา นั้น หากกรมส่งเสริมการเรียนรู้ จะจัดให้มีหลักสูตรเพื่อนำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับ ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านสามัญศึกษา กรมส่งเสริมการเรียนรู้ ต้องดำเนินการร่วมกับสถาบันพัฒนาหลักสูตรและการเรียนรู้ (ปัจจุบันสถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (สสวท.) ทำหน้าที่แทน) ซึ่งหลักสูตรที่จัดให้มีขึ้นนั้น ต้องคำนึงถึงความสอดคล้องกับพัฒนาการของโลก และสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน ด้วย

ประเด็นการดำเนินงาน	กรอบวิธีการดำเนินงานเพื่อจัด ส่งเสริม และสนับสนุนการเรียนรู้ (เชิงหลักการ)
คุณสมบัติเฉพาะของกลุ่มเป้าหมายที่จะเข้ามาเป็นผู้เรียนในแต่ละวิธีการดำเนินงานเพื่อจัดการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับ ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านสามัญศึกษา	สำหรับการดำเนินงานเพื่อให้กลุ่มเป้าหมายได้รับคุณวุฒิทางการศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านสามัญศึกษา ในแต่ละวิธีการดำเนินงานนั้น กรมส่งเสริมการเรียนรู้และสถานศึกษาในสังกัดกรมส่งเสริมการเรียนรู้ ควรมีการกำหนดคุณสมบัติเฉพาะของกลุ่มเป้าหมายที่จะเข้ามาเป็นผู้เรียนของแต่ละวิธีการดำเนินงานไว้อย่างชัดเจน โดยคำนึงถึงสิทธิและโอกาสในการได้รับการศึกษาของกลุ่มเป้าหมาย และต้องไม่ขัดต่อกฎหมายที่เกี่ยวข้อง โดยเบื้องต้นควรมีการกำหนดคุณสมบัติเฉพาะของกลุ่มเป้าหมายที่จะเข้ามาเป็นผู้เรียน **ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านสามัญศึกษา** ของกลุ่มเป้าหมายซึ่งต้องไม่ขัดต่อกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ซึ่งอย่างน้อยเบื้องต้น ควรมีการกำหนดคุณสมบัติเฉพาะของกลุ่มเป้าหมายที่จะเข้ามาเป็นผู้เรียนของแต่ละวิธีการดำเนินงาน ไว้ดังนี้ **1. การใช้หลักสูตรเพื่อจัดการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านสามัญศึกษา ภายในสถานศึกษาสังกัดกรมส่งเสริมการเรียนรู้** ควรมีการกำหนดคุณสมบัติเฉพาะไว้อย่างน้อย ดังนี้ **ระดับประถมศึกษา** 1) ต้องเป็นผู้ที่ไม่ได้รับการศึกษาในสถานศึกษา หรืออยู่ในพื้นที่ที่ห่างไกลหรือทุรกันดาร หรือไม่มีหน่วยงานอื่นใดไปดำเนินการ 2) ต้องเป็นผู้ที่มีอายุเกิน 6 ปี 3) ต้องเป็นผู้ที่มีความสามารถในการอ่านออก เขียนได้ **ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น** 1) ต้องเป็นผู้ที่ไม่ได้รับการศึกษาในสถานศึกษา หรืออยู่ในพื้นที่ที่ห่างไกลหรือทุรกันดาร หรือไม่มีหน่วยงานอื่นใดไปดำเนินการ 2) ต้องเป็นผู้ที่มีวุฒิการศึกษาในระดับประถมศึกษาหรือเทียบเท่า **ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย** 1) ต้องเป็นผู้ที่ไม่ได้รับการศึกษาในสถานศึกษา ทั้งในระบบหรือนอกระบบที่แบ่งเป็นระดับการศึกษาด้านสามัญศึกษา 2) ต้องมีวุฒิการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นหรือเทียบเท่า **2. การใช้หลักสูตรเพื่อจัดการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านสามัญศึกษา โดยภาคีเครือข่ายของกรมส่งเสริมการเรียนรู้หรือภาคีเครือข่ายของสถานศึกษา** ควรมีการกำหนดคุณสมบัติเฉพาะไว้อย่างน้อย ดังนี้

ประเด็นการดำเนินงาน	กรอบวิธีการดำเนินงานเพื่อจัด ส่งเสริม และสนับสนุนการเรียนรู้ (เชิงหลักการ)
	ระดับประถมศึกษา 1) ต้องเป็นผู้ที่ไม่ได้รับการศึกษาในสถานศึกษา หรืออยู่ในพื้นที่ที่ห่างไกลหรือทุรกันดาร หรือไม่มีหน่วยงานอื่นใดไปดำเนินการ 2) ต้องเป็นผู้ที่มีอายุเกิน 6 ปี 3) ต้องเป็นผู้ที่มีความสามารถในการอ่านออก เขียนได้ **ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น** 1) ต้องเป็นผู้ที่ไม่ได้รับการศึกษาในสถานศึกษา ทั้งในระบบหรือนอกระบบที่แบ่งเป็นระดับการศึกษาด้านสามัญศึกษา 2) ต้องมีวุฒิการศึกษาในระดับประถมศึกษาหรือเทียบเท่า **ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย** 1) ต้องเป็นผู้ที่ไม่ได้รับการศึกษาในสถานศึกษา ทั้งในระบบหรือนอกระบบที่แบ่งเป็นระดับการศึกษาด้านสามัญศึกษา 2) ต้องมีวุฒิการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นหรือเทียบเท่า **3. การจัดการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับ ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านสามัญศึกษา โดยครอบครัว (Home School)** ควรมีการกำหนดคุณสมบัติเฉพาะไว้อย่างน้อย ดังนี้ **ระดับประถมศึกษา** 1) ต้องเป็นผู้ที่มีอายุเกิน 6 ปี 2) ต้องเป็นผู้ที่อยู่ในการปกครองของบิดาและมารดา หรือบิดา หรือมารดาหรือเป็นผู้ที่มีอำนาจปกครองหรือผู้ปกครองตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ **ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น** 1) ต้องเป็นผู้ที่อยู่ในการปกครองของบิดาและมารดา หรือบิดา หรือมารดาหรือเป็นผู้ที่มีอำนาจปกครองหรือผู้ปกครองตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ 2) ต้องมีวุฒิการศึกษาในระดับประถมศึกษาหรือเทียบเท่า **ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย** 1) ต้องเป็นผู้ที่อยู่ในการปกครองของบิดาและมารดา หรือบิดา หรือมารดาหรือเป็นผู้ที่มีอำนาจปกครองหรือผู้ปกครองตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ 2) ต้องมีวุฒิการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นหรือเทียบเท่า

ประเด็นการดำเนินงาน	กรอบวิธีการดำเนินงานเพื่อจัด ส่งเสริม และสนับสนุนการเรียนรู้ (เชิงหลักการ)
	4. การใช้หลักสูตรเพื่อจัดการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านสามัญศึกษา ควบคู่กับการจัดการเรียนรู้ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านอาชีวศึกษา หรือในรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบทวิศึกษา ควรมีการกำหนดคุณสมบัติเฉพาะไว้อย่างน้อย ดังนี้ 4.1 ต้องเป็นผู้ที่มีอายุพ้นวัยการศึกษาภาคบังคับ หรือมีอายุ 15 ปีบริบูรณ์ขึ้นไป 4.2 ต้องมีวุฒิการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นหรือเทียบเท่า 4.3 ต้องกำลังศึกษาอยู่ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านอาชีวศึกษา ในสถานศึกษาของสถานศึกษาสังกัดกรมส่งเสริมการเรียนรู้หรือสถานศึกษาทั้งภาครัฐและเอกชนที่เป็นภาคีเครือข่ายในการดำเนินงานของกรมส่งเสริมการเรียนรู้ **5. การจัดให้มีการเทียบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านสามัญศึกษา** **(5.1) การจัดให้มีการเทียบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้วยวิธีการประเมิน 2 มิติ คือ มิติประสบการณ์ และมิติความรู้ความคิด** ควรมีการกำหนดคุณสมบัติเฉพาะไว้อย่างน้อย ดังนี้ 5.1.1 ต้องไม่เป็นผู้เรียน นักเรียนหรือนักศึกษาที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านสามัญศึกษา ในสถานศึกษาใดสถานศึกษาหนึ่ง ทั้งภาครัฐและเอกชน 5.1.2 ต้องมีสัญชาติไทย 5.1.3 ต้องเป็นผู้ที่มีอายุไม่น้อยกว่า 20 ปีบริบูรณ์ โดยนับถึงวันรับสมัคร 5.1.4 ต้องมีวุฒิการศึกษาในระดับการศึกษาที่ต่ำกว่าระดับที่ประสงค์จะขอเข้ารับการประเมินเพื่อเทียบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านสามัญศึกษาหนึ่งระดับ ยกเว้นการขอเข้ารับการประเมินเพื่อเทียบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านสามัญศึกษา ระดับประถมศึกษา 5.1.5 ต้องมีความรู้ ทักษะ ประสบการณ์ และคุณลักษณะเป็นไปตามเกณฑ์การประเมินในระดับที่ขอเข้ารับการประเมินเพื่อเทียบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านสามัญศึกษา **(5.2) การจัดให้มีการเทียบระดับการศึกษาด้วยวิธีการสอบเทียบวัดระดับความรู้การศึกษาขั้นพื้นฐาน** ควรมีการกำหนดคุณสมบัติเฉพาะไว้อย่างน้อย ดังนี้

ประเด็นการดำเนินงาน	กรอบวิธีการดำเนินงานเพื่อจัด ส่งเสริม และสนับสนุนการเรียนรู้ (เชิงหลักการ)
	5.2.1 ต้องมีสัญชาติไทย 5.2.2 ผู้ที่อยู่ในกลุ่มที่พ้นเกณฑ์การศึกษาภาคบังคับแต่ยังอยู่ในวัยเรียน หรือผู้ซึ่งพ้นวัยที่จะศึกษาในสถานศึกษา 5.2.3 ต้องมีวุฒิการศึกษาในระดับการศึกษาที่ต่ำกว่าระดับที่ประสงค์จะขอสอบเทียบวัดระดับความรู้การศึกษาขั้นพื้นฐานหนึ่งระดับ ยกเว้นการขอสอบเพียบวัดระดับความรู้การศึกษาขั้นพื้นฐานระดับประถมศึกษา **อย่างไรก็ตาม สำหรับการดำเนินงานเพื่อให้กลุ่มเป้าหมายได้รับการศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านสามัญศึกษา ด้วยวิธีการต่าง ๆ ที่กรมส่งเสริมการเรียนรู้กำหนด อาจจะมีการกำหนดคุณสมบัติอื่น ๆ เพิ่มเติม ซึ่งควรจัดให้มีการศึกษาข้อมูล หลักการ และกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดคุณสมบัติของกลุ่มเป้าหมายและเกณฑ์การสำเร็จการศึกษาของในแต่ละวิธีการดำเนินงานก่อน เพื่อให้การกำหนดรายละเอียดคุณสมบัติของกลุ่มเป้าหมายและเกณฑ์การสำเร็จการศึกษาเป็นไปอย่างเหมาะสม สอดคล้องเป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติ**
ผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ของผู้เรียนหรือผลลัพธ์การเรียนรู้ ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านสามัญศึกษา	การกำหนดผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ของการจัดการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับให้แก่ผู้เรียน **ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านสามัญศึกษา** นั้น อย่างน้อยต้องกำหนดให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะที่สอดคล้องเป็นไปตามมาตรฐานการศึกษาของชาติที่กำหนดไว้ ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านสามัญศึกษา **ผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ของการจัดการเรียนรู้ตามมาตรฐานการศึกษาของชาติ** ปัจจุบัน มาตรฐานการศึกษาของชาติที่ยังมีผลบังคับใช้อยู่ คือ มาตรฐานการศึกษาของชาติ พ.ศ. 2561 (คณะรัฐมนตรี มีมติให้ความเห็นชอบไว้เมื่อวันที่ 2 ตุลาคม 2561) ทั้งนี้ ตามมาตรฐานการศึกษาของชาติ ดังกล่าวได้กำหนดคุณลักษณะของผู้เรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านสามัญศึกษา โดยกำหนดไว้ว่า **ผู้เรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านสามัญศึกษา ในแต่ละระดับการศึกษา ต้องมีคุณลักษณะ 3 ด้าน ดังนี้** **ระดับประถมศึกษา** 1. **การเป็นผู้เรียน** คือ การที่ผู้เรียนรักและรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ ชอบการอ่าน มีความรู้พื้นฐาน ทักษะ และสมรรถนะทางภาษา การคำนวณ มีเหตุผล มีนิสัยและสุขภาพที่ดี และมีสุนทรียภาพที่ดี

ประเด็นการดำเนินงาน	กรอบวิธีการดำเนินงานเพื่อจัด ส่งเสริม และสนับสนุนการเรียนรู้ (เชิงหลักการ)
	2. การเป็นผู้ร่วมสร้างสรรค์นวัตกรรม คือ การที่ผู้เรียนรับผิดชอบในการทำงานร่วมกับผู้อื่น มีความรู้ ทักษะ และสมรรถนะทางเทคโนโลยีดิจิทัล การคิดสร้างสรรค์ ภาษาอังกฤษ การสื่อสาร และความรอบรู้ด้านต่าง ๆ **3. การเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง** คือ การที่ผู้เรียนสามารถแยกแยะถูกผิด ปฏิบัติตนตามสิทธิและหน้าที่ของตน โดยไม่ละเมิดสิทธิของผู้อื่น เป็นสมาชิกที่ดีของกลุ่ม มีจิตอาสา รักท้องถิ่นและประเทศ **ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น** **1. การเป็นผู้เรียน** คือ การที่ผู้เรียนรู้จักตนเองและผู้อื่น มีเป้าหมายและทักษะการเรียนรู้ บริหารจัดการตนเองเป็น มีทักษะชีวิต มีความรู้ ความรอบรู้ และสมรรถนะที่จำเป็นต่อการสร้างสุขภาวะ การศึกษาต่อหรือการทำงานที่เหมาะสมกับช่วงวัย **2. การเป็นผู้ร่วมสร้างสรรค์นวัตกรรม** คือ การที่ผู้เรียนมีทักษะการทำงานร่วมกัน ทักษะการสื่อสาร มีความรอบรู้ทางข้อมูลสารสนเทศ และทางดิจิทัลเพื่อการแก้ไขปัญหา มีการคิดอย่างมีวิจารณญาณ มีความคิดสร้างสรรค์ สามารถนำความคิดสู่การสร้างผลงานในลักษณะต่าง ๆ **3. การเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง** คือ การที่ผู้เรียนเชื่อมั่นในความถูกต้อง ความยุติธรรม มีจิตประชาธิปไตย มีสำนึกและความภาคภูมิใจในความเป็นไทยและพลเมืองอาเซียน **ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย** **1. การเป็นผู้เรียน** คือ การที่ผู้เรียนสามารถชี้นำการเรียนรู้ด้วยตนเอง มีทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิต รู้ทันการเปลี่ยนแปลง ปรับตัวในโลกยุคดิจิทัลได้ มีทักษะชีวิต ฟันฝ่าอุปสรรคได้ มีความรู้ ความรอบรู้ด้านต่าง ๆ และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ ในการพัฒนาสุขภาวะ การศึกษา/การทำงาน/อาชีพ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของตน **2. การเป็นผู้ร่วมสร้างสรรค์นวัตกรรม** คือ การที่ผู้เรียนสามารถแก้ปัญหา สื่อสารเชิงบวก ทักษะข้ามวัฒนธรรม ทักษะการสะท้อนคิด การวิพากษ์เพื่อสร้างนวัตกรรม และสามารถเป็นผู้ประกอบการได้ **3. การเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง** คือ การที่ผู้เรียนมีความเชื่อมั่นในความเท่าเทียมเป็นธรรมทางสังคม มีจิตอาสา มีความกล้าหาญทางจริยธรรม เป็นพลเมืองที่กระตือรือร้นในการร่วมสร้างสังคมไทยและโลกที่ยั่งยืน มีความซื่อสัตย์ในการทำงานเพื่อส่วนรวม

ประเด็นการดำเนินงาน	กรอบวิธีการดำเนินงานเพื่อจัด ส่งเสริม และสนับสนุนการเรียนรู้ (เชิงหลักการ)
	นอกจากนี้ มาตรฐานการศึกษาของชาติยังกำหนดให้ **ผู้เรียนในทุกระดับการศึกษา** ต้องเป็นผู้ที่มีคุณธรรม ยึดค่านิยมร่วมของสังคมเป็นฐานในการพัฒนาตนเอง โดยต้องเป็นผู้ที่มีค่านิยมร่วมของสังคม 4 ประการ และคุณธรรม ความรู้ และทักษะที่จำเป็น อีกด้วย **ค่านิยมร่วมของสังคม 4 ประการ ได้แก่** 1. **ความเพียรอันบริสุทธิ์** คือ การที่ผู้เรียนมีความอดทน มุ่งมั่น ทำสิ่งใด ๆ ให้เกิดผลสำเร็จอย่างไม่ย่อท้อต่อความลำบาก เพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ตนเอง ส่วนรวม ชุมชน สังคม ประเทศชาติ 2. **ความพอเพียง** คือ การที่ผู้เรียนมีความสมดุลรอบด้านทั้งความรู้ คุณธรรม และทักษะที่เกี่ยวข้อง โดยคำนึงถึงความสมดุลทั้งประโยชน์ต่อตนเอง ชุมชน และสังคม 3. **วิถีประชาธิปไตย** คือ การที่ผู้เรียนมีความยึดมั่นในการมีส่วนร่วม การเคารพกติกา สิทธิหน้าที่ ความรับผิดชอบ การรับฟังความคิดเห็นที่แตกต่าง และสามารถอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรมได้อย่างมีความสุข 4. **ความเท่าเทียมเสมอภาค** คือ การที่ผู้เรียนเคารพความแตกต่าง และให้ความสำคัญแก่ผู้อื่น โดยปราศจากอคติ แม้มีสถานภาพแตกต่างกันทางเศรษฐกิจ สังคม เชื้อชาติ ถิ่นที่อยู่ วัฒนธรรมและความสามารถ **คุณธรรม ความรู้ และทักษะที่จำเป็น ได้แก่** 1. **คุณธรรม** คือ ลักษณะนิสัยที่ดี และคุณลักษณะที่ดีด้านคุณธรรมพื้นฐาน การรู้ถูกผิด ความดีงาม จริยธรรม จรรยาบรรณ ในการเป็นสมาชิกของสังคม เช่น ความมีวินัย ความรับผิดชอบ ความขยันหมั่นเพียร ความซื่อสัตย์ เป็นต้น 2. **ทักษะการเรียนรู้และชีวิต คือ** ทักษะที่จำเป็นสำหรับการเรียนรู้เพื่อโลกดิจิทัลและโลกในอนาคต เช่น การรู้วิธีเรียน ทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิต ทักษะชีวิตและทักษะการจัดการ ความสามารถในการปรับตัว ยืดหยุ่น พร้อมเผชิญความเปลี่ยนแปลง 3. **ความรู้และความรอบรู้** คือ ชุดความรู้ที่จำเป็นสำหรับการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องเพื่อให้ตนเองรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง ได้แก่ 1) ความรู้พื้นฐาน (ภาษา การคำนวณ การใช้เหตุผล) และความรู้ตามหลักสูตร 2) การรู้จักตนเอง 3) ความรู้เรื่องภูมิปัญญาไทย ท้องถิ่น ชุมชน สภาพภูมิสังคม ภูมิอากาศ ประเทศชาติ ประชาคมโลก 4) ความรอบรู้ด้านต่าง ๆ ได้แก่ ความรอบรู้ด้านสุขภาพ การเงิน สารสนเทศ และ 5) ความรู้เรื่องการงานอาชีพ

ประเด็นการดำเนินงาน	กรอบวิธีการดำเนินงานเพื่อจัด ส่งเสริม และสนับสนุนการเรียนรู้ (เชิงหลักการ)
	4. ทักษะทางปัญญา คือ ทักษะที่จำเป็นในการสร้างนวัตกรรมทางเทคโนโลยีหรือทางสังคม เช่น ภูมิปัญญาไทยและศาสตร์พระราชา ทักษะศตวรรษที่ 21 ทักษะการคิดสร้างสรรค์ ทักษะพหุปัญญา ทักษะข้ามวัฒนธรรม ความสามารถในการบูรณาการข้ามศาสตร์ สร้างสรรค์นวัตกรรม และมีคุณลักษณะของความเป็นผู้ประกอบการที่เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของสังคมและโลกยุคดิจิทัล เป็นต้น อย่างไรก็ตาม นอกเหนือจากการจัดการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับที่มุ่งให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะที่สอดคล้องเป็นไปตามที่มาตรฐานการศึกษาของชาติที่กำหนดไว้ ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านสามัญศึกษา แล้ว หน่วยงานต้นสังกัดและสถานศึกษา ต้องคำนึงถึงการพัฒนาผู้เรียนให้เป็นผู้ที่มีความรู้ ความสามารถ ทักษะ สมรรถนะ และคุณลักษณะอื่น ๆ ที่เป็นไปตามการเปลี่ยนแปลงทางสังคม บริบท และความแตกต่างกันของผู้เรียน รวมถึงความต้องการของผู้เรียนและสังคมด้วย เพื่อให้กลุ่มเป้าหมายมีผลลัพธ์ที่พึงประสงค์เหมาะสมกับระดับการศึกษา โดยได้รับคุณวุฒิในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านสามัญศึกษา ต่อไป
วิธีการดำเนินงานเพื่อส่งเสริม สนับสนุนให้กลุ่มเป้าหมายได้รับหลักฐานทางการศึกษาเพื่อประโยชน์ในการได้รับคุณวุฒิทางการศึกษาตามระดับ ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านสามัญศึกษา ในอนาคต	วิธีการดำเนินงานเพื่อส่งเสริม สนับสนุนให้กลุ่มเป้าหมายได้รับหลักฐานทางการศึกษาเพื่อประโยชน์ในการได้รับคุณวุฒิทางการศึกษาตามระดับ ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านสามัญศึกษา ในอนาคต กรมส่งเสริมการเรียนรู้และสถานศึกษาในสังกัดกรมส่งเสริมการเรียนรู้ ควรมีการกำหนดวิธีการดำเนินงานเพื่อส่งเสริมสนับสนุนให้กลุ่มเป้าหมายได้รับหลักฐานทางการศึกษาเพื่อประโยชน์ในการได้รับคุณวุฒิทางการศึกษา ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านสามัญศึกษา ในอนาคต โดยเบื้องต้นอาจกำหนดให้มีวิธีการดำเนินงาน ดังนี้ **1. การเทียบโอนผลการเรียน ได้แก่** 1.1 จากผลการเรียนของผู้เรียน 1.2 จากความรู้ ประสบการณ์ หรือสมรรถนะของผู้เรียน **2. การสะสมหน่วยกิตในระบบธนาคารหน่วยกิตระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านสามัญศึกษา** **3. กรมส่งเสริมการเรียนรู้และสถาบันพัฒนาหลักสูตรและการเรียนรู้ อาจกำหนดให้มีวิธีการดำเนินการอื่น** เพื่อจัดการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับ ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านสามัญศึกษา ที่จะก่อให้เกิดประโยชน์แก่ประชาชน กลุ่มเป้าหมาย ทั้งนี้ การดำเนินงานในแต่ละวิธีการต้องไม่ขัดต่อกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติ

ประเด็นการดำเนินงาน	กรอบวิธีการดำเนินงานเพื่อจัด ส่งเสริม และสนับสนุนการเรียนรู้ (เชิงหลักการ)
วิธีการจัดการเรียนรู้ที่สมควรนำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับ ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านสามัญศึกษา	สำหรับวิธีการจัดการเรียนรู้ที่สมควรนำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านสามัญศึกษา ในแต่ละวิธีการดำเนินงาน นั้น กรมส่งเสริมการเรียนรู้ ควรมีการกำหนดวิธีการจัดการเรียนรู้เพื่อให้เหมาะสม สอดคล้องกับความแตกต่าง หลากหลายของกลุ่มเป้าหมาย และเพื่อให้สอดคล้องกับวิธีการดำเนินงานต่าง ๆ ที่กำหนดขึ้น เพื่อดำเนินงานให้กลุ่มเป้าหมายได้รับคุณวุฒิทางการศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านสามัญศึกษา โดยเบื้องต้นในภาพรวมของการจัดการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับ ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านสามัญศึกษา อาจกำหนดให้มีรูปแบบและวิธีการจัดการเรียนรู้เบื้องต้น ดังนี้ **รูปแบบการจัดการเรียนรู้** เบื้องต้นควรมี ดังนี้ 1. การเรียนรู้แบบผสมผสาน (Blended Learning) คือ การจัดการเรียนรู้ที่มีการวางแผนจัดกระบวนการเรียนรู้แบบเผชิญหน้า โดยใช้วิธีการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลายผสมผสานร่วมกับการจัดการเรียนรู้ผ่านระบบออนไลน์ที่มีการใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียนเพื่อการเข้าถึงง่ายและรวดเร็ว 2. การใช้เทคโนโลยีสนับสนุนการเรียนรู้ (Technology-Enhanced Learning) คือ การนำเทคโนโลยีต่าง ๆ เข้ามาใช้เพื่อปรับปรุงและพัฒนาการจัดการเรียนรู้ รวมถึง เทคโนโลยีที่สามารถช่วยให้กระบวนการจัดการเรียนรู้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ทำให้ผู้เรียนสามารถเข้าถึงข้อมูลและเนื้อหาการเรียนรู้ได้ง่ายขึ้น มีการโต้ตอบและการปฏิสัมพันธ์ที่ดีขึ้น ตลอดจนการนำเทคโนโลยีมาช่วยในการวัดและประเมินผล และติดตามผลการเรียนรู้ของผู้เรียน **วิธีการจัดการเรียนรู้** เบื้องต้นควรมี ดังนี้ 1. การจัดการเรียนรู้โดยการเรียนรู้ด้วยตนเอง 2. การจัดการเรียนรู้โดยวิธีการบรรยาย 3. การจัดการเรียนรู้จากการปฏิบัติ 4. การจัดการเรียนรู้แบบอภิปราย 5. การจัดการเรียนรู้โดยใช้การอภิปรายกลุ่มย่อย 6. การจัดการเรียนรู้แบบสาธิต 7. การจัดการเรียนรู้ที่เน้นกระบวนการคิด 8. การจัดการเรียนรู้โดยกระบวนการกลุ่ม 9. การจัดการเรียนรู้โดยใช้บทเรียนโปรแกรม 10. การจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุดการสอน

ประเด็นการดำเนินงาน	กรอบวิธีการดำเนินงานเพื่อจัด ส่งเสริม และสนับสนุนการเรียนรู้ (เชิงหลักการ)
	11. การจัดการเรียนรู้แบบโครงงาน 12. การจัดการเรียนรู้โดยไปทัศนศึกษา 13. การจัดการเรียนรู้โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนและธรรมชาติ 14. การจัดการเรียนรู้แบบใช้คำถาม 15. การจัดการเรียนรู้โดยใช้กรณีศึกษา 16. การจัดการเรียนรู้โดยการระดมสมอง 17. การจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีการอื่น ๆ ที่เหมาะสมกับ กลุ่มเป้าหมาย และวิธีการดำเนินงานต่าง ๆ ที่กำหนดขึ้นเพื่อจัดการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับ ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านสามัญศึกษา **ทั้งนี้ จากวิธีการจัดการเรียนรู้ดังกล่าวข้างต้น กรมส่งเสริมการเรียนรู้และสถานศึกษาสามารถนำไปใช้หรือประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนรู้ ภายใต้ลักษณะการจัดการเรียนรู้ที่เป็นทุนเดิมที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้ในระยะเวลาที่ผ่านมาก่อนการยกระดับเป็นกรมส่งเสริมการเรียนรู้ ซึ่งมีการกำหนดลักษณะและวิธีการจัดการเรียนรู้ ไว้ดังนี้** **1. การเรียนรู้แบบพบกลุ่ม** เป็นการจัดการเรียนรู้ที่กำหนดให้ผู้เรียนมาพบกันโดยมีครูเป็นผู้ดำเนินการให้เกิดกระบวนการกลุ่ม เพื่อให้มีการอภิปราย แลกเปลี่ยนเรียนรู้ และหาข้อสรุปร่วมกัน ซึ่งโดยทั่วไปในแต่ละสัปดาห์จะมีการจัดให้มีการพบกลุ่มอย่างน้อย สัปดาห์ละ 3 ชั่วโมง **2. การเรียนรู้แบบทางไกล** เป็นการจัดการเรียนรู้ที่ผู้เรียนจะได้เรียนรู้จากสื่อการเรียนรู้ต่าง ๆ โดยผู้เรียนและครูจะสื่อสารกันทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์เป็นส่วนใหญ่ เน้นไปที่การเรียนรู้แบบ e - learning **3. การเรียนรู้แบบชั้นเรียน** เป็นการเรียนรู้ในลักษณะแบบห้องเรียนภายในสถานศึกษาหรือสถานที่ที่กำหนด มีการกำหนดรายวิชา เวลาเรียนและสถานที่ที่ชัดเจนในการเรียนรู้ ซึ่งการจัดการเรียนรู้ในลักษณะเช่นนี้จะเหมาะสำหรับผู้เรียนที่มีเวลาเข้าชั้นเรียนอย่างสม่ำเสมอ **4. การเรียนรู้ด้วยตนเอง** เป็นการเรียนรู้ที่ผู้เรียนต้องแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง มีการกำหนดการเรียนรู้ของตนเอง โดยเน้นให้สอดคล้องกับรายวิชาที่ลงทะเบียนเรียน โดยมีครูเป็นผู้ให้คำแนะนำ ปรึกษาในการศึกษาหาความรู้จากสื่อการเรียนรู้ต่าง ๆ

ประเด็นการดำเนินงาน	กรอบวิธีการดำเนินงานเพื่อจัด ส่งเสริม และสนับสนุนการเรียนรู้ (เชิงหลักการ)
รูปแบบสื่อการเรียนรู้ที่สมควรนำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับ ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านสามัญศึกษา	สำหรับรูปแบบสื่อการเรียนรู้ที่สมควรนำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับ ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านสามัญศึกษา ในแต่ละวิธีการดำเนินงาน นั้น กรมส่งเสริมการเรียนรู้ควรมีการกำหนดรูปแบบสื่อการเรียนรู้เพื่อให้เหมาะสม สอดคล้องกับความแตกต่าง หลากหลายของกลุ่มเป้าหมาย และเพื่อให้สอดคล้องกับวิธีการดำเนินงานต่าง ๆ ที่กำหนดขึ้นเพื่อดำเนินงานให้กลุ่มเป้าหมายได้รับคุณวุฒิทางการศึกษา ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านสามัญศึกษา รวมถึงเพื่อให้มีความเหมาะสม สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม บริบท และความแตกต่างกันของผู้เรียนและสังคม และธรรมชาติวิชา เป้าหมายของการจัดการเรียนรู้หรือผลลัพธ์การเรียนรู้ที่ต้องการให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน โดยเบื้องต้นในภาพรวมของการจัดการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านสามัญศึกษา อาจกำหนดให้มีรูปแบบสื่อการเรียนรู้ ดังนี้ 1) สื่อสิ่งพิมพ์ เช่น หนังสือเรียน เอกสารประกอบการบรรยาย เป็นต้น 2) สื่อเทคโนโลยี เช่น บทเรียนออนไลน์ บทเรียนแบบโต้ตอบ ชุดการเรียนรู้ออนไลน์ เทคโนโลยีเสมือนจริง ซอฟต์แวร์และแอปพลิเคชัน แพลตฟอร์มเพื่อการเรียนรู้ เป็นต้น 3) สื่ออื่น ๆ ที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายและวิธีการดำเนินงานต่าง ๆ ที่กำหนดขึ้นเพื่อจัดการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับ ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านสามัญศึกษา รวมถึงธรรมชาติวิชา เป้าหมายของการจัดการเรียนรู้หรือผลลัพธ์การเรียนรู้ที่ต้องการให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน
การประเมินผลการจัดการเรียนรู้ที่ควรนำมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านสามัญศึกษา	สำหรับการวัดและประเมินผลการจัดการเรียนรู้ เพื่อให้กลุ่มเป้าหมายได้รับการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านสามัญศึกษา กรมส่งเสริมการเรียนรู้ควรกำหนดแนวทางการวัดและประเมินผล และวิธีการวัดและประเมินผลการจัดการเรียนรู้ให้เหมาะสมสอดคล้องกับความแตกต่าง หลากหลายของกลุ่มเป้าหมาย และสอดคล้องกับวิธีการดำเนินงานต่าง ๆ ที่กำหนดขึ้นเพื่อดำเนินงานให้กลุ่มเป้าหมายได้รับคุณวุฒิทางการศึกษา ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านสามัญศึกษา ทั้งนี้ ควรมีการกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการวัดและประเมินผลไว้ในหลักสูตรอย่างชัดเจน โดยต้องเป็นวิธีการวัดและประเมินผลการจัดการเรียนรู้ที่สามารถสะท้อนให้เห็นถึงการมีความรู้ ความสามารถ ทักษะ สมรรถนะ และคุณลักษณะหรือผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ที่ต้องการให้เกิดขึ้นแก่ผู้เรียน ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านสามัญศึกษา โดยเบื้องต้นอาจกำหนดให้มีการวัดผลและประเมินผลการจัดการเรียนรู้ ดังนี้

ประเด็นการดำเนินงาน	กรอบวิธีการดำเนินงานเพื่อจัด ส่งเสริม และสนับสนุนการเรียนรู้ (เชิงหลักการ)
	1. การวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน 2. การประเมินคุณธรรม จริยธรรม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามที่กำหนดไว้ในหลักสูตรที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับ ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านสามัญศึกษา อย่างไรก็ตาม เพื่อให้เป็นประโยชน์ต่อการออกแบบและวางแผนการจัดการเรียนรู้ให้แก่กลุ่มเป้าหมาย ในการจัดการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับ ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านสามัญศึกษา ควรจัดให้มีการประเมินผลการจัดการเรียนรู้ 3 ระยะ ดังนี้ **ระยะที่ 1 การประเมินผลก่อนเรียน** เป็นการประเมินโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ทราบพื้นฐานความรู้ ทักษะ ประสบการณ์และความพร้อมด้านต่าง ๆ ของผู้เรียน สำหรับนำไปใช้ในการวางแผนการจัดการเรียนรู้ให้เหมาะสมแก่ผู้เรียน **ระยะที่ 2 การประเมินผลระหว่างเรียน** เป็นการประเมินโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ทราบถึงความก้าวหน้าของผู้เรียนทั้งด้านความรู้ ความเข้าใจ ทักษะ เจตคติ และคุณลักษณะที่เกิดขึ้นในช่วงที่จัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับตัวชี้วัดหรือผลลัพธ์การเรียนรู้ที่คาดหวังของแต่ละสาระการเรียนรู้หรือวิชา **ระยะที่ 3 การประเมินผลหลังเรียน** เป็นการประเมินโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ทราบถึงผลที่เกิดขึ้นกับผู้เรียน ทั้งด้านความรู้ ความเข้าใจ ทักษะ เจตคติ และคุณลักษณะที่เกิดขึ้นหลังการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับตัวชี้วัดหรือผลลัพธ์การเรียนรู้ที่คาดหวังของแต่ละสาระการเรียนรู้หรือวิชา

ส่วนที่ 2 กรอบแนวทางการดำเนินงานของแต่ละวิธีการดำเนินงานเพื่อจัด ส่งเสริม และสนับสนุนการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับ ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านสามัญศึกษา (ประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลาย)

วิธีการดำเนินงาน	แนวทางการดำเนินงานของแต่ละวิธีการดำเนินงาน
วิธีการดำเนินงานเพื่อจัดให้กลุ่มเป้าหมายได้รับคุณวุฒิทางการศึกษา ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านสามัญศึกษา (ประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลาย)	
1. การใช้หลักสูตรเพื่อจัดการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับ ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านสามัญศึกษา ภายในสถานศึกษาสังกัดกรมส่งเสริมการเรียนรู้	1.1 กรมส่งเสริมการเรียนรู้จัดให้มีการศึกษาหรือทบทวนข้อมูลและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำไปใช้เป็นข้อมูลในการวางแผนการดำเนินงาน เพื่อจัดให้มีหลักสูตรกลางสำหรับนำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับ ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านสามัญศึกษา
	1.2 กรมส่งเสริมการเรียนรู้จัดให้มีหลักสูตรกลางสำหรับนำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับ ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านสามัญศึกษา ภายในสถานศึกษาสังกัดกรมส่งเสริมการเรียนรู้ โดยสถานศึกษามีการจัดทำเป็นหลักสูตรสถานศึกษา ทั้งนี้ ในการจัดให้มีหลักสูตรกลาง สำหรับนำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับ ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านสามัญศึกษา นั้น กรมส่งเสริมการเรียนรู้ต้องดำเนินการร่วมกับสถาบันพัฒนาหลักสูตรและการเรียนรู้ (ปัจจุบันสถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (สสวท.) ทำหน้าที่แทน) ซึ่งหลักสูตรที่จัดให้มีขึ้นนั้น ต้องคำนึงถึงความสอดคล้องกับพัฒนาการของโลก และสอดคล้องกับความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย ด้วย
	1.3 กรมส่งเสริมการเรียนรู้ มีการกำหนดหลักเกณฑ์ แนวปฏิบัติ และ/หรือแนวทางการดำเนินงาน และจัดให้มีเอกสาร คู่มือหรือแนวทางการดำเนินงานไว้อย่างถูกต้อง ชัดเจน สอดคล้องกับกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงาน สำหรับนำไปใช้เป็นเครื่องมือในการดำเนินงานให้แก่สถานศึกษาสังกัดกรมส่งเสริมการเรียนรู้ให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน
	1.4 กรมส่งเสริมการเรียนรู้ และสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัด/กรุงเทพมหานคร จัดให้มีการชี้แจงหรือพัฒนาศักยภาพบุคลากรในแต่ละภาคส่วนที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้ให้มีความรู้ ความเข้าใจ และมีศักยภาพในการจัดการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับ ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านสามัญศึกษาอย่างมีคุณภาพ

วิธีการดำเนินงาน	แนวทางการดำเนินงานของแต่ละวิธีการดำเนินงาน
	1.5 สถานศึกษาสังกัดกรมส่งเสริมการเรียนรู้ ดำเนินการจัดการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับ ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านสามัญศึกษา ตามแนวทางการดำเนินงานที่กรมส่งเสริมการเรียนรู้กำหนด
	1.6 กรมส่งเสริมการเรียนรู้ และสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัด/กรุงเทพมหานคร ให้การส่งเสริม สนับสนุนการดำเนินงานของสถานศึกษา เพื่อจัดการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านสามัญศึกษา
	1.7 กรมส่งเสริมการเรียนรู้ และสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัด/กรุงเทพมหานคร ควรจัดให้มีระบบการให้คำแนะนำ ปรึกษา ช่วยเหลือสถานศึกษาที่ทำหน้าที่ เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปด้วยความเรียบร้อย และมีประสิทธิภาพ
	1.8 กรมส่งเสริมการเรียนรู้ และสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัด/กรุงเทพมหานคร หรือหน่วยงานอื่นที่กรมมอบหมาย จัดให้มีการนิเทศ ติดตาม และประเมินผลการดำเนินงานของสถานศึกษา
	1.9 กรมส่งเสริมการเรียนรู้ สำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัด/กรุงเทพมหานคร และสถานศึกษามีการนำผลการนิเทศ ติดตาม และประเมินผลการดำเนินงานของสถานศึกษา ไปใช้ในการพัฒนาการดำเนินงานในส่วนที่เกี่ยวข้อง **อย่างไรก็ตาม ในระหว่างดำเนินงาน โดยนับตั้งแต่เริ่มต้นไปจนตลอดกระบวนการ กรมส่งเสริมการเรียนรู้อาจจัดให้มีการออกกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานขึ้นได้ตามความจำเป็น เช่น การออกเป็นประกาศ ระเบียบ คำสั่ง ข้อบังคับ หลักเกณฑ์การดำเนินงานที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปด้วยความเรียบร้อย ซึ่งต้องไม่ขัดต่อกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติ**

วิธีการดำเนินงาน	แนวทางการดำเนินงานของแต่ละวิธีการดำเนินงาน
2. การใช้หลักสูตรเพื่อจัดการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับ ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านสามัญศึกษา โดยภาคีเครือข่ายของกรมส่งเสริมการเรียนรู้หรือภาคีเครือข่ายของสถานศึกษา	2.1 กรมส่งเสริมการเรียนรู้จัดให้มีการศึกษาหรือทบทวนข้อมูลและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำไปใช้เป็นข้อมูลในการวางแผนการดำเนินงาน เพื่อจัดให้มีหลักสูตรกลางสำหรับนำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับ ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านสามัญศึกษา โดยภาคีเครือข่ายของกรมส่งเสริมการเรียนรู้หรือภาคีเครือข่ายของสถานศึกษา
	2.2 กรมส่งเสริมการเรียนรู้จัดให้มีหลักสูตรกลางสำหรับนำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับ ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านสามัญศึกษา โดยภาคีเครือข่ายของกรมส่งเสริมการเรียนรู้หรือภาคีเครือข่ายของสถานศึกษา ทั้งนี้ ในการจัดให้มีหลักสูตรกลาง สำหรับนำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับ ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านสามัญศึกษา นั้น กรมส่งเสริมการเรียนรู้ ต้องดำเนินการร่วมกับสถาบันพัฒนาหลักสูตรและการเรียนรู้ (ปัจจุบันสถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (สสวท.) ทำหน้าที่แทน) ซึ่งหลักสูตรที่จัดให้มีขึ้นนั้น ต้องคำนึงถึงความสอดคล้องกับพัฒนาการของโลก และสอดคล้องกับพัฒนาการทางร่างกายของกลุ่มเป้าหมาย ด้วย
	2.3 กรมส่งเสริมการเรียนรู้หรือสถานศึกษาที่กรมมอบหมายแสวงหาภาคีเครือข่าย เพื่อเข้ามาจัดการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับ ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านสามัญศึกษา โดยใช้หลักสูตรกลางตามที่กรมส่งเสริมการเรียนรู้จัดให้มีขึ้น
	2.4 กรมส่งเสริมการเรียนรู้หรือสถานศึกษาที่กรมมอบหมาย และภาคีเครือข่าย ร่วมกันกำหนดแนวทางการดำเนินงานเพื่อการจัดการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับ ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านสามัญศึกษา โดยภาคีเครือข่ายของกรมส่งเสริมการเรียนรู้หรือภาคีเครือข่ายของสถานศึกษา
	2.5 กรมส่งเสริมการเรียนรู้ มีการกำหนดหลักเกณฑ์ แนวปฏิบัติ และ/หรือแนวทางการดำเนินงาน และจัดให้มีเอกสาร คู่มือหรือแนวทางการดำเนินงานไว้อย่างถูกต้อง ชัดเจน สอดคล้องกับกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงาน สำหรับนำไปใช้เป็นเครื่องมือในการดำเนินงานให้แก่ภาคีเครือข่ายที่ทำหน้าที่จัดการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับ ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านสามัญศึกษา

วิธีการดำเนินงาน	แนวทางการดำเนินงานของแต่ละวิธีการดำเนินงาน
	ทั้งนี้ ส่วนหนึ่งของการกำหนดหลักเกณฑ์ แนวปฏิบัติและ/หรือแนวทางการดำเนินงาน นั้น ควรมีการประกาศรายชื่อภาคีเครือข่าย ที่เข้ามาทำหน้าที่ในการจัดการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับ ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านสามัญศึกษา เพื่อสร้างการรับรู้และสร้างความเชื่อมั่นให้แก่กลุ่มเป้าหมาย
	2.6 กรมส่งเสริมการเรียนรู้ และสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัด/กรุงเทพมหานคร จัดให้มีการชี้แจงหรือพัฒนาศักยภาพบุคลากรในแต่ละภาคส่วนที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้ โดยเฉพาะภาคีเครือข่ายที่จะทำหน้าที่จัดการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับ ให้มีความรู้ ความเข้าใจ และมีศักยภาพในการจัดการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับ ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านสามัญศึกษา อย่างมีคุณภาพ
	2.7 ภาคีเครือข่าย ดำเนินการจัดการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านสามัญศึกษา ตามแนวทางการดำเนินงานที่กรมส่งเสริมการเรียนรู้กำหนด
	2.8 กรมส่งเสริมการเรียนรู้ และสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัด/กรุงเทพมหานคร ให้การส่งเสริม สนับสนุนการดำเนินงานภาคีเครือข่าย เพื่อให้การจัดการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับ ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านสามัญศึกษา เป็นไปอย่างมีคุณภาพ
	2.9 กรมส่งเสริมการเรียนรู้ และสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัด/กรุงเทพมหานคร ควรจัดให้มีระบบการให้คำแนะนำ ปรึกษา ช่วยเหลือภาคีเครือข่ายที่ทำหน้าที่จัดการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับ ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านสามัญศึกษา เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปด้วยความเรียบร้อยและมีประสิทธิภาพ
	2.10 กรมส่งเสริมการเรียนรู้ และสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัด/กรุงเทพมหานคร หรือหน่วยงานอื่นที่กรมมอบหมาย จัดให้มีการนิเทศ ติดตาม และประเมินผลการดำเนินงานของภาคีเครือข่ายที่ทำหน้าที่จัดการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับ ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านสามัญศึกษา

วิธีการดำเนินงาน	แนวทางการดำเนินงานของแต่ละวิธีการดำเนินงาน
	2.11 กรมส่งเสริมการเรียนรู้ สำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัด/กรุงเทพมหานคร และภาคีเครือข่ายที่ทำหน้าที่ มีการนำผลการนิเทศ ติดตาม และประเมินผลการดำเนินงานของภาคีเครือข่ายไปใช้ในการพัฒนาการดำเนินงานในส่วนที่เกี่ยวข้อง **อย่างไรก็ตาม ในระหว่างดำเนินงาน โดยนับตั้งแต่เริ่มต้นไปจนตลอดกระบวนการ กรมส่งเสริมการเรียนรู้อาจจัดให้มีการออกกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานขึ้นได้ตามความจำเป็น เช่น การออกเป็นประกาศ ระเบียบ คำสั่ง ข้อบังคับ หลักเกณฑ์การดำเนินงานที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปด้วยความเรียบร้อย ซึ่งต้องไม่ขัดต่อกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติ**
3. การจัดการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับ ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านสามัญศึกษา โดยครอบครัว (Home School)	3.1 กรมส่งเสริมการเรียนรู้จัดให้มีการศึกษาหรือทบทวนข้อมูลและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำไปใช้เป็นข้อมูลในการวางแผนการดำเนินงาน เพื่อจัดการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับ ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านสามัญศึกษา โดยครอบครัว (Home School)
	3.2 กรมส่งเสริมการเรียนรู้ มีการกำหนดหลักเกณฑ์ แนวปฏิบัติและ/หรือแนวทางการดำเนินงาน และจัดให้มีเอกสาร คู่มือหรือแนวทางการดำเนินงานไว้อย่างถูกต้อง ชัดเจน สอดคล้องกับกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงาน สำหรับนำไปใช้เป็นเครื่องมือในการดำเนินงานจัดการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับ ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านสามัญศึกษา โดยครอบครัว (Home School) ทั้งนี้ ส่วนหนึ่งของการกำหนดหลักเกณฑ์ แนวปฏิบัติและ/หรือแนวทางการดำเนินงาน นั้น กรมส่งเสริมการเรียนรู้หรือหน่วยงานหรือสถานศึกษาที่มีอำนาจ ต้องดำเนินการอนุมัติให้ผู้ปกครองหรือครอบครัวของผู้เรียนที่จะจัดการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับ ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านสามัญศึกษา โดยครอบครัว (Home School) ก่อนดำเนินการ

วิธีการดำเนินงาน	แนวทางการดำเนินงานของแต่ละวิธีการดำเนินงาน
	3.3 กรมส่งเสริมการเรียนรู้ และสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัด/กรุงเทพมหานคร จัดให้มีการชี้แจงหรือพัฒนาศักยภาพบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านสามัญศึกษา โดยครอบครัว (Home School) ให้มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักเกณฑ์แนวปฏิบัติและ/หรือแนวทางการดำเนินงานตามที่กรมส่งเสริมการเรียนรู้กำหนด
	3.4 ผู้ปกครองหรือครอบครัวที่ได้รับการอนุมัติให้จัดการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับ ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านสามัญศึกษา โดยครอบครัว (Home School) ดำเนินการจัดการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับ ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านสามัญศึกษาตามแนวทางการดำเนินงานที่กรมส่งเสริมการเรียนรู้กำหนด
	3.5 กรมส่งเสริมการเรียนรู้ และสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัด/กรุงเทพมหานคร ให้การส่งเสริม สนับสนุนการดำเนินงานแก่ผู้ปกครองหรือครอบครัวที่ได้รับการอนุมัติให้จัดการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับ ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านสามัญศึกษา โดยครอบครัว (Home School)
	3.6 กรมส่งเสริมการเรียนรู้ และสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัด/กรุงเทพมหานคร หรือหน่วยงานอื่นที่กรมมอบหมาย จัดให้มีการนิเทศ ติดตาม และประเมินผลการดำเนินงานการจัดการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับ ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านสามัญศึกษา โดยครอบครัว (Home School)
	3.7 กรมส่งเสริมการเรียนรู้ สำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัด/กรุงเทพมหานคร และผู้ปกครองหรือครอบครัวที่ได้รับการอนุมัติให้จัดการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับ ในระดับการศึกษา ขั้นพื้นฐานด้านสามัญศึกษา โดยครอบครัว (Home School) มีการนำคำแนะนำ และผลการนิเทศ ติดตาม และประเมินผลการดำเนินงานไปใช้ในการพัฒนาการดำเนินงานในส่วนที่เกี่ยวข้อง

วิธีการดำเนินงาน	แนวทางการดำเนินงานของแต่ละวิธีการดำเนินงาน
	อย่างไรก็ตาม ในระหว่างดำเนินงาน โดยนับตั้งแต่เริ่มต้นไปจนตลอดกระบวนการ กรมส่งเสริมการเรียนรู้อาจจัดให้มีการออกกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานขึ้นได้ตามความจำเป็น เช่น การออกเป็นประกาศ ระเบียบ คำสั่ง ข้อบังคับ หลักเกณฑ์การดำเนินงานที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปด้วยความเรียบร้อย ซึ่งต้องไม่ขัดต่อกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติ
4. การใช้หลักสูตรเพื่อจัดการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับ ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านสามัญศึกษาควบคู่กับการจัดการเรียนรู้ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านอาชีวศึกษา หรือในรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบทวิศึกษา	4.1 กรมส่งเสริมการเรียนรู้จัดให้มีการศึกษาหรือทบทวนข้อมูลและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำไปใช้เป็นข้อมูลในการวางแผนการดำเนินงาน เพื่อจัดให้มีหลักสูตรกลางสำหรับนำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับ ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านสามัญศึกษา
	4.2 กรมส่งเสริมการเรียนรู้จัดให้มีหลักสูตรกลางสำหรับนำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับ ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านสามัญศึกษา ทั้งนี้ ในการจัดให้มีหลักสูตรกลาง สำหรับนำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับ ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านสามัญศึกษา นั้น กรมส่งเสริมการเรียนรู้ ต้องดำเนินการร่วมกับสถาบันพัฒนาหลักสูตรและการเรียนรู้ (ปัจจุบันสถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (สสวท.) ทำหน้าที่แทน) ซึ่งหลักสูตรที่จัดให้มีขึ้นนั้น ต้องคำนึงถึงความสอดคล้องกับพัฒนาการของโลก และสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน ด้วย
	4.3 กรมส่งเสริมการเรียนรู้ มีการกำหนดหลักเกณฑ์ แนวปฏิบัติ และ/หรือแนวทางการดำเนินงาน และจัดให้มีเอกสาร คู่มือหรือแนวทางการดำเนินงานไว้อย่างถูกต้อง ชัดเจน สอดคล้องกับกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงาน สำหรับนำไปใช้เป็นเครื่องมือในการดำเนินงานให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน

วิธีการดำเนินงาน	แนวทางการดำเนินงานของแต่ละวิธีการดำเนินงาน
	ทั้งนี้ ในการดำเนินงานเพื่อจัดการเรียนรู้ดังกล่าว อาจกำหนดให้สถานศึกษาสังกัดกรมส่งเสริมการเรียนรู้ทำหน้าที่ในการจัดการเรียนรู้แบบทวิศึกษาด้วยสถานศึกษานั้น ๆ เอง หรืออาจจัดร่วมกับสถานศึกษาอื่นในสังกัดเดียวกัน หรืออาจจัดร่วมกับสถานศึกษาต่างหน่วยงานที่เป็นความร่วมมือ โดยมีเป้าหมายในการสร้างโอกาสทางการศึกษาให้แก่กลุ่มเป้าหมายให้ได้รับคุณวุฒิทางการศึกษา ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ทั้งด้านสามัญศึกษาและด้านอาชีวศึกษา ได้ อย่างไรก็ตาม หากกรมส่งเสริมการเรียนรู้กำหนดให้มีการดำเนินงานในส่วนนี้ หน่วยงานต้นสังกัดของสถานศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ/กรมส่งเสริมการเรียนรู้) ควรมีการประกาศรายชื่อสถานศึกษา เพื่อทำหน้าที่ในการจัดการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับ ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านสามัญศึกษา ในรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบทวิศึกษา โดยพิจารณากำหนดจากสถานศึกษาที่มีศักยภาพ ความพร้อม และมีกลุ่มเป้าหมายที่ชัดเจน เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีคุณภาพ
	4.4 กรมส่งเสริมการเรียนรู้ และสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัด/กรุงเทพมหานคร จัดให้มีการชี้แจงหรือพัฒนาศักยภาพบุคลากรในแต่ละภาคส่วนที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้ให้มีความรู้ ความเข้าใจ และมีศักยภาพในการจัดการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับ ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านสามัญศึกษา ในรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบทวิศึกษา อย่างมีคุณภาพ
	4.5 สถานศึกษาสังกัดกรมส่งเสริมการเรียนรู้ และหน่วยงานหรือสถานศึกษาอื่นที่เกี่ยวข้อง ดำเนินการจัดการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับ ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านสามัญศึกษา ในรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบทวิศึกษา ตามแนวทางการดำเนินงานที่กรมส่งเสริมการเรียนรู้กำหนดไว้
	4.6 กรมส่งเสริมการเรียนรู้ และสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัด/กรุงเทพมหานคร ให้การส่งเสริม สนับสนุนการจัดการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับ ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านสามัญศึกษา **ในรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบทวิศึกษา**

วิธีการดำเนินงาน	แนวทางการดำเนินงานของแต่ละวิธีการดำเนินงาน
	4.7 กรมส่งเสริมการเรียนรู้ และสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัด/กรุงเทพมหานคร ควรจัดให้มีระบบการให้คำแนะนำ ปรึกษา ช่วยเหลือสถานศึกษาที่ทำหน้าที่ เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปด้วยความเรียบร้อย และมีประสิทธิภาพ
	4.8 กรมส่งเสริมการเรียนรู้ และสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัด/กรุงเทพมหานคร หรือหน่วยงานอื่นที่กรมมอบหมาย จัดให้มีการนิเทศ ติดตาม และประเมินผลการดำเนินงานการจัดการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับ ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านสามัญศึกษา **ในรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบทวิศึกษา**
	4.9 กรมส่งเสริมการเรียนรู้ สำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัด/กรุงเทพมหานคร สถานศึกษา และหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องในการจัดการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับ ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านสามัญศึกษา **ในรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบทวิศึกษา** มีการนำผลการนิเทศ ติดตาม และประเมินผลการดำเนินงานการจัดการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับ ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านสามัญศึกษา **ในรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบทวิศึกษา** ไปใช้ในการพัฒนาการดำเนินงานในส่วนที่เกี่ยวข้อง **อย่างไรก็ตาม ในระหว่างดำเนินงาน โดยนับตั้งแต่เริ่มต้นไปจนตลอดกระบวนการ กรมส่งเสริมการเรียนรู้อาจจัดให้มีการออกกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานขึ้นได้ตามความจำเป็น เช่น การออกเป็นประกาศ ระเบียบ คำสั่ง ข้อบังคับ หลักเกณฑ์การดำเนินงานที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปด้วยความเรียบร้อย ซึ่งต้องไม่ขัดต่อกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติ**
5. การจัดให้มีการเทียบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านสามัญศึกษา (5.1) การจัดให้มีการเทียบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้วยวิธีการประเมิน 2 มิติ คือ มิติประสบการณ์ และมิติความรู้ความคิด	5.1 กรมส่งเสริมการเรียนรู้จัดให้มีการศึกษาหรือทบทวนข้อมูลและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำไปใช้เป็นข้อมูลในการวางแผนการดำเนินงาน เพื่อจัดให้มีการเทียบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านสามัญศึกษา
	5.2 กรมส่งเสริมการเรียนรู้จัดให้มีการกำหนดและประกาศใช้หลักเกณฑ์ แนวปฏิบัติ และวิธีการประเมินเพื่อการเทียบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านสามัญศึกษา

วิธีการดำเนินงาน	แนวทางการดำเนินงานของแต่ละวิธีการดำเนินงาน
(5.2) การจัดให้มีการเทียบระดับการศึกษาด้วยวิธีการสอบเทียบวัดระดับความรู้การศึกษาขั้นพื้นฐาน	5.3 กรมส่งเสริมการเรียนรู้จัดให้มีเอกสาร คู่มือหรือแนวทางการดำเนินงานไว้อย่างถูกต้อง ชัดเจน สอดคล้องกับกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงาน สำหรับนำไปใช้เป็นเครื่องมือในการดำเนินงานให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ทั้งนี้ ในส่วนหนึ่งของการดำเนินงานหน่วยงานต้นสังกัดของสถานศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ/กรมส่งเสริมการเรียนรู้) ควรมีการประกาศรายชื่อสถานศึกษา เพื่อทำหน้าที่ในการเทียบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านสามัญศึกษา โดยพิจารณากำหนดจากสถานศึกษาที่มีศักยภาพ ความพร้อม และมีกลุ่มเป้าหมายที่ชัดเจน เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีคุณภาพ
	5.4 กรมส่งเสริมการเรียนรู้ และสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัด/กรุงเทพมหานคร จัดให้มีการชี้แจงหรือพัฒนาศักยภาพบุคลากรในแต่ละภาคส่วนที่เกี่ยวข้องให้มีความรู้ ความเข้าใจ และมีศักยภาพในการดำเนินการเทียบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านสามัญศึกษา ให้แก่กลุ่มเป้าหมาย
	5.5 สถานศึกษาสังกัดกรมส่งเสริมการเรียนรู้ ดำเนินการเทียบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านสามัญศึกษา ให้แก่กลุ่มเป้าหมายตามแนวทางการดำเนินงานที่กรมส่งเสริมการเรียนรู้กำหนดไว้
	5.6 กรมส่งเสริมการเรียนรู้ และสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัด/กรุงเทพมหานคร ให้การส่งเสริม สนับสนุนการดำเนินงานของสถานศึกษา เพื่อดำเนินการเทียบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านสามัญศึกษา ให้แก่กลุ่มเป้าหมาย
	5.7 กรมส่งเสริมการเรียนรู้ และสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัด/กรุงเทพมหานคร ควรจัดให้มีระบบการให้คำแนะนำ ปรึกษา ช่วยเหลือสถานศึกษาที่ทำหน้าที่ เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปด้วยความเรียบร้อย และมีประสิทธิภาพ
	5.8 กรมส่งเสริมการเรียนรู้ และสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัด/กรุงเทพมหานคร หรือหน่วยงานอื่นที่กรมมอบหมาย จัดให้มีการนิเทศ ติดตาม และประเมินผลการดำเนินงานการเทียบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านสามัญศึกษา ของสถานศึกษา

วิธีการดำเนินงาน	แนวทางการดำเนินงานของแต่ละวิธีการดำเนินงาน
	5.9 กรมส่งเสริมการเรียนรู้ สำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัด/กรุงเทพมหานคร และสถานศึกษา มีการนำผลการนิเทศติดตาม และประเมินผลการดำเนินงานการเทียบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านสามัญศึกษาของสถานศึกษา ไปใช้ในการพัฒนาการดำเนินงานในส่วนที่เกี่ยวข้อง **อย่างไรก็ตาม ในระหว่างดำเนินงาน โดยนับตั้งแต่เริ่มต้นไปจนตลอดกระบวนการ กรมส่งเสริมการเรียนรู้อาจจัดให้มีการออกกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานขึ้นได้ตามความจำเป็น เช่น การออกเป็นประกาศ ระเบียบ คำสั่ง ข้อบังคับ หลักเกณฑ์การดำเนินงานที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปด้วยความเรียบร้อย ซึ่งต้องไม่ขัดต่อกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติ**
วิธีการดำเนินงานเพื่อส่งเสริม สนับสนุนให้กลุ่มเป้าหมายได้รับหลักฐานทางการศึกษาเพื่อประโยชน์ในการได้รับคุณวุฒิทางการศึกษาตามระดับ ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านอาชีวศึกษา ในอนาคต	
1. การเทียบโอนผลการเรียน ได้แก่ **1.1 จากผลการเรียนของผู้เรียน** **1.2 จากความรู้ ประสบการณ์ หรือสมรรถนะของผู้เรียน**	1.1 กรมส่งเสริมการเรียนรู้จัดให้มีการศึกษาหรือทบทวนข้อมูลและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำไปใช้เป็นข้อมูลในการวางแผนการดำเนินงาน เพื่อจัดให้มีการเทียบโอนผลการเรียน
	1.2 กรมส่งเสริมการเรียนรู้จัดให้มีการกำหนดและประกาศใช้หลักเกณฑ์ แนวปฏิบัติ และวิธีการประเมิน เพื่อการเทียบโอนผลการเรียนให้แก่กลุ่มเป้าหมาย
	1.3 กรมส่งเสริมการเรียนรู้จัดให้มีเอกสาร คู่มือหรือแนวทางการดำเนินงานไว้อย่างถูกต้อง ชัดเจน สอดคล้องกับกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงาน สำหรับนำไปใช้เป็นเครื่องมือในการดำเนินงานให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน
	1.4 กรมส่งเสริมการเรียนรู้ และสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัด/กรุงเทพมหานคร จัดให้มีการชี้แจงหรือพัฒนาศักยภาพบุคลากรในแต่ละภาคส่วนที่เกี่ยวข้องให้มีความรู้ ความเข้าใจ และมีศักยภาพในการดำเนินการเทียบโอนผลการเรียนให้แก่กลุ่มเป้าหมาย
	1.5 สถานศึกษาสังกัดกรมส่งเสริมการเรียนรู้ ดำเนินการเทียบโอนผลการเรียนให้แก่กลุ่มเป้าหมาย ตามแนวทางการดำเนินงานที่กรมส่งเสริมการเรียนรู้กำหนดไว้

วิธีการดำเนินงาน	แนวทางการดำเนินงานของแต่ละวิธีการดำเนินงาน
	1.6 กรมส่งเสริมการเรียนรู้ และสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัด/กรุงเทพมหานคร ให้การส่งเสริม สนับสนุนการดำเนินงานของสถานศึกษา เพื่อการเทียบโอนผลการเรียนให้แก่กลุ่มเป้าหมาย
	1.7 กรมส่งเสริมการเรียนรู้ และสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัด/กรุงเทพมหานคร ควรจัดให้มีระบบการให้คำแนะนำ ปรึกษา ช่วยเหลือสถานศึกษาที่ทำหน้าที่ เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปด้วยความเรียบร้อย และมีประสิทธิภาพ
	1.8 กรมส่งเสริมการเรียนรู้ และสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัด/กรุงเทพมหานคร หรือหน่วยงานอื่นที่กรมมอบหมาย จัดให้มีการนิเทศ ติดตาม และประเมินผล การดำเนินงานการเทียบโอนผลการเรียนของสถานศึกษา
	1.9 กรมส่งเสริมการเรียนรู้ สำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัด/กรุงเทพมหานคร และสถานศึกษา มีการนำผลการนิเทศติดตาม และประเมินผลการดำเนินงานการเทียบโอนผลการเรียนของสถานศึกษา ไปใช้ในการพัฒนาการดำเนินงานในส่วนที่เกี่ยวข้อง **อย่างไรก็ตาม ในระหว่างดำเนินงาน โดยนับตั้งแต่เริ่มต้นไปจนตลอดกระบวนการ กรมส่งเสริมการเรียนรู้อาจจัดให้มีการออกกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานขึ้นได้ตามความจำเป็น เช่น การออกเป็นประกาศ ระเบียบ คำสั่ง ข้อบังคับ หลักเกณฑ์การดำเนินงานที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปด้วยความเรียบร้อย ซึ่งต้องไม่ขัดต่อกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติ**

วิธีการดำเนินงาน	แนวทางการดำเนินงานของแต่ละวิธีการดำเนินงาน
2. การสะสมหน่วยกิตในระบบธนาคารหน่วยกิตระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านสามัญศึกษา	2.1 กรมส่งเสริมการเรียนรู้จัดให้มีการศึกษาหรือทบทวนข้อมูลและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำไปใช้เป็นข้อมูลในการวางแผนการดำเนินงาน เพื่อจัดให้มี**การสะสมหน่วยกิตในระบบธนาคารหน่วยกิตระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านสามัญศึกษา ให้แก่กลุ่มเป้าหมาย**
	2.2 กรมส่งเสริมการเรียนรู้จัดให้มีการกำหนดและประกาศใช้หลักเกณฑ์ แนวปฏิบัติและ/หรือแนวทางการดำเนินงานเพื่อการสะสมหน่วยกิตในระบบธนาคารหน่วยกิตระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านสามัญศึกษา ให้แก่กลุ่มเป้าหมาย โดยอาจออกเป็นประกาศ ระเบียบ คำสั่ง ข้อบังคับ หลักเกณฑ์การดำเนินงานที่เกี่ยวข้อง
	2.3 กรมส่งเสริมการเรียนรู้จัดให้มีธนาคารหน่วยกิต ซึ่งเป็นระบบสะสมหน่วยกิตจากผลลัพธ์การเรียนรู้ ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านสามัญศึกษา ให้แก่กลุ่มเป้าหมาย
	2.4 กรมส่งเสริมการเรียนรู้จัดให้มีเอกสาร คู่มือหรือแนวทางการดำเนินงานไว้อย่างถูกต้อง ชัดเจน สอดคล้องกับกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงาน สำหรับนำไปใช้เป็นเครื่องมือในการดำเนินงานให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน
	2.5 กรมส่งเสริมการเรียนรู้ และสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัด/กรุงเทพมหานคร จัดให้มีการชี้แจงหรือพัฒนาศักยภาพบุคลากรในแต่ละภาคส่วนที่เกี่ยวข้องให้มีความรู้ ความเข้าใจ และมีศักยภาพในการดำเนินงานสะสมหน่วยกิตในระบบธนาคารหน่วยกิตระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านสามัญศึกษา ให้แก่กลุ่มเป้าหมาย
	2.6 สถานศึกษาสังกัดกรมส่งเสริมการเรียนรู้ ดำเนินการสะสมหน่วยกิตในระบบธนาคารหน่วยกิตระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านสามัญศึกษา ให้แก่กลุ่มเป้าหมาย ตามแนวทางการดำเนินงานที่กรมส่งเสริมการเรียนรู้กำหนดไว้
	2.7 กรมส่งเสริมการเรียนรู้ และสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัด/กรุงเทพมหานคร ให้การส่งเสริม สนับสนุนการดำเนินงานของสถานศึกษา เพื่อการสะสมหน่วยกิตในระบบธนาคารหน่วยกิต ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านสามัญศึกษา ให้แก่กลุ่มเป้าหมาย

วิธีการดำเนินงาน	แนวทางการดำเนินงานของแต่ละวิธีการดำเนินงาน
	2.8 กรมส่งเสริมการเรียนรู้ และสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัด/กรุงเทพมหานคร ควรจัดให้มีระบบการให้คำแนะนำ ปรึกษา ช่วยเหลือสถานศึกษาที่ทำหน้าที่ เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปด้วยความเรียบร้อย และมีประสิทธิภาพ
	2.9 กรมส่งเสริมการเรียนรู้ และสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัด/กรุงเทพมหานคร หรือหน่วยงานอื่นที่กรมมอบหมาย จัดให้มีการนิเทศ ติดตาม และประเมินผลการดำเนินงานการสะสมหน่วยกิตในระบบธนาคารหน่วยกิต ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านสามัญศึกษา ของสถานศึกษา
	2.10 กรมส่งเสริมการเรียนรู้ สำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัด/กรุงเทพมหานคร และสถานศึกษา มีการนำผลการนิเทศติดตาม และประเมินผลการดำเนินงานการสะสมหน่วยกิตในระบบธนาคารหน่วยกิต ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านสามัญศึกษา ให้แก่กลุ่มเป้าหมาย ไปใช้ในการพัฒนาการดำเนินงานในส่วนที่เกี่ยวข้อง **อย่างไรก็ตาม ในระหว่างดำเนินงาน โดยนับตั้งแต่เริ่มต้นไปจนตลอดกระบวนการ กรมส่งเสริมการเรียนรู้อาจจัดให้มีการออกกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานขึ้นได้ตามความจำเป็น เช่น การออกเป็นประกาศ ระเบียบ คำสั่ง ข้อบังคับ หลักเกณฑ์การดำเนินงานที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปด้วยความเรียบร้อย ซึ่งต้องไม่ขัดต่อกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติ**

อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบัน (ปีงบประมาณ พ.ศ. 2568) กรมส่งเสริมการเรียนรู้ มีการกำหนดวิธีการดำเนินงานเพื่อจัดให้กลุ่มเป้าหมายได้รับคุณวุฒิทางการศึกษา ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านสามัญศึกษา (ประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลาย) ในเบื้องต้น ไว้ดังต่อไปนี้

1. การใช้หลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านสามัญศึกษา ในระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลาย ซึ่งการใช้หลักสูตรดังกล่าวเป็นการดำเนินงานต่อเนื่องมาจากการจัดการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตั้งแต่ก่อนการยกระดับเป็นกรมส่งเสริมการเรียนรู้ โดยสถานศึกษาที่กรมส่งเสริมการเรียนรู้กำหนดให้ทำหน้าที่ ต้องดำเนินงานตามรายละเอียดที่กำหนดไว้ในเอกสารที่เกี่ยวข้องในเบื้องต้น ดังนี้

- หลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551
- แนวทางการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา หลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551
- คู่มือการดำเนินงาน (การบริหารจัดการ แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิต (กพช.) การวัดและประเมินผลการเรียน) หลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551
- แนวทางการเทียบโอนผลการเรียน หลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551
- แนวทางการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551
- สาระการเรียนรู้ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2554) หลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551
- แนวทางการเทียบโอนผลการเรียนจากหลักเกณฑ์และวิธีการจัดการศึกษานอกโรงเรียนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 เข้าสู่หลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551
- แนวทางการเทียบโอนผลการเรียนจากความรู้และประสบการณ์กลุ่มเป้าหมายเฉพาะ เข้าสู่หลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551
- แนวทางการเทียบโอนกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิต (กพช.) เข้าสู่หลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551
- อื่น ๆ ตามที่กรมส่งเสริมการเรียนรู้กำหนดขึ้น เพิ่มเติม

ทั้งนี้ สถานศึกษาสามารถดาวน์โหลดเอกสาร คู่มือ แนวทางการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยใช้หลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ได้ที่ https://shorturl.asia/3mNOD หรือสแกนคิวอาร์โคด ได้ที่

2. การใช้หลักสูตรส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2567 ตามประกาศกรมส่งเสริมการเรียนรู้ เรื่อง หลักสูตรส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2567 ประกาศ ณ วันที่ 17 มกราคม 2568 โดยกรมส่งเสริมการเรียนรู้ จะมีการกำหนดสถานศึกษานำร่องเพื่อใช้หลักสูตรดังกล่าว ตั้งแต่ภาคเรียนที่ 1/2568-โดยสถานศึกษานำร่องต้องดำเนินงานตามรายละเอียดที่กำหนดไว้ในเอกสารที่เกี่ยวข้องในเบื้องต้น ดังนี้

- หลักสูตรส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2567
- คู่มือการดำเนินงานหลักสูตรส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2567
- แนวทางการเทียบโอนผลการเรียน หลักสูตรส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2567
- แนวทางการเทียบโอนกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิต (กพช.) เข้าสู่หลักสูตรส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2567
- แนวทางการจัดการเรียนรู้หลักสูตรส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2567
- แนวทางการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา หลักสูตรส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2567
- สาระการเรียนรู้ หลักสูตรส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2567
- อื่น ๆ ตามที่กรมส่งเสริมการเรียนรู้กำหนดขึ้น เพิ่มเติม

ทั้งนี้ สถานศึกษาสามารถดาวน์โหลดเอกสาร คู่มือ แนวทางการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยใช้หลักสูตรส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2567 ได้ที่ https://shorturl.asia/QDv6p หรือสแกนคิวอาร์โคด ได้ที่

<u>หมายเหตุ</u> จะสามารถดาวน์โหลดเอกสาร คู่มือ แนวทางการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องจากลิงก์หรือสแกนคิวอาร์โคดดังกล่าวข้างต้นได้ เมื่อกรมส่งเสริมการเรียนรู้มีการกำหนดให้ดำเนินการด้วยวิธีการนี้ อย่างเป็นทางการ

3. การจัดให้มีการเทียบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านสามัญศึกษา ในระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลาย ซึ่งเบื้องต้นมีการกำหนดไว้ 2 วิธีการ คือ

3.1 การเทียบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้วยวิธีการประเมิน 2 มิติ คือ มิติประสบการณ์และมิติความรู้ความคิด ซึ่งปัจจุบันกรมส่งเสริมการเรียนรู้ กำหนดให้มีสถานศึกษาที่ทำหน้าที่ จำนวน 853 แห่ง โดยสถานศึกษาที่ทำหน้าที่ ต้องมีการดำเนินงานตามรายละเอียดที่กำหนดไว้ในเอกสาร ***"คู่มือการดำเนินงานเทียบระดับการศึกษา ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2559"*** **ซึ่งสามารถดาวน์โหลดเอกสารดังกล่าวได้ที่ https://shorturl.asia/NsR1f หรือสแกนคิวอาร์โคด ได้ที่**

3.2 การกำหนดให้มีการเทียบระดับการศึกษาด้วยวิธีการสอบเทียบวัดระดับความรู้การศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งกรมส่งเสริมการเรียนรู้ คาดว่าจะมีการดำเนินงานด้วยวิธีการดังกล่าวนี้ ในภาคเรียนที่ 2/2568 อย่างไรก็ตาม กรมส่งเสริมการเรียนรู้จะมีการกำหนดรายชื่อสถานศึกษาเพื่อทำหน้าที่ดังกล่าว ต่อไป ซึ่งสถานศึกษาที่ทำหน้าที่ต้องมีการดำเนินงานตามรายละเอียดที่กำหนดไว้ในเอกสาร ***"คู่มือ การดำเนินงานการเทียบระดับการศึกษาด้วยวิธีการสอบเทียบวัดระดับความรู้การศึกษาขั้นพื้นฐาน*** *สำหรับศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ระดับอำเภอ/เขต ที่ทำหน้าที่เทียบระดับการศึกษาด้วยวิธีการสอบเทียบวัดระดับความรู้การศึกษาขั้นพื้นฐาน"* **และแนวทางการดำเนินงานที่เกี่ยวข้อง ซึ่งสามารถดาวน์โหลดเอกสาร คู่มือ แนวทางการดำเนินงานดังกล่าว ได้ที่ https://shorturl.asia/Y0QlE หรือสแกนคิวอาร์โคด ได้ที่**

หมายเหตุ จะสามารถดาวน์โหลดเอกสาร คู่มือ แนวทางการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องจากลิงก์หรือสแกนคิวอาร์โคดดังกล่าวข้างต้นได้ เมื่อกรมส่งเสริมการเรียนรู้มีการกำหนดให้ดำเนินการด้วยวิธีการนี้ อย่างเป็นทางการ

ทั้งนี้ นอกจากการกำหนดวิธีการดำเนินงานเพื่อจัดให้กลุ่มเป้าหมายได้รับคุณวุฒิทางการศึกษาดังกล่าวข้างต้นแล้ว ปัจจุบัน กรมส่งเสริมการเรียนรู้ยังได้มีกำหนดวิธีการดำเนินงานเพื่อส่งเสริม สนับสนุนให้กลุ่มเป้าหมายได้รับหลักฐานทางการศึกษาเพื่อประโยชน์ในการได้รับคุณวุฒิทางการศึกษาตามระดับ ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านสามัญศึกษา ในเบื้องต้น ไว้ด้วย ดังนี้

1. การจัดให้มีการเทียบโอนผลการเรียนให้แก่ผู้เรียน เพื่อเข้าสู่หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานที่สถานศึกษาใช้ในการจัดการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับ ซึ่งสถานศึกษาที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยใช้หลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และหลักสูตรส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2567 ต้องมีการดำเนินงานตามรายละเอียดที่กำหนดไว้ในเอกสารแนวทางการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องในเบื้องต้น ดังนี้

- แนวทางการเทียบโอนผลการเรียนหลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

- แนวทางการเทียบโอนผลการเรียน หลักสูตรส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2567

ซึ่งสามารถดาวน์โหลดเอกสารแนวทางการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องดังกล่าว ได้ที่ https://shorturl.asia/1EUzh หรือสแกนคิวอาร์โคด ได้ที่

<u>หมายเหตุ</u> จะสามารถดาวน์โหลดเอกสารแนวทางการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องจากลิงก์หรือสแกนคิวอาร์โคดดังกล่าวข้างต้นได้ เมื่อกรมส่งเสริมการเรียนรู้มีการกำหนดให้ดำเนินการด้วยวิธีการนี้ อย่างเป็นทางการ

2. การกำหนดให้มีการสะสมหน่วยกิตในระบบธนาคารหน่วยกิตระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านสามัญศึกษา โดยปัจจุบัน (ปีงบประมาณ พ.ศ. 2568) กรมส่งเสริมการเรียนรู้อยู่ระหว่างดำเนินการเพื่อจัดให้มีการสะสมหน่วยกิตในระบบธนาคารหน่วยกิตระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านสามัญศึกษา ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน และการจัดทำคู่มือ แนวทางการดำเนินงาน ทั้งนี้ ในการดำเนินการดังกล่าวจะมีการกำหนดรายชื่อสถานศึกษาเพื่อทำหน้าที่ดังกล่าว ซึ่งสถานศึกษาที่ทำหน้าที่ต้องมีการดำเนินงานตามรายละเอียดที่กำหนดไว้ในเอกสาร คู่มือ แนวทางการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องตามที่กรมส่งเสริมการเรียนรู้กำหนด

ซึ่งสามารถดาวน์โหลดเอกสาร คู่มือ แนวทางการดำเนินงานที่เกี่ยวข้อง ได้ที่ https://shorturl.asia/cbQAH. หรือสแกนคิวอาร์โคด ได้ที่

หมายเหตุ จะสามารถดาวน์โหลดเอกสาร คู่มือ แนวทางการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องจากลิงก์หรือสแกนคิวอาร์โคดดังกล่าวข้างต้นได้ เมื่อกรมส่งเสริมการเรียนรู้มีการกำหนดให้ดำเนินการด้วยวิธีการนี้ อย่างเป็นทางการ

3.3 วิธีการดำเนินงานเพื่อจัด ส่งเสริม และสนับสนุนการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านอาชีวศึกษา

สำหรับวิธีการดำเนินงานเพื่อจัด ส่งเสริม และสนับสนุนการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับ ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านสามัญศึกษา (ประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลาย) นั้น ได้มีการกำหนดกรอบวิธีการดำเนินงานไว้ 2 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 กรอบวิธีการดำเนินงานเพื่อจัด ส่งเสริม และสนับสนุนการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับ ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านอาชีวศึกษา

ส่วนที่ 2 กรอบแนวทางการดำเนินงานของแต่ละวิธีการดำเนินงานเพื่อจัด ส่งเสริม และสนับสนุนการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับ ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านอาชีวศึกษา

โดยมีรายละเอียด ดังนี้

ส่วนที่ 1 กรอบวิธีการดำเนินงานเพื่อจัดการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับ ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านอาชีวศึกษา

ประเด็นการดำเนินงาน	กรอบวิธีการดำเนินงานเพื่อจัด ส่งเสริม และสนับสนุนการเรียนรู้ (เชิงหลักการ)
กลุ่มเป้าหมาย	คือ ผู้ที่ไม่ได้รับการศึกษาในสถานศึกษา ทั้งในระบบและนอกระบบที่แบ่งเป็นระดับการศึกษาในด้านอาชีวศึกษา
วิธีการดำเนินงานเพื่อจัดให้กลุ่มเป้าหมายได้รับคุณวุฒิทางการศึกษา ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านอาชีวศึกษา	สำหรับวิธีการดำเนินงานเพื่อจัดให้กลุ่มเป้าหมายได้รับคุณวุฒิทางการศึกษา **ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านอาชีวศึกษา** กรมส่งเสริมการเรียนรู้ต้องมีการกำหนดวิธีการดำเนินงานเพื่อจัดให้กลุ่มเป้าหมายได้รับการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านอาชีวศึกษา โดยเบื้องต้นอาจกำหนดให้มีวิธีการดำเนินงานด้วยวิธีการ ดังต่อไปนี้ **1. การใช้หลักสูตรเพื่อจัดการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านอาชีวศึกษา ภายในสถานศึกษาสังกัดกรมส่งเสริมการเรียนรู้** โดยกรมส่งเสริมการเรียนรู้จัดให้มีหลักสูตรที่สอดคล้องกับพัฒนาการของโลกและสอดคล้องกับความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย สำหรับนำไปใช้จัดการเรียนรู้ภายในสถานศึกษาสังกัดกรมส่งเสริมการเรียนรู้ ทั้งนี้ หากกรมส่งเสริมการเรียนรู้จะกำหนดให้มีการดำเนินงานด้วยวิธีการนี้ หน่วยงานต้นสังกัดของสถานศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ/กรมส่งเสริมการเรียนรู้) ควรมีการประกาศรายชื่อสถานศึกษา เพื่อทำหน้าที่ในการจัดการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับ ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านอาชีวศึกษา โดยพิจารณากำหนดจากสถานศึกษาที่มีศักยภาพ ความพร้อม และมีกลุ่มเป้าหมายที่ชัดเจน เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีคุณภาพ และต้องดำเนินการโดยไม่ขัดต่อกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติ

ประเด็นการดำเนินงาน	กรอบวิธีการดำเนินงานเพื่อจัด ส่งเสริม และสนับสนุนการเรียนรู้ (เชิงหลักการ)
	2. การใช้หลักสูตรเพื่อจัดการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านอาชีวศึกษา <u>ในรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบทวิภาคี</u> ซึ่งเป็นการจัดการเรียนรู้ที่ต้องเกิดขึ้นจากการมีข้อตกลงร่วมกันระหว่างสถานศึกษาสังกัดกรมส่งเสริมการเรียนรู้กับสถานประกอบการเกี่ยวกับการจัดให้มีหลักสูตร การจัดการเรียนรู้ การจัดการเพื่อฝึกวิชาชีพหรืออาชีพ และการวัดและการประเมินผล เพื่อดำเนินการจัดการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับ ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านอาชีวศึกษา ร่วมกัน โดยเน้นการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานระหว่างการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษาร่วมกับการฝึกปฏิบัติงานจริงในสถานประกอบการที่เป็นความร่วมมือ เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้ได้รับการศึกษาทั้งด้านทฤษฎีและการปฏิบัติที่มีความเชื่อมโยงกัน เพื่อให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะเป็นไปตามผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ของผู้เรียนหรือผลลัพธ์การเรียนรู้ที่กำหนดไว้ในหลักสูตร ทั้งนี้ หากกรมส่งเสริมการเรียนรู้จะกำหนดให้มีการดำเนินงานด้วยวิธีการนี้ หน่วยงานต้นสังกัดของสถานศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ/กรมส่งเสริมการเรียนรู้) ควรมีการประกาศรายชื่อสถานศึกษา เพื่อทำหน้าที่ในการจัดการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับ ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านอาชีวศึกษา **<u>ในรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบทวิภาคี</u>** โดยพิจารณากำหนดจากสถานศึกษาที่มีศักยภาพ ความพร้อม และมีกลุ่มเป้าหมายที่ชัดเจน เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีคุณภาพ และต้องดำเนินการโดยไม่ขัดต่อกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติ **3. การใช้หลักสูตรเพื่อจัดการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านอาชีวศึกษา ควบคู่กับการจัดการเรียนรู้ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านสามัญศึกษา หรือ<u>ในรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบทวิศึกษา</u>** ทั้งนี้ ในการดำเนินงานเพื่อจัดการเรียนรู้ดังกล่าว อาจกำหนดให้สถานศึกษาสังกัดกรมส่งเสริมการเรียนรู้ทำหน้าที่ในการจัดการเรียนรู้แบบทวิศึกษาด้วยสถานศึกษานั้น ๆ เอง หรืออาจจัดร่วมกับสถานศึกษาอื่นในสังกัดเดียวกัน หรืออาจจัดร่วมกับสถานศึกษาต่างหน่วยงานที่เป็นความร่วมมือ โดยมีเป้าหมายในการสร้างโอกาสทางการศึกษาให้แก่กลุ่มเป้าหมายให้ได้รับคุณวุฒิทางการศึกษา ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานทั้งด้านอาชีวศึกษาและด้านสามัญศึกษา ได้

ประเด็นการดำเนินงาน	กรอบวิธีการดำเนินงานเพื่อจัด ส่งเสริม และสนับสนุนการเรียนรู้ (เชิงหลักการ)
	อย่างไรก็ตาม หากกรมส่งเสริมการเรียนรู้จะกำหนดให้มีการดำเนินงานด้วยวิธีการนี้ หน่วยงานต้นสังกัดของสถานศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ/กรมส่งเสริมการเรียนรู้) ควรมีการประกาศรายชื่อสถานศึกษา เพื่อทำหน้าที่ในการจัดการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับ ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านอาชีวศึกษา ในรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบทวิศึกษา โดยพิจารณากำหนดจากสถานศึกษาที่มีศักยภาพ ความพร้อม และมีกลุ่มเป้าหมายที่ชัดเจน เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีคุณภาพ และต้องดำเนินการโดยไม่ขัดต่อกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติ **4. กรมส่งเสริมการเรียนรู้และสถาบันพัฒนาหลักสูตรและการเรียนรู้ อาจกำหนดให้มีวิธีการดำเนินการอื่น** เพื่อจัดการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับ **ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านอาชีวศึกษา**ที่จะก่อให้เกิดประโยชน์แก่ประชาชน กลุ่มเป้าหมาย โดยต้องไม่ขัดต่อกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติ อย่างไรก็ตาม ในส่วนของวิธีการดำเนินงานใดก็ตามที่จะดำเนินการเพื่อให้กลุ่มเป้าหมายได้รับคุณวุฒิทางการศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านอาชีวศึกษา นั้น หากกรมส่งเสริมการเรียนรู้ จะจัดให้มีหลักสูตรเพื่อนำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับ ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านอาชีวศึกษา ควรมีการพัฒนาหลักสูตรหรือปรับปรุงหลักสูตรให้เป็นหลักสูตรฐานสมรรถนะหรืออิงสมรรถนะที่สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ แผนการศึกษาแห่งชาติ กรอบคุณวุฒิแห่งชาติ หรือกรอบคุณวุฒิในระดับสากล มาตรฐานอาชีพ หรือตามความต้องการของสถานประกอบการและตลาดแรงงาน โดยร่วมกับสถาบันพัฒนาหลักสูตรและการเรียนรู้ (ปัจจุบันสถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (สสวท.) ทำหน้าที่แทน)
คุณสมบัติเฉพาะของกลุ่มเป้าหมายที่จะเข้ามาเป็นผู้เรียนในแต่ละวิธีการดำเนินงานเพื่อจัดการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับ ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านอาชีวศึกษา	สำหรับการดำเนินงานเพื่อให้กลุ่มเป้าหมายได้รับคุณวุฒิทางการศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านอาชีวศึกษา ในแต่ละวิธีการดำเนินงานนั้น กรมส่งเสริมการเรียนรู้และสถานศึกษาในสังกัดกรมส่งเสริมการเรียนรู้ควรมีการกำหนดคุณสมบัติเฉพาะของกลุ่มเป้าหมายที่จะเข้ามาเป็นผู้เรียนของแต่ละวิธีการดำเนินงานไว้อย่างชัดเจน โดยคำนึงถึงสิทธิและโอกาสในการได้รับการศึกษาของกลุ่มเป้าหมาย และต้องไม่ขัดต่อกฎหมายที่เกี่ยวข้อง โดยเบื้องต้นควรมีการกำหนดคุณสมบัติเฉพาะของกลุ่มเป้าหมายที่จะเข้ามาเป็นผู้เรียน **ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านอาชีวศึกษา** ของกลุ่มเป้าหมาย ซึ่งต้องไม่ขัดต่อกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ซึ่งอย่างน้อยเบื้องต้น

ประเด็นการดำเนินงาน	กรอบวิธีการดำเนินงานเพื่อจัด ส่งเสริม และสนับสนุนการเรียนรู้ (เชิงหลักการ)
	ควรมีการกำหนดคุณสมบัติเฉพาะของกลุ่มเป้าหมายที่จะเข้ามาเป็นผู้เรียนของแต่ละวิธีการดำเนินงาน ไว้ดังนี้ **1. การใช้หลักสูตรเพื่อจัดการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านอาชีวศึกษา ภายในสถานศึกษาสังกัดกรมส่งเสริมการเรียนรู้** ควรมีการกำหนดคุณสมบัติเฉพาะไว้อย่างน้อย ดังนี้ 1.1 ต้องเป็นผู้ที่มีอายุพ้นวัยการศึกษาภาคบังคับ หรือมีอายุไม่น้อยกว่า 15 ปีบริบูรณ์ 1.2 ต้องสำเร็จการศึกษาในระดับที่ไม่ต่ำกว่ามัธยมศึกษาตอนต้นหรือเทียบเท่า 1.3 ต้องมีงานทำหรือมีอาชีพ หรือเป็นผู้ประกอบอาชีพอิสระมาแล้ว ไม่น้อยกว่า 6 เดือน และต้องมีหนังสือรับรองการมีงานทำหรือการมีอาชีพ จากสถานประกอบการ หรือหน่วยงาน องค์กร หรือบุคคลทางราชการที่เชื่อถือได้ในชุมชน อาทิ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เป็นต้น **2. การใช้หลักสูตรเพื่อจัดการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านอาชีวศึกษา <u>ในรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบทวิภาคี</u>** ควรมีการกำหนดคุณสมบัติเฉพาะไว้อย่างน้อย ดังนี้ 2.1 ต้องเป็นผู้ที่มีอายุพ้นวัยการศึกษาภาคบังคับ หรือมีอายุไม่น้อยกว่า 15 ปีบริบูรณ์ 2.2 ต้องสำเร็จการศึกษาในระดับที่ไม่ต่ำกว่ามัธยมศึกษาตอนต้นหรือเทียบเท่า **3. การใช้หลักสูตรเพื่อจัดการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับ ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านอาชีวศึกษา ควบคู่กับการจัดการเรียนรู้ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านสามัญศึกษา หรือ<u>ในรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบทวิศึกษา</u>** ควรมีการกำหนดคุณสมบัติเฉพาะไว้อย่างน้อย ดังนี้ 3.1 ต้องเป็นผู้ที่มีอายุพ้นวัยการศึกษาภาคบังคับ หรือมีอายุไม่น้อยกว่า 15 ปีบริบูรณ์ 3.2 ต้องสำเร็จการศึกษาในระดับที่ไม่ต่ำกว่ามัธยมศึกษาตอนต้นหรือเทียบเท่า 3.3 ต้องกำลังศึกษาอยู่ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านสามัญศึกษา ในสถานศึกษาของสถานศึกษาสังกัดกรมส่งเสริมการเรียนรู้หรือสถานศึกษาทั้งภาครัฐและเอกชนที่เป็นภาคีเครือข่ายในการดำเนินงานของกรมส่งเสริมการเรียนรู้

ประเด็นการดำเนินงาน	กรอบวิธีการดำเนินงานเพื่อจัด ส่งเสริม และสนับสนุนการเรียนรู้ (เชิงหลักการ)
	อย่างไรก็ตาม สำหรับการดำเนินงานเพื่อให้กลุ่มเป้าหมายได้รับการศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านอาชีวศึกษา ด้วยวิธีการต่าง ๆ ที่กรมส่งเสริมการเรียนรู้กำหนด อาจจะมีการกำหนดคุณสมบัติอื่น ๆ เพิ่มเติม ซึ่งควรจัดให้มีการศึกษาข้อมูล หลักการ และกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดคุณสมบัติของกลุ่มเป้าหมายและเกณฑ์การสำเร็จการศึกษาของในแต่ละวิธีการดำเนินงานก่อน เพื่อให้การกำหนดรายละเอียดคุณสมบัติของกลุ่มเป้าหมายและเกณฑ์การสำเร็จการศึกษาเป็นไปอย่างเหมาะสม สอดคล้องเป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติ
ผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ของผู้เรียนหรือผลลัพธ์การเรียนรู้ ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านอาชีวศึกษา	การกำหนดผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ของการจัดการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับให้แก่ผู้เรียน **ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านอาชีวศึกษา** นั้น อย่างน้อยต้องกำหนดให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะที่สอดคล้องเป็นไปตามมาตรฐานการศึกษาของชาติที่กำหนดไว้ ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านอาชีวศึกษา และเป็นไปตามประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง กรอบคุณวุฒิอาชีวศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2567 ที่กำหนดไว้ **ผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ของการจัดการเรียนรู้ตามมาตรฐานการศึกษาของชาติ** ปัจจุบัน มาตรฐานการศึกษาของชาติที่ยังมีผลบังคับใช้อยู่ คือ มาตรฐานการศึกษาของชาติ พ.ศ. 2561 (คณะรัฐมนตรี มีมติให้ความเห็นชอบ ไว้เมื่อวันที่ 2 ตุลาคม 2561) ทั้งนี้ ตามมาตรฐานการศึกษาของชาติ ดังกล่าว ได้กำหนดคุณลักษณะของผู้เรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านอาชีวศึกษา โดยกำหนดไว้ว่า **ผู้เรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านอาชีวศึกษา ต้องมีคุณลักษณะ 3 ด้าน ดังนี้** 1. **การเป็นผู้เรียน** คือ การที่ผู้เรียนสามารถชี้นำการเรียนรู้ด้วยตนเอง มีทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิต รู้ทันการเปลี่ยนแปลง ปรับตัวในโลกยุคดิจิทัลได้ มีทักษะชีวิต ฟันฝ่าอุปสรรคได้ มีความรู้ ความรอบรู้ด้านต่าง ๆ และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ ในการพัฒนาสุขภาวะ การศึกษา/การทำงาน/อาชีพ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของตน 2. **การเป็นผู้ร่วมสร้างสรรค์นวัตกรรม** คือ การที่ผู้เรียนสามารถแก้ปัญหา สื่อสารเชิงบวก ทักษะข้ามวัฒนธรรม ทักษะการสะท้อนคิด การวิพากษ์เพื่อสร้างนวัตกรรม และสามารถเป็นผู้ประกอบการได้ 3. **การเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง** คือ การที่ผู้เรียนมีความเชื่อมั่นในความเท่าเทียมเป็นธรรมทางสังคม มีจิตอาสา มีความกล้าหาญทางจริยธรรม

ประเด็นการดำเนินงาน	กรอบวิธีการดำเนินงานเพื่อจัด ส่งเสริม และสนับสนุนการเรียนรู้ (เชิงหลักการ)
	เป็นพลเมืองที่กระตือรือร้นในการร่วมสร้างสังคมไทยและโลกที่ยั่งยืน มีความซื่อสัตย์ในการทำงานเพื่อส่วนรวม นอกจากนี้ มาตรฐานการศึกษาของชาติยังกำหนดให้ **ผู้เรียนในทุกระดับการศึกษา** ต้องเป็นผู้ที่มีคุณธรรม ยึดค่านิยมร่วมของสังคมเป็นฐานในการพัฒนาตนเอง โดยต้องเป็นผู้ที่มีค่านิยมร่วมของสังคม 4 ประการ และคุณธรรม ความรู้ และทักษะที่จำเป็น อีกด้วย **ค่านิยมร่วมของสังคม 4 ประการ ได้แก่** 1. **ความเพียรอันบริสุทธิ์** คือ การที่ผู้เรียนมีความอดทน มุ่งมั่นทำสิ่งใด ๆ ให้เกิดผลสำเร็จอย่างไม่ย่อท้อต่อความลำบาก เพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ตนเอง ส่วนรวม ชุมชน สังคม ประเทศชาติ 2. **ความพอเพียง** คือ การที่ผู้เรียนมีความสมดุลรอบด้านทั้งความรู้ คุณธรรม และทักษะที่เกี่ยวข้อง โดยคำนึงถึงความสมดุลทั้งประโยชน์ต่อตนเอง ชุมชน และสังคม 3. **วิถีประชาธิปไตย** คือ การที่ผู้เรียนมีความยึดมั่นในการมีส่วนร่วม การเคารพกติกา สิทธิหน้าที่ ความรับผิดชอบ การรับฟังความคิดเห็นที่แตกต่าง และสามารถอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรมได้อย่างมีความสุข 4. **ความเท่าเทียมเสมอภาค** คือ การที่ผู้เรียนเคารพความแตกต่าง และให้ความสำคัญแก่ผู้อื่น โดยปราศจากอคติ แม้มีสถานภาพแตกต่างกันทางเศรษฐกิจ สังคม เชื้อชาติ ถิ่นที่อยู่ วัฒนธรรม และความสามารถ **คุณธรรม ความรู้ และทักษะที่จำเป็น ได้แก่** 1. **คุณธรรม** คือ ลักษณะนิสัยที่ดี และคุณลักษณะที่ดีด้านคุณธรรมพื้นฐาน การรู้ถูกผิด ความดีงาม จริยธรรม จรรยาบรรณ ในการเป็นสมาชิกของสังคม เช่น ความมีวินัย ความรับผิดชอบ ความขยันหมั่นเพียร ความซื่อสัตย์ เป็นต้น 2. **ทักษะการเรียนรู้และชีวิต คือ** ทักษะที่จำเป็นสำหรับการเรียนรู้เพื่อโลกดิจิทัลและโลกในอนาคต เช่น การรู้วิธีเรียน ทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิต ทักษะชีวิตและทักษะการจัดการ ความสามารถในการปรับตัว ยืดหยุ่น พร้อมเผชิญความเปลี่ยนแปลง 3. **ความรู้และความรอบรู้** คือ ชุดความรู้ที่จำเป็นสำหรับการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องเพื่อให้ตนเองรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง ได้แก่ 1) ความรู้พื้นฐาน (ภาษา การคำนวณ การใช้เหตุผล) และความรู้ตามหลักสูตร 2) การรู้จักตนเอง 3) ความรู้เรื่องภูมิปัญญาไทย ท้องถิ่น ชุมชน สภาพภูมิสังคม

ประเด็นการดำเนินงาน	กรอบวิธีการดำเนินงานเพื่อจัด ส่งเสริม และสนับสนุนการเรียนรู้ (เชิงหลักการ)
	ภูมิอากาศ ประเทศชาติ ประชาคมโลก 4) ความรอบรู้ด้านต่าง ๆ ได้แก่ ความรอบรู้ด้านสุขภาพ การเงิน สารสนเทศ และ 5) ความรู้เรื่องการงานอาชีพ **4. ทักษะทางปัญญา** คือ ทักษะที่จำเป็นในการสร้างนวัตกรรมทางเทคโนโลยีหรือทางสังคม เช่น ภูมิปัญญาไทยและศาสตร์พระราชา ทักษะศตวรรษที่ 21 ทักษะการคิดสร้างสรรค์ ทักษะพหุปัญญา ทักษะข้ามวัฒนธรรม ความสามารถในการบูรณาการข้ามศาสตร์ สร้างสรรค์นวัตกรรม และมีคุณลักษณะของความเป็นผู้ประกอบการที่เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของสังคมและโลกยุคดิจิทัล เป็นต้น **ผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ของการจัดการเรียนรู้ตามประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง กรอบคุณวุฒิอาชีวศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2567** ตามประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง กรอบคุณวุฒิอาชีวศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2567 **กำหนดไว้ว่า** ในการจัดการอาชีวศึกษาทุกระดับคุณวุฒิ ในประเภทวิชาและสาขาวิชา ต้องเน้นคุณภาพของผู้สำเร็จการศึกษา อย่างน้อย 4 ด้าน คือ 1. ด้านคุณธรรม จริยธรรมและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ 2. ด้านความรู้ 3. ด้านทักษะ 4. ด้านความสามารถในการประยุกต์ใช้และความรับผิดชอบ อย่างไรก็ตาม นอกเหนือจากการจัดการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับที่มุ่งให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะที่สอดคล้องเป็นไปตามที่มาตรฐานการศึกษาของชาติที่กำหนดไว้ ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านอาชีวศึกษา และเป็นไปตามประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง กรอบคุณวุฒิอาชีวศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2567 แล้ว หน่วยงานต้นสังกัดและสถานศึกษา ต้องคำนึงถึงการพัฒนาผู้เรียนให้เป็นผู้ที่มีความรู้ ความสามารถ ทักษะ สมรรถนะ และคุณลักษณะอื่น ๆ ที่เป็นไปตามการเปลี่ยนแปลงทางสังคม บริบท และความแตกต่างกันของผู้เรียน รวมถึงความต้องการของผู้เรียนและสังคมด้วย เพื่อให้กลุ่มเป้าหมายมีผลลัพธ์ที่พึงประสงค์เหมาะสมกับระดับการศึกษา โดยได้รับคุณวุฒิในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านอาชีวศึกษา ต่อไป
วิธีการดำเนินงานเพื่อส่งเสริม สนับสนุนให้กลุ่มเป้าหมายได้รับหลักฐานทางการศึกษาเพื่อประโยชน์ในการได้รับคุณวุฒิทางการศึกษาตามระดับ ใน	วิธีการดำเนินงานเพื่อส่งเสริม สนับสนุนให้กลุ่มเป้าหมายได้รับหลักฐานทางการศึกษาเพื่อประโยชน์ในการได้รับคุณวุฒิทางการศึกษาตามระดับ ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านอาชีวศึกษา ในอนาคต กรมส่งเสริมการเรียนรู้และสถานศึกษาในสังกัดกรมส่งเสริมการเรียนรู้ ควรมีการกำหนดวิธีการดำเนินงานเพื่อส่งเสริมสนับสนุนให้กลุ่มเป้าหมายได้รับหลักฐานทาง

ประเด็นการดำเนินงาน	กรอบวิธีการดำเนินงานเพื่อจัด ส่งเสริม และสนับสนุนการเรียนรู้ (เชิงหลักการ)
ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านอาชีวศึกษา ในอนาคต	การศึกษาเพื่อประโยชน์ในการได้รับคุณวุฒิทางการศึกษา ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านอาชีวศึกษา ในอนาคต โดยเบื้องต้นอาจกำหนดให้มีวิธีการดำเนินงาน ดังนี้ **1. การเทียบโอนผลการเรียน ได้แก่** 1.3 จากผลการเรียนของผู้เรียน 1.4 จากความรู้ ประสบการณ์ หรือสมรรถนะของผู้เรียน **2. การสะสมหน่วยกิตในระบบธนาคารหน่วยกิตระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านอาชีวศึกษา** **3. กรมส่งเสริมการเรียนรู้และสถาบันพัฒนาหลักสูตรและการเรียนรู้ อาจกำหนดให้มีวิธีการดำเนินการอื่น** เพื่อจัดการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับ **ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านอาชีวศึกษา** ที่จะก่อให้เกิดประโยชน์แก่ประชาชน กลุ่มเป้าหมาย ทั้งนี้ การดำเนินงานในแต่ละวิธีการต้องไม่ขัดต่อกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติ
วิธีการจัดการเรียนรู้ที่สมควรนำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับ ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านอาชีวศึกษา	สำหรับวิธีการจัดการเรียนรู้ที่สมควรนำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านอาชีวศึกษา ในแต่ละวิธีการดำเนินงาน นั้น กรมส่งเสริมการเรียนรู้ ควรมีการกำหนดวิธีการจัดการเรียนรู้เพื่อให้เหมาะสม สอดคล้องกับความแตกต่าง หลากหลายของกลุ่มเป้าหมาย และเพื่อให้สอดคล้องกับวิธีการดำเนินงานต่าง ๆ ที่กำหนดขึ้น เพื่อดำเนินงานให้กลุ่มเป้าหมายได้รับคุณวุฒิทางการศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านอาชีวศึกษา รวมถึงเพื่อให้มีความเหมาะสม สอดคล้องกับความเฉพาะของแต่ละสาขาวิชาชีพหรืออาชีพ โดยเบื้องต้นในภาพรวมของการจัดการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับ ในการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านอาชีวศึกษา อาจกำหนดให้มีรูปแบบและวิธีการจัดการเรียนรู้เบื้องต้น ดังนี้ **รูปแบบการจัดการเรียนรู้** เบื้องต้นควรมี ดังนี้ 3. การเรียนรู้แบบผสมผสาน (Blended Learning) คือ การจัดการเรียนรู้ที่มีการวางแผนจัดกระบวนการเรียนรู้แบบเผชิญหน้าโดยใช้วิธีการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลายผสมผสานร่วมกับการจัดการเรียนรู้ผ่านระบบออนไลน์ ที่มีการใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียนเพื่อการเข้าถึงง่ายและรวดเร็ว 4. การใช้เทคโนโลยีสนับสนุนการเรียนรู้ (Technology-Enhanced Learning) คือ การนำเทคโนโลยีต่าง ๆ เข้ามาใช้เพื่อปรับปรุงและพัฒนาการจัดการเรียนรู้ รวมถึง เทคโนโลยีที่สามารถช่วยให้

ประเด็นการดำเนินงาน	กรอบวิธีการดำเนินงานเพื่อจัด ส่งเสริม และสนับสนุนการเรียนรู้ (เชิงหลักการ)
	กระบวนการจัดการเรียนรู้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ทำให้ผู้เรียนสามารถเข้าถึงข้อมูลและเนื้อหาการเรียนรู้ได้ง่ายขึ้น มีการโต้ตอบและการปฏิสัมพันธ์ที่ดีขึ้น ตลอดจนการนำเทคโนโลยีมาช่วยในการวัดและประเมินผล และติดตามผลการเรียนรู้ของผู้เรียน **วิธีการจัดการเรียนรู้** เบื้องต้นควรมี ดังนี้ 1. การจัดการเรียนรู้โดยการเรียนรู้ด้วยตนเอง 2. การจัดการเรียนรู้โดยวิธีการบรรยาย 3. การจัดการเรียนรู้จากการปฏิบัติ 4. การจัดการเรียนรู้แบบอภิปราย 5. การจัดการเรียนรู้โดยใช้การอภิปรายกลุ่มย่อย 6. การจัดการเรียนรู้แบบสาธิต 7. การจัดการเรียนรู้ที่เน้นกระบวนการคิด 8. การจัดการเรียนรู้โดยกระบวนการกลุ่ม 9. การจัดการเรียนรู้โดยใช้บทเรียนโปรแกรม 10. การจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุดการสอน 11. การจัดการเรียนรู้แบบโครงงาน 12. การจัดการเรียนรู้โดยไปทัศนศึกษา 13. การจัดการเรียนรู้โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนและธรรมชาติ 14. การจัดการเรียนรู้แบบใช้คำถาม 15. การจัดการเรียนรู้โดยใช้กรณีศึกษา 16. การจัดการเรียนรู้โดยใช้สถานการณ์จำลอง 17. การจัดการเรียนรู้โดยการระดมสมอง 18. การฝึกปฏิบัติในห้องปฏิบัติการเฉพาะทาง 19.การฝึกปฏิบัติในสถานประกอบการ 20. การจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีการอื่น ๆ ที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย และวิธีการดำเนินงานต่าง ๆ ที่กำหนดขึ้นเพื่อจัดการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับ ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านอาชีวศึกษา

ประเด็นการดำเนินงาน	กรอบวิธีการดำเนินงานเพื่อจัด ส่งเสริม และสนับสนุนการเรียนรู้ (เชิงหลักการ)
รูปแบบสื่อการเรียนรู้ที่สมควรนำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับ ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านอาชีวศึกษา	สำหรับรูปแบบสื่อการเรียนรู้ที่สมควรนำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับ ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านอาชีวศึกษา ในแต่ละวิธีการดำเนินงาน นั้น กรมส่งเสริมการเรียนรู้ควรมีการกำหนดรูปแบบสื่อการเรียนรู้เพื่อให้เหมาะสม สอดคล้องกับความแตกต่าง หลากหลายของกลุ่มเป้าหมาย และเพื่อให้สอดคล้องกับวิธีการดำเนินงานต่าง ๆ ที่กำหนดขึ้นเพื่อดำเนินงานให้กลุ่มเป้าหมายได้รับคุณวุฒิทางการศึกษา ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านอาชีวศึกษา รวมถึงเพื่อให้มีความเหมาะสม สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงสังคม บริบท และความแตกต่างกันของผู้เรียนและสังคม และธรรมชาติวิชาเป้าหมายของการจัดการเรียนรู้หรือผลลัพธ์การเรียนรู้ที่ต้องการให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน โดยเบื้องต้นในภาพรวมของการจัดการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับ ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านอาชีวศึกษา อาจกำหนดให้มีรูปแบบสื่อการเรียนรู้ ดังนี้ 1) สื่อสิ่งพิมพ์ เช่น หนังสือเรียน เอกสารประกอบการบรรยาย 2) สื่อเทคโนโลยี เช่น บทเรียนออนไลน์ บทเรียนแบบโต้ตอบ ชุดการเรียนรู้ออนไลน์ เทคโนโลยีเสมือนจริง ซอฟต์แวร์และแอปพลิเคชัน แพลตฟอร์มเพื่อการเรียนรู้ เป็นต้น 3) สื่ออื่น ๆ ที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายและวิธีการดำเนินงานต่าง ๆ ที่กำหนดขึ้นเพื่อจัดการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับ ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านอาชีวศึกษา รวมถึงธรรมชาติวิชาการ เป้าหมายของการจัดการเรียนรู้หรือผลลัพธ์การเรียนรู้ที่ต้องการให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน
การประเมินผลการจัดการเรียนรู้ที่ควรนำมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านอาชีวศึกษา	สำหรับการวัดและประเมินผลการจัดการเรียนรู้ เพื่อให้กลุ่มเป้าหมายได้รับการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านอาชีวศึกษา กรมส่งเสริมการเรียนรู้ควรกำหนดแนวทางการวัดและประเมินผล และวิธีการวัดและประเมินผลการจัดการเรียนรู้ให้เหมาะสมสอดคล้องกับความแตกต่าง หลากหลายของกลุ่มเป้าหมาย ธรรมชาติของวิชา และสอดคล้องกับวิธีการดำเนินงานต่าง ๆ ที่กำหนดขึ้นเพื่อดำเนินงานให้กลุ่มเป้าหมายได้รับคุณวุฒิทางการศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านอาชีวศึกษา ทั้งนี้ ควรมีการกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการวัดและประเมินผลไว้ในหลักสูตรอย่างชัดเจน โดยต้องเป็นวิธีการวัดและประเมินผลการจัดการเรียนรู้ที่สามารถสะท้อนให้เห็นถึงการมีคุณลักษณะที่เป็นไปตามกรอบคุณวุฒิอาชีวศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2567 **ซึ่งกำหนดไว้ว่า** ในจัดการอาชีวศึกษาทุกระดับคุณวุฒิ ในประเภทวิชาและสาขาวิชา ต้องเน้นคุณภาพของผู้สำเร็จการศึกษา อย่างน้อย 4 ด้าน คือ

ประเด็นการดำเนินงาน	กรอบวิธีการดำเนินงานเพื่อจัด ส่งเสริม และสนับสนุนการเรียนรู้ (เชิงหลักการ)
	1. ด้านคุณธรรม จริยธรรมและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ 2. ด้านความรู้ 3. ด้านทักษะ 4. ด้านความสามารถในการประยุกต์ใช้และความรับผิดชอบ รวมถึงต้องสามารถสะท้อนให้เห็นถึงการมีคุณลักษณะอื่น ๆ ที่เป็นไปตามการเปลี่ยนแปลงทางสังคม บริบท และความแตกต่างกันของผู้เรียน รวมถึงความต้องการของสถานประกอบการ ตลาดแรงงาน และผู้เรียนด้วย เพื่อให้ผู้เรียนมีผลลัพธ์ที่พึงประสงค์เหมาะสมกับระดับการศึกษา โดยได้รับคุณวุฒิในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านอาชีวศึกษา ต่อไป ทั้งนี้ อาจกำหนดให้มีการวัดผลและประเมินผลการจัดการเรียนรู้ ดังนี้ 1. การวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน 2. การประเมินคุณธรรม จริยธรรม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ 3. การประเมินสมรรถนะของผู้เรียนหรือการประเมินมาตรฐานวิชาชีพ เป็นต้น

ส่วนที่ 2 กรอบแนวทางการดำเนินงานของแต่ละวิธีการดำเนินงานเพื่อจัด ส่งเสริม และสนับสนุนการเรียนรู้ เพื่อคุณวุฒิตามระดับ ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านอาชีวศึกษา

วิธีการดำเนินงาน	แนวทางการดำเนินงานของแต่ละวิธีการดำเนินงาน
วิธีการดำเนินงานเพื่อจัดให้กลุ่มเป้าหมายได้รับคุณวุฒิทางการศึกษา ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านอาชีวศึกษา	
1. การใช้หลักสูตรเพื่อจัดการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับ ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านอาชีวศึกษา ภายในสถานศึกษาสังกัดกรมส่งเสริมการเรียนรู้	1.1 กรมส่งเสริมการเรียนรู้จัดให้มีการศึกษาหรือทบทวนข้อมูลและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำไปใช้เป็นข้อมูลในการวางแผนการดำเนินงาน เพื่อจัดให้มีหลักสูตรกลางสำหรับนำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับ ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านอาชีวศึกษา ภายในสถานศึกษาสังกัดกรมส่งเสริมการเรียนรู้
	1.2 กรมส่งเสริมการเรียนรู้จัดให้มีหลักสูตรกลางสำหรับนำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับ ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านอาชีวศึกษา ภายในสถานศึกษาสังกัดกรมส่งเสริมการเรียนรู้ ทั้งนี้ ในการจัดให้มีหลักสูตรกลาง สำหรับนำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับ ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านอาชีวศึกษา นั้น กรมส่งเสริมการเรียนรู้ ต้องดำเนินการร่วมกับสถาบันพัฒนาหลักสูตรและการเรียนรู้ (ปัจจุบันสถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (สสวท.) ทำหน้าที่แทน) ซึ่งหลักสูตรที่จัดให้มีขึ้นนั้น ต้องคำนึงถึงความสอดคล้องกับพัฒนาการของโลก และสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน ด้วย
	1.3 กรมส่งเสริมการเรียนรู้ มีการกำหนดหลักเกณฑ์ แนวปฏิบัติ และ/หรือแนวทางการดำเนินงาน และจัดให้มีเอกสาร คู่มือหรือแนวทางการดำเนินงานไว้อย่างถูกต้อง ชัดเจน สอดคล้องกับกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงาน สำหรับนำไปใช้เป็นเครื่องมือในการดำเนินงานให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ทั้งนี้ ส่วนหนึ่งของการกำหนดหลักเกณฑ์ แนวปฏิบัติ และ/หรือแนวทางการดำเนินงาน นั้น กรมส่งเสริมการเรียนรู้ควรมีการประกาศรายชื่อสถานศึกษาสังกัดกรมส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อทำหน้าที่ในการจัดการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับ ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านอาชีวศึกษา โดยพิจารณากำหนดจากสถานศึกษาที่มีศักยภาพ ความพร้อม และมีกลุ่มเป้าหมายที่ชัดเจน เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีคุณภาพ

วิธีการดำเนินงาน	แนวทางการดำเนินงานของแต่ละวิธีการดำเนินงาน
	1.4 กรมส่งเสริมการเรียนรู้ และสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัด/กรุงเทพมหานคร จัดให้มีการชี้แจงหรือพัฒนาศักยภาพบุคลากรในแต่ละภาคส่วนที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้ให้มีความรู้ ความเข้าใจ และมีศักยภาพในการจัดการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับ ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านอาชีวศึกษา อย่างมีคุณภาพ
	1.5 สถานศึกษาสังกัดกรมส่งเสริมการเรียนรู้ ดำเนินการจัดการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับ ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านอาชีวศึกษา ตามแนวทางการดำเนินงานที่กรมส่งเสริมการเรียนรู้กำหนด
	1.6 กรมส่งเสริมการเรียนรู้ และสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัด/กรุงเทพมหานคร ให้การส่งเสริม สนับสนุนการดำเนินงานของสถานศึกษา เพื่อจัดการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับ ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านอาชีวศึกษา
	1.7 กรมส่งเสริมการเรียนรู้ และสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัด/กรุงเทพมหานคร ควรจัดให้มีระบบการให้คำแนะนำปรึกษา ช่วยเหลือสถานศึกษาที่ทำหน้าที่ เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปด้วยความเรียบร้อย และมีประสิทธิภาพ
	1.8 กรมส่งเสริมการเรียนรู้ และสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัด/กรุงเทพมหานคร หรือหน่วยงานอื่นที่กรมมอบหมาย จัดให้มีการนิเทศ ติดตาม และประเมินผลการดำเนินงานของสถานศึกษา
	1.9 กรมส่งเสริมการเรียนรู้ สำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัด/กรุงเทพมหานคร และสถานศึกษาที่ทำหน้าที่ มีการนำผลการติดตาม และประเมินผลการดำเนินงานของสถานศึกษา ไปใช้ในการพัฒนาการดำเนินงานในส่วนที่เกี่ยวข้อง **อย่างไรก็ตาม ในระหว่างดำเนินงาน โดยนับตั้งแต่เริ่มต้นไปจนตลอดกระบวนการ กรมส่งเสริมการเรียนรู้อาจจัดให้มีการออกกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานขึ้นได้ตามความจำเป็น เช่น การออกเป็นประกาศ ระเบียบ คำสั่ง ข้อบังคับ หลักเกณฑ์การดำเนินงานที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปด้วยความเรียบร้อย ซึ่งต้องไม่ขัดต่อกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติ**

วิธีการดำเนินงาน	แนวทางการดำเนินงานของแต่ละวิธีการดำเนินงาน
2. การใช้หลักสูตรเพื่อจัดการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับ ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านอาชีวศึกษา <u>ในรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบทวิภาคี</u>	2.1 กรมส่งเสริมการเรียนรู้จัดให้มีการศึกษาหรือทบทวนข้อมูลและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำไปใช้เป็นข้อมูลในการวางแผนการดำเนินงาน เพื่อจัดให้มีหลักสูตรกลางสำหรับนำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับ ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านอาชีวศึกษา **<u>ในรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบทวิภาคี</u>**
	2.2 กรมส่งเสริมการเรียนรู้หรือสถานศึกษาที่กรมมอบหมายแสวงหาภาคีเครือข่าย เพื่อเข้ามาสร้างข้อตกลงร่วมกันระหว่างสถานศึกษาสังกัดกรมส่งเสริมการเรียนรู้กับสถานประกอบการเกี่ยวกับการจัดให้มีหลักสูตร การจัดการเรียนรู้ การจัดการเพื่อฝึกวิชาชีพหรืออาชีพ และการวัดและการประเมินผล เพื่อดำเนินการจัดการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับ ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านอาชีวศึกษา ร่วมกัน โดยเน้นการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานระหว่างการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษาร่วมกับการฝึกปฏิบัติงานจริงในสถานประกอบการที่เป็นความร่วมมือ เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้ได้รับการศึกษาทั้งด้านทฤษฎีและการปฏิบัติที่มีความเชื่อมโยงกัน เพื่อให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะเป็นไปตามผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ของผู้เรียนหรือผลลัพธ์การเรียนรู้ที่กำหนดไว้ในหลักสูตร
	2.3 กรมส่งเสริมการเรียนรู้จัดให้มีหลักสูตรกลางสำหรับนำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับ ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านอาชีวศึกษา **<u>ในรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบทวิภาคี</u>** ภายในสถานศึกษาสังกัดกรมส่งเสริมการเรียนรู้ ทั้งนี้ ในการจัดให้มีหลักสูตรกลาง สำหรับนำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับ ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านอาชีวศึกษา นั้น กรมส่งเสริมการเรียนรู้ ต้องดำเนินการร่วมกับสถาบันพัฒนาหลักสูตรและการเรียนรู้ (ปัจจุบันสถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (สสวท.) ทำหน้าที่แทน) ร่วมถึงควรเปิดโอกาสให้สถานประกอบการที่มีข้อตกลงร่วมกันในการจัดการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับ ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านอาชีวศึกษา **<u>ในรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบทวิภาคี</u>** ได้เข้ามาร่วมในกระบวนการจัดให้มีหลักสูตร ด้วย ซึ่งหลักสูตรที่จัดให้มีขึ้นนั้น ต้องคำนึงถึงความสอดคล้องกับพัฒนาการของโลกและสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน ด้วย

วิธีการดำเนินงาน	แนวทางการดำเนินงานของแต่ละวิธีการดำเนินงาน
	2.4 กรมส่งเสริมการเรียนรู้ มีการกำหนดหลักเกณฑ์ แนวปฏิบัติ และ/หรือแนวทางการดำเนินงาน และจัดให้มีเอกสาร คู่มือหรือแนวทางการดำเนินงานไว้อย่างถูกต้อง ชัดเจน สอดคล้องกับกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงาน สำหรับนำไปใช้เป็นเครื่องมือในการดำเนินงานให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ทั้งนี้ ส่วนหนึ่งของการดำเนินงานหน่วยงานต้นสังกัดของสถานศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ/กรมส่งเสริมการเรียนรู้) ควรมีการประกาศรายชื่อสถานศึกษา เพื่อทำหน้าที่ในการจัดการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับ ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านอาชีวศึกษา **ในรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบทวิภาคี** โดยพิจารณากำหนดจากสถานศึกษาที่มีศักยภาพ ความพร้อม และมีกลุ่มเป้าหมายที่ชัดเจน เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีคุณภาพ
	2.5 กรมส่งเสริมการเรียนรู้ และสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัด/กรุงเทพมหานคร จัดให้มีการชี้แจงหรือพัฒนาศักยภาพบุคลากรในแต่ละภาคส่วนที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้ให้มีความรู้ ความเข้าใจ และมีศักยภาพในการจัดการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับ ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านอาชีวศึกษา **ในรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบทวิภาคี**
	2.6 สถานศึกษาสังกัดกรมส่งเสริมการเรียนรู้และสถานประกอบการที่มีข้อตกลงร่วมกันในการจัดการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับ ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านอาชีวศึกษา **ในรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบทวิภาคี** ดำเนินการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางการดำเนินงานที่กำหนดไว้ร่วมกัน
	2.7 กรมส่งเสริมการเรียนรู้ และสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัด/กรุงเทพมหานคร ให้การส่งเสริม สนับสนุนการจัดการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับ ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านอาชีวศึกษา **ในรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบทวิภาคี**
	2.8 กรมส่งเสริมการเรียนรู้ และสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัด/กรุงเทพมหานคร ควรจัดให้มีระบบการให้คำแนะนำปรึกษา ช่วยเหลือสถานศึกษาที่ทำหน้าที่ เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปด้วยความเรียบร้อย และมีประสิทธิภาพ

วิธีการดำเนินงาน	แนวทางการดำเนินงานของแต่ละวิธีการดำเนินงาน
	2.9 กรมส่งเสริมการเรียนรู้ และสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัด/กรุงเทพมหานคร หรือหน่วยงานอื่นที่กรมมอบหมาย จัดให้มีการนิเทศ ติดตาม และประเมินผลการดำเนินงานการจัดการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับ ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านอาชีวศึกษา **ในรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบทวิภาคี**
	2.10 กรมส่งเสริมการเรียนรู้ สำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัด/กรุงเทพมหานคร สถานศึกษา และสถานประกอบการที่มีข้อตกลงร่วมกันในการจัดการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับ ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านอาชีวศึกษา **ในรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบทวิภาคี** มีการนำผลการนิเทศ ติดตาม และประเมินผลการดำเนินงานการจัดการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับ ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านอาชีวศึกษา **ในรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบทวิภาคี**ไปใช้ในการพัฒนาการดำเนินงานในส่วนที่เกี่ยวข้อง **อย่างไรก็ตาม ในระหว่างดำเนินงาน โดยนับตั้งแต่เริ่มต้นไปจนตลอดกระบวนการ กรมส่งเสริมการเรียนรู้อาจจัดให้มีการออกกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานขึ้นได้ตามความจำเป็น เช่น การออกเป็นประกาศ ระเบียบ คำสั่ง ข้อบังคับ หลักเกณฑ์การดำเนินงานที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปด้วยความเรียบร้อย ซึ่งต้องไม่ขัดต่อกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติ**
3. การใช้หลักสูตรเพื่อจัดการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับ ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านอาชีวศึกษา ควบคู่กับการจัดการเรียนรู้ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านสามัญศึกษา หรือในรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบทวิศึกษา	3.1 กรมส่งเสริมการเรียนรู้จัดให้มีการศึกษาหรือทบทวนข้อมูลและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำไปใช้เป็นข้อมูลในการวางแผนการดำเนินงาน เพื่อจัดให้มีหลักสูตรกลางสำหรับนำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับ ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านอาชีวศึกษา
	3.2 กรมส่งเสริมการเรียนรู้จัดให้มีหลักสูตรกลางสำหรับนำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับ ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านอาชีวศึกษา

วิธีการดำเนินงาน	แนวทางการดำเนินงานของแต่ละวิธีการดำเนินงาน
	ทั้งนี้ ในการจัดให้มีหลักสูตรกลาง สำหรับนำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับ ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านอาชีวศึกษา นั้น กรมส่งเสริมการเรียนรู้ ต้องดำเนินการร่วมกับสถาบันพัฒนาหลักสูตรและการเรียนรู้ (ปัจจุบันสถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (สสวท.) ทำหน้าที่แทน) ซึ่งหลักสูตรที่จัดให้มีขึ้นนั้น ต้องคำนึงถึงความสอดคล้องกับพัฒนาการของโลก และสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน ด้วย
	3.3 กรมส่งเสริมการเรียนรู้ มีการกำหนดหลักเกณฑ์ แนวปฏิบัติ และ/หรือแนวทางการดำเนินงาน และจัดให้มีเอกสาร คู่มือหรือแนวทางการดำเนินงานไว้อย่างถูกต้อง ชัดเจน สอดคล้องกับกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงาน สำหรับนำไปใช้เป็นเครื่องมือในการดำเนินงานให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ทั้งนี้ ในการดำเนินงานเพื่อจัดการเรียนรู้ดังกล่าว อาจกำหนดให้สถานศึกษาสังกัดกรมส่งเสริมการเรียนรู้ทำหน้าที่ในการจัดการเรียนรู้แบบทวิศึกษาด้วยสถานศึกษานั้น ๆ เอง หรืออาจจัดร่วมกับสถานศึกษาอื่นในสังกัดเดียวกัน หรืออาจจัดร่วมกับสถานศึกษาต่างหน่วยงานที่เป็นความร่วมมือ โดยมีเป้าหมายในการสร้างโอกาสทางการศึกษาให้แก่กลุ่มเป้าหมายให้ได้รับคุณวุฒิทางการศึกษา ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ทั้งด้านอาชีวศึกษาและด้านสามัญศึกษา ได้ นอกจากนี้ ในส่วนหนึ่งของการดำเนินงาน หน่วยงานต้นสังกัดของสถานศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ/กรมส่งเสริมการเรียนรู้) ควรมีการประกาศรายชื่อสถานศึกษา เพื่อทำหน้าที่ในการจัดการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับ ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านอาชีวศึกษา ในรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบทวิศึกษา โดยพิจารณากำหนดจากสถานศึกษาที่มีศักยภาพ ความพร้อม และมีกลุ่มเป้าหมายที่ชัดเจน เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีคุณภาพ
	3.4 กรมส่งเสริมการเรียนรู้ และสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัด/กรุงเทพมหานคร จัดให้มีการชี้แจงหรือพัฒนาศักยภาพบุคลากรในแต่ละภาคส่วนที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้ให้มีความรู้ ความเข้าใจ และมีศักยภาพในการจัดการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับ ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านอาชีวศึกษา ในรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบทวิศึกษา อย่างมีคุณภาพ

วิธีการดำเนินงาน	แนวทางการดำเนินงานของแต่ละวิธีการดำเนินงาน
	3.5 สถานศึกษาสังกัดกรมส่งเสริมการเรียนรู้ และหน่วยงานหรือสถานศึกษาอื่นที่เกี่ยวข้อง ดำเนินการจัดการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับ ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านอาชีวศึกษา ในรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบทวิศึกษา ตามแนวทางการดำเนินงานที่กรมส่งเสริมการเรียนรู้กำหนดไว้
	3.6 กรมส่งเสริมการเรียนรู้ และสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัด/กรุงเทพมหานคร ให้การส่งเสริม สนับสนุนการจัดการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับ ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านอาชีวศึกษา **ในรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบทวิศึกษา**
	3.7 กรมส่งเสริมการเรียนรู้ และสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัด/กรุงเทพมหานคร ควรจัดให้มีระบบการให้คำแนะนำปรึกษา ช่วยเหลือสถานศึกษาที่ทำหน้าที่ เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปด้วยความเรียบร้อย และมีประสิทธิภาพ
	3.8 กรมส่งเสริมการเรียนรู้ และสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัด/กรุงเทพมหานคร หรือหน่วยงานอื่นที่กรมมอบหมาย จัดให้มีการนิเทศ ติดตาม และประเมินผลการดำเนินงานการจัดการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับ ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านอาชีวศึกษา **ในรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบทวิศึกษา**
	3.9 กรมส่งเสริมการเรียนรู้ สำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัด/กรุงเทพมหานคร สถานศึกษา และหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องในการจัดการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับ ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านอาชีวศึกษา **ในรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบทวิศึกษา** มีการนำผลการนิเทศ ติดตาม และประเมินผลการดำเนินงานการจัดการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับ ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านอาชีวศึกษา **ในรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบทวิศึกษา** ไปใช้ในการพัฒนาการดำเนินงานในส่วนที่เกี่ยวข้อง **อย่างไรก็ตาม ในระหว่างดำเนินงาน โดยนับตั้งแต่เริ่มต้นไปจนตลอดกระบวนการ กรมส่งเสริมการเรียนรู้อาจจัดให้มีการออกกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานขึ้นได้ตามความจำเป็น เช่น การออกเป็นประกาศ ระเบียบ คำสั่ง ข้อบังคับ หลักเกณฑ์การดำเนินงานที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปด้วยความเรียบร้อย ซึ่งต้องไม่ขัดต่อกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติ**

วิธีการดำเนินงาน	แนวทางการดำเนินงานของแต่ละวิธีการดำเนินงาน
วิธีการดำเนินงานเพื่อส่งเสริม สนับสนุนให้กลุ่มเป้าหมายได้รับหลักฐานทางการศึกษาเพื่อประโยชน์ในการได้รับคุณวุฒิทางการศึกษาตามระดับ ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านอาชีวศึกษา ในอนาคต	
1. การเทียบโอนผลการเรียน ได้แก่ 1.1 จากผลการเรียนของผู้เรียน 1.2 จากความรู้ ประสบการณ์ หรือสมรรถนะของผู้เรียน	1.1 กรมส่งเสริมการเรียนรู้จัดให้มีการศึกษาหรือทบทวนข้อมูลและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำไปใช้เป็นข้อมูลในการวางแผนการดำเนินงาน เพื่อจัดให้มีการเทียบโอนผลการเรียน
	1.2 กรมส่งเสริมการเรียนรู้จัดให้มีการกำหนดและประกาศใช้หลักเกณฑ์ แนวปฏิบัติ และวิธีการประเมิน เพื่อการเทียบโอนผลการเรียนให้แก่กลุ่มเป้าหมาย
	1.3 กรมส่งเสริมการเรียนรู้จัดให้มีเอกสาร คู่มือหรือแนวทางการดำเนินงานไว้อย่างถูกต้อง ชัดเจน สอดคล้องกับกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงาน สำหรับนำไปใช้เป็นเครื่องมือในการดำเนินงานให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน
	1.4 กรมส่งเสริมการเรียนรู้ และสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัด/กรุงเทพมหานคร จัดให้มีการชี้แจงหรือพัฒนาศักยภาพบุคลากรในแต่ละภาคส่วนที่เกี่ยวข้องให้มีความรู้ ความเข้าใจ และมีศักยภาพในการดำเนินการเทียบโอนผลการเรียนให้แก่กลุ่มเป้าหมาย
	1.5 สถานศึกษาสังกัดกรมส่งเสริมการเรียนรู้ ดำเนินการเทียบโอนผลการเรียนให้แก่กลุ่มเป้าหมาย ตามแนวทางการดำเนินงานที่กรมส่งเสริมการเรียนรู้กำหนดไว้
	1.6 กรมส่งเสริมการเรียนรู้ และสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัด/กรุงเทพมหานคร ให้การส่งเสริม สนับสนุนการดำเนินงานของสถานศึกษา เพื่อการเทียบโอนผลการเรียนให้แก่กลุ่มเป้าหมาย
	1.7 กรมส่งเสริมการเรียนรู้ และสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัด/กรุงเทพมหานคร ควรจัดให้มีระบบการให้คำแนะนำปรึกษา ช่วยเหลือสถานศึกษาที่ทำหน้าที่ เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปด้วยความเรียบร้อย และมีประสิทธิภาพ
	1.8 กรมส่งเสริมการเรียนรู้ และสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัด/กรุงเทพมหานคร หรือหน่วยงานอื่นที่กรมมอบหมาย จัดให้มีการนิเทศ ติดตาม และประเมินผลการดำเนินงานการเทียบโอนผลการเรียน ของสถานศึกษา

วิธีการดำเนินงาน	แนวทางการดำเนินงานของแต่ละวิธีการดำเนินงาน
	1.9 กรมส่งเสริมการเรียนรู้ สำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัด/กรุงเทพมหานคร และสถานศึกษา มีการนำผลการนิเทศติดตาม และประเมินผลการดำเนินงานการเทียบโอนผลการเรียนของสถานศึกษา ไปใช้ในการพัฒนาการดำเนินงานในส่วนที่เกี่ยวข้อง **อย่างไรก็ตาม ในระหว่างดำเนินงาน โดยนับตั้งแต่เริ่มต้นไปจนตลอดกระบวนการ กรมส่งเสริมการเรียนรู้อาจจัดให้มีการออกกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานขึ้นได้ตามความจำเป็น เช่น การออกเป็นประกาศ ระเบียบ คำสั่ง ข้อบังคับ หลักเกณฑ์การดำเนินงานที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปด้วยความเรียบร้อย ซึ่งต้องไม่ขัดต่อกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติ**
2. การสะสมหน่วยกิตในระบบธนาคารหน่วยกิตระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านอาชีวศึกษา	2.1 กรมส่งเสริมการเรียนรู้จัดให้มีการศึกษาหรือทบทวนข้อมูลและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำไปใช้เป็นข้อมูลในการวางแผนการดำเนินงาน เพื่อจัดให้มี**การสะสมหน่วยกิตในระบบธนาคารหน่วยกิตระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านอาชีวศึกษา ให้แก่กลุ่มเป้าหมาย**
	2.2 กรมส่งเสริมการเรียนรู้จัดให้มีการกำหนดและประกาศใช้หลักเกณฑ์ แนวปฏิบัติและ/หรือแนวทางการดำเนินงานเพื่อการสะสมหน่วยกิตในระบบธนาคารหน่วยกิตระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านอาชีวศึกษา ให้แก่กลุ่มเป้าหมาย โดยอาจออกเป็นประกาศ ระเบียบ คำสั่ง ข้อบังคับ หลักเกณฑ์การดำเนินงานที่เกี่ยวข้องก็ได้
	2.3 กรมส่งเสริมการเรียนรู้จัดให้มีธนาคารหน่วยกิต ซึ่งเป็นระบบสะสมหน่วยกิตจากผลลัพธ์การเรียนรู้ ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านอาชีวศึกษา ให้แก่กลุ่มเป้าหมาย
	2.4 กรมส่งเสริมการเรียนรู้จัดให้มีเอกสาร คู่มือหรือแนวทางการดำเนินงานไว้อย่างถูกต้อง ชัดเจน สอดคล้องกับกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงาน สำหรับนำไปใช้เป็นเครื่องมือในการดำเนินงานให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน

วิธีการดำเนินงาน	แนวทางการดำเนินงานของแต่ละวิธีการดำเนินงาน
	2.5 กรมส่งเสริมการเรียนรู้ และสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัด/กรุงเทพมหานคร จัดให้มีการชี้แจงหรือพัฒนาศักยภาพบุคลากรในแต่ละภาคส่วนที่เกี่ยวข้องให้มีความรู้ ความเข้าใจ และมีศักยภาพในการดำเนินงานสะสมหน่วยกิตในระบบธนาคารหน่วยกิตระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านอาชีวศึกษา ให้แก่กลุ่มเป้าหมาย
	2.6 สถานศึกษาสังกัดกรมส่งเสริมการเรียนรู้ ดำเนินการสะสมหน่วยกิตในระบบธนาคารหน่วยกิตระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านอาชีวศึกษา ให้แก่กลุ่มเป้าหมาย ตามแนวทางการดำเนินงานที่กรมส่งเสริมการเรียนรู้กำหนดไว้
	2.7 กรมส่งเสริมการเรียนรู้ และสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัด/กรุงเทพมหานคร ให้การส่งเสริม สนับสนุนการดำเนินงานของสถานศึกษา เพื่อการสะสมหน่วยกิตในระบบธนาคารหน่วยกิตระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านอาชีวศึกษา ให้แก่กลุ่มเป้าหมาย
	2.8 กรมส่งเสริมการเรียนรู้ และสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัด/กรุงเทพมหานคร ควรจัดให้มีระบบการให้คำแนะนำปรึกษา ช่วยเหลือสถานศึกษาที่ทำหน้าที่ เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปด้วยความเรียบร้อย และมีประสิทธิภาพ
	2.9 กรมส่งเสริมการเรียนรู้ และสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัด/กรุงเทพมหานคร หรือหน่วยงานอื่นที่กรมมอบหมาย จัดให้มีการนิเทศ ติดตาม และประเมินผลการดำเนินงานการสะสมหน่วยกิตในระบบธนาคารหน่วยกิต ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านอาชีวศึกษาของสถานศึกษา
	2.10 กรมส่งเสริมการเรียนรู้ สำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัด/กรุงเทพมหานคร และสถานศึกษา มีการนำผลการนิเทศ ติดตาม และประเมินผลการดำเนินงานการสะสมหน่วยกิตในระบบธนาคารหน่วยกิต ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านอาชีวศึกษา ให้แก่กลุ่มเป้าหมาย ไปใช้ในการพัฒนาการดำเนินงานในส่วนที่เกี่ยวข้อง **อย่างไรก็ตาม ในระหว่างดำเนินงาน โดยนับตั้งแต่เริ่มต้นไปจนตลอดกระบวนการ กรมส่งเสริมการเรียนรู้อาจจัดให้มีการออกกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานขึ้นได้ตามความจำเป็น เช่น การออกเป็นประกาศ ระเบียบ คำสั่ง ข้อบังคับ หลักเกณฑ์การดำเนินงานที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปด้วยความเรียบร้อย ซึ่งต้องไม่ขัดต่อกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติ**

อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบัน (ปีงบประมาณ พ.ศ. 2568) กรมส่งเสริมการเรียนรู้ มีการกำหนดวิธีการดำเนินงานเพื่อจัดให้กลุ่มเป้าหมายได้รับคุณวุฒิทางการศึกษา ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านอาชีวศึกษา โดยกรมส่งเสริมการเรียนรู้ ได้กำหนดให้มีสถานศึกษาในสังกัดกรมส่งเสริมการเรียนรู้ทำหน้าที่จัดการเรียนรู้โดยใช้หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ พุทธศักราช 2562 จำนวน 36 แห่ง ซึ่งเป็นการดำเนินงานที่ต่อเนื่องมาจากก่อนการยกระดับเป็นกรมส่งเสริมการเรียนรู้ โดยสถานศึกษาที่ทำหน้าที่ ต้องดำเนินงานตามรายละเอียดที่กำหนดไว้ในเอกสาร ***"หลักเกณฑ์การดำเนินงานจัดการศึกษาตามหลักสูตร*** **ประกาศนียบัตรวิชาชีพ พุทธศักราช 2562 สำหรับกลุ่มเป้าหมายนอกระบบ" ซึ่งสามารถดาวน์โหลดเอกสารดังกล่าวได้ที่ https://shorturl.asia/UyFa5 หรือสแกนคิวอาร์โคด ได้ที่**

3.4 วิธีการดำเนินงานเพื่อจัด ส่งเสริม และสนับสนุนการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับในระดับที่สูงกว่าระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

สำหรับวิธีการดำเนินงานเพื่อจัด ส่งเสริม และสนับสนุนการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับ ในระดับที่สูงกว่าการศึกษาขั้นพื้นฐาน นั้น ได้มีการกำหนดกรอบวิธีการดำเนินงานไว้ 2 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 กรอบวิธีการดำเนินงานเพื่อจัด ส่งเสริม และสนับสนุนการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับในระดับที่สูงกว่าการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ส่วนที่ 2 กรอบแนวทางการดำเนินงานของแต่ละวิธีการดำเนินงานเพื่อจัด ส่งเสริม และสนับสนุนการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับ ในระดับที่สูงกว่าการศึกษาขั้นพื้นฐาน

โดยมีรายละเอียด ดังนี้

ส่วนที่ 1 กรอบวิธีการดำเนินงานเพื่อจัดการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับ ในระดับที่สูงกว่าการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ประเด็นการดำเนินงาน	กรอบวิธีการดำเนินงานเพื่อจัด ส่งเสริม และสนับสนุนการเรียนรู้ (เชิงหลักการ)
กลุ่มเป้าหมาย	คือ ผู้ซึ่งได้รับคุณวุฒิระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านสามัญศึกษาหรืออาชีวศึกษา แล้ว
วิธีการดำเนินงานเพื่อจัดให้กลุ่มเป้าหมายได้รับคุณวุฒิทางการศึกษาที่สูงกว่าระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน	สำหรับวิธีการดำเนินงานเพื่อจัดให้กลุ่มเป้าหมาย**ได้รับคุณวุฒิทางการศึกษาที่สูงกว่าระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน** กรมส่งเสริมการเรียนรู้และสถาบันอุดมศึกษาต้องร่วมกันกำหนดวิธีการดำเนินงานเพื่อจัดให้กลุ่มเป้าหมายได้รับการศึกษาสูงกว่าระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยเบื้องต้นอาจกำหนดให้มีวิธีการดำเนินงาน ดังต่อไปนี้ 1) **การใช้หลักสูตรเพื่อจัดการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับระดับที่สูงกว่าการศึกษาขั้นพื้นฐาน ภายในสถาบันอุดมศึกษา** โดยจัดให้มีระบบการส่งต่อผู้สำเร็จการศึกษาขั้นพื้นฐานจากสถานศึกษาสังกัดกรมส่งเสริมการเรียนรู้ไปยังสถาบันอุดมศึกษาที่เป็นความร่วมมือของกรมส่งเสริมการเรียนรู้หรือของสถานศึกษาสังกัดกรมส่งเสริมการเรียนรู้ ทั้งนี้ กรมส่งเสริมการเรียนรู้และสถาบันอุดมศึกษา ควรร่วมกันจัดให้มีหลักสูตรในสาขาวิชาใดวิชาหนึ่งหรือหลายสาขาวิชาที่สอดคล้องกับพัฒนาการของโลกและสอดคล้องกับความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย สำหรับนำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับในระดับที่สูงกว่าการศึกษาขั้นพื้นฐาน ภายในสถาบันอุดมศึกษาที่เป็นความร่วมมือ เพื่อเป็นการจัด ส่งเสริม และสนับสนุนให้กลุ่มเป้าหมายได้รับการศึกษาสูงกว่าระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามศักยภาพของผู้เรียน

ประเด็นการดำเนินงาน	กรอบวิธีการดำเนินงานเพื่อจัด ส่งเสริม และสนับสนุนการเรียนรู้ (เชิงหลักการ)
	2) การใช้หลักสูตรเพื่อจัดการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับระดับที่สูงกว่าการศึกษาขั้นพื้นฐาน ภายในสถาบันอุดมศึกษาที่เป็นความร่วมมือของกรมส่งเสริมการเรียนรู้หรือของสถานศึกษาสังกัดกรมส่งเสริมการเรียนรู้ ควบคู่กับการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานภายในสถานศึกษาสังกัดกรมส่งเสริมการเรียนรู้ โดยเบื้องต้นอาจมีการกำหนดเงื่อนไขเฉพาะก่อนการได้รับการศึกษาที่สูงกว่าระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ไว้ว่า *"ผู้เรียนที่จะสำเร็จการศึกษาในระดับที่สูงกว่าการศึกษาขั้นพื้นฐานด้วยวิธีการ นี้ จะต้องเป็นผู้ที่ได้รับคุณวุฒิระดับมัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่ามาก่อน จึงจะสามารถขอรับวุฒิการศึกษาในระดับที่สูงกว่าการศึกษาขั้นพื้นฐานได้ ถึงแม้ว่าจะมีผลการเรียนครบถ้วนตามโครงสร้างหลักสูตรที่ใช้จัดการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับ ในระดับที่สูงกว่าการศึกษาขั้นพื้นฐาน แล้วก็ตาม"* ทั้งนี้ การดำเนินงานต้องไม่ขัดต่อกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติ
คุณสมบัติเฉพาะของกลุ่มเป้าหมายที่จะเข้ามาเป็นผู้เรียนในแต่ละวิธีการดำเนินงานเพื่อจัดการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับ ในระดับที่สูงกว่าการศึกษาขั้นพื้นฐาน	สำหรับการดำเนินงานเพื่อให้กลุ่มเป้าหมายได้รับคุณวุฒิทางการศึกษา **ในระดับที่สูงกว่าการศึกษาขั้นพื้นฐาน** ในแต่ละวิธีการดำเนินงาน นั้น กรมส่งเสริมการเรียนรู้และสถาบันอุดมศึกษา ควรร่วมกันกำหนดคุณสมบัติเฉพาะของกลุ่มเป้าหมายที่จะเข้ามาเป็นผู้เรียนของแต่ละวิธีการดำเนินงานไว้อย่างชัดเจน โดยคำนึงถึงสิทธิและโอกาสในการได้รับการศึกษาของกลุ่มเป้าหมาย และต้องไม่ขัดต่อกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ซึ่งอย่างน้อยเบื้องต้นควรมีการกำหนดคุณสมบัติเฉพาะของกลุ่มเป้าหมายที่จะเข้ามาเป็นผู้เรียน **ในระดับที่สูงกว่าการศึกษาขั้นพื้นฐาน** ของแต่ละวิธีการดำเนินงานไว้ดังนี้ **กรณีที่ 1 จัดการเรียนรู้เพื่อให้กลุ่มเป้าหมายได้รับคุณวุฒิทางการศึกษา ในระดับที่สูงกว่าการศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้วยวิธีการใช้หลักสูตรเพื่อจัดการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับ ระดับที่สูงกว่าการศึกษาขั้นพื้นฐาน ภายในสถาบันอุดมศึกษา** ควรมีการกำหนดคุณสมบัติเฉพาะไว้อย่างน้อย ดังนี้ 1.1 ต้องเป็นผู้ที่ได้รับคุณวุฒิระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า จากสถานศึกษาในสังกัดกรมส่งเสริมการเรียนรู้ 1.2 ต้องเป็นผู้ที่มีอายุพ้นวัยการศึกษาภาคบังคับหรือมีอายุไม่น้อยกว่า 15 ปีบริบูรณ์

ประเด็นการดำเนินงาน	กรอบวิธีการดำเนินงานเพื่อจัด ส่งเสริม และสนับสนุนการเรียนรู้ (เชิงหลักการ)
	กรณีที่ 2 จัดการเรียนรู้เพื่อให้กลุ่มเป้าหมายได้รับคุณวุฒิทางการศึกษา ในระดับที่สูงกว่าการศึกษาขั้นพื้นฐานด้วยวิธีการใช้หลักสูตรเพื่อจัดการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับ ระดับที่สูงกว่าการศึกษาขั้นพื้นฐาน ภายในสถาบันอุดมศึกษาที่เป็นความร่วมมือของกรมส่งเสริมการเรียนรู้หรือของสถานศึกษาสังกัดกรมส่งเสริมการเรียนรู้ ควบคู่กับการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานภายในสถานศึกษาสังกัดกรมส่งเสริมการเรียนรู้ ควรมีการกำหนดคุณสมบัติเฉพาะ และคุณสมบัติก่อนการสำเร็จการศึกษา ไว้อย่างน้อย ดังนี้ 2.1 ต้องเป็นผู้เรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ระดับมัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า ภายในสถานศึกษาสังกัดกรมส่งเสริมการเรียนรู้ 2.2 ต้องเป็นผู้ที่มีอายุพ้นวัยการศึกษาภาคบังคับหรือมีอายุไม่น้อยกว่า 15 ปีบริบูรณ์ก่อน และต้องเป็นผู้ที่ได้รับคุณวุฒิระดับมัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่าแล้ว จึงจะสามารถขอรับวุฒิการศึกษาในระดับที่สูงกว่าระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานได้ ถึงแม้ว่าจะมีผลการเรียนครบถ้วนตามโครงสร้างหลักสูตรที่ใช้จัดการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับในระดับที่สูงกว่าการศึกษาขั้นพื้นฐาน แล้วก็ตาม **อย่างไรก็ตาม สำหรับการดำเนินงานเพื่อให้กลุ่มเป้าหมายได้รับการศึกษาในระดับที่สูงกว่าการศึกษาขั้นพื้นฐานด้วยวิธีการต่าง ๆ ตามที่กรมส่งเสริมการเรียนรู้และสถาบันอุดมศึกษากำหนดร่วมกัน นั้น กรมส่งเสริมการเรียนรู้และสถาบันอุดมศึกษา อาจมีการกำหนดคุณสมบัติอื่น ๆ เพิ่มเติมตามที่เห็นสมควรได้ ซึ่งควรมีการศึกษาหรือทบทวน ข้อมูลหลักการ ทฤษฎี และกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดคุณสมบัติของกลุ่มเป้าหมาย และเกณฑ์การสำเร็จการศึกษาของในแต่ละวิธีการดำเนินงานก่อน เพื่อให้การกำหนดรายละเอียดคุณสมบัติของกลุ่มเป้าหมายและเกณฑ์การสำเร็จการศึกษาเป็นไปอย่างเหมาะสม สอดคล้องกับสภาพทางสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป และเป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติ**

ประเด็นการดำเนินงาน	กรอบวิธีการดำเนินงานเพื่อจัด ส่งเสริม และสนับสนุนการเรียนรู้ (เชิงหลักการ)
ผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ของผู้เรียน หรือผลลัพธ์การเรียนรู้ ในระดับที่สูงกว่าการศึกษาขั้นพื้นฐาน	การกำหนดผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ของการจัดการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับให้แก่ผู้เรียน ในระดับที่สูงกว่าการศึกษาขั้นพื้นฐาน นั้น อย่างน้อยต้องกำหนดให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะที่สอดคล้องเป็นไปตามที่มาตรฐานการศึกษาของชาติที่กำหนดไว้ **ในระดับอุดมศึกษา** ซึ่งปัจจุบัน มาตรฐานการศึกษาของชาติที่ยังมีผลบังคับใช้อยู่ คือ มาตรฐานการศึกษาของชาติ พ.ศ. 2561 (คณะรัฐมนตรี มีมติให้ความเห็นชอบ ไว้เมื่อวันที่ 2 ตุลาคม 2561) ทั้งนี้ ตามมาตรฐานการศึกษาของชาติดังกล่าว ได้กำหนดคุณลักษณะของผู้เรียนในระดับอุดมศึกษา ไว้ว่า **ผู้เรียนในระดับอุดมศึกษา ต้องมีคุณลักษณะ 3 ด้าน ได้แก่** 1. **การเป็นผู้เรียนรู้** คือ การที่ผู้เรียนมีทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิต รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง ปรับตัว ยืดหยุ่น สามารถเผชิญการเปลี่ยนแปลงในโลกดิจิทัลและโลกอนาคตได้ มีความเป็นผู้นำ มีความรู้ความรอบรู้ด้านต่างๆ มีปัญญา รู้คิด สามารถประยุกต์ใช้ความรู้ และทักษะต่างๆ ในการสร้างงาน/สัมมาอาชีพ ความมั่นคง และคุณภาพชีวิตที่ดีต่อตนเอง ครอบครัว และสังคม **2. การเป็นผู้ร่วมสร้างสรรค์นวัตกรรม** คือ การที่ผู้เรียนสามารถร่วมแก้ปัญหาสังคม การบูรณาการข้ามศาสตร์ การสร้างสรรค์นวัตกรรม เพื่อเพิ่มโอกาส และมูลค่าแก่ตนเอง สังคม และประเทศ **3. การเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง** คือ การที่ผู้เรียนกล้าต่อต้านการกระทำในสิ่งที่ผิด ให้คุณค่ากับความรู้ ความสามารถ เป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง ร่วมมือ สร้างสรรค์การพัฒนาตนเองและสังคมที่ยั่งยืน ขจัดความขัดแย้ง และสร้างสันติสุขทั้งในสังคมไทย และประชาคมโลก นอกจากนี้ มาตรฐานการศึกษาของชาติยังกำหนดให้ **ผู้เรียนในทุกระดับการศึกษา** ต้องเป็นผู้ที่มีคุณธรรม ยึดค่านิยมร่วมของสังคมเป็นฐานในการพัฒนาตนเอง โดยต้องเป็นผู้ที่มีค่านิยมร่วมของสังคม 4 ประการ และคุณธรรม ความรู้ และทักษะที่จำเป็นไว้ดังนี้ อีกด้วย **ค่านิยมร่วมของสังคม 4 ประการ** ได้แก่ **1. ความเพียรอันบริสุทธิ์** คือ การที่ผู้เรียนมีความอดทน มุ่งมั่น ทำสิ่งใด ๆ ให้เกิดผลสำเร็จอย่างไม่ย่อท้อต่อความลำบาก เพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ตนเอง ส่วนรวม ชุมชน สังคม ประเทศชาติ **2. ความพอเพียง** คือ การที่ผู้เรียนมีความสมดุลรอบด้านทั้งความรู้ คุณธรรม และทักษะที่เกี่ยวข้อง โดยคำนึงถึงความสมดุลทั้งประโยชน์ต่อตนเอง ชุมชน และสังคม

ประเด็นการดำเนินงาน	กรอบวิธีการดำเนินงานเพื่อจัด ส่งเสริม และสนับสนุนการเรียนรู้ (เชิงหลักการ)
	3. วิถีประชาธิปไตย คือ การที่ผู้เรียนมีความยึดมั่นในการมีส่วนร่วม การเคารพกติกา สิทธิหน้าที่ ความรับผิดชอบ การรับฟังความคิดเห็นที่แตกต่าง และสามารถอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรมได้อย่างมีความสุข **4. ความเสมอภาคเท่าเทียม** คือ การที่ผู้เรียนเคารพความแตกต่าง และให้ความสำคัญแก่ผู้อื่น โดยปราศจากอคติ แม้จะมีสถานภาพที่แตกต่างกันทางเศรษฐกิจ สังคม เชื้อชาติ ถิ่นที่อยู่ วัฒนธรรมและความสามารถ **คุณธรรม ความรู้ และทักษะที่จำเป็น** ได้แก่ 1. **คุณธรรม** คือ ลักษณะนิสัยที่ดี และคุณลักษณะที่ดีด้านคุณธรรมพื้นฐาน การรู้ถูกผิด ความดีงาม จริยธรรม จรรยาบรรณ ในการเป็นสมาชิกของสังคม เช่น ความมีวินัย ความรับผิดชอบ ความขยันหมั่นเพียร ความซื่อสัตย์ เป็นต้น **2. ทักษะการเรียนรู้และชีวิต คือ** ทักษะที่จำเป็นสำหรับการเรียนรู้เพื่อโลกดิจิทัลและโลกในอนาคต เช่น การรู้วิธีเรียน ทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิต ทักษะชีวิตและทักษะการจัดการ ความสามารถในการปรับตัวยืดหยุ่น พร้อมเผชิญความเปลี่ยนแปลง **3. ความรู้และความรอบรู้** คือ ชุดความรู้ที่จำเป็นสำหรับการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องเพื่อให้ตนเองรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง ได้แก่ 1) ความรู้พื้นฐาน (ภาษา การคำนวณ การใช้เหตุผล) และความรู้ตามหลักสูตร 2) การรู้จักตนเอง 3) ความรู้เรื่องภูมิปัญญาไทย ท้องถิ่น ชุมชน สภาพภูมิสังคม ภูมิอากาศ ประเทศชาติ ประชาคมโลก 4) ความรอบรู้ด้านต่าง ๆ ได้แก่ ความรอบรู้ด้านสุขภาพ การเงิน สารสนเทศ และ 5) ความรู้เรื่องการงานอาชีพ **4. ทักษะทางปัญญา** คือ ทักษะที่จำเป็นในการสร้างนวัตกรรมทางเทคโนโลยีหรือทางสังคม เช่น ภูมิปัญญาไทยและศาสตร์พระราชา ทักษะศตวรรษที่ 21 ทักษะการคิดสร้างสรรค์ ทักษะพหุปัญญา ทักษะข้ามวัฒนธรรม ความสามารถในการบูรณาการข้ามศาสตร์ สร้างสรรค์นวัตกรรม และมีคุณลักษณะของความเป็นผู้ประกอบการที่เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของสังคมและโลกยุคดิจิทัล เป็นต้น อย่างไรก็ตาม นอกเหนือจากการจัดการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับ ที่มุ่งให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะที่สอดคล้องเป็นไปตามที่มาตรฐานการศึกษาของชาติที่กำหนดไว้**ในระดับอุดมศึกษา** แล้ว หน่วยงานต้นสังกัดสถานศึกษาหรือสถาบันอุดมศึกษาที่จะจัดการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับ

ประเด็นการดำเนินงาน	กรอบวิธีการดำเนินงานเพื่อจัด ส่งเสริม และสนับสนุนการเรียนรู้ (เชิงหลักการ)
	ในระดับสูงกว่าการศึกษาขั้นพื้นฐาน ควรคำนึงถึงการพัฒนากลุ่มเป้าหมายหรือผู้เรียนให้เป็นผู้ที่มีความรู้ ความสามารถ ทักษะ สมรรถนะ และคุณลักษณะเฉพาะอื่น ๆ ที่เป็นไปตามความเฉพาะของแต่ละสาขาวิชาหรือวิชาชีพ นั้น ๆ ด้วย ทั้งนี้ ควรมีการกำหนดผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ของการจัดการเรียนรู้หรือจุดมุ่งหมายที่ต้องการให้เกิดขึ้นกับผู้เรียนไว้อย่างชัดเจนในหลักสูตรที่จะนำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับ **ในระดับที่สูงกว่าการศึกษาขั้นพื้นฐาน** เพื่อให้กลุ่มเป้าหมายมีผลลัพธ์ที่พึงประสงค์เหมาะสมกับระดับการศึกษาและสาขาวิชาที่จะสำเร็จการศึกษา โดยได้รับคุณวุฒิที่สูงกว่าการศึกษาขั้นพื้นฐาน ต่อไป
วิธีการดำเนินงานเพื่อส่งเสริม สนับสนุนให้กลุ่มเป้าหมายได้รับหลักฐานทางการศึกษาเพื่อประโยชน์ในการได้รับคุณวุฒิทางการศึกษาตามระดับ ในระดับที่สูงกว่าการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในอนาคต	สำหรับวิธีการดำเนินงานเพื่อส่งเสริม สนับสนุนให้กลุ่มเป้าหมายได้รับหลักฐานทางการศึกษาเพื่อประโยชน์ในการได้รับคุณวุฒิทางการศึกษาตามระดับ ในระดับที่สูงกว่าการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในอนาคต นั้น กรมส่งเสริมการเรียนรู้และสถาบันอุดมศึกษาต้องร่วมกันกำหนดวิธีการดำเนินงานเพื่อส่งเสริม สนับสนุนให้กลุ่มเป้าหมายได้รับหลักฐานทางการศึกษาเพื่อประโยชน์ในการได้รับคุณวุฒิทางการศึกษาในระดับที่สูงกว่าการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งเบื้องต้นอาจส่งเสริม สนับสนุนให้มีการดำเนินงาน ดังนี้ **1. การเทียบโอนผลการเรียน จากความรู้ ทักษะ และประสบการณ์ของกลุ่มเป้าหมายหรือผู้เรียน โดยสถาบันอุดมศึกษา** **2. การสะสมหน่วยกิตในระบบธนาคารหน่วยกิต ระดับที่สูงกว่าการศึกษาขั้นพื้นฐาน** ภายในสถาบันอุดมศึกษาที่เป็นความร่วมมือของกรมส่งเสริมการเรียนรู้หรือของสถานศึกษาสังกัดกรมส่งเสริมการเรียนรู้ ทั้งนี้ การดำเนินงานในแต่ละวิธีการต้องไม่ขัดต่อกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติ
วิธีการจัดการเรียนรู้ที่สมควรนำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับ ในระดับที่สูงกว่าการศึกษาขั้นพื้นฐาน	สำหรับวิธีการจัดการเรียนรู้ที่สมควรนำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับ ในระดับที่สูงกว่าการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในแต่ละวิธีการดำเนินงานนั้น กรมส่งเสริมการเรียนรู้และสถาบันอุดมศึกษา ควรมีการกำหนดวิธีการจัดการเรียนรู้ร่วมกัน เพื่อให้เหมาะสม สอดคล้องกับความแตกต่างหลากหลายของกลุ่มเป้าหมาย และเพื่อให้สอดคล้องกับวิธีการดำเนินงานต่าง ๆ ที่กำหนดขึ้น เพื่อดำเนินงานให้กลุ่มเป้าหมายได้รับคุณวุฒิทางการศึกษาในระดับที่สูงกว่าการศึกษาขั้นพื้นฐาน รวมถึงเพื่อให้มีความเหมาะสม สอดคล้องกับความเฉพาะของแต่ละสาขาวิชาหรือวิชาชีพ ซึ่งเบื้องต้นในภาพรวมของการจัดการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับ ในระดับที่สูงกว่าการศึกษาขั้นพื้นฐาน อาจกำหนดให้มีวิธีการจัดการเรียนรู้ ดังนี้

ประเด็นการดำเนินงาน	กรอบวิธีการดำเนินงานเพื่อจัด ส่งเสริม และสนับสนุนการเรียนรู้ (เชิงหลักการ)
	1. การจัดการเรียนรู้โดยการเรียนรู้ด้วยตนเอง 2. การจัดการเรียนรู้โดยวิธีการบรรยาย 3. การจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีการลงมือปฏิบัติ 4. การจัดการเรียนรู้แบบอภิปราย 5. การจัดการเรียนรู้โดยใช้การอภิปรายกลุ่มย่อย 6. การจัดการเรียนรู้แบบสาธิต 7. การจัดการเรียนรู้ที่เน้นกระบวนการคิด 8. การจัดการเรียนรู้โดยกระบวนการกลุ่ม 9. การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ 10. การจัดการเรียนรู้โดยใช้บทเรียนโปรแกรม 11. การจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุดการสอน 12. การจัดการเรียนรู้โดยใช้คอมพิวเตอร์ช่วยสอน 13. การจัดการเรียนรู้แบบโครงงาน 14. การจัดการเรียนรู้โดยไปทัศนศึกษา 15. การจัดการเรียนรู้โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนและธรรมชาติ 16. การจัดการเรียนรู้แบบใช้คำถาม 17. การจัดการเรียนรู้โดยใช้กรณีศึกษา 18. การจัดการเรียนรู้โดยการระดมสมอง 19. การจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีการอื่น ๆ ที่เหมาะสมกับแต่ละวิธีการดำเนินงานที่กำหนดขึ้น เพื่อจัดการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับในระดับที่สูงกว่าการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ประเด็นการดำเนินงาน	กรอบวิธีการดำเนินงานเพื่อจัด ส่งเสริม และสนับสนุนการเรียนรู้ (เชิงหลักการ)
รูปแบบสื่อการเรียนรู้ที่สมควรนำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับ ในระดับที่สูงกว่าการศึกษาขั้นพื้นฐาน	สำหรับรูปแบบสื่อการเรียนรู้ที่สมควรนำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับ ในระดับที่สูงกว่าการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในแต่ละวิธีการดำเนินงาน นั้น กรมส่งเสริมการเรียนรู้และสถาบันอุดมศึกษา ควรมีการกำหนดรูปแบบสื่อการเรียนรู้ร่วมกัน เพื่อให้เหมาะสม สอดคล้องกับความแตกต่าง หลากหลายของกลุ่มเป้าหมาย และเพื่อให้สอดคล้องกับวิธีการดำเนินงานต่าง ๆ ที่กำหนดขึ้น เพื่อดำเนินงานให้กลุ่มเป้าหมายได้รับคุณวุฒิทางการศึกษาในระดับที่สูงกว่าการศึกษาขั้นพื้นฐาน รวมถึงเพื่อให้มีความเหมาะสม สอดคล้องกับความเฉพาะของแต่ละสาขาวิชาหรือวิชาชีพ ซึ่งเบื้องต้นในภาพรวมของการจัดการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับ ในระดับที่สูงกว่าการศึกษาขั้นพื้นฐาน อาจกำหนดให้รูปแบบสื่อการเรียนรู้ ดังนี้ 1. สื่อสิ่งพิมพ์ เช่น หนังสือเรียน เอกสารประกอบการบรรยาย เป็นต้น 2. สื่อเทคโนโลยี เช่น บทเรียนสำเร็จรูปออนไลน์ เป็นต้น 3. สื่อการเรียนรู้ในรูปแบบอื่น ๆ ที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายและวิธีการดำเนินงานต่าง ๆ ที่กำหนดขึ้นเพื่อจัดการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับ ในระดับที่สูงกว่าการศึกษาขั้นพื้นฐาน รวมถึงเพื่อให้มีความเหมาะสม สอดคล้องกับธรรมชาติวิชา ความเฉพาะของแต่ละสาขาวิชาหรือวิชาชีพ ตลอดจนเป้าหมายของการจัดการเรียนรู้หรือผลลัพธ์การเรียนรู้ที่ต้องการให้เกิดขึ้นกับผู้เรียนในแต่ละสาขาวิชาหรือวิชาชีพ
การวัดและประเมินผลการจัดการเรียนรู้ที่ควรนำมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ ในระดับที่สูงกว่าการศึกษาขั้นพื้นฐาน	สำหรับการวัดและประเมินผลการจัดการเรียนรู้ เพื่อให้กลุ่มเป้าหมายได้รับการศึกษาสูงกว่าระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน กรมส่งเสริมการเรียนรู้และสถาบันอุดมศึกษาควรร่วมกันกำหนดแนวทางการวัดและประเมินผล และวิธีการวัดและประเมินผลการจัดการเรียนรู้ให้เหมาะสม สอดคล้องกับความแตกต่าง หลากหลายของกลุ่มเป้าหมาย และสอดคล้องกับวิธีการดำเนินงานต่าง ๆ ที่กำหนดขึ้นเพื่อดำเนินงานให้กลุ่มเป้าหมายได้รับคุณวุฒิทางการศึกษาในระดับที่สูงกว่าการศึกษาขั้นพื้นฐาน ทั้งนี้ ควรมีการกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการวัดและประเมินผลไว้ในหลักสูตรอย่างชัดเจน โดยต้องเป็นวิธีการวัดและประเมินผลการจัดการเรียนรู้ที่สามารถสะท้อนให้เห็นถึงการมีความรู้ ความสามารถ ทักษะ สมรรถนะ และคุณลักษณะเฉพาะอื่น ๆ ที่เป็นไปตามความเฉพาะของแต่ละสาขาวิชาหรือวิชาชีพที่ผู้เรียนจะสำเร็จการศึกษา และได้รับคุณวุฒิที่สูงกว่าการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ส่วนที่ 2 กรอบแนวทางการดำเนินงานของแต่ละวิธีการดำเนินงานเพื่อจัด ส่งเสริม และสนับสนุนการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับ ในระดับที่สูงกว่าการศึกษาขั้นพื้นฐาน

วิธีการดำเนินงาน	แนวทางการดำเนินงานของแต่ละวิธีการดำเนินงาน
วิธีการดำเนินงานเพื่อจัดให้กลุ่มเป้าหมายได้รับคุณวุฒิทางการศึกษา ในระดับที่สูงกว่าการศึกษาขั้นพื้นฐาน	
1. การใช้หลักสูตรเพื่อจัดการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับ ระดับที่สูงกว่าการศึกษาขั้นพื้นฐาน ภายในสถาบันอุดมศึกษา โดยจัดให้มีระบบการส่งต่อผู้สำเร็จการศึกษาขั้นพื้นฐานจากสถานศึกษาสังกัดกรมส่งเสริมการเรียนรู้ไปยังสถาบันอุดมศึกษาที่เป็นความร่วมมือของกรมส่งเสริมการเรียนรู้หรือของสถานศึกษาสังกัดกรมส่งเสริมการเรียนรู้	1.1 กรมส่งเสริมการเรียนรู้หรือสถานศึกษาที่กรมมอบหมายดำเนินการกำหนดสถาบันอุดมศึกษาที่จะเป็นสถาบันอุดมศึกษาเป้าหมายความร่วมมือ และประสานงานความร่วมมือไปยังสถาบันอุดมศึกษาเป้าหมาย เพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์ความร่วมมือ และสร้างข้อสรุปความเป็นไปได้ เพื่อสร้างข้อตกลงในการดำเนินงานร่วมกัน
	1.2 กรมส่งเสริมการเรียนรู้หรือสถานศึกษาที่กรมมอบหมายและสถาบันอุดมศึกษาที่เป็นความร่วมมือ ร่วมกันศึกษาหรือทบทวนข้อมูล และกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานเพื่อนำไปใช้เป็นข้อมูลในการวางแผนการดำเนินงานร่วมกัน
	1.3 กรมส่งเสริมการเรียนรู้หรือสถานศึกษาที่กรมมอบหมายและสถาบันอุดมศึกษาที่เป็นความร่วมมือ ร่วมกันกำหนดแนวทางการดำเนินงาน เพื่อให้มีการใช้หลักสูตรเพื่อจัดการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับ ระดับที่สูงกว่าการศึกษาขั้นพื้นฐาน ภายในสถาบันอุดมศึกษา โดยจัดให้มีระบบการส่งต่อผู้สำเร็จการศึกษาขั้นพื้นฐานจากสถานศึกษาสังกัดกรมส่งเสริมการเรียนรู้ไปยังสถาบันอุดมศึกษาที่เป็นความร่วมมือของกรมส่งเสริมการเรียนรู้หรือของสถานศึกษาสังกัดกรมส่งเสริมการเรียนรู้ ทั้งนี้ ในการวางแผนการดำเนินงาน ควรมีการกำหนดรายละเอียดบทบาทหน้าที่ความร่วมมือของแต่ละฝ่ายไว้อย่างชัดเจน ซึ่งส่วนหนึ่งของการดำเนินงาน ควรจัดให้มีเอกสาร คู่มือหรือแนวทางการดำเนินงานไว้อย่างถูกต้อง ชัดเจน สอดคล้องกับกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงาน สำหรับนำไปใช้เป็นเครื่องมือในการดำเนินงานในระดับพื้นที่ให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน และควรจัดให้มีการชี้แจงหรือพัฒนาศักยภาพบุคลากรในแต่ละภาคส่วนที่เกี่ยวข้องให้มีความรู้ ความเข้าใจและมีศักยภาพในการดำเนินงานร่วมกัน

วิธีการดำเนินงาน	แนวทางการดำเนินงานของแต่ละวิธีการดำเนินงาน
	1.4 กรมส่งเสริมการเรียนรู้หรือสถานศึกษาที่กรมมอบหมาย และสถาบันอุดมศึกษาที่เป็นความร่วมมือ ดำเนินงานตามบทบาทหน้าที่ของตนเองตามที่กำหนดไว้ในบทบาทความร่วมมือ
	1.5 กรมส่งเสริมการเรียนรู้หรือสถานศึกษาที่กรมมอบหมาย และสถาบันอุดมศึกษาที่เป็นความร่วมมือ ควรจัดให้มีระบบการให้คำแนะนำ ปรึกษา ช่วยเหลือสถานศึกษาและสถาบันอุดมศึกษาที่ทำหน้าที่ เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปด้วยความเรียบร้อยและมีประสิทธิภาพ
	1.6 กรมส่งเสริมการเรียนรู้หรือสถานศึกษาที่กรมมอบหมาย และสถาบันอุดมศึกษาที่เป็นความร่วมมือ จัดให้มีการนิเทศติดตาม และประเมินผลการดำเนินงานร่วมกัน
	1.7 กรมส่งเสริมการเรียนรู้หรือสถานศึกษาที่กรมมอบหมาย และสถาบันอุดมศึกษา จัดให้มีการนำผลการนิเทศ ติดตาม และประเมินผลการดำเนินงานไปใช้ในการพัฒนาการดำเนินงาน **อย่างไรก็ตาม ในระหว่างดำเนินงาน โดยนับตั้งแต่เริ่มต้นไปจนตลอดกระบวนการ กรมส่งเสริมการเรียนรู้หรือสถานศึกษาที่กรมมอบหมาย และสถาบันอุดมศึกษาที่เป็นความร่วมมือ อาจจัดให้มีกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานขึ้นตามความจำเป็น (เช่น การออกเป็นกฎกระทรวง ประกาศ ระเบียบ คำสั่ง ข้อบังคับ หลักเกณฑ์การดำเนินงานของหน่วยงานสถาบันอุดมศึกษา หรือสถานศึกษาที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น) เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปด้วยความเรียบร้อย ซึ่งต้องไม่ขัดต่อกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติ**
2. การใช้หลักสูตรเพื่อจัดการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับ ระดับที่สูงกว่าการศึกษาขั้นพื้นฐาน ภายในสถาบันอุดมศึกษาที่เป็นความร่วมมือของกรมส่งเสริมการเรียนรู้หรือของสถานศึกษาสังกัดกรมส่งเสริมการเรียนรู้ควบคู่กับการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษาสังกัดกรมส่งเสริมการเรียนรู้	2.1 กรมส่งเสริมการเรียนรู้หรือสถานศึกษาที่กรมมอบหมาย ดำเนินการกำหนดสถาบันอุดมศึกษาที่จะเป็นสถาบันอุดมศึกษาเป้าหมายความร่วมมือ และประสานงานความร่วมมือไปยังสถาบันอุดมศึกษาเป้าหมาย เพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์ความร่วมมือและสร้างข้อสรุปความเป็นไปได้ เพื่อสร้างข้อตกลงในการดำเนินงานร่วมกัน
	2.2 กรมส่งเสริมการเรียนรู้หรือสถานศึกษาที่กรมมอบหมาย และสถาบันอุดมศึกษาที่เป็นความร่วมมือ ร่วมกันศึกษาหรือทบทวน ข้อมูล และกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงาน เพื่อนำไปใช้เป็นข้อมูลในการวางแผนการดำเนินงานร่วมกัน

วิธีการดำเนินงาน	แนวทางการดำเนินงานของแต่ละวิธีการดำเนินงาน
	2.3 กรมส่งเสริมการเรียนรู้หรือสถานศึกษาที่กรมมอบหมาย และสถาบันอุดมศึกษาที่เป็นความร่วมมือ ร่วมกันกำหนดแนวทางการดำเนินงาน เพื่อให้มีการใช้หลักสูตรเพื่อจัดการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับ ระดับที่สูงกว่าการศึกษาขั้นพื้นฐาน ภายในสถาบันอุดมศึกษาที่เป็นความร่วมมือของกรมส่งเสริมการเรียนรู้หรือของสถานศึกษาสังกัดกรมส่งเสริมการเรียนรู้ ควบคู่กับการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษาสังกัดกรมส่งเสริมการเรียนรู้ ทั้งนี้ ในการวางแผนการดำเนินงาน ควรมีการกำหนดรายละเอียดบทบาทหน้าที่ความร่วมมือของแต่ละฝ่ายไว้อย่างชัดเจน ซึ่งส่วนหนึ่งของการดำเนินงาน ควรจัดให้มีเอกสาร คู่มือหรือแนวทางการดำเนินงานไว้อย่างถูกต้อง ชัดเจน สอดคล้องกับกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงาน สำหรับนำไปใช้เป็นเครื่องมือในการดำเนินงานในระดับพื้นที่ให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน และควรจัดให้มีการประชุม ชี้แจงหรือพัฒนาศักยภาพบุคลากรในแต่ละภาคส่วนที่เกี่ยวข้องให้มีความรู้ ความเข้าใจ และมีศักยภาพในการดำเนินงานร่วมกัน
	2.4 กรมส่งเสริมการเรียนรู้หรือสถานศึกษาที่กรมมอบหมาย และสถาบันอุดมศึกษาที่เป็นความร่วมมือ ดำเนินงานตามบทบาทหน้าที่ของตนเองตามที่กำหนดไว้ในบทบาทความร่วมมือ
	2.5 กรมส่งเสริมการเรียนรู้หรือสถานศึกษาที่กรมมอบหมาย และสถาบันอุดมศึกษาที่เป็นความร่วมมือ ควรจัดให้มีระบบการให้คำแนะนำปรึกษา ช่วยเหลือสถานศึกษาและสถาบันอุดมศึกษาที่ทำหน้าที่ เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปด้วยความเรียบร้อย และมีประสิทธิภาพ
	2.6 กรมส่งเสริมการเรียนรู้หรือสถานศึกษาที่กรมมอบหมาย และสถาบันอุดมศึกษาที่เป็นความร่วมมือ จัดให้มีการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานร่วมกัน
	2.7 กรมส่งเสริมการเรียนรู้หรือสถานศึกษาที่กรมมอบหมาย และสถาบันอุดมศึกษา จัดให้มีการนำผลการติดตาม และประเมินผลการดำเนินงานไปใช้ในการพัฒนาการดำเนินงาน **อย่างไรก็ตาม ในระหว่างดำเนินงาน โดยนับตั้งแต่เริ่มต้นไปจนตลอดกระบวนการ กรมส่งเสริมการเรียนรู้หรือสถานศึกษาที่กรมมอบหมาย และสถาบันอุดมศึกษาที่เป็นความร่วมมือ อาจจัดให้มีกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานขึ้นเพิ่มเติม ตามความจำเป็น (เช่น การออกเป็นกฎกระทรวง**

วิธีการดำเนินงาน	แนวทางการดำเนินงานของแต่ละวิธีการดำเนินงาน
	ประกาศ ระเบียบ คำสั่ง ข้อบังคับ หลักเกณฑ์การดำเนินงานของหน่วยงาน สถาบันอุดมศึกษา หรือสถานศึกษาที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น) เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปด้วยความเรียบร้อย ซึ่งต้องไม่ขัดต่อกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติ
วิธีการดำเนินงานเพื่อส่งเสริม สนับสนุนให้กลุ่มเป้าหมายได้รับหลักฐานทางการศึกษาเพื่อประโยชน์ในการได้รับคุณวุฒิทางการศึกษาตามระดับ ในระดับที่สูงกว่าการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในอนาคต	
1. การเทียบโอนผลการเรียน จากความรู้ ทักษะ และประสบการณ์ของกลุ่มเป้าหมายหรือผู้เรียน โดยสถาบันอุดมศึกษา	1.1 กรมส่งเสริมการเรียนรู้หรือสถานศึกษาที่กรมมอบหมายดำเนินการกำหนดสถาบันอุดมศึกษาที่จะเป็นสถาบันอุดมศึกษาเป้าหมายความร่วมมือ และประสานงานความร่วมมือไปยังสถาบันอุดมศึกษาเป้าหมาย เพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์ความร่วมมือ และสร้างข้อสรุปความเป็นไปได้ เพื่อสร้างข้อตกลงในการดำเนินงานร่วมกัน
	1.2 กรมส่งเสริมการเรียนรู้หรือสถานศึกษาที่กรมมอบหมายและสถาบันอุดมศึกษาที่เป็นความร่วมมือ ร่วมกันศึกษาหรือทบทวนข้อมูล และกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงาน เพื่อนำไปใช้เป็นข้อมูลในการวางแผนการดำเนินงานร่วมกัน
	1.3 กรมส่งเสริมการเรียนรู้หรือสถานศึกษาที่กรมมอบหมายและสถาบันอุดมศึกษาที่เป็นความร่วมมือ ร่วมกันวางแผนการดำเนินงาน เพื่อจัดให้มีการเทียบโอนผลการเรียน จากความรู้ ทักษะ และประสบการณ์ของกลุ่มเป้าหมายหรือผู้เรียน เพื่อส่งเสริม สนับสนุนให้กลุ่มเป้าหมายได้รับหลักฐานทางการศึกษาเพื่อประโยชน์ในการได้รับคุณวุฒิทางการศึกษาตามระดับ ในระดับที่สูงกว่าการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในอนาคต ทั้งนี้ ส่วนหนึ่งของการดำเนินงานควรจัดให้มีการกำหนดหลักเกณฑ์ แนวปฏิบัติและ/หรือแนวทางการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องไว้อย่างถูกต้อง ชัดเจน สอดคล้องกับกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงาน สำหรับนำไปใช้เป็นเครื่องมือในการดำเนินงาน รวมถึงการจัดให้มีการประชุม ชี้แจงหรือพัฒนาศักยภาพบุคลากรในแต่ละภาคส่วนที่เกี่ยวข้องให้มีความรู้ ความเข้าใจ และมีศักยภาพในการดำเนินงาน
	1.4 กรมส่งเสริมการเรียนรู้หรือสถานศึกษาที่กรมมอบหมายและสถาบันอุดมศึกษาที่เป็นความร่วมมือ ดำเนินงานตามบทบาทหน้าที่ของตนเองตามที่กำหนดไว้ในบทบาทความร่วมมือ

วิธีการดำเนินงาน	แนวทางการดำเนินงานของแต่ละวิธีการดำเนินงาน
	1.5 กรมส่งเสริมการเรียนรู้หรือสถานศึกษาที่กรมมอบหมาย และสถาบันอุดมศึกษาที่เป็นความร่วมมือ ควรจัดให้มีระบบการให้คำแนะนำ ปรึกษา ช่วยเหลือสถาบันอุดมศึกษาที่ทำหน้าที่เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปด้วยความเรียบร้อยและมีประสิทธิภาพ
	1.6 กรมส่งเสริมการเรียนรู้หรือสถานศึกษาที่กรมมอบหมาย และสถาบันอุดมศึกษาที่เป็นความร่วมมือ จัดให้มีการติดตาม และประเมินผลการดำเนินงานร่วมกัน
	1.7 กรมส่งเสริมการเรียนรู้หรือสถานศึกษาที่กรมมอบหมาย และสถาบันอุดมศึกษาที่เป็นความร่วมมือ มีการนำผลการติดตาม และประเมินผลการดำเนินงานไปใช้ในการพัฒนาการดำเนินงานในส่วนที่เกี่ยวข้อง **อย่างไรก็ตาม ในระหว่างดำเนินงาน โดยนับตั้งแต่เริ่มต้นไปจนตลอดกระบวนการ กรมส่งเสริมการเรียนรู้หรือสถานศึกษาที่กรมมอบหมาย และสถาบันอุดมศึกษาที่เป็นความร่วมมือ อาจจัดให้มีกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานขึ้นเพิ่มเติม ตามความจำเป็น (เช่น การออกเป็นกฎกระทรวง ประกาศ ระเบียบ คำสั่ง ข้อบังคับ หลักเกณฑ์การดำเนินงานของหน่วยงาน สถาบันอุดมศึกษา หรือสถานศึกษาที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น) เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปด้วยความเรียบร้อย ซึ่งต้องไม่ขัดต่อกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติ**
2. การสะสมหน่วยกิตในระบบธนาคารหน่วยกิต ระดับที่สูงกว่าการศึกษาขั้นพื้นฐาน	2.1 กรมส่งเสริมการเรียนรู้หรือสถานศึกษาที่กรมมอบหมาย ดำเนินการกำหนดสถาบันอุดมศึกษาที่จะเป็นสถาบันอุดมศึกษาเป้าหมายความร่วมมือ และประสานงานความร่วมมือไปยังสถาบันอุดมศึกษาเป้าหมาย เพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์ความร่วมมือ และสร้างข้อสรุปความเป็นไปได้ เพื่อสร้างข้อตกลงในการดำเนินงานร่วมกัน
	2.2 กรมส่งเสริมการเรียนรู้หรือสถานศึกษาที่กรมมอบหมาย และสถาบันอุดมศึกษาที่เป็นความร่วมมือ ร่วมกันศึกษา หรือทบทวนข้อมูล และกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงาน เพื่อนำไปใช้เป็นข้อมูลในการวางแผนการดำเนินงานร่วมกัน
	2.3 กรมส่งเสริมการเรียนรู้หรือสถานศึกษาที่กรมมอบหมาย และสถาบันอุดมศึกษาที่เป็นความร่วมมือ ร่วมกันวางแผนการดำเนินงาน เพื่อจัดให้มีการเทียบโอนผลการเรียน จากความรู้

วิธีการดำเนินงาน	แนวทางการดำเนินงานของแต่ละวิธีการดำเนินงาน
	ทักษะ และประสบการณ์ของกลุ่มเป้าหมายหรือผู้เรียน เพื่อส่งเสริม สนับสนุนให้กลุ่มเป้าหมายได้รับหลักฐานทางการศึกษาเพื่อประโยชน์ในการได้รับคุณวุฒิทางการศึกษาตามระดับ ในระดับที่สูงกว่าการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในอนาคต ทั้งนี้ ส่วนหนึ่งของการดำเนินงานควรจัดให้มีการกำหนดหลักเกณฑ์ แนวปฏิบัติและ/หรือแนวทางการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องไว้อย่างถูกต้อง ชัดเจน สอดคล้องกับกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงาน สำหรับนำไปใช้เป็นเครื่องมือในการดำเนินงาน รวมถึงการจัดให้มีการประชุม ชี้แจงหรือพัฒนาศักยภาพบุคลากรในแต่ละภาคส่วนที่เกี่ยวข้องให้มีความรู้ ความเข้าใจ และมีศักยภาพในการดำเนินงาน
	2.4 กรมส่งเสริมการเรียนรู้หรือสถานศึกษาที่กรมมอบหมาย และสถาบันอุดมศึกษาที่เป็นความร่วมมือ ดำเนินงานตามบทบาทหน้าที่ของตนเองตามที่กำหนดไว้ในบทบาทความร่วมมือ
	2.5 กรมส่งเสริมการเรียนรู้หรือสถานศึกษาที่กรมมอบหมายและสถาบันอุดมศึกษาที่เป็นความร่วมมือ ควรจัดให้มีระบบการให้คำแนะนำ ปรึกษา ช่วยเหลือสถาบันอุดมศึกษาที่ทำหน้าที่ เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปด้วยความเรียบร้อย และมีประสิทธิภาพ
	2.6 กรมส่งเสริมการเรียนรู้หรือสถานศึกษาที่กรมมอบหมายและสถาบันอุดมศึกษาที่เป็นความร่วมมือ จัดให้มีการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานร่วมกัน
	2.7 กรมส่งเสริมการเรียนรู้หรือสถานศึกษาที่กรมมอบหมาย และสถาบันอุดมศึกษาที่เป็นความร่วมมือ มีการนำผลการติดตาม และประเมินผลการดำเนินงานไปใช้ในการพัฒนาการดำเนินงานในส่วนที่เกี่ยวข้อง **อย่างไรก็ตาม ระหว่างการดำเนินงาน โดยนับตั้งแต่เริ่มต้นไปจนตลอดกระบวนการ กรมส่งเสริมการเรียนรู้หรือสถานศึกษาที่กรมมอบหมาย และสถาบันอุดมศึกษาที่เป็นความร่วมมือ อาจจัดให้มีการออกกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานขึ้นได้ตามความจำเป็น เช่น การออกเป็นประกาศ ระเบียบ คำสั่ง ข้อบังคับ หลักเกณฑ์การดำเนินงานที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปด้วยความเรียบร้อย ซึ่งต้องไม่ขัดต่อกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติ**

ทั้งนี้ จากการกำหนดวิธีการดำเนินงานเพื่อจัด ส่งเสริม และสนับสนุนการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับเพื่อดำเนินการให้กลุ่มเป้าหมายได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านสามัญศึกษาหรืออาชีวศึกษา ตลอดจนส่งเสริม สนับสนุนเพื่อให้ได้รับการศึกษาสูงกว่าระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานตามศักยภาพของผู้เรียน โดยจำแนกตามระดับการศึกษาตามรายละเอียดดังกล่าวข้างต้น นั้น สามารถสรุปวิธีการดำเนินงานเพื่อจัด ส่งเสริม และสนับสนุนการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับเพื่อดำเนินการให้กลุ่มเป้าหมายได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านสามัญศึกษาหรืออาชีวศึกษา ตลอดจนส่งเสริม สนับสนุนเพื่อให้กลุ่มเป้าหมายได้รับการศึกษาสูงกว่าระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้ตามตารางที่ 3.1 ดังนี้

ตารางที่ 3.1 สรุปข้อมูลวิธีการดำเนินงานเพื่อจัด ส่งเสริม และสนับสนุนการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับเพื่อดำเนินการให้กลุ่มเป้าหมายได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านสามัญศึกษาหรืออาชีวศึกษา ตลอดจนส่งเสริม สนับสนุนเพื่อให้กลุ่มเป้าหมายได้รับการศึกษาสูงกว่าระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ระดับการศึกษา	วิธีการดำเนินงาน<u>เพื่อจัด</u>ให้กลุ่มเป้าหมายได้รับคุณวุฒิทางการศึกษา	วิธีการดำเนินงาน<u>เพื่อส่งเสริม สนับสนุน</u>ให้กลุ่มเป้าหมายได้รับหลักฐานทางการศึกษาเพื่อประโยชน์ในการได้รับคุณวุฒิทางการศึกษาตามระดับ ในอนาคต
ระดับการศึกษาก่อนระดับประถมศึกษาหรือระดับปฐมวัย	1. การใช้หลักสูตรเพื่อจัดการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับ ในระดับก่อนระดับประถมศึกษาหรือระดับปฐมวัย ภายในสถานศึกษาสังกัดกรมส่งเสริมการเรียนรู้ <u>**หมายเหตุ**</u> ปัจจุบัน (ปีงบประมาณ พ.ศ. 2568) ยังมิได้มีการดำเนินงานด้วยวิธีการดำเนินงานนี้ ทั้งนี้ หากกรมส่งเสริมการเรียนรู้มีการดำเนินงานด้วยวิธีการนี้แล้ว จะแจ้งไปยังหน่วยงาน สถานศึกษา และหน่วยจัดการเรียนรู้ ต่อไป	1. จัดให้มีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ให้แก่กลุ่มเป้าหมาย ในลักษณะโครงการหรือกิจกรรมการเรียนรู้ และจัดให้มีการออกหลักฐานทางการศึกษาที่เป็นผลมาจากการจัดการเรียนรู้ <u>**หมายเหตุ**</u> ปัจจุบัน (ปีงบประมาณ พ.ศ. 2568) สถานศึกษาบางแห่ง ได้มีการดำเนินงานตามวิธีการนี้ เช่น พื้นที่สูง ถิ่นทุกรกันดาร เป็นต้น
	2. การใช้หลักสูตรเพื่อจัดการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับ ในระดับก่อนระดับประถมศึกษาหรือระดับปฐมวัย โดยภาคีเครือข่ายของกรมส่งเสริมการเรียนรู้หรือของสถานศึกษาสังกัดกรมส่งเสริมการเรียนรู้	

ระดับการศึกษา	วิธีการดำเนินงาน<u>เพื่อจัด</u>ให้กลุ่มเป้าหมายได้รับคุณวุฒิทางการศึกษา	วิธีการดำเนินงาน<u>เพื่อส่งเสริม สนับสนุน</u>ให้กลุ่มเป้าหมายได้รับหลักฐานทางการศึกษาเพื่อประโยชน์ในการได้รับคุณวุฒิทางการศึกษาตามระดับ ในอนาคต
	<u>หมายเหตุ</u> ปัจจุบัน (ปีงบประมาณ พ.ศ. 2568) ยังมิได้มีการดำเนินงานด้วยวิธีการดำเนินงานนี้ ทั้งนี้ หากกรมส่งเสริมการเรียนรู้มีการดำเนินงานด้วยวิธีการนี้แล้ว จะแจ้งไปยังหน่วยงาน สถานศึกษา และหน่วยจัดการเรียนรู้ ต่อไป	
	3. การจัดการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับในระดับการศึกษาก่อนระดับประถมศึกษา หรือระดับปฐมวัย โดยครอบครัว (Home School) **<u>หมายเหตุ</u>** ปัจจุบัน (ปีงบประมาณ พ.ศ. 2568) ยังมิได้มีการดำเนินงานด้วยวิธีการดำเนินงานนี้ ทั้งนี้ หากกรมส่งเสริมการเรียนรู้มีการดำเนินงานด้วยวิธีการนี้แล้ว จะแจ้งไปยังหน่วยงาน สถานศึกษา และหน่วยจัดการเรียนรู้ ต่อไป	
ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านสามัญศึกษา (ประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลาย)	1. การใช้หลักสูตรเพื่อจัดการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับ ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านสามัญศึกษา ภายในสถานศึกษาสังกัดกรมส่งเสริมการเรียนรู้ **<u>หมายเหตุ</u>** 1. ปัจจุบัน (ปีงบประมาณ พ.ศ. 2568) กรมส่งเสริมการเรียนรู้ มีการกำหนดให้สถานศึกษาและหน่วยจัดการเรียนรู้จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานตามหลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 อย่างต่อเนื่อง ซึ่งเป็นการดำเนินงานที่ต่อเนื่องมาจากก่อนการยกระดับเป็นกรมส่งเสริมการเรียนรู้ โดยสถานศึกษาที่ทำหน้าที่ต้องดำเนินงานตามรายละเอียดที่กำหนดไว้ในเอกสารที่เกี่ยวข้องในเบื้องต้น ดังนี้	1. การเทียบโอนผลการเรียน ได้แก่ 1.1 จากผลการเรียนของผู้เรียน 1.2 จากความรู้ ประสบการณ์ หรือสมรรถนะของผู้เรียน **<u>หมายเหตุ</u>** 1. ปัจจุบัน (ปีงบประมาณ พ.ศ. 2568) กรมส่งเสริมการเรียนรู้ กำหนดให้สถานศึกษาและหน่วยจัดการเรียนรู้ที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามหลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 หรือหลักสูตรส่งเสริมการเรียนรู้การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2578 ต้องจัดให้มีการเทียบโอนผลการเรียนให้แก่ผู้เรียน ซึ่งสถานศึกษาและหน่วยจัดการเรียนรู้ต้องดำเนินงานตามรายละเอียดที่กำหนดไว้ในเอกสารที่เกี่ยวข้องในเบื้องต้น ดังนี้

ระดับการศึกษา	วิธีการดำเนินงาน<u>เพื่อจัด</u>ให้กลุ่มเป้าหมายได้รับคุณวุฒิทางการศึกษา	วิธีการดำเนินงาน<u>เพื่อส่งเสริม สนับสนุน</u> ให้กลุ่มเป้าหมายได้รับหลักฐานทางการศึกษาเพื่อประโยชน์ในการได้รับคุณวุฒิทางการศึกษาตามระดับ ในอนาคต
	- หลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 - แนวทางการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาหลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 - คู่มือการดำเนินงาน (การบริหารจัดการ แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิต (กพช.) การวัดและประเมินผลการเรียน) หลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 - แนวทางการเทียบโอนผลการเรียนหลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 - แนวทางการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 - สาระการเรียนรู้ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2554) หลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 - แนวทางการเทียบโอนผลการเรียนจากหลักเกณฑ์และวิธีการจัดการศึกษานอกโรงเรียนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 เข้าสู่หลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 - แนวทางการเทียบโอนผลการเรียนจากความรู้และประสบการณ์กลุ่มเป้าหมายเฉพาะเข้าสู่หลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 - แนวทางการเทียบโอนกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิต (กพช.) เข้าสู่หลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551	- ***"แนวทางการเทียบโอนผลการเรียนหลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551"*** - ***แนวทางการเทียบโอนกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิต (กพช.) เข้าสู่หลักสูตรส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2567*** 2. การสะสมหน่วยกิตในระบบธนาคารหน่วยกิตระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านสามัญศึกษา **<u>หมายเหตุ</u>** ปัจจุบัน (ปีงบประมาณ พ.ศ. 2568) กรมส่งเสริมการเรียนรู้อยู่ระหว่างการดำเนินการเพื่อจัดให้มีการสะสมหน่วยกิตในระบบธนาคารหน่วยกิตระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านสามัญศึกษา

ระดับการศึกษา	วิธีการดำเนินงาน<u>เพื่อจัด</u>ให้กลุ่มเป้าหมายได้รับคุณวุฒิทางการศึกษา	วิธีการดำเนินงาน<u>เพื่อส่งเสริม สนับสนุน</u>ให้กลุ่มเป้าหมายได้รับหลักฐานทางการศึกษาเพื่อประโยชน์ในการได้รับคุณวุฒิทางการศึกษาตามระดับ ในอนาคต
	2. ปัจจุบัน กรมส่งเสริมการเรียนรู้ มีการประกาศใช้หลักสูตรส่งเสริมการเรียนรู้การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2567 ตามประกาศกรมส่งเสริมการเรียนรู้ เรื่อง การใช้หลักสูตรส่งเสริมการเรียนรู้การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2568 ประกาศ ณ วันที่ 17 มกราคม 2568 โดยกรมส่งเสริมการเรียนรู้จะมีการกำหนดพื้นที่และสถานศึกษานำร่องเพื่อใช้หลักสูตรดังกล่าวในภาคเรียนที่ 1/2568 โดยสถานศึกษานำร่องที่กรมส่งเสริมการเรียนรู้กำหนดให้ทำหน้าที่ต้องดำเนินงานตามแนวทางการที่กำหนดไว้ในเบื้องต้นตามเอกสารดังต่อไปนี้ - หลักสูตรส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2567 - คู่มือการดำเนินงานหลักสูตรส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2567 - แนวทางการเทียบโอนผลการเรียนหลักสูตรส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2567 - แนวทางการเทียบโอนกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิต (กพช.) เข้าสู่หลักสูตรส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2567 - แนวทางการจัดการเรียนรู้หลักสูตรส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับการศึกษา ขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2567 - แนวทางการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาหลักสูตรส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2567 - สาระการเรียนรู้ หลักสูตรส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2567	

ระดับการศึกษา	วิธีการดำเนินงาน<u>เพื่อจัด</u>ให้กลุ่มเป้าหมายได้รับคุณวุฒิทางการศึกษา	วิธีการดำเนินงาน<u>เพื่อส่งเสริม สนับสนุน</u>ให้กลุ่มเป้าหมายได้รับหลักฐานทางการศึกษาเพื่อประโยชน์ในการได้รับคุณวุฒิทางการศึกษาตามระดับ ในอนาคต
	- อื่น ๆ ตามที่กรมส่งเสริมการเรียนรู้กำหนดขึ้น เพิ่มเติม	
	2. การใช้หลักสูตรเพื่อจัดการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับ ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านสามัญศึกษา โดยภาคีเครือข่ายของกรมส่งเสริมการเรียนรู้หรือภาคีเครือข่ายของสถานศึกษา	
	3. การจัดการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านสามัญศึกษา โดยครอบครัว (Home School) **<u>หมายเหตุ</u>** ปัจจุบัน (ปีงบประมาณ พ.ศ. 2568) ยังมิได้มีการดำเนินงานด้วยวิธีการดำเนินงานนี้ ทั้งนี้ หากกรมส่งเสริมการเรียนรู้มีการดำเนินงานด้วยวิธีการนี้แล้ว จะแจ้งไปยังหน่วยงาน สถานศึกษา และหน่วยจัดการเรียนรู้ ต่อไป	
	4. การใช้หลักสูตรเพื่อจัดการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับ ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านสามัญศึกษา ควบคู่กับการจัดการเรียนรู้ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านอาชีวศึกษา หรือ<u>ในรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบทวิศึกษา</u> **<u>หมายเหตุ</u>** ปัจจุบัน (ปีงบประมาณ พ.ศ. 2568) ยังมิได้มีการดำเนินงานด้วยวิธีการดำเนินงานนี้ ทั้งนี้ หากกรมส่งเสริมการเรียนรู้มีการดำเนินงานด้วยวิธีการนี้แล้ว จะแจ้งไปยังหน่วยงาน สถานศึกษา และหน่วยจัดการเรียนรู้ ต่อไป	

ระดับการศึกษา	วิธีการดำเนินงาน<u>เพื่อจัด</u>ให้กลุ่มเป้าหมายได้รับคุณวุฒิทางการศึกษา	วิธีการดำเนินงาน<u>เพื่อส่งเสริม สนับสนุน</u>ให้กลุ่มเป้าหมายได้รับหลักฐานทางการศึกษาเพื่อประโยชน์ในการได้รับคุณวุฒิทางการศึกษาตามระดับ ในอนาคต
	5. การจัดให้มีการเทียบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านสามัญศึกษา **<u>หมายเหตุ</u>** 1. ปัจจุบัน (ปีงบประมาณ พ.ศ. 2568) กรมส่งเสริมการเรียนรู้กำหนดให้มี**การเทียบระดับการศึกษาด้วยวิธีการประเมิน 2 มิติ คือ มิติประสบการณ์ และมิติความรู้ความคิด** ซึ่งเป็นการดำเนินงานที่ต่อเนื่องมาจากก่อนการยกระดับเป็นกรมส่งเสริมการเรียนรู้ โดยมีสถานศึกษาทำหน้าที่เทียบระดับการศึกษาด้วยวิธีการประเมิน 2 มิติ คือ มิติประสบการณ์และมิติความรู้ความคิด จำนวน 853 แห่ง ซึ่งสถานศึกษาต้องมีการดำเนินงานตามรายละเอียดที่กำหนดไว้ในเอกสาร ***"คู่มือการดำเนินงานเทียบระดับการศึกษา ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2559"*** **2. กรมส่งเสริมการเรียนรู้ <u>อาจ</u>กำหนดให้มีการเทียบระดับการศึกษาด้วยวิธีการสอบเทียบวัดระดับความรู้การศึกษาขั้นพื้นฐาน** ในภาคเรียนที่ 2/2568 โดยจะมีการกำหนดรายชื่อสถานศึกษาเพื่อทำหน้าที่ ต่อไป โดยสถานศึกษาที่กำหนดให้ทำหน้าที่ต้องดำเนินงานตามรายละเอียดที่กำหนดไว้ในเอกสาร ***"คู่มือ การดำเนินงานการเทียบระดับการศึกษาด้วยวิธีการสอบเทียบวัดระดับความรู้การศึกษาขั้นพื้นฐาน"*** และแนวทางการดำเนินงานตามที่กรมส่งเสริมการเรียนรู้กำหนด	

ระดับการศึกษา	วิธีการดำเนินงาน<u>เพื่อจัด</u>ให้กลุ่มเป้าหมายได้รับคุณวุฒิทางการศึกษา	วิธีการดำเนินงาน<u>เพื่อส่งเสริม สนับสนุน</u>ให้กลุ่มเป้าหมายได้รับหลักฐานทางการศึกษาเพื่อประโยชน์ในการได้รับคุณวุฒิทางการศึกษาตามระดับ ในอนาคต
ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านอาชีวศึกษา	1. การใช้หลักสูตรเพื่อจัดการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับ ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านอาชีวศึกษา ภายในสถานศึกษาสังกัดกรมส่งเสริมการเรียนรู้ **<u>หมายเหตุ</u>** 1. ปัจจุบัน (ปีงบประมาณ พ.ศ. 2568) กรมส่งเสริมการเรียนรู้ กำหนดให้มีสถานศึกษาในสังกัดกรมส่งเสริมการเรียนรู้ทำหน้าที่จัดการเรียนรู้โดยใช้หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ พุทธศักราช 2562 จำนวน 36 แห่ง ซึ่งเป็นการดำเนินงานที่ต่อเนื่องมาจากก่อนการยกระดับเป็นกรมส่งเสริมการเรียนรู้ โดยสถานศึกษาที่ทำหน้าที่ต้องดำเนินงานตามรายละเอียดที่กำหนดไว้ในเอกสาร “***หลักเกณฑ์การดำเนินงานจัดการศึกษาตามหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ พุทธศักราช 2562 สำหรับกลุ่มเป้าหมายนอกระบบ***”	1. การเทียบโอนผลการเรียน ได้แก่ 1.1 จากผลการเรียนของผู้เรียน 1.2 จากความรู้ ประสบการณ์หรือสมรรถนะของผู้เรียน 2. การสะสมหน่วยกิตในระบบธนาคารหน่วยกิตระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านอาชีวศึกษา **<u>หมายเหตุ</u>** ปัจจุบัน (ปีงบประมาณ พ.ศ. 2568) ยังมิได้มีการดำเนินงานด้วยวิธีการดำเนินงานนี้ ทั้งนี้ หากกรมส่งเสริมการเรียนรู้มีการดำเนินงานด้วยวิธีการนี้แล้ว จะแจ้งไปยังหน่วยงาน สถานศึกษา และหน่วยจัดการเรียนรู้ ต่อไป
	2. การใช้หลักสูตรเพื่อจัดการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับ ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านอาชีวศึกษา <u>ในรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบทวิภาคี</u> **<u>หมายเหตุ</u>** ปัจจุบัน (ปีงบประมาณ พ.ศ. 2568) ยังมิได้มีการดำเนินงานด้วยวิธีการดำเนินงานนี้ ทั้งนี้ หากกรมส่งเสริมการเรียนรู้มีการดำเนินงานด้วยวิธีการนี้แล้ว จะแจ้งไปยังหน่วยงาน สถานศึกษา และหน่วยจัดการเรียนรู้ ต่อไป	
	3. การใช้หลักสูตรเพื่อจัดการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับ ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านอาชีวศึกษา ควบคู่กับการจัดการเรียนรู้ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านสามัญศึกษา หรือ<u>ในรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบทวิศึกษา</u>	

ระดับการศึกษา	วิธีการดำเนินงาน<u>เพื่อจัด</u>ให้กลุ่มเป้าหมายได้รับคุณวุฒิทางการศึกษา	วิธีการดำเนินงาน<u>เพื่อส่งเสริม สนับสนุน</u> ให้กลุ่มเป้าหมายได้รับหลักฐานทางการศึกษาเพื่อประโยชน์ในการได้รับคุณวุฒิทางการศึกษาตามระดับ ในอนาคต
	<u>หมายเหตุ</u> ปัจจุบัน (ปีงบประมาณ พ.ศ. 2568) ยังมิได้มีการดำเนินงานด้วยวิธีการดำเนินงานนี้ ทั้งนี้ หากกรมส่งเสริมการเรียนรู้มีการดำเนินงานด้วยวิธีการนี้แล้ว จะแจ้งไปยังหน่วยงาน สถานศึกษา และหน่วยจัดการเรียนรู้ ต่อไป	
ระดับการศึกษาที่สูงกว่าระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน	1. การใช้หลักสูตรเพื่อจัดการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับ ระดับที่สูงกว่าการศึกษาขั้นพื้นฐาน ภายในสถาบันอุดมศึกษา โดยจัดให้มีระบบการส่งต่อผู้สำเร็จการศึกษาขั้นพื้นฐานจากสถานศึกษาสังกัดกรมส่งเสริมการเรียนรู้ไปยังสถาบันอุดมศึกษาที่เป็นความร่วมมือของกรมส่งเสริมการเรียนรู้หรือของสถานศึกษาสังกัดกรมส่งเสริมการเรียนรู้ **<u>หมายเหตุ</u>** ปัจจุบัน (ปีงบประมาณ พ.ศ. 2568) ยังมิได้มีการดำเนินงานด้วยวิธีการดำเนินงานนี้ ทั้งนี้ หากกรมส่งเสริมการเรียนรู้มีการดำเนินงานด้วยวิธีการนี้แล้ว จะแจ้งไปยังหน่วยงาน สถานศึกษา และหน่วยจัดการเรียนรู้ ต่อไป	1. การเทียบโอนผลการเรียน จากความรู้ ทักษะ และประสบการณ์ของกลุ่มเป้าหมายหรือผู้เรียน โดยสถาบันอุดมศึกษา **<u>หมายเหตุ</u>** ปัจจุบัน (ปีงบประมาณ พ.ศ. 2568) ยังมิได้มีการดำเนินงานด้วยวิธีการดำเนินงานนี้ ทั้งนี้ หากกรมส่งเสริมการเรียนรู้มีการดำเนินงานด้วยวิธีการนี้แล้ว จะแจ้งไปยังหน่วยงาน สถานศึกษา และหน่วยจัดการเรียนรู้ ต่อไป 2. การสะสมหน่วยกิตในระบบธนาคารหน่วยกิต ระดับที่สูงกว่าการศึกษาขั้นพื้นฐาน **<u>หมายเหตุ</u>** ปัจจุบัน (ปีงบประมาณ พ.ศ. 2568) ยังมิได้มีการดำเนินงานด้วยวิธีการดำเนินงานนี้ ทั้งนี้ หากกรมส่งเสริมการเรียนรู้มีการดำเนินงานด้วยวิธีการนี้แล้ว จะแจ้งไปยังหน่วยงาน สถานศึกษา และหน่วยจัดการเรียนรู้ ต่อไป
	2. การใช้หลักสูตรเพื่อจัดการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับ ระดับที่สูงกว่าการศึกษาขั้นพื้นฐาน ภายในสถาบันอุดมศึกษาที่เป็นความร่วมมือของกรมส่งเสริมการเรียนรู้หรือของสถานศึกษาสังกัดกรมส่งเสริมการเรียนรู้ ควบคู่กับการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษาสังกัดกรมส่งเสริมการเรียนรู้ **<u>หมายเหตุ</u>** ปัจจุบัน (ปีงบประมาณ พ.ศ. 2568) ยังมิได้มีการดำเนินงานด้วยวิธีการดำเนินงานนี้ ทั้งนี้ หากกรมส่งเสริมการเรียนรู้มีการดำเนินงานด้วยวิธีการนี้แล้ว จะแจ้งไปยังหน่วยงาน สถานศึกษา และหน่วยจัดการเรียนรู้ ต่อไป	

อย่างไรก็ตาม จากการกำหนดวิธีการดำเนินงานเพื่อจัด ส่งเสริม และสนับสนุนการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับเพื่อดำเนินการให้กลุ่มเป้าหมายได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านสามัญศึกษาหรืออาชีวศึกษา ตลอดจนส่งเสริม สนับสนุนเพื่อให้ได้รับการศึกษาสูงกว่าระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานตามศักยภาพของผู้เรียน โดยจำแนกตามระดับการศึกษาตามรายละเอียดดังกล่าวข้างต้น หากนำมาวิเคราะห์เชื่อมโยงกับช่วงอายุตามพัฒนาการทางร่างกายของประชาชนกลุ่มเป้าหมาย และช่วงอายุที่กำหนดไว้ใน (ร่าง) พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ..... (ฉบับที่ สคก. ตรวจพิจารณา เรื่องเสร็จที่ 660/2564) เพื่อจัด ส่งเสริม และสนับสนุนการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับ ในแต่ละระดับการศึกษา อาจสามารถสรุปความเชื่อมโยงได้ตามตารางที่ 3.2 ดังนี้

ตารางที่ 3.2 แสดงข้อมูลความเชื่อมโยงระหว่างช่วงอายุตามพัฒนาการทางร่างกายของมนุษย์ กับช่วงอายุที่กำหนดไว้ใน (ร่าง) พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ..... (ฉบับที่ สคก. ตรวจพิจารณา เรื่องเสร็จที่ 660/2564) เพื่อกำหนดช่วงอายุสำหรับการจัดการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับของประชาชน ในแต่ละระดับการศึกษา

<table>
<tr><th rowspan="2">ช่วงอายุตาม
พัฒนาการทางร่างกาย
ของมนุษย์</th><th rowspan="2">ช่วงอายุตาม
(ร่าง) พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ....
(ฉบับที่ สคก. ตรวจพิจารณา เรื่องเสร็จที่ 660/2564)</th><th colspan="4">จัดการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับ</th></tr>
<tr><th>ระดับ
ปฐมวัย</th><th>ระดับการศึกษา
ขั้นพื้นฐาน
(ด้านสามัญศึกษา)</th><th>ระดับการศึกษา
ขั้นพื้นฐาน
(ด้านอาชีวศึกษา)</th><th>ระดับที่สูงกว่า
ระดับการศึกษา
ขั้นพื้นฐาน</th></tr>
<tr><td>วัยก่อนคลอด (ตั้งแต่ปฏิสนธิ - คลอด)</td><td>ช่วงวัยที่หนึ่ง ตั้งแต่แรกเกิด – 1 ปี</td><td rowspan="3">ระดับ
ปฐมวัย</td><td rowspan="3"></td><td rowspan="4"></td><td rowspan="4">การกำหนดช่วงอายุเพื่อจัดการเรียนเพื่อคุณวุฒิตามระดับ ในระดับที่สูงกว่าระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ให้เป็นไปตามที่กรมส่งเสริมการเรียนรู้กำหนดร่วมกับสถาบันอุดมศึกษา</td></tr>
<tr><td>วัยทารก (ตั้งแต่คลอด - 2 ปี)</td><td>ช่วงวัยที่สอง อายุเกิน 1 ปี – 3 ปี</td></tr>
<tr><td>วัยเด็กตอนต้น (อายุ 2 - 6 ปี)</td><td>ช่วงวัยที่สาม อายุเกิน 3 ปี – 6 ปี</td></tr>
<tr><td>วัยเด็กตอนกลาง (อายุ 6 - 12 ปี)</td><td>ช่วงวัยที่สี่ อายุเกิน 6 ปี – 12 ปี</td><td rowspan="5"></td><td rowspan="5">ระดับการศึกษา
ขั้นพื้นฐาน
(ด้านสามัญศึกษา)</td><td rowspan="4">ระดับการศึกษา
ขั้นพื้นฐาน
(ด้านอาชีวศึกษาศึกษา)</td></tr>
<tr><td rowspan="3">วัยรุ่น (อายุ 12 - 20 ปี)</td><td>ช่วงวัยที่ห้า อายุเกิน 12 ปี – 15 ปี</td></tr>
<tr><td>ช่วงวัยที่หก อายุเกิน 15 ปี – 18 ปี</td></tr>
<tr><td>ช่วงวัยที่เจ็ด อายุเกิน 18 ปี ขึ้นไป</td></tr>
<tr><td>วัยผู้ใหญ่ (อายุ 20 - 40 ปี)</td><td rowspan="3"></td></tr>
<tr><td>วัยกลางคน (อายุ 40 – 60 ปี)</td></tr>
<tr><td>วัยชรา (อายุ 60 ปี ขึ้นไป)</td></tr>
<tr><td colspan="6">หมายเหตุ การกำหนดช่วงอายุเพื่อจัดการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับให้แก่กลุ่มเป้าหมาย ในแต่ละระดับการศึกษา สามารถปรับอายุตามที่กำหนดไว้ในกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติให้สอดคล้องกับสภาพความจำเป็นของผู้เรียน</td></tr>
</table>

บทที่ 4
แนวทางการดำเนินงานของหน่วยงานและสถานศึกษาในภาพรวม เพื่อจัด ส่งเสริม และสนับสนุนการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับ

จากกรอบวิธีการดำเนินงานเพื่อจัด ส่งเสริม และสนับสนุนการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับในแต่ละระดับการศึกษาที่ได้กล่าวรายละเอียดไว้ในบทที่ 3 แล้วนั้น ซึ่งจะเห็นได้ว่าการดำเนินงานเพื่อให้กลุ่มเป้าหมายได้รับคุณวุฒิระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านสามัญศึกษาหรืออาชีวศึกษา และเพื่อให้ผู้ซึ่งได้รับคุณวุฒิระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านสามัญศึกษาหรืออาชีวศึกษา แล้ว ได้รับการศึกษาสูงกว่าระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามศักยภาพของผู้เรียน นั้น สามารถดำเนินงานได้หลายวิธีการ โดยวิธีการดำเนินงานสามารถแบ่งได้เป็น 2 กลุ่ม ดังนี้ **1) วิธีการดำเนินงานเพื่อจัดให้กลุ่มเป้าหมายได้รับคุณวุฒิทางการศึกษา ในแต่ละระดับการศึกษา และ 2)วิธีการดำเนินงานเพื่อส่งเสริม สนับสนุนให้กลุ่มเป้าหมายได้รับหลักฐานทางการศึกษาเพื่อประโยชน์ในการได้รับคุณวุฒิทางการศึกษาตามระดับ ในอนาคต** ซึ่งปัจจุบัน กรมส่งเสริมการเรียนรู้ได้มีการดำเนินงานตามวิธีการดำเนินงานที่กำหนดไว้แล้วบางวิธีการ และคาดว่าจะมีการดำเนินงานตามวิธีการอื่นเพิ่มเติม ภายหลังการศึกษาข้อมูล ศักยภาพความพร้อม ตลอดจนกฎหมายที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ เพื่อให้การดำเนินงานบรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติส่งเสริมการเรียนรู้ พ.ศ. 2566 ซึ่งกรมส่งเสริมการเรียนรู้จะมีการแจ้งไปยังหน่วยงาน สถานศึกษา และหน่วยจัดการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้อง ต่อไป

ในที่นี้ เพื่อให้การจัดการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับในแต่ละวิธีการดำเนินงาน สามารถดำเนินงานไปได้ด้วยความเรียบร้อย เป็นไปในทิศทางเดียวกัน จึงมีการกำหนดแนวทางการดำเนินงานของหน่วยงาน สถานศึกษาและหน่วยจัดการเรียนรู้เพื่อจัด ส่งเสริม และสนับสนุนการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับในภาพรวม ไว้ดังนี้

4.1 กรมส่งเสริมการเรียนรู้ ให้มีการดำเนินงานตามแนวทาง ดังต่อไปนี้

4.1.1 ศึกษาหรือทบทวนข้อมูล และกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัด ส่งเสริม และสนับสนุนการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับ ตามที่กำหนดไว้ในเอกสาร **“แนวทางการจัด ส่งเสริม และสนับสนุนการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับ** ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมการเรียนรู้ พ.ศ. 2566” ฉบับนี้ รวมถึงข้อมูล และกฎหมายอื่น ๆ ที่อาจมีการบัญญัติและประกาศใช้ขึ้นเพิ่มเติมในช่วงเวลาที่มีการดำเนินงาน เพื่อกำหนดวิธีการดำเนินงานเพื่อจัดให้กลุ่มเป้าหมายได้รับคุณวุฒิทางการศึกษา ในแต่ละระดับการศึกษา และวิธีการดำเนินงานเพื่อส่งเสริมสนับสนุนให้กลุ่มเป้าหมายได้รับหลักฐานทางการศึกษาเพื่อประโยชน์ในการได้รับคุณวุฒิทางการศึกษาตามระดับ

4.1.2 กำหนดหลักเกณฑ์ แนวปฏิบัติ และ/หรือแนวทางการดำเนินงานของแต่ละวิธีการให้ชัดเจน และจัดให้มีเอกสาร คู่มือหรือแนวทางการดำเนินงานไว้อย่างชัดเจน สอดคล้องกับกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงาน สำหรับนำไปใช้เป็นเครื่องมือในการดำเนินงานให้แก่หน่วยงาน สถานศึกษาและหน่วยจัดการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้การดำเนินงานจัดการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับในแต่ละวิธีการ เป็นไปด้วยความเรียบร้อย ถูกต้อง และเป็นไปในทิศทางเดียวกัน

4.1.3 จัดให้มีการชี้แจงหรือพัฒนาศักยภาพบุคลากรในแต่ละภาคส่วนที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงาน ให้มีความรู้ ความเข้าใจ และมีศักยภาพในการดำเนินงานตามบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบตามที่ได้รับมอบหมายอย่างมีคุณภาพ ในแต่ละวิธีการที่จะดำเนินการให้กลุ่มเป้าหมายได้รับคุณวุฒิระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านสามัญศึกษาหรืออาชีวศึกษา และเพื่อให้ผู้ซึ่งได้รับคุณวุฒิระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านสามัญศึกษาหรืออาชีวศึกษา แล้ว ได้รับการศึกษาสูงกว่าระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามศักยภาพของผู้เรียน

4.1.4 ให้การส่งเสริม สนับสนุนการดำเนินงานของหน่วยงาน สถานศึกษาหรือหน่วยจัดการเรียนรู้ รวมถึงภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้การดำเนินงานในระดับพื้นที่เป็นไปด้วยความเรียบร้อย เป็นไปอย่างมีคุณภาพ โดยเป็นไปตามหลักเกณฑ์ แนวปฏิบัติ และ/หรือแนวทางการดำเนินงานตามที่กรมส่งเสริมการเรียนรู้กำหนดไว้

4.1.5 ควรจัดให้มีระบบการให้คำแนะนำ ปรึกษา ช่วยเหลือหน่วยงาน สถานศึกษาหรือหน่วยจัดการเรียนรู้ รวมถึงภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานในเรื่องนั้น ๆ ผ่านวิธีการหรือช่องทางสื่อเทคโนโลยีที่เหมาะสม เพื่อการให้คำแนะนำ ปรึกษา ช่วยเหลือ และเพื่อให้การดำเนินงานในระดับพื้นที่เป็นไปด้วยความเรียบร้อย และ มีประสิทธิภาพ เป็นไปตามที่กรมส่งเสริมการเรียนรู้กำหนด

4.1.6 จัดให้มีการนิเทศ ติดตาม และประเมินผลการดำเนินงานของหน่วยงาน สถานศึกษาหรือหน่วยจัดการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานนั้น ๆ ในภาพรวมของพื้นที่ดำเนินงาน

4.1.7 เน้นให้มีการนำผลการนิเทศ ติดตาม และประเมินผลการดำเนินงานไปใช้ในการพัฒนาการดำเนินงานในส่วนที่เกี่ยวข้อง อย่างต่อเนื่อง ให้สอดคล้องกับสภาพปัญหา ความต้องการ ความจำเป็นหรือข้อจำกัด

ทั้งนี้ ระหว่างการดำเนินงาน โดยนับตั้งแต่เริ่มต้นไปจนตลอดกระบวนการ กรมส่งเสริมการเรียนรู้อาจจัดให้มีการออกกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานขึ้นได้ตามความจำเป็น เช่น การออกประกาศ ระเบียบ คำสั่ง ข้อบังคับ หลักเกณฑ์การดำเนินงานที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปด้วยความเรียบร้อย และ ไม่ขัดต่อกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติ

4.2 สถาบันส่งเสริมการเรียนรู้ภาค ให้มีการดำเนินงานตามแนวทาง ดังต่อไปนี้

4.2.1 ศึกษาหรือทบทวนข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับหลักเกณฑ์ แนวปฏิบัติ และ/หรือแนวทางการดำเนินงานต่าง ๆ ตามที่กรมส่งเสริมการเรียนรู้กำหนดไว้เพื่อให้หน่วยงาน สถานศึกษาและหน่วยจัดการเรียนรู้นำไปใช้เป็นเครื่องมือในการดำเนินงานเพื่อจัด ส่งเสริม และสนับสนุนการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับให้แก่กลุ่มเป้าหมาย ให้เกิดความเข้าใจชัดเจน

4.2.2 ศึกษาหรือทบทวนหน้าที่ความรับผิดชอบของหน่วยงานตนเอง ตามที่กรมส่งเสริมการเรียนรู้ มอบหมายให้ดำเนินงานหรือรับผิดชอบ

4.2.3 ดำเนินการแต่งตั้งคณะทำงานหรือคณะกรรมการเพื่อรับผิดชอบการดำเนินงานในส่วนที่เกี่ยวข้องกับหน้าที่ความรับผิดชอบของหน่วยงานตนเอง เพื่อดำเนินการส่งเสริม และสนับสนุนการดำเนินงานของสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัด/กรุงเทพมหานคร สถานศึกษาและหน่วยจัดการเรียนรู้ที่อยู่ในพื้นที่ความรับผิดชอบในภาพรวม

4.2.4 คณะทำงานหรือคณะกรรมการหรือผู้ที่เกี่ยวข้องของหน่วยงานที่ได้รับการแต่งตั้งหรือมอบหมาย ปฏิบัติตามหน้าที่ตามความรับผิดชอบที่ได้รับมอบหมาย และรายงานต่อผู้บริหารหน่วยงานและผู้ที่เกี่ยวข้อง

4.2.5 ส่งเสริม สนับสนุน และพัฒนาคุณภาพทางวิชาการในด้านหลักสูตร สื่อ การจัดการเรียนรู้และการวัดและประเมินผล รวมถึงนวัตกรรมที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับของสถานศึกษาและหน่วยจัดการเรียนรู้ที่อยู่ในพื้นที่ความรับผิดชอบ

4.2.6 พัฒนาศักยภาพบุคลากรในพื้นที่ภูมิภาคให้มีศักยภาพในการจัดการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับที่สอดคล้องกับสภาพปัญหา ความต้องการ บริบทของชุมชนท้องถิ่น และสถานการณ์ทางสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป

4.2.7 ติดตาม และประเมินผลการดำเนินงาน และรายงานผลการดำเนินงานส่งเสริมการเรียนรู้ในระดับภูมิภาคต่อกรมส่งเสริมการเรียนรู้ หรือหน่วยงานหรือบุคคลที่เกี่ยวข้อง

4.2.8 นำข้อมูลผลการติดตาม และประเมินผลการดำเนินงานไปใช้เป็นข้อมูลในการวางแผนเพื่อส่งเสริม สนับสนุนการดำเนินงาน และพัฒนาคุณภาพทางวิชาการให้แก่หน่วยงาน หน่วยงาน สถานศึกษาและหน่วยจัดการเรียนรู้ที่อยู่ในพื้นที่ความรับผิดชอบ

4.3 สำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัด/กรุงเทพมหานคร ให้มีการปฏิบัติหน้าที่กำกับ ดูแล ช่วยเหลือ ส่งเสริม สนับสนุน อำนวยความสะดวก และแนะนำการจัดการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับให้แก่สถานศึกษา และหน่วยจัดการเรียนรู้ และดำเนินการจัดทำแผนส่งเสริมการเรียนรู้ของจังหวัดเพื่อส่งเสริม สนับสนุนการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับให้แก่สถานศึกษา และหน่วยจัดการเรียนรู้ในพื้นที่รับผิดชอบ ให้สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ และเป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ แนวปฏิบัติ คู่มือ หรือแนวทางการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับการจัด ส่งเสริม และสนับสนุนการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับ ตามที่กรมส่งเสริมการเรียนรู้กำหนด ซึ่งสามารถดำเนินงานตามแนวทางได้ ดังต่อไปนี้

4.3.1 ศึกษาหรือทบทวนข้อมูล หลักเกณฑ์ แนวปฏิบัติและ/หรือแนวทางการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับการจัด ส่งเสริม และสนับสนุนการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับ ตามที่กรมส่งเสริมการเรียนรู้กำหนดไว้เพื่อให้หน่วยงาน สถานศึกษา และหน่วยจัดการเรียนรู้นำไปใช้เป็นเครื่องมือในการดำเนินงานเพื่อจัด ส่งเสริม และสนับสนุนการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับให้แก่กลุ่มเป้าหมาย ให้เกิดความเข้าใจชัดเจน

4.3.2 ศึกษาหรือทบทวนหน้าที่ความรับผิดชอบของหน่วยงานตนเอง ตามที่กรมส่งเสริมการเรียนรู้ มอบหมายให้ดำเนินงานหรือรับผิดชอบ

4.3.3 ดำเนินการแต่งตั้งคณะทำงานหรือคณะกรรมการเพื่อรับผิดชอบการดำเนินงานในส่วนที่เกี่ยวข้องกับหน้าที่ความรับผิดชอบของหน่วยงานตนเอง เพื่อดำเนินการส่งเสริม และสนับสนุนการดำเนินงานของให้แก่สถานศึกษา และหน่วยจัดการเรียนรู้ที่อยู่ในพื้นที่ความรับผิดชอบ

4.3.4 คณะทำงานหรือคณะกรรมการหรือผู้ที่เกี่ยวข้องของหน่วยงานที่ได้รับการแต่งตั้งหรือมอบหมาย ปฏิบัติตามหน้าที่ตามความรับผิดชอบที่ได้รับมอบหมาย และรายงานต่อผู้บริหารหน่วยงานและผู้ที่เกี่ยวข้อง

4.3.5 ให้การส่งเสริม สนับสนุนการดำเนินงานของสถานศึกษาและหน่วยจัดการเรียนรู้ เพื่อให้การดำเนินงานในระดับพื้นที่เป็นไปด้วยความเรียบร้อย เป็นไปอย่างมีคุณภาพ โดยเป็นไปตามหลักเกณฑ์ แนวปฏิบัติและ/หรือแนวทางการดำเนินงานตามที่กรมส่งเสริมการเรียนรู้กำหนดไว้

4.3.6 กำกับ ดูแล ช่วยเหลือ อำนวยความสะดวก และแนะนำการปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากรภายในสถานศึกษาหรือหน่วยจัดการเรียนรู้ โดยเฉพาะในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับ เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปด้วยความเรียบร้อย เป็นไปอย่างมีคุณภาพ โดยเป็นไปตามหลักเกณฑ์ แนวปฏิบัติและ/หรือแนวทางการดำเนินงานตามที่กรมส่งเสริมการเรียนรู้กำหนดไว้

4.3.7 ประสาน สนับสนุน และร่วมมือหรือมอบหมายให้มีภาคีเครือข่ายเข้ามามีส่วนร่วมในการส่งเสริม สนับสนุนการจัดการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับของสถานศึกษาและหน่วยจัดการเรียนรู้ที่อยู่ในพื้นที่รับผิดชอบ

4.4 สถานศึกษาหรือหน่วยจัดการเรียนรู้ที่ทำหน้าที่จัดการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับ

ให้ปฏิบัติหน้าที่และดำเนินงานตามหลักเกณฑ์ วิธีการ แนวปฏิบัติ คู่มือ หรือแนวทางการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับการจัด ส่งเสริม และสนับสนุนการเรียนรู้ เพื่อคุณวุฒิตามระดับตามที่กรมส่งเสริมการเรียนรู้กำหนด ซึ่งสามารถดำเนินงานตามแนวทางได้ ดังต่อไปนี้

4.4.1 ศึกษาหรือทบทวนข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับหลักเกณฑ์ แนวปฏิบัติและ/หรือแนวทางการดำเนินงานต่าง ๆ ตามที่กรมส่งเสริมการเรียนรู้กำหนดไว้เพื่อให้สถานศึกษาและหน่วยจัดการเรียนรู้นำไปใช้เป็นเครื่องมือในการดำเนินงานเพื่อจัด ส่งเสริม และสนับสนุนการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับให้แก่กลุ่มเป้าหมาย ให้เกิดความเข้าใจชัดเจน

4.4.2 กำหนดผู้รับผิดชอบในการดำเนินงานในแต่ละส่วนที่เกี่ยวข้องกับจัด ส่งเสริม และสนับสนุนการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับให้แก่กลุ่มเป้าหมาย ซึ่งสถานศึกษาอาจจัดทำเป็นคำสั่งหรือประกาศที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงาน เพื่อให้เกิดความชัดเจนในการดำเนินงานภายในสถานศึกษา

4.4.3 ดำเนินการจัด ส่งเสริม และสนับสนุนการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับให้แก่กลุ่มเป้าหมาย โดยต้องดำเนินการหรือปฏิบัติให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ แนวปฏิบัติและ/หรือแนวทางการดำเนินงานต่าง ๆ ตามที่กรมส่งเสริมการเรียนรู้กำหนดไว้ในเอกสาร คู่มือ แนวทางการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องอย่างเคร่งครัด เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการดำเนินงาน เพื่อให้กลุ่มเป้าหมายได้รับคุณวุฒิระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านสามัญศึกษาหรืออาชีวศึกษา และเพื่อให้ผู้ซึ่งได้รับคุณวุฒิระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านสามัญศึกษาหรืออาชีวศึกษา แล้ว ได้รับการศึกษาสูงกว่าระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามศักยภาพของผู้เรียน

4.4.4 กรณีที่เป็นศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ระดับอำเภอ/เขต ให้มีหน้าที่กำกับ ดูแล ช่วยเหลือ อำนวยความสะดวก และแนะนำการปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากรภายในศูนย์การเรียนรู้ระดับตำบลหรือศูนย์การเรียนรู้ในพื้นที่ โดยเฉพาะในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับ เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปด้วยความเรียบร้อย และมีคุณภาพ

4.4.5 จัดให้มีระบบการนิเทศภายในสถานศึกษา

4.4.6 จัดให้มีการนำข้อมูลผลการนิเทศภายในสถานศึกษา ไปใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนาการดำเนินงานของสถานศึกษาในส่วนที่เกี่ยวข้อง

4.4.7 รวบรวมและจัดเก็บข้อมูล ร่องรอยหลักฐานที่เกิดขึ้นจากการจัด ส่งเสริม และสนับสนุนการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับไว้เป็นข้อมูลสารสนเทศที่สามารถตรวจสอบได้ อย่างถูกต้อง เป็นปัจจุบัน

บรรณานุกรม

กรมการศึกษานอกโรงเรียน. (2546). *สื่อการเรียนรู้สำหรับกลุ่มเป้าหมายการศึกษานอกโรงเรียน* (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพฯ: รังสีการพิมพ์.

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551*. กรุงเทพฯ : ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

กิดานันท์ มลิทอง. (2549). *เทคโนโลยีการศึกษาและนวัตกรรม*.สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง.กรุงเทพมหานคร.

กุลิสรา จิตรชญาวณิช. (2562). *การจัดการเรียนรู้*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ขัณธ์ชัย อธิเกียรติ และ ธนารักษ์ สารเถื่อนแก้ว. *การสอนแบบทันสมัยและเทคนิควิธีสอนแนวใหม่*. สืบค้นจาก https://regis.skru.ac.th/RegisWeb/webpage/addnews/data/2017-07-24_078.pdf เมื่อวันที่ 25 กรกฎาคม 2567

จารุนันท์ ขวัญแน่น. (2564). เอกสารประกอบการสอน รายวิชาการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้. มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร. สืบค้นจาก https://edu.kpru.ac.th/gdtp/contents/edms/EDMS-%2004-202311011698826710.pdf

จินตวีร์ คล้ายสังข์. (2560). *การผลิตและใช้สื่ออย่างเป็นระบบเพื่อการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21* (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

จิราภา เต็งไตรรัตน์ และคณะ. (2544). *จิตวิทยาทั่วไป* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

โชติกา ภาษีผล. (2559). *การวัดและการประเมินผลการเรียนรู้ Learning Measurement and Evaluation*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ไชยยศ เรืองสุวรรณ. (2533). *เทคโนโลยีการสอน:การออกแบบและพัฒนา* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: โอเอสพริ้นติ้งเฮ้าส์.

ชัยยงค์ พรหมวงศ์. (2539). *ชุดวิชาสื่อการสอนระดับประถมศึกษา หน่วย 8 - 15 ชุดการสอนระดับประถมศึกษา*. (เอกสารประกอบการสอน). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์. (2560). *การพัฒนาหลักสูตร: ทฤษฎีสู่การปฏิบัติ* (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ วี พรินท์.

ชุมศักดิ์ อินทร์รักษ์. (2551). *การบริหารงานวิชาการ* พิมพ์ครั้งที่ 4. ปัตตานี : ฝ่ายเทคโนโลยีทางการศึกษา สำนักงานวิทยาบริการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี.

ทิศนา แขมมณี. (2560). *ศาสตร์การสอน : องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ธำรง บัวศรี. (2542). *ทฤษฎีหลักสูตร : การออกแบบหลักสูตรและพัฒนา*.กรุงเทพฯ : ธนรัช.

ธีรนุช แสนหาญ. (2567). *การจัดประสบการณ์แบบบูรณาการเพื่อพัฒนาเด็กปฐมวัยในประมวลสาระชุดวิชาการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัย* (วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.มหาสารคาม

ธีระ รุญเจริญ. (2550). *ความเป็นมืออาชีพในการจัดและบริหารการศึกษา ยุคปฏิรูปการศึกษา*. กรุงเทพฯ : ข้าวฟ่าง.

นรรัชต์ ฝันเชียร. (2567). *วิธีการวัดและประเมินผลตามสภาพจริงอย่างมีประสิทธิภาพ*. สืบค้นจาก https://www.trueplookpanya.com/blog/content/73500/-teaartedu-teaart-teame เมื่อวันที่ 2 สิงหาคม 2567

บุญเลี้ยง ทุมทอง. (2553). *การพัฒนาหลักสูตร Curriculum Development*. กรุงเทพ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

_____. (2557). *การพัฒนาหลักสูตร* (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: แอคทีฟ พริ้นท์.

บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์. (2535). *การวัดและการประเมินผลการเรียนการสอน* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ : B & B publishing.

ประวีณา แจ้งประจักษ์. (2557). *เอกสารประกอบการสอน วิชา 241131 จิตวิทยาพัฒนาการ (Developmental Psychology)*. มหาวิทยาลัยบูรพา.ชลบุรี.

ปราวีณยา สุวรรณณัฐโชติ. (2552). *การเรียนรู้ร่วมกันบนเครือข่ายคอมพิวเตอร์และการใช้คอมพิวเตอร์สนับสนุนการเรียนรู้ร่วมกัน. วารสารครุศาสตร์, 37*(3), 150-164.

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. (2543). *การบริหารงานวิชาการ*.กรุงเทพฯ : ศูนย์สื่อเสริมกรุงเทพ

พรรณทิพย์ ศิริวรรณบุศย์. (2556). *ทฤษฎีจิตวิทยาพัฒนาการ*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พิชิต ฤทธิ์จรูญ. (2559). *หลักการวัดและประเมินผลการศึกษา*. กรุงเทพฯ: เฮ้า ออฟ เคอร์มิสท์.

พิชิต ฤทธิ์จรูญ. (2564). *เทคนิคการวัดและประเมินผลการเรียนรู้*. นครปฐม: เพชรเกษมการพิมพ์.

ภาวิดา ธาราศรีสุทธิ. (2561). *การจัดและการบริหารงานวิชาการ.บทที่ 6 การพัฒนาสื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษา*. สืบค้นจาก http://e-book.ram.edu/e-book/indexstart.htm

มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์. (2553). *คู่มือการจัดระบบการเรียนการสอนที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์เทียนวัฒนาพริ้นท์ติ้ง.

มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์. (2567). วิธีการจัดการเรียนรู้. สืบค้นจาก https://cte.wu.ac.th/backEnd/myfile/attUKPSF/Meaning_TeachingMethod.pdf เมื่อวันที่ 24 กรกฎาคม 2567.

มารุต พัฒผล. (2567). *การประเมินหลักสูตรเพื่อการเรียนรูและพัฒนา*. กรุงเทพฯ : จรัญสนิทวงศการพิมพ.

เยาวภา ทนันชัยบุตร (2542). *การสอนเพื่อสร้างคนเก่ง ดี มีสุข*. สุราษฎร์ธานี : สถาบันราชภัฏสุราษฎร์ธานี.

รัตนะ บัวสนธ์. (2550). *ทิศทางและอาณาบริเวณการประเมิน*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ราชบัณฑิตยสถาน. (2546). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542*. กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์.

วารีรัตน์ แก้วอุไร. (2549). เอกสารคำสอน การพัฒนาหลักสูตรและการสอน. พิษณุโลก: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร.

วิโชฎฐ์ วัฒนานิมิตกูล. (2559). *การพัฒนารูปแบบการสอน : องค์ความรู้เพื่อการพัฒนาสู่ผู้เชี่ยวชาญการสอน*. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา.

วิชัย ประสิทธ์วุฒิเวชช์. (2542*). การพัฒนาหลักสูตรสานต่อที่ท้องถิ่น*. กรุงเทพฯ : เลิฟแอนด์ลิฟ เพรส.

วิทยาลัยเทคโนโลยีอักษรพัทยา: *54 รูปแบบการสอนสำหรับผู้สอนมืออาชีพ. 54 รูปแบบการสอนสำหรับผู้สอนมืออาชีพ*. สืบค้นจาก https://a-techpattaya.aksorn.ac.th/2014aksorn/filepdf/รูปแบบการสอนแบบต่างๆ 54แบบ.pdf เมื่อวันที่ 25 กรกฎาคม 2567.

ศรีเรือน แก้วกังวาน (2553). *จิตวิทยาพัฒนาการชีวิตทุกช่วงวัย (เล่ม 2) วัยรุ่น-วัยสูงอายุ*, กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ศิริชัย กาญจนวาสี. (2562). *ทฤษฎีการประเมิน* (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สมคิด พรมจุ้ย. (2547). *การวิจัยและพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมนักวิจัย. บทความวารสารสุโขทัยธรรมาธิราช 17* (2) : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.นนทบุรี.

สมจิต จันทร์ฉาย. (2557). *การออกแบบและพัฒนาการเรียนการสอน*. (เอกสารประกอบการสอน). นครปฐม: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม.

สมชาย รัตนทองคำ. (2556). *การสอนทางกายภาพบำบัด ภาคต้นปีการศึกษา*. (เอกสารประกอบการสอน). สืบค้นจาก https://ams.kku.ac.th/aalearn/resource/edoc/tech/56web/14model56.pdf เมื่อวันที่ 1 สิงหาคม 2567.

สมนึก ภัททิยธนี. (2562). *การวัดผลการศึกษา*. พิมพ์ครั้งงที่ 12. กาฬสินธุ์: ประสานการพิมพ์.

สรัล สุวรรณ และอุบลวรรณ ส่งเสริม.(2567). การพัฒนาการจัดการเรียนรู้โดยใช้ศิลปะเป็นฐานเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี, 13 (1), 91-100. สืบค้นจาก https://journal.pbru.ac.th/admin/upload/article/8094-2023-05-08.pdf เมื่อวันที่ 11 ตุลาคม 2567.

สำนักเลขาธิการสภาการศึกษา. (2553). *รายงานการวิจัย การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการเรียนการสอนที่บูรณาการการเรียนรู้กับการทำงาน (Work-Integrated Learnine) ในระดับอุดมศึกษาของประเทศไทย*. กรุงเทพฯ : สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.

สำนักงานคณะอนุกรรมการปฏิรูปการเรียนรู้. (2543). *ปฏิรูปการเรียนรู้ผู้เรียนสำคัญที่สุด*. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.

สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย. (2551). *คัมภีร์ กศน.* กรุงเทพฯ. ห้างหุ้นส่วนจำกัด เอ็น.เอ.รัตนะเทรดดิ้ง

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (2553). *แนวปฏิบัติการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ : โรงพิมพชุมนุมสหกรณการเกษตรแหงประเทศไทย จำกัด.

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (2557). *แนวปฏิบัติการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551* (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ : โรงพิมพชุมนุมสหกรณการเกษตรแหงประเทศไทย จำกัด.

สิทธิพล อาจอินทร์. (2563). *การพัฒนาหลักสูตร=Curriculum Development* (พิมพ์ครั้งที่ 5). ขอนแก่น: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

สุนีย์ ภู่พันธ์. (2546). *แนวคิดพื้นฐานการสร้างและพัฒนาหลักสูตร*. เชียงใหม่ : เดอะโนว์เลจ เซ็นเตอร์.

สุมน อมรวิวัฒน์. (2533). *สมบัติทิพย์ของการศึกษาไทย*. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อนุวัติ คูณแก้ว. (2559). *การวัดผลและประเมินผลการศึกษาแนวใหม่*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อาภรณ์ ใจเที่ยง. (2553). *หลักการสอน*. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ : โอ.เอส. พริ้นติ้ง เฮ้าส์.

อุทุมพร จามรมาน. (2530). *การวัดและประเมินผลการเรียนการสอนระดับอุดมศึกษา*. กรุงเทพฯ : ฟันนี่พลับลิชชิ่ง.

Beauchamp. G.A. (1968). *Curriculum theory* (2nd ed.). Wilmette,IL:Kagg Press.

Brown, J.W., Lewis, R.B. and Harcleroad, F.F. (1977). *AV Instruction – Technology, Media, and Method*. 5th ed. New York: McGraw-Hill Book.

Edgar Dale. (1969). *Audiovisual method in teaching*. New York: the Dryden Press.

Gerlach, V.S. and Ely, D.P. (1971). *Teaching and Media*. New Jersey: Prentice Hall.

Good Carter V. (1973). *Dictionary of Education*. New York : McGra-Hill Book Company.

Hass and PacKer. (1964). *Teaching Method for Christian Education*. Dissertation Abstracts.

Heinich, Molenda and Russell. (1985). *Instructional media and the new technologies of instruction*. New York: Wiley.

Hills, P.J. A. (1982). *Dictionary of Education*. London : Routledge & Kegan Pay.

Hough, J.B. and Duncan, K. (1970). *Teaching description and analysis*. Addison-Westlu.

Kemp, J.E. and Smellie, D.C. (1993). *Planning, Producing, and Using Instructional Technologies.* New York: HarperCollins.

Kerlinger, Fred N. 1986. *Foundation of Behavioral research*. 3rd ed. Tokyo : Longman.

Mahbubul Haq, *Human Development Centre, Human Development in South Asia (Karachi: Oxford University Press, 1999),* 40-43.

Moore, K.D. (1992). *Classroom Teaching Skills*. 2nd ed., New York: McGraw-Hill.

Ornstein. A. C. (2013*). Curriculum: foundations, principles, and issues*. Boston: Pearson.

Saylor, J.G. & Alexander, W.M. (1974). *Planning Curriculum for Schools*. New York: Holt, Rinehart and Winston.

Taba, H. (1962). *Curriculum Development : Theory and Practice*. New York : Harcourt, Brace And World Nic.

Tyler, Ralph W. (1949). *Basic Principles of Curriculum and Instruction*. Chicago: University of Chicago Press.

Tyler, Ralph W. (1974). *Basic Principles of Curriculum and Instruction*. Chicago: University of Chicago Press.

Wiersma, William and Jurs Stephen G. (1990). *Educational Measurement and Testing* 2 nd ed. Massachusetts : A Division and Schuster.

Wolman, B.B. (1973). *Dictionary of Behavior Science*. New York : Van Nostrand Reinhold.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

บทสรุปการจัด ส่งเสริม และสนับสนุนการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับ ตามมาตรา 6(3) มาตรา 11 มาตรา 12 มาตรา15 และมาตรา 16 แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมการเรียนรู้ พ.ศ. 2566

การจัด ส่งเสริม และสนับสนุนการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับ ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมการเรียนรู้ พ.ศ. 2566	
ความหมาย	เป็นการจัดการเรียนรู้ให้แก่ผู้ซึ่งอยู่ในวัยเรียนแต่ไม่ได้รับการศึกษาในสถานศึกษา หรือผู้ซึ่งพ้นวัยที่จะศึกษาในสถานศึกษา หรืออยู่ในพื้นที่ที่ห่างไกลหรือทุรกันดาร หรือไม่มีหน่วยงานอื่นใดไปดำเนินการ เพื่อให้ได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตลอดจนส่งเสริม สนับสนุน เพื่อให้ได้รับการศึกษาสูงกว่าระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานตามศักยภาพของผู้เรียน
ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน (ด้านสามัญศึกษาหรืออาชีวศึกษา)	
กลุ่มเป้าหมาย	คือ ผู้ซึ่งอยู่ในวัยเรียนแต่ไม่ได้รับการศึกษาในสถานศึกษาหรือผู้ซึ่งพ้นวัยที่จะศึกษาในสถานศึกษาหรืออยู่ในพื้นที่ที่ห่างไกลหรือทุรกันดาร หรือไม่มีหน่วยงานอื่นใดไปดำเนินการ (เป็นผู้ซึ่งมิได้ศึกษาอยู่ในสถานศึกษาไม่ว่าด้วยเหตุใดก็ตาม)
เป้าหมายของการจัดการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับ	1) เพื่อให้กลุ่มเป้าหมาย ได้รับคุณวุฒิระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านสามัญศึกษาหรืออาชีวศึกษา 2) เพื่อให้ผู้ซึ่งได้รับคุณวุฒิระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านสามัญศึกษาหรืออาชีวศึกษา แล้วได้รับการศึกษาสูงกว่าระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามศักยภาพของผู้เรียน
เงื่อนไขของการจัดการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับ<u>ในภาพรวม</u>	1) ต้องดำเนินการเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายตามที่กำหนดในกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติ 2) สามารถปรับอายุและระยะเวลาตามที่กำหนดไว้ในกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติให้สอดคล้องกับสภาพความจำเป็นของผู้เรียน 3) ต้องจัดให้มีระบบแนะแนวการเรียนและการประกอบอาชีพ เพื่อให้ผู้เรียนมีโอกาสได้ทราบล่วงหน้าหรือวางแผนให้สอดคล้องกับความถนัดของตนเอง (นำความในตามมาตรา 9 วรรคสอง มาใช้บังคับโดยอนุโลม) 4) การจัดกระบวนการเรียนรู้ หลักสูตร และระยะเวลาการเรียน ต้องกำหนดให้สอดคล้องกับความจำเป็นและความต้องการของผู้เรียน โดยให้กรมส่งเสริมการเรียนรู้ และสถาบันพัฒนาหลักสูตรและการเรียนรู้ (ปัจจุบันสถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (สสวท.) ทำหน้าที่แทน) ต้องร่วมกันออกแบบให้เหมาะสมและมีประสิทธิภาพ 5) กรณีที่เด็กตามกฎหมายว่าด้วยการศึกษาภาคบังคับเข้ารับการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับกับหน่วยจัดการเรียนรู้ตามพระราชบัญญัตินี้ ให้ถือว่าผู้ปกครองได้ปฏิบัติหน้าที่ถูกต้องตามกฎหมายว่าด้วยการศึกษาภาคบังคับแล้ว

การจัด ส่งเสริม และสนับสนุนการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับ ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมการเรียนรู้ พ.ศ. 2566	
เงื่อนไขของการจัดทำหรือพัฒนาหลักสูตรเพื่อการจัดการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับ	1) ต้องสอดคล้องกับพัฒนาการของโลกและสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ตามความถนัดหรือความสนใจของตน 2) ต้องเป็นไปตามที่กรมส่งเสริมการเรียนรู้และสถาบันพัฒนาหลักสูตรและการเรียนรู้ (ปัจจุบันสถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (สสวท.) ทำหน้าที่แทน) กำหนดร่วมกัน
เงื่อนไขของการกำหนดวิธีการจัดการเรียนรู้เพื่อให้กลุ่มเป้าหมายได้รับคุณวุฒิตามระดับ	
เงื่อนไขของการประเมินผลเพื่อให้ได้รับคุณวุฒิทางการศึกษา	1) ให้ใช้วิธีการที่หลากหลายเพื่อใช้กับผู้เรียนซึ่งมีความแตกต่างกันได้อย่างเหมาะสม 2) ต้องไม่ใช้วิธีการทดสอบความรู้ในทางวิชาการแต่เพียงด้านเดียว
ระดับที่สูงกว่าระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน	
เงื่อนไขของการจัดการเรียนรู้ในระดับที่สูงกว่าระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน	ร่วมกับสถาบันอุดมศึกษาเพื่อจัด ส่งเสริม และสนับสนุนให้ผู้ซึ่งได้รับคุณวุฒิระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านสามัญศึกษาหรืออาชีวศึกษา แล้ว ได้รับการศึกษาสูงกว่าระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานตามศักยภาพของผู้เรียน

ภาคผนวก ข
กฎกระทรวง ว่าด้วยการแบ่งระดับและประเภท ของการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2546

ภาคผนวก ค
กฎกระทรวงว่าด้วยการแบ่งระดับและการเทียบระดับการศึกษา นอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย พ.ศ. 2546

ภาคผนวก ง
กฎกระทรวง ว่าด้วยสิทธิในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยครอบครัว พ.ศ.2547

ภาคผนวก จ
ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยเรื่องการจัดการศึกษาและประเมินผลการเรียนตามหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ พ.ศ. 2562

ภาคผนวก ฉ
ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ
เรื่อง กรอบคุณวุฒิอาชีวศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2567

ภาคผนวก ช
ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง แนวทางการดำเนินงานธนาคารหน่วยกิตระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานและการอาชีวศึกษา พ.ศ. 2567

ภาคผนวก ซ
ประกาศกรมส่งเสริมการเรียนรู้ เรื่อง หลักเกณฑ์ และแนวทางการดำเนินงานธนาคารหน่วยกิตระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน รูปแบบการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย พ.ศ. 2567

ภาคผนวก ฌ
ประกาศกรมส่งเสริมการเรียนรู้
เรื่อง การเทียบระดับการศึกษาด้วยวิธีการสอบเทียบวัดความรู้การศึกษาขั้นพื้นฐาน

ภาคผนวก ญ
ประกาศกรมส่งเสริมการเรียนรู้
เรื่อง แนวทางการจัด ส่งเสริม และสนับสนุนการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับ

คณะทำงาน

ที่ปรึกษา

นายธนากร ดอนเหนือ	อธิบดีกรมส่งเสริมการเรียนรู้
นายชัยพัฒน์ พันธุ์วัฒนสกุล	รองอธิบดีกรมส่งเสริมการเรียนรู้
นายเอกราช ชวีวัฒน์	รองอธิบดีกรมส่งเสริมการเรียนรู้
นายสมชัย ไหลสุพรรณวงศ์	ที่ปรึกษาด้านกฎหมายและวินัย
นายนคร ชัยชนะ	ที่ปรึกษางานวินัยและนิติการ
นางพรรณิพา ชินชัชวาล	ที่ปรึกษาปรึกษาด้านพัฒนาคุณภาพงานวิชาการ

คณะผู้จัดทำ

นางสาวสุดใจ	บุตรอากาศ	ข้าราชการบำนาญ จังหวัดลำปาง
นางสาวมนทา	เกรียงทวีทรัพย์	ข้าราชการบำนาญ จังหวัดปทุมธานี
นางบุษบา	มาลินีกุล	ข้าราชการบำนาญ จังหวัดลำปาง
นางสาวอรทัย	จารุภัทรพาณิชย์	ผู้อำนวยการ สกร. ระดับอำเภอเมืองพิจิตร จังหวัดพิจิตร
นางสาวอรุณี	พันธุ์พาณิชย์	ผู้อำนวยการ สกร. ระดับอำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่
นายวัลภัทร	เขียวดี	ผู้อำนวยการ สกร. ระดับอำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่
นางสาวศรานันท์	มีหวัง	ผู้อำนวยการ สกร. ระดับอำเภอแม่สรวย จังหวัดเชียงราย
นางพรมาดา	วงศ์หวัน	ศึกษานิเทศก์ชำนาญการพิเศษ สำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดเชียงราย
นางสาวสมพร	เอี่ยมสำอาง	ศึกษานิเทศก์ชำนาญการ สำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดลำปาง
นางสาวเยาวภา	บุญญาธิการ	ครูชำนาญการ สกร. ระดับเขตห้วยขวาง กรุงเทพมหานคร
นางสุดารัตน์	คำมูลใจ	ครูชำนาญการ สกร. ระดับอำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดนครราชสีมา
นายเชวงศักดิ์	นวลพุดซา	ครูชำนาญการ สกร. ระดับอำเภอดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร
นายณภัทรศกรณ์	โพธิ์งาม	ครู สกร. ระดับอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี
นายธนวัฒน์	รัตนเดโช	ครู สกร. ระดับอำเภอยะรัง จังหวัดปัตตานี
นายจิรภัทร	นามพุทรา	ครู สกร. ระดับอำเภอภูเรือ จังหวัดเลย
นายณัฐพล	วรมิตรปุญวงศ์	ครู สกร. ระดับอำเภอห้วยยอด จังหวัดตรัง
นางสาวเบ็ญจวรรณ	อำไพศรี	กองมาตรฐานและส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิ
นางสาวทิพวรรณ	วงค์เรือน	กองมาตรฐานและส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิ
นายจตุรงค์	ทองดารา	กองมาตรฐานและส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิ
นางเฉลิมขวัญ	รัตนโกศล	กองมาตรฐานและส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิ
นางสาววีราภรณ์	เกิดศิริ	กองมาตรฐานและส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิ
นางสาวอติพร	ยิ่งยงค์	กองมาตรฐานและส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิ

ออกแบบรูปเล่ม

นางสาวชมพูนท สังข์พิชัย นักวิชาการศึกษา
กองมาตรฐานและส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิ

